

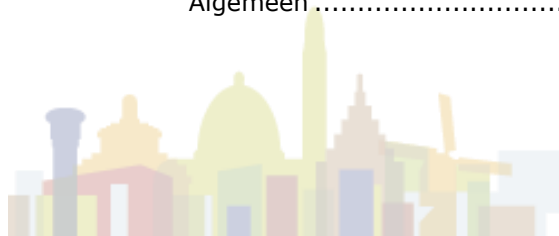
Verslaglegging 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Algemeen	10
Inleiding Jaarverslag en leeswijzer	10
Kerngegevens sociale structuur	11
Kerngegevens fysieke structuur.....	11
Kerngegevens: financiële structuur	12
Organogram	13
Toelichting op de controleverklaring	14
Raadsbesluit vaststelling jaarrekening	15
Jaarverslag: Programmaverantwoording	16
Programma 1 Kernwaarden	17
Programma 2 Wonen	30
Programma 3 Welzijn	33
Programma 4 Zorg en Volksgezondheid	42
Programma 5 Scholing.....	55
Programma 6 Sport.....	57
Programma 7 Werken	62
Programma 8 Beheer openbare ruimte.....	71
Programma 9 Verkeer.....	73
Programma 10 Ruimtelijke Strategie	79
Programma 11 Financiën.....	89
Programma 12 Overhead	96
Indicatoren.....	97
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en overige baten en lasten	100
Paragrafen	103
Lokale heffingen	104
Weerstandvermogen.....	111
Onderhoud kapitaalgoederen	135
Financiering (en treasury).....	140
Bedrijfsvoering	145
Verbonden Partijen	167
Grondbeleid	183
Duurzaamheid en milieu	196
Transities sociaal domein.....	197
Financiële jaarrekening 2018	211
Algemeen	211

Balans per 31 december	212
Programmarekening over het boekjaar	214
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	220
Toelichtingen financieel verslag en algemeen	224
Toelichting op de balans per 31 december 2018	229
Toelichting op de programmarekening	252
Analyse begrotingsafwijkingen	279
Overzicht incidentele baten en lasten	288
Overzicht structurele mutaties reserves	292
Subsidieverwerving	293
Informatie wet normering bezoldiging topfunctionarissen	295
SISA	297
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	299

Voorwoord

Algemeen

Het doet ons genoegen u de verslaglegging 2018 van onze gemeente te mogen aanbieden. Ook de jaarrekening wordt u voor de eerste maal digitaal aangeboden. Met dit sluitstuk legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af aan de raad over het gevoerde beleid in 2018. Met de opzet en inhoud van deze rekening willen we bijdragen aan een herkenbare invulling van de controlerende en taakstellende rol van de gemeenteraad.

De verslaglegging zal op waalwijk.begrotingsapp.nl en de gemeentepagina worden gepubliceerd ter inzage voor een ieder. Qua vorm en inhoud sluit de verslaglegging aan bij de begroting 2018.

In de verslaglegging 2018 is de controleverklaring van de onafhankelijke accountant met betrekking tot de jaarrekening opgenomen. Het verslag van onderzoek zal, vergezeld van de nota van verantwoording, afzonderlijk aan u worden verstrekt.

Resultaat dienstjaar en bestemming saldo

Exploitatie

De jaarrekening sluit met een positief resultaat over 2018 van € 5.414.000. Bij het najaarsbericht is besloten om € 1.083.000 over te hevelen naar 2019. Netto is derhalve sprake van een overschot van € 4.331.000. Hierbij dient wel aangetekend te worden dat conform raadsbesluit meerkosten sociaal domein tot een bedrag van € 2.000.000 al ten laste zijn gebracht van de Reserve transities. In feite is derhalve sprake van een overschot van € 2.300.000.

Ten opzichte van de begroting na wijziging 2018 (€ 1.733.000) en rekening houdende met de door de raad via het najaarsbericht geaccordeerde overhevelingen, valt het resultaat afgerond €2.600.000 hoger uit. De volgende afwijkingen (zie ook "Toelichting op de Programmarekening") hebben hieraan in belangrijke mate bijgedragen:

	Voordeel	Nadeel
Afrekening Veiligheidsregio 2017	€ 300.000	
Voorziening pensioenen vm wethouders		€ 250.000
Algemene uitkering/stelposten	€ 450.000	
Voorziening dubieuze debiteuren		€ 100.000
Saldo overhead	€ 700.000	
Contributie VNG/Regionale samenwerking Langstraat Wonen	€ 150.000	
Verkoop snippergroen	€ 150.000	
Sporthallen en sportparken	€ 100.000	
Opbrengst omgevingsvergunningen	€ 100.000	
Omgevingsdienst OMWB afrekening 2017	€ 100.000	
Baanbrekers (exploitatie/uitstroombestelling)	€ 1.250.000	
Sociaal Domein (incl verrekening stelposten gemeentefonds en voorlopige rekening jeugdzorg)		€ 1.400.000
Ruimtelijke plannen		€ 100.000
Afrekening Stichting schoenenmuseum	€ 100.000	
Schuldhelpverlening	€ 150.000	
Openbare orde en veiligheid		€ 50.000
Onderuitputting kapitaallasten	€ 300.000	
Parkeren (BTW voorgaande jaren)/ fietsenstalling		€ 550.000
Vrijval voorziening openbare verlichting	€ 650.000	
Armoedebeleid/bijzondere bijstand	€ 100.000	
Diverse posten per saldo	€ 450.000	
TOTAAL	€ 5.050.000	€ 2.450.000

Het volgende willen wij specifiek onder uw aandacht brengen:

In de jaarrekening is het saldo van de mee- en tegenvallers op de budgetten van het sociaal domein dus tot een bedrag van € 2 miljoen onttrokken aan de Risicoreserve transities. Een uitgebreide toelichting treft u aan in programma 4: Zorg en Volksgezondheid, de "Toelichting op de Programmarekening" en de paragraaf Transities sociaal domein.

Sociaal domein:

De decentralisatie in het sociaal domein heeft verstrekkende gevolgen voor de verantwoording en controle bij zowel de gemeenten als bij de zorgaanbieders. Zo ook geldt dit voor de gemeente Waalwijk. Met een budget van in totaal 8 miljard euro voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet vormen de bestedingen in het sociaal domein een wezenlijk onderdeel van de gemeentelijke jaarrekening 2018. Hoewel ook in 2018 zeker stappen voorwaarts zijn gezet, blijken de oorspronkelijk gemaakte contractuele maatwerkafspraken tussen gemeenten en zorgaanbieders in de praktijk nog steeds voor administratieve lasten en problemen te zorgen op het gebied van ook de getrouwheid en de rechtmatigheid in de jaarrekening. Met behulp van diverse landelijk aangeboden handreikingen hebben wij de diverse acties en ook uitgezet naar zorgaanbieders om de getrouwheid in elk geval te kunnen borgen en daar waar mogelijk de rechtmatigheid te realiseren. Overigens is de interne controle op budgetten sterk verbeterd.

Reservepositie	
Algemene reserve	€ 12,3 miljoen
Reserve bouwgrondexploitatie	€ 10,5 miljoen
Reserve onderwijshuisvesting	€ 4,8 miljoen
Reserve revitalisering Haven I tot en met VI	€ 2,1 miljoen
Reserve mobiliteitsfonds	€ 6,8 miljoen
Reserve Haven Waalwijk	€ 1,5 miljoen
Risicoreserve transities	€ 0 miljoen
Reserve Parkmanagement	€ 4,7 miljoen
Reserve ISV-gelden	€ 0,8 miljoen
Reserve energiebesparende maatregelen huursector	€ 0,8 miljoen
Reserve herstructurering	€ 1,0 miljoen
Reserve 4 programma's	€ 0,2 miljoen
Reserve ontsluiting bedrijventerrein Haven	€ 0,5 miljoen
Reserve leefbaarheid WOP/DOP	€ 0,9 miljoen
Nog te bestemmen resultaat jaarrekening	€ 5,4 miljoen

Bij de Kadernota 2018 is besloten om de risicoreserve transities tot en met 2020 als bestemmingsreserve voor ontoereikende uitvoeringsbudgetten transities in stand te houden voor een bedrag van € 2 miljoen. Via 12e begrotingswijziging 2019 is de Risicoreserve transities daarom aangevuld tot € 2 miljoen door een storting van € 2 miljoen uit de Algemene reserve.

Grondexploitatie

De gezonde economie heeft ook op de grondexploitatie een positief effect. In 2018 was sprake van een hoge uitgifte van bedrijventerreinen. De afgelopen jaren was de gemeente genoodzaakt om de nodige voorzieningen te treffen ter dekking van te verwachten verliezen dan wel direct verliezen af te boeken. Dit betekent dat omvangrijke afboekingen in de jaarrekening 2018 achterwege kunnen blijven en per saldo sprake was van een hogere winstneming dan wel vrijval van eerder getroffen voorzieningen. Met ingang van 2017 dient op grond van bindende BBV-voorschriften op een andere wijze winst genomen te worden. De nieuwe berekeningsmethodiek is ook nu dienovereenkomstig gehanteerd. Een weerslag van de uitkomsten treft u hierbij aan.

Op basis van de hernieuwde berekening konden binnen de grondexploitatie per 31 december 2018 de volgende winsten genomen worden:

Afbouw Haven I t/m VI	€ 3.949.000
Haven VII	€ 719.000
Achter de Hoven	€ 29.000
Centrum Vrijhoeve	€ 23.000
Haven 8 west	€ 1.282.000
St. Antoniusstraat vm C1000	€ 7.000
Landgoed Driessen	€15.000
TOTAAL	€ 6.024.000

Tegenover bovenstaande winstnemingen staan een verlies op complex Oude brandweer Waspik (€ 105.000) en kleine verliezen op een viertal complexen (€ 23.000).

Bovengenoemde mutaties zorgen voor een stand van de Reserve grondexploitatie per 31 december 2018 van € 10.500.000. De reserve grondexploitatie is door de raad gemaximeerd op €5.000.000. Aan de raad zal een afzonderlijk voorstel worden voorgelegd voor de nadere bestemming van het surplus van € 5.500.000.

Bestemming resultaat

Het resultaat over het boekjaar is separaat op de balans opgenomen. Volgens de voorschriften dient de gemeenteraad direct ná de vaststelling van de jaarrekening een bestemming te geven aan dit saldo. Hiervoor zal aan de raad een afzonderlijk voorstel worden voorgelegd. Volledigheidshalve wijzen we er wel op dat allereerst vanuit het resultaat op grond van het besluit van de raad van december 2018 de algemene reserve aangevuld dient te worden met het bedrag dat daaraan in

2018 is onttrokken om in 2018 niet bestede budgetten te kunnen overhevelen naar 2019. Dit is een totaalbedrag van € 1.083.000.

Toelichting en cijfermatige analyses

In het jaarverslag, onderdeel toelichting op de programmarekening 2018, zijn de belangrijkste cijfermatige verschillen ten opzichte van de begroting geanalyseerd en toegelicht. Om de analyse van de afwijkingen op hoofdlijnen te houden, is evenals vorig jaar gekozen voor een drempel van € 50.000 als ondergrens voor het toelichten van de verschillen, tenzij het relevant is om afwijkingen minder dan € 50.000 te vermelden.

Waalwijk,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN WAALWIJK,

De secretaris,

De burgemeester,

Algemeen

Inleiding Jaarverslag en leeswijzer

Algemeen

Het jaarverslag bestaat uit de volgende onderdelen:

In het algemene deel zijn opgenomen de kerngegevens, het organogram, een toelichting op de controleverklaring en het raadsbesluit tot vaststelling van de verslaglegging. De vermelding van een aantal kerngegevens verhoogt de informatieve waarde van de jaarrekening en is (onder andere voor het Centraal Bureau voor de Statistiek) van belang voor het berekenen van kengetallen. De vermelde kerngegevens sluiten aan bij de kerngegevens zoals deze in de begroting 2019 zijn opgenomen. Het organisatieschema geeft inzicht in de structuur van de organisatie.

Jaarverslag

Het jaarverslag is opgesteld in de vorm van een programmaverantwoording. Hierin wordt uiteengezet wat van het voorgenomen beleid is gerealiseerd en welke nieuwe onderdelen in het rekeningjaar van belang zijn geweest. Het is een rapportage die ingaat op de door de raad gemaakte beleidsmatige keuzes en de mate waarin die in 2018 invulling hebben gekregen, voorname-lijk evaluerend en waar nodig en zinvol prospectief. De belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen van 2018 worden uiteengezet in relatie tot de programmabegroting. De programmaverantwoording is een belangrijk instrument waarmee de gemeenteraad zijn kaderstellende en met name controlerende rol kan uitoefenen.

Na de programmaverantwoording volgen de paragrafen. In de paragrafen wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid ten aanzien van het beheer. De paragrafen vormen een dwarsdoorsnede van het jaarverslag. Ook wordt ingegaan op de bedrijfsvoering. De eerste zeven paragrafen zijn voorgeschreven. De paragrafen Duurzaamheid en milieu, Transities sociaal domein en Demografische ontwikkelingen zijn extra toegevoegd.

Jaarrekening

De jaarrekening geeft een totaaloverzicht van de baten en lasten over het boekjaar. De financiële positie en de financiering van de gemeente worden uiteengezet en de balansbedragen worden gepresenteerd. De exploitatiebaten en -lasten en de balansbedragen worden nader toegelicht.

In de jaarrekening is, naast de balans, de programmarekening en de toelichtingen daarop, een groot aantal verplichte uiteenzettingen opgenomen. Dit zijn onder andere: de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, het overzicht incidentele baten en lasten en de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen, ofwel de SISA bijlage. In de jaarrekening is ook aandacht geschonken aan de reservepositie en de presentatie van het resultaat vóór en ná bestemming.

De jaarrekening geeft een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie per 31 december 2018 en over de baten en lasten over 2018. Het is, vergeleken met het jaarver-slag, een meer cijfermatige rapportage met toelichting en tevens een

analyse van de afwijkingen van de jaarcijfers ten opzichte van de begroting en de rekeningcijfers van voorgaand jaar. In de jaarrekening is een overzicht opgenomen van de voornaamste afwijkingen ten opzichte van de begroting op productniveau. Zie hiervoor het onderdeel 'toelichting op de programmarekening' onder de "financiële jaarrekening".

Er wordt beknopt verslag gedaan van de belangrijkste investeringen. Ook andere belangwekkende projecten en ontwikkelingen worden vermeld.

Kerngegevens sociale structuur

Kerngegevens (sociale structuur)

	Ultimo 2016	Ultimo 2017	Ultimo 2018
Sociale structuur			
Totaal aantal inwoners	47.419	47.457	48.277
Aantal inwoners van 0 tot 64 jaar	37.645	37.818	38.135
Aantal inwoners van 65 jaar en ouder	9.774	9.639	10.142
Aantal werklozen*	2.672	1.439	744
Bijstandsgerechtigden			
algemene bijstand	770	743	693
IOAW, IOAZ, BZ	66	62	50
Arbeidsongeschiktheid	1.940	1.900	nog niet bekend

*Bron: www.arbeidsmarktcijfers.nl/werkzoekenden

Kerngegevens fysieke structuur

Kerngegevens (fysieke structuur)

	Ultimo 2016	Ultimo 2017	Ultimo 2018
Fysieke structuur			
Oppervlakte gemeente (in ha)	6.772	6.772	6.764
Totaal aantal woningen	21.242	21.539	21.801
Aantal woningen in bezit van woningbouwcorporaties	6.794	6.831	6.831
Wegen (aantal m ² x 100)	34.700	34.700	34.700
Openbaar groen (in ha)	422	435	435

*NB: Door omvorming in het systeem zijn sommige vlakken anders benoemd, waardoor er een verschil is in hoeveelheden.

Kerngegevens: financiële structuur

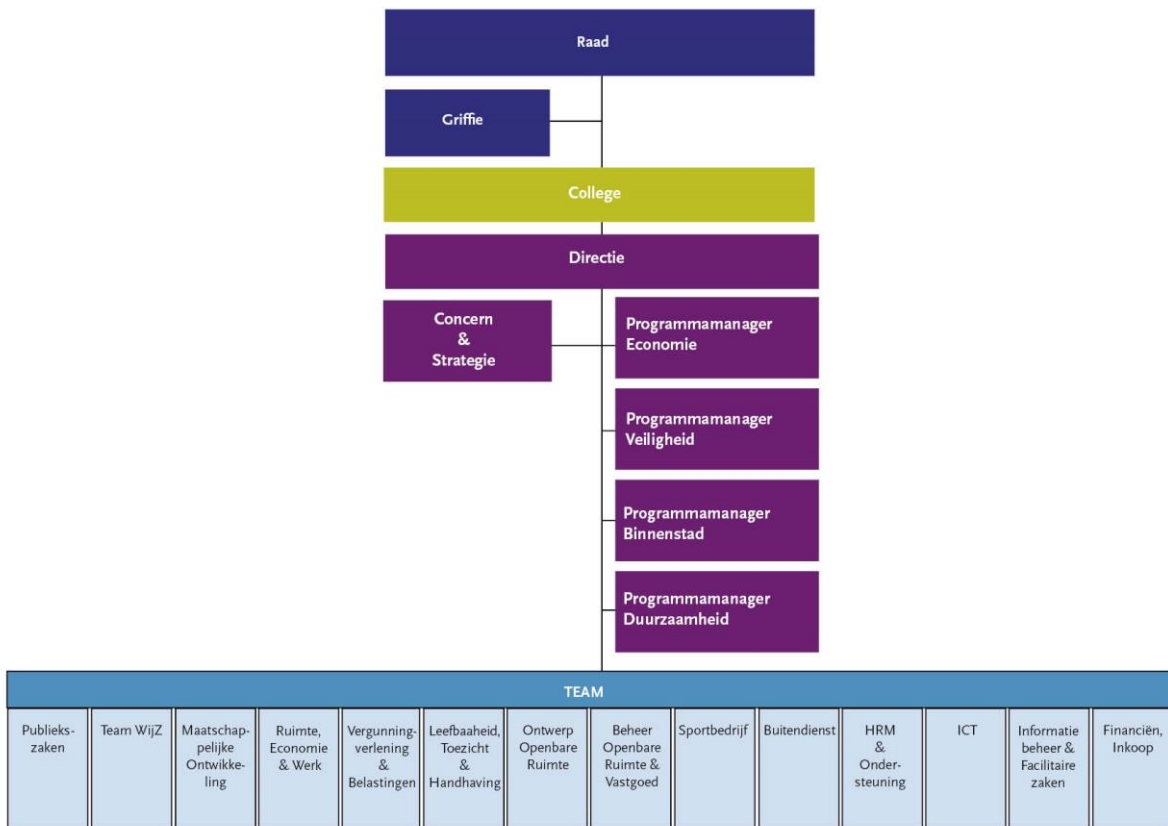
Kerngegevens (financiële structuur)

Totaal (bedragen x € 1.000)	Ultimo 2016	Ultimo 2017	Ultimo 2018
Totaal lasten	151.434	149.864	178.781
Opbrengsten belastingen	19.670	20.229	20.228
Algemene uitkering gemeentefonds	63.197	64.469	66.979
Vaste schulden	166.481	164.232	160.954
• waarvan voor woningbouw	11.775	11.140	9.817
Boekwaarde investeringen	237.508	246.694	235.500
• waarvan voor woningbouw	11.775	11.140	9.817
Eigen vermogen	78.032	84.256	84.726
Vrij aanwendbare reserves	4.703	6.697	12.347
Voorzieningen	5.559	5.508	5.603
Garanties	1.258	1.110	976
Garanties, sociale woningbouw	292.225	280.951	272.709
Bedragen per inwoner (bedragen x € 1)			
Totaal lasten	3.193	3.158	3.703
Opbrengst belastingen	415	426	419
Algemene uitkering gemeentefonds	1.333	1.358	1.387
Vaste schulden	3.511	3.461	3.334
• waarvan voor woningbouw	248	234	203
Boekwaarde investeringen	5.009	5.198	4.878
• waarvan voor woningbouw	248	243	203
Eigen vermogen	1.645	1.775	1.755
Vrij aanwendbare reserves	99	141	256
Voorzieningen	117	116	116
Garanties	26	23	20
Idem, sociale woningbouw	6.163	5.920	5.649

Organogram

Organogram

Toelichting op de controleverklaring

Toelichting op de controleverklaring

De externe accountant wordt rechtstreeks benoemd door de gemeenteraad en ondersteunt de raad in zijn controlerende functie ten aanzien van de rechtmatigheid.

Accountants van gemeenten dienen behalve een getrouwheidsonderzoek naar de jaarrekening ook een rechtmatigheidsonderzoek naar de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties uit te voeren.

Ook voor het jaar 2018 is een normenkader door de raad vastgesteld. De interne controle op rechtmatigheid is vanaf 2006 geïntegreerd in de reguliere interne controle. Evenals in voorgaande jaren zijn in 2018 de noodzakelijke acties uitgevoerd om tot een oordeel over de rechtmatigheid te kunnen komen. Het plan van aanpak is in 2018 in het auditcomité besproken.

Door het college zijn derhalve de voorwaarden geschapen voor de controle van de mate waarin door onze organisatie rechtmatig wordt gehandeld, hetgeen vanaf het jaar 2006 geleid heeft tot een goedkeurende verklaring, ook wat betreft rechtmatigheidsaspecten.

Vanaf het verslagjaar 2006 is een nieuw element toegevoegd aan de accountants-controle; het principe van Single Information, Single Audit (SISA) is ingevoerd. Voor een groot aantal deelverantwoordingen worden de controlewerkzaamheden verricht bij de jaarrekeningcontrole. Gegevens over deze regelingen zijn opgenomen in de verplichte SISA bijlage bij de jaarrekening. Deze bijlage wordt aangeboden aan het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dit instituut zorgt ervoor dat de gegevens worden doorgestuurd naar de belanghebbende ministeries.

De controleverklaring over 2018 is opgenomen in de jaarrekening, als allerlaatste onderdeel van de verslaglegging.

Raadsbesluit vaststelling jaarrekening

Raadsbesluit tot vaststelling van de jaarrekening

Vastgesteld door de Raad van de gemeente Waalwijk

in zijn openbare vergadering van 4 juli 2019,

De Raad voornoemd,

De griffier,

De voorzitter,

Jaarverslag: Programmaverantwoording

Jaarverslag: Programmaverantwoording

De navolgende programmaverantwoording omvat:

- Programma 1 | Kernwaarden
- Programma 2 | Wonen
- Programma 3 | Welzijn
- Programma 4 | Zorg en Volksgezondheid
- Programma 5 | Scholing
- Programma 6 | Sport
- Programma 7 | Werken
- Programma 8 | Beheer openbare ruimte
- Programma 9 | Verkeer
- Programma 10 | Ruimtelijke strategie
- Programma 11 | Financiën
- Aanvullende indicatoren
- Algemene dekkingsmiddelen
- Overhead
- Te betalen vennootschapsbelasting
- Overige baten en lasten

Programma 1 | Kernwaarden

Samenhang met andere programma's

Dit programma heeft raakvlakken met alle andere programma's omdat gestreefd wordt naar een evenwicht in alle aspecten die de kwaliteit van het samen leven, wonen en werken in Waalwijk nu en in de toekomst bepalen. Zoals de titel van het programma al aangeeft wordt hier een aantal activiteiten van de gemeente beschreven, die naar mening van het college essentieel zijn voor de gemeente en het handelen van de gemeentelijke organisatie. We praten dan over bijvoorbeeld, betrouwbaarheid, dienstbaarheid en duurzaamheid.

Programma 1 Kernwaarden		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Milieu	Wethouder D. Odabasi
	Duurzaamheid	Wethouder D. Odabasi
Hoofdstuk 2	Wijkgericht werken	Wethouder J. van den Hoven
Hoofdstuk 3	Betrouwbaarheid en dienstbaarheid:	Burgemeester A. Kleijngeld
	- Dienstverlening en deregulering - Handhaving	
Hoofdstuk 4	Openbare orde en veiligheid:	Burgemeester A. Kleijngeld
	- Veiligheid en crisisbeheersing	
Hoofdstuk 5	Bestuur:	Burgemeester A. Kleijngeld
	- Strategische visie - Intergemeentelijke samenwerking	

Milieu en Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Afval

In het vastgestelde Grondstoffenbeleidsplan wordt de strategische koers geschetst en beleidskeuzes gemaakt voor de periode 2014 tot en met 2021. De einddatum is gelijk aan de einddatum van Landelijk AfvalbeheerPlan 2. De gemeente stelt in het Grondstoffenbeleidsplan de kaders waaraan het toekomstige beleid moet voldoen en doelstellingen die bereikt moeten zijn in respectievelijk 2015 en 2021 op het vlak van afvalscheiding. Voor het bereiken van de doelstellingen zal de gemeente maatregelen moeten nemen. De ambitie is om in 2021 van de totale hoeveelheid afval die vrijkomt uit huishoudens 85 % te recyclen.

Bodem

Eind 2017 beheersen we de locaties met een verspreidingsrisico. Naast de chemische bodemkwaliteit spelen er meer thema's in de bodem, zoals de ondergrondse opslag en energie opslag. Bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke projecten wordt gekeken naar meer aspecten van de bodem dan alleen bodemverontreiniging waardoor integratie van andere beleidsvelden met bodem wordt bevorderd.

Energie en klimaat

Waalwijk moet in 2043 een klimaatneutrale gemeente zijn. Dit is een zeer ambitieuze doelstelling die echter geheel past in de internationale afspraken die zijn vastgelegd in het Parijse klimaatakkoord. De Parijse afspraken zullen worden vertaald in nationale verplichtingen. De noodzaak voor zwaar nationaal klimaatbeleid wordt nog eens extra onderstreept door de zogenaamde 'Urgenda-uitspraak' waarin de Nederlandse overheid tot extra inspanningen op klimaatgebied wordt verplicht. De nationale verplichtingen zullen mede op lokaal niveau tot uitvoering moeten gebracht en zullen van alle Nederlandse gemeenten de komende decennia een maximale inspanning vragen.

Externe veiligheid

Waalwijk biedt haar inwoners een veilige woonomgeving. Nieuwe kwetsbare objecten met verminderd zelfredzamen binnen invloedgebieden worden zorgvuldig beoordeeld volgens de criteria in ons externe veiligheidsbeleid. Waalwijk maakt waar mogelijk gebruik van het programma Impuls OmgevingsVeiligheid (IOV)

Geluid

Gestreefd wordt naar het minimaal handhaven van de huidige geluidsniveaus. Waar dat niet mogelijk is wordt er naar gestreefd om het aantal geluid gehinderden per saldo lager te krijgen. Een belangrijk instrument is het toepassen van geluidarmer asfalt. Het uitvoeringsbeleid hiervoor ligt vast in het Mobiliteitsplan.

Luchtkwaliteit en geur

In Waalwijk wordt overal voldaan aan de wettelijke luchtkwaliteitsnormen en wordt - afhankelijk van de beïnvloedingsruimte en financiële mogelijkheden - gewerkt aan verbetering van de luchtkwaliteit volgens de GGD richtlijnen. Waalwijk beschikt niet over een specifiek beleid voor geur afkomstig van veehouderijen en industrie.

Natuur en stedelijke groen

Waalwijk wil bewoners een aangename en groene leefomgeving bieden. De ambitie is om de komende jaren de kwaliteit en kwantiteit van het groen te verhogen en de biodiversiteit binnen de gemeente te vergroten.

Water

Waalwijk zal de extremen (periodes met hevige neerslag en andere periodes van droogte) in de waterkwantiteit beheersen door het watersysteem in orde te brengen volgens de trits 'vasthouden-bergen-afvoeren'. In het streven naar een goede waterkwaliteit in de gemeente Waalwijk conformeert de gemeente zich aan de Europese Kader Richtlijn Water (KRW).

[Wat hebben we gedaan in 2018?](#)

Afval

In 2018 is fase 1 van het Grondstoffenbeleidsplan geëvalueerd. Ook heeft er een rondetafelgesprek met inwoners plaatsgevonden. Hiervan is een factsheet opgesteld. De uitkomsten van de rondetafelgesprekken worden meegenomen in het opstellen van het grondstoffenbeleidsplan fase 2. Eind 2018 is een eerste begin gemaakt met het opstellen van fase 2.

Bodem

In 2018 is de bodemsanering van Haven 8 West uitgevoerd.

Energie en klimaat

De gemeente neemt deel aan een pilot van de VNG om VvE's te helpen met de verduurzaming van hun gebouw. In Waalwijk gaan we concreet aan de slag met VvE Op den Heul.

Externe veiligheid

Bij ruimtelijke plannen hebben we getoetst op externe veiligheid. In veel gevallen hebben we daarbij advies gevraagd aan de OMWB. De OMWB controleerde de paragraaf externe veiligheid en stelde de verantwoordingsrisico op. Voor het groepsrisico zijn de gemeentelijke wegen beoordeeld met betrekking tot het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Geluid

Het beheren van de zone van het bedrijventerrein Haven is een lopende activiteit. Bij vergunningverlening en ruimtelijke procedures vindt toetsing plaats aan het facetbestemmingsplan.

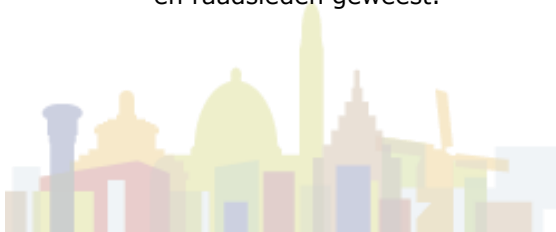
Luchtkwaliteit en geur

Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar de geuruitstoot van bedrijven.

Het monitoren van het NSL gebeurt jaarlijks door de OMWB.

Natuur en stedelijk groen

Het gedifferentieerde maai-beheer is uitgevoerd volgens het bermen en waterlopenbestek. In 2018 is gestart met het opstellen van de Groene Agenda. Zo is er een werkbijeenkomst met bewoners en raadsleden geweest.

Water

Er is een start gemaakt met het uitvoeren van een klimaatstresstest van de gemeente.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Bodem

Voor de actualisatie van de bodemkwaliteitskaart is het nodig dat het bodeminformatiesysteem volledig gevuld is. Door capaciteitsgebrek is dat in 2018 niet gebeurd en kon de bodemkwaliteitskaart niet geactualiseerd worden. Dit wordt in 2019 opgepakt.

Geluid

Het actualiseren van het bestemmingsplan geluidtoedeling is nog niet opgepakt.

Luchtkwaliteit en geur

De beleidsregels geurhinder industriële bedrijven Waalwijk zijn nog niet vastgesteld. Gekeken wordt of hier apart beleid voor opgesteld moet worden met het oog op de Omgevingswet.

De GGD richtlijnen bij ruimtelijke ontwikkelingen worden niet toegepast. Het is onduidelijk hoe de richtlijnen toegepast moeten worden. In het kader van de Omgevingswet is gezondheid een belangrijk aandachtspunt en zullen we hiermee aan de slag gaan.

Energie en klimaat

Door capaciteitsgebrek zijn we niet toegekomen aan het bekijken van de woningvoorraad om een specifieke wijk te kunnen selecteren voor een campagne verduurzaming van je woning. Dit wordt in 2019 opgepakt.

Water

De waterkwaliteit in Waalwijk wordt door waterschap Brabantse Delta gecontroleerd. Zij hebben dat in 2018 niet gedaan en de reden is onbekend.

Wijkgericht werken

Wat willen we bereiken?

Op diverse manieren wordt getracht bewoners te motiveren en zich in te zetten voor hun straat, buurt of wijk. We zijn succesvol als steeds meer bewoners zich betrokken en medeverantwoordelijk voelen voor hun leefomgeving en samen met andere bewoners ergens de schouders onder willen en kunnen zetten. Dit bevordert de leefbaarheid, veiligheid en sociale samenhang in een wijk. Ook willen we bereiken dat meer mensen oog en zorg hebben voor hun medemens.

We zijn ook succesvol als burgers nog eerder betrokken worden en actief zijn in een gemeentelijk proces. Van belang is dat wij als gemeente kunnen loslaten en het vertrouwen kunnen hebben in

de deskundigheid van bewoners en dat zij meestal het beste weten wat er in hun buurt of wijk speelt en wat er eventueel nodig is.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Bij een aantal herinrichtingsplannen hebben we bewoners vanaf de "tekentafel"-fase betrokken. Dat hebben we gedaan in gevallen waar voldoende ruimte was om bewoners ook daadwerkelijk zeggenschap te geven. Alle participatieprojecten hebben in 2018 een doorloop gekend vanuit vorige jaren. Denk daarbij aan buurttop, jongerentop, inwonerspanel, thema-gerichte wijkbijeenkomsten, adoptiegroen, adoptiespeeltuinen, zap-pers etc. We zien daarbij dat steeds meer bewoners betrokken raken omdat ze beseffen dat ze zelf mee moeten denken en doen om zaken in de eigen straat, buurt en wijk te realiseren.

Daarnaast zijn we eind 2018 gestart met de evaluatie van het participatiebeleid. Daarbij worden uitdrukkelijk burgers betrokken. We verwachten de evaluatie voor de zomer van 2019 op te leveren.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Betrouwbaarheid en dienstbaarheid

Dienstverlening en deregulering

Wat willen we bereiken?

De dienstverlening richting 2020 is gestoeld op de volgende uitgangspunten:

1. Dienstverlening is van ons allemaal;
2. Digitaal waar het kan en persoonlijk als het nodig is;
3. Onze dienstverlening is kanaalafhankelijk;
4. Wij zijn altijd bereikbaar;
5. Wij werken van buiten naar binnen;
6. Wij werken proactief mee aan ontwikkelingen op het gebied van plaats-onafhankelijke dienstverlening.

Binnen onze dienstverlening staan hostmanship, deskundigheid en doorlooptijd centraal. We behandelen de klant zoals we zelf behandeld willen worden waarbij we met onze deskundigheid de vraag, het verzoek of de melding afhandelen binnen een redelijke en voor de klant heldere doorlooptijd.

Om te kunnen bepalen hoe onze dienstverlening is moeten we monitoren. We monitoren niet continu maar kiezen onze te monitoren onderwerpen en een beperkt aantal instrumenten hiervoor uit. Goede dienstverlening hangt zeker ook af van houding en gedrag van onze medewerkers. Binnen het traject Vanzelfsprekend Waalwijk wordt veel aandacht besteed aan houding en gedrag. We doen dit door ons handelen te koppelen aan 4 basiscompetenties flexibel, ondernemend, betrokken en partner in coproductie.

Indicatoren gemeente Waalwijk

Indicatoren	Ambitie 2018	Gerealiseerd
Totaaloordeel directe dienstverlening inwoners	6,6	---- Er heeft in 2018 geen uitvraag via 'Waar staat je gemeente' plaatsgevonden
Afhandelingstermijn acceptabel (doorlooptijd)	75%	---- Er heeft in 2018 geen uitvraag via 'Waar staat je gemeente' plaatsgevonden
Medewerker voldoende deskundig (deskundigheid)	80%	---- Er heeft in 2018 geen uitvraag via 'Waar staat je gemeente' plaatsgevonden
Aangenaam verrassen (hostmanship)	50%	---- Er heeft in 2018 geen uitvraag via 'Waar staat je gemeente' plaatsgevonden
Totaal oordeel digitale dienstverlening	7,0	---- Er heeft in 2018 geen uitvraag via 'Waar staat je gemeente' plaatsgevonden
Digitale volwassenheid producten voor inwoners	69%	92%
Balie - wachttijd producten 'op afspraak'	Minimaal 95% wacht korter dan 5 minuten	88,3% Het komt regelmatig voor dat mensen een afspraak maken voor een ander product dan dat ze nodig hebben. De in de agenda gereserveerde tijd klopt dan niet met de tijd die nodig is. Dit kan uitloop veroorzaken waardoor de volgende klant later wordt opgeroepen. Daarnaast komt het regelmatig voor dat mensen niet op tijd aanwezig zijn. De volgende klant die al wel aanwezig is wordt dan alvast geholpen. Het te laat komen beïnvloedt de cijfers van deze indicator.
Telefoon wachttijd voor opnemen telefoon op centrale nummer maximaal 30 seconden	60%	61,5%
Telefoon - percentage zelf afhandelen door KCC	60%	47% Het KCC beantwoordt eenvoudige enkelvoudige vragen. Klanten met andere vragen worden doorverbonden naar de vakspecialisten. Ervaring leert dat de vraagsteller vaak nog meer vragen heeft dan de eerste vraag die gesteld wordt en dan beten en sneller geholpen is met een rechtstreeks antwoord van de vakspecialist.
Digitaal- stijging aantal digitale aanvragen bij top 3 producten: 1. Afspraak maken 2. Verhuizing doorgeven 3. Meldingen openbare ruimte doorgeven	1. 60% 2. 70% 3. 35%	1. 78,7% 2. 71% 3. 39%
Bezwaren en klachten - percentage wat na indiening door premediation wordt afgehandeld	33%	17% Door capaciteitsproblemen in de afgelopen jaren heeft premediation minder aandacht gekregen. In 2019 wordt een project gestart waarmee wordt gestreefd om dit percentage weer hoger te maken.
Bezwaren - percentage afgehandeld binnen termijn Algemene Wet Bestuursrecht	90%	81% 26 bezwaarschriften zijn niet binnen de termijn afgehandeld. 18 daarvan hadden betrekking op de problematiek rondom de huisvesting van arbeidsmigranten, die politiek gevoelig ligt - met discussie over het beleid. In twee gevallen is de behandeling vanwege bestuurlijke overwegingen langdurige aangehouden.
Klachten - percentage afgehandeld binnen termijn Algemene Wet Bestuursrecht	90%	96%

Wat hebben we gedaan in 2018?

- **Aanbesteding en inrichting nieuw Klant Contact Systeem**

In de huidige markt maken Klant Contact Systeem vaak deel uit van zaaksystemen. Voor de vervanging van het zaakstelsel liep ook een aanbesteding vandaar dat de aanbestedingen zijn samengevoegd. In juli 2018 is de aanbestedingsprocedure afgerond en is gestart met de implementatie van het zaakstelsel en Klant Contact Systeem.

- **Uitbreiding van de mogelijkheden om digitaal zaken te doen met de gemeente**

Jaarlijks wordt er een meting gehouden naar de digitale volwassenheid van een gemeente. Deze meting gaat zowel over producten voor onze inwoners als voor onze ondernemers. De digitale volwassenheid wordt bepaald door de mate waarin een organisatie haar producten en diensten heeft gedigitaliseerd met voor ingevulde formulieren die de klant digitaal verstuurd. In de landelijke meting zijn we gestegen van plaats 17 naar 14 met ons digitale aanbod voor inwoners. Onze digitale volwassenheid voor ondernemers scoort als enige gemeente 100% waarmee we dus op de eerste plaats zijn geëindigd.

- **Adviezen uit onderzoek telefonische bereikbaarheid implementeren**

Alle teammanagers zijn over de resultaten geïnformeerd. Aan de hand van de adviezen is gekeken welke mogelijkheden er zijn om de telefonische bereikbaarheid te verhogen, zowel van ons Klant Contact Centrum (KCC) als de interne bereikbaarheid van de medewerkers zodat er sneller vanuit het KCC kan worden doorverbonden.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Alles wat in de programmabegroting opgenomen is onder 'Wat gaan we er voor doen in 2018' is uitgevoerd.

Handhaving

Wat willen we bereiken?

Vergunningverlening, Inspectie, toezicht en handhaving zijn middelen die door de gemeente Waalwijk worden ingezet om er voor te zorgen dat de inwoners van de gemeente Waalwijk kunnen leven in een veilige en gezonde leefomgeving. Indien hier sprake van is zal het aantal meldingen, verzoeken om handhaving en bestuursrechtelijke handhavingsprocedures die betrekking hebben op deze leefomgeving, afnemen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 heeft de gemeente Waalwijk wederom de middelen "vergunningverlening Inspectie, toezicht en handhaving" ingezet om er voor te zorgen dat de inwoners van de gemeente Waalwijk kunnen leven in een veilige en gezonde leefomgeving. In 2018 zijn meer meldingen, verzoeken om handhaving (bouwen/Ruimtelijke Ordening) ingediend en hebben we meer bestuursrechtelijke maatregelen (last onder dwangsom of bestuursdwang) opgelegd ten opzichte van 2017. De toename van het aantal bestuursrechtelijke maatregelen komt o.a. doordat er meer tijd is besteed aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Dit heeft geresulteerd in een toename van gevonden hennepkwekerijen en het aantreffen van onveilige huisvestingslocaties voor arbeidsmigranten.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

In 2018 zijn niet alle inspectie- en toezichtstaken uitgevoerd. Er zijn bijvoorbeeld minder bouwinspecties uitgevoerd en er zijn minder bouwprojecten afgerond ten opzichte van 2017. Dit komt doordat bouwprojecten opschuiven of zelfs niet opstarten aangezien de levertijd van bouwmaterialen is toegenomen en er onvoldoende aannemers beschikbaar bleken te zijn. Ook de toename van het aantal bestuursrechtelijke maatregelen heeft hier invloed op gehad. Voor de evaluatie van het 2018 verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief die op 28 januari 2019 naar de gemeenteraad is verstuurd.

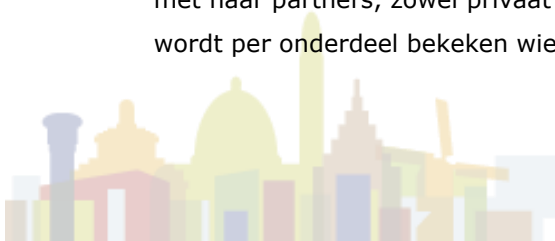
Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

In het integraal veiligheidsbeleidsplan 2015-2018 staat weergegeven voor welke opgaven we staan:

- De inzet op de aanpak van woninginbraken moet intensiever;
- De aanpak van geweldsdelicten;
- Bij de aanpak van criminaliteit moet meer nadruk komen op het doorbreken van groeiende verwevenheid van de onder- en bovenwereld;
- Het continueren van de persoonsgerichte aanpak;
- Blijven zoeken naar nieuwe manieren om de veiligheidsbeleving van bewoners positief te beïnvloeden;
- Veiligheid in de gemeente Waalwijk vraagt om een alerte houding;
- Invulling geven aan verdere regionale samenwerking m.b.t. crisisbeheersing;
- Het vinden van de balans tussen noodzakelijke bescherming en te accepteren risico's.

Een belangrijke opgave is de strijd tegen criminele activiteiten. Daarbij brengt de gemeente samen met haar partners, zowel privaat als publiek, het gehele criminele proces in kaart. Vervolgens wordt per onderdeel bekeken wie een mogelijkheid heeft om in te grijpen. De gemeente heeft een

regisserende rol en legt de verantwoordelijkheid waar die hoort en betreft daartoe de partners die een bijdrage leveren.

Om de betrokkenheid van de inwoners zelf te vergroten besteedt de gemeente nadrukkelijk aandacht aan het gebruik van middelen als whatsappgroepen, burgernet, Meld Misdaad Anoniem om informatie te delen. Daarnaast wordt er ook samenwerking gezocht op het gebied van samen-toezien in de vorm van buurtpreventieteams, een buurttoezichtteam, Waaks-initiatieven (alerte hondenbezitters), jongerenwerk, scholen enzovoort.

De Wet op de Veiligheidsregio's heeft de zorg voor de bevolking in geval van crises nadrukkelijk bij de gemeenten neergelegd. Waalwijk heeft daaraan de afgelopen jaren door middel van opleiding en oefening invulling gegeven. Vanuit meerdere gemeenten is gepleit voor nauwere samenwerking in deze in districtelijk verband (Hart van Brabant). In april 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant besloten tot de vorming van districtelijke teams bevolkingszorg. Per 1 oktober 2016 zijn deze teams operationeel. Waalwijk neemt hier uiteraard aan deel.

Wij willen goed voorbereid zijn op een eventuele ramp of zwaar ongeval. Daarom houden wij de deelplannen crisisbeheersing en invulling van de crisisbeheersingsorganisatie actueel. We zorgen ervoor dat onze medewerkers goed zijn opgeleid en geoefend en we brengen door middel van risico-inventarisaties de grootste risico's in beeld.

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 heeft de gemeente onverminderd inhoud gegeven aan de strijd tegen criminele activiteiten. Samen met haar partners, zowel privaat als publiek, heeft de gemeente het gehele criminele proces in kaart gebracht. Per onderdeel is vastgesteld wie een mogelijkheid heeft om in te grijpen. De gemeente heeft hierin een regisserende rol gevoerd en heeft de verantwoordelijkheid gelegd waar die hoort. De gemeente heeft daartoe de partners betrokken die een bijdrage leveren.

De gemeente heeft in 2018 wederom nadrukkelijk aandacht besteed aan het gebruik van middelen als whatsappgroepen, burgernet, Meld Misdaad Anoniem om informatie te delen. Op die manier vergroot de gemeente de betrokkenheid van de inwoners zelf. Daarnaast heeft de gemeente ook samenwerking gezocht op het gebied van samen-toezien in de vorm van buurtpreventieteams, een buurttoezichtteam, Waaks-initiatieven (alerte hondenbezitters), jongerenwerk, scholen enzovoort. Iedere uiting van de gemeente is er op gericht om het aantal meldingen uit de gemeenschap toe te laten nemen: onze inwoners zijn de ogen en oren van de wijken en met hun informatie kan de gemeente acties ondernemen.

De Wet op de Veiligheidsregio's heeft de zorg voor de bevolking in geval van crises nadrukkelijk bij de gemeenten neergelegd. Ook in 2018 heeft de gemeente Waalwijk hier invulling aan gegeven. De gemeentelijke functionarissen die zijn aangewezen voor deze taak zijn opgeleid, getraind en geoefend. De gemeente Waalwijk werkt samen met 9 andere gemeenten in districtelijk verband (Hart van Brabant) met elkaar samen, deze samenwerking is nadrukkelijk meegenomen in de opleidingscyclus.

Wij willen goed voorbereid zijn op een eventuele ramp of zwaar ongeval. Daarom hebben wij ook in 2018 de deelplannen crisisbeheersing en invulling van de crisisbeheersingsorganisatie actueel gehouden. de grootste risico's zijn in beeld door middel van risico-inventarisaties.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Alle onderdelen zijn in 2018 uitgevoerd.

Bestuur

Wat willen we bereiken?

Strategische visie

In september 2017 is de strategische visie 'Samen werken aan de toekomst' in de raad vastgesteld. De insteek is om te gaan sturen vanuit urgenties (wat zijn de zwakke delen die onderuit dreigen te gaan) en vanuit potenties (wat is kansrijk). We benoemen daarvoor Waalwijk tot 2025 tot 'levend L.A.B.': een laboratorium om te vernieuwen en daarmee zo snel mogelijk resultaten te boeken op thema's die er voor onze aantrekkelijkheid toe doen. Juist als middelgrote gemeente met een aanpakkersmentaliteit hebben we de kracht resultaten te bereiken.

Er zijn drie pijlers in het Waalwijkse levende L.A.B. waarin de urgenties en potenties terugkomen:

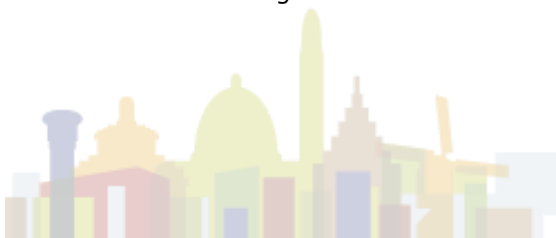
1. Leefklimaat:
 - Voorzieningen (o.a. binnenstad)
 - Sociale veerkracht (o.a. zorg)
 - Veiligheid
1. Arbeidsmarkt: vraag en aanbod in balans
2. Bereikbaarheid: overal makkelijk kunnen komen

Hoe doen we dat? We kiezen voor een rode en groene draad door het L.A.B. De rode draad is voor ons samenwerken. Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden werken we aan een aantrekkelijk Waalwijk in 2025. En Waalwijk werkt 'groen', dus duurzaam.

Intergemeentelijke samenwerking

We zien kansen in samenwerking, zowel op het gebied van strategie en beleid als in de bedrijfsvoering. Vooral met het doel om het bestaande voorzieningenniveau te kunnen blijven aanbieden aan onze inwoners en om de lokale economie te stimuleren en faciliteren.

Waalwijk is een (bestuurs)krachtige gemeente. Samenwerking is voor ons dus geen oplossing voor vermeende bestuurskrachtproblematiek maar we onderkennen dat voor bepaalde taken en/of doelstellingen alleen via samenwerking het gewenste resultaat kan worden bereikt.

Passend bij inhoud en omvang van de taak of opdracht, zoeken we de samenwerking, vooral met andere gemeenten in de regio maar ook steeds meer met andere partners, zoals ondernemers, maatschappelijke- en onderwijsinstellingen.

We gaan pragmatisch om met ambtelijke samenwerking. De criteria voor ambtelijke samenwerking zijn de 4K's: verminderen van Kosten, verhogen van Kwaliteit, verminderen van Kwetsbaarheid en waarborgen van de Continuïteit. Zowel op korte als lange termijn. Als er efficiencyvoordelen aanwezig lijken, dan zetten we er bij voorkeur een financiële doelstelling op.

Onze ambitie rond regionale samenwerking zit in (1) het beter aanpakken van (gemeente)grensoverschrijdende vraagstukken, (2) slimmer (en dus goedkoper) werken en (3) het zo dicht mogelijk bij huis organiseren, dicht bij onze inwoners. We beseffen dat we voor een succesvolle samenwerking ook afhankelijk zijn van onze partners.

In het coalitieakkoord hebben we opgenomen dat de huidige beleidslijn van 'een stevige Langstraatsamenwerking binnen het Hart van Brabant' continuering verdient. De provincie deelt onze mening dat de samenwerkende gemeenten in Langstraatverband een belangrijk scharnierpunt vormen tussen Midden- en Noordoost Brabant.

We kiezen er daarom bewust voor om in beide verbanden (De Langstraat en Midden-Brabant) te acteren. Daarnaast is aandacht nodig voor de politieke en ambtelijke 'mindset' dat beide ambities (De Langstraat én Hart van Brabant) tegelijkertijd inhoud verdienen en elkaar versterken.

Als laatste verdient de samenwerking in gemeenschappelijke regelingen onze aandacht. Los van de bestuurlijke drukte die het oplevert, beseffen we dat de democratische legitimatie en daarbij de betrokkenheid van de deelnemende raden een lastige zaak blijft. Dit geeft een spanningsveld. Bij het aangaan van nieuwe samenwerkingsverbanden ligt onze voorkeur dan ook niet bij het oprichten van nieuwe gemeenschappelijke regelingen maar meer in flexibele dienstverleningsovereenkomsten.

Wat hebben we gedaan in 2018?

De 25 belangrijkste doelstellingen in de pijlers Leefklimaat, Arbeidsmarkt, Bereikbaarheid, Samenwerking en Duurzaamheid zijn verdeeld en geborgd binnen de vaste structuur van programma's en teams. In een dynamisch werkdocument geven de teams voor meerdere jaren aan op welke manier zij werken aan de realisatie van de strategische visie. Zodra de activiteiten en benodigde middelen concreet zijn, wordt de informatie opgenomen in de programmabegroting en het jaarverslag zodat de uitvoering van de strategische visie ook wordt geborgd in de gemeentelijke planning en control cyclus.

Twee keer per jaar wordt het bestuur en de Waalwijkse samenleving geïnformeerd over de stand van zaken in de uitvoering van de strategische visie via de VISIEWIJS en de visual www.waalwijk2025.nl. In augustus 2018 is de eerste VISIEWIJS verschenen.

Ook met inwoners, ondernemers en organisaties werken we aan de uitvoering van de 25 doelstellingen. Hiervoor organiseren wij o.a. de Waalwijkse LABS waarin we samen een thema nader onderzoeken, brainstormen over kansen, mogelijkheden en de aanpak bepalen. In 2018 zijn

er vijf thema's onderzocht in een LAB. Namelijk Armoede, Arbeidsmigranten, Zorgzaam Waalwijk, Gezond en Bewegen en Groen en Natuur. De LABS zijn allemaal goed bezocht met ongeveer 25 deelnemers (het maximum). Alle LABS kennen ook een vervolg. Dit betekent dat een aantal deelnemers zelf actief aan de slag gaat met de door hen benoemde punten. Zo is het Armoede LAB inmiddels vier keer bij elkaar geweest, het Arbeidsmigranten LAB en het Zorgzaam Waalwijk LAB twee keer en het Gezond en Beweeg LAB en het Groen en Natuur LAB één keer. Alle verslagen en agenda's zijn te vinden op waalwijk.nl/lab.

Met de LABS werken we ook aan een open bestuursstijl waarin proactief de samenwerking wordt gezocht met inwoners, ondernemers en organisaties en waarin de deelnemers zelf bepalen waarmee zij aan de slag willen gaan. Een andere manier waarop de open bestuursstijl vorm krijgt, is het onderzoek naar een goede aanpak Burgerbegroting dat eind 2018 is gestart. Dit onderzoek wordt in samenwerking met inwoners, de raad en het college gedaan.

In het samenwerkingsverband Platform Middelgrote Gemeenten is de gemeente Waalwijk sinds medio 2018 één van de officiële kartrekkers (met de gemeente Zeist). Samen met de andere gemeenten werken we aan een nieuwe strategische agenda op basis waarvan de lobby voor Middelgrote Gemeenten vorm kan krijgen.

De samenwerking met Midsize Brabant in relatie tot het werkdocument 'Potenties en Proeftuinen' loopt. Op de thema's binnenstad, logistiek, mobiliteit en nieuwe economie komen de gemeenten regelmatig bij elkaar. De samenwerking op het vijfde thema 'sociale veerkracht' krijgt een nieuwe impuls. Richtpunt is dat Midsize wordt geagendeerd als onderwerp voor de provinciale verkiezingen en het bestuursakkoord in 2019. Daarnaast werken we met de Provincie en de andere Midsize gemeenten in Brabant aan complexe binnenstedelijke transformatieopgaven. Waalwijk heeft hiervoor twee gebieden aangemeld, namelijk de Gedempte Haven en de Eerste Zeine. Met de provincie wordt gekeken hoe zij kunnen helpen om deze gebieden te transformeren naar nieuw gebruik met o.a. bijvoorbeeld woningen voor starters of woningen waar werken en wonen gecombineerd kan worden.

In de Langstraat zijn de contacten met Loon op Zand en Heusden intensief. In deze collegeperiode kiezen we er voor om twee Langstraatmeetings per jaar te houden, de eerste was in december 2018 in Waalwijk. Er is een zekere ontspanning en realisme in de relatie gekomen tussen de drie gemeenten. Als er kansen zijn om samen op te trekken doen we dat, bijvoorbeeld in Hart van Brabant. Daar trokken we als Langstraat gezamenlijk op bij de actualisatie van de Strategische Meerjaren Agenda.

In de regionale samenwerking Hart van Brabant werken de negen gemeenten aan een geactualiseerde Strategische Meerjaren Agenda (SMA). Waalwijk zit in op een beperkte agenda met ambitie en focus vanuit het principe 'Coalition of the Willing', elke gemeente maakt bij nieuwe samenwerkingsinitiatieven een zelfstandige afweging om aan te sluiten of (nog) niet. De economische samenwerking via Hart van Brabant en Midpoint Brabant is voor Waalwijk een belangrijke prioriteit, waarbij de regionale samenwerking een duidelijke meerwaarde kan hebben. De regio Hart van Brabant is compact waardoor snelle afspraken mogelijk zijn. Tegelijkertijd is er

een disbalans in schaalgrootte en belangen tussen Tilburg en enkele kleine gemeenten enerzijds en Waalwijk als middelgrote stad anderzijds.

Met onze partnerstad Unna hebben we in december 2018 een Letter of Intent getekend. Daarmee wil Waalwijk een 50 jarige samenwerking van nieuwe impulsen voorzien. Speerpunten voor onze relatie met Unna zijn de cross overs tussen de pijlers (1) jongeren, (2) ondernemerschap en (3) innovatie. Unna en Waalwijk hebben zich voorgenomen om in 2019 deze speerpunten om te zetten in een programma en zoeken daarbij naar een derde partnerstad op projectbasis.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 1 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	10.490.402	10.890.937	10.537.193
Baten	-2.520.130	-2.768.130	-2.818.273
Saldo van lasten en baten	7.970.272	8.122.807	7.718.920
Onttrekkingen	-479.323	-479.323	-560.935
Stortingen	213.286	213.286	213.286
Mutaties reserves	-266.037	-266.037	-347.649
Saldo na mutaties reserves	7.704.235	7.856.770	7.371.272

Programma 2 | Wonen

Samenhang met andere programma's

Dit programma heeft raakvlakken met vooral programma 1, hoofdstuk gebiedsgericht werken, programma 4 hoofdstuk woonzorg en programma 10 hoofdstuk ruimtelijk beleid.

Programma 2 Wonen		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Volkshuisvesting - Woonbeleid	Wethouder E. Daandels

Wat willen we bereiken?

Wonen blijft als beleidsveld in beweging. De woningmarkt herstelt zich. Dat is positief. Niettemin blijven er doelgroepen die extra aandacht behoeven. Met name nu de prijzen van koopwoningen stijgen en woningcorporaties zich moeten beperken in het huisvesten van mensen met een smalle beurs, is er een doelgroep die moeilijk zijn weg kan vinden op de woningmarkt.

Wonen voor senioren in Waalwijk

Nederland en dus ook Waalwijk heeft te maken met een ouder wordende bevolking. Het landelijk beleid zet er op in dat mensen zelf voorsorteren op het ouder worden en zo lang mogelijk in hun huidige woning blijven wonen. Doorstroming naar een verzorgings-/of verpleeghuis kan alleen plaats vinden wanneer men een forse indicatie heeft. Om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen, kan het nodig zijn om in de woning aanpassingen te doen. Bovendien kan ook een groeiende wens van ouderen om zolang mogelijk in hun huidige woning te kunnen blijven wonen, worden waargenomen. We willen senioren ondersteunen in het langer zelfstandig blijven wonen in de huidige woning.

Huisvesting arbeidsmigranten

In april 2016 is een nieuw beleid m.b.t. huisvesting vergunninghouders en arbeidsmigranten door de raad vastgesteld. Een eerste kleine wijziging heeft in 2017 plaatsgevonden. Initiatieven op het gebied van huisvesting zullen door de gemeente worden ondersteund, mits passend binnen dit beleid.

Naast huisvesting van arbeidsmigranten is integratie een aandachtspunt. De eerste oriënterende stappen op dit aspect zijn in 2017 gezet, zoals een onderzoek onder Poolse arbeidsmigranten en een enquête onder het inwonerspanel.

Extra aandacht voor starters en middeninkomensgroepen

Waalwijk wil aantrekkelijk zijn om in te wonen voor verschillende doelgroepen. Hiermee wordt gewerkt aan een levendige gemeente met 'voor elk wat wils'. Sommige groepen op de

woningmarkt hebben hierbij extra aandacht nodig. Naast de eerder genoemde senioren gaat het hier om starters en middeninkomensgroepen.

Prestatieafspraken met wooncorporatie Casade

In 2016 zijn voor het eerst prestatieafspraken gemaakt conform de richtlijnen van de Woningwet 2015 en in overleg met de huurdersbelangenorganisaties. Jaarlijks worden nu conform dit proces nieuwe prestatieafspraken gemaakt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Startersleningen

In 2018 is de verordening aangepast, zodat meer mensen gebruik kunnen maken van de Starterslening.

Arbeidsmigratie

in 2018 heeft het ArbeidsmigrantenLAB plaatsgevonden. Daaruit zijn twee werkgroepen ontstaan (over huisvesting en over participatie). Beide werkgroepen hebben inmiddels stappen gezet: inwoners zijn samen met bedrijven en gemeente bezig met een forecast voor de komende jaren en op het gebied van participatie zijn reeds een aantal concrete acties uitgezet (Poolse kerkdiensten in Waalwijk, taalaanbod op de RWB-campus). Daarnaast is eind 2018 de beleidsnotitie Arbeidsmigratie door de raad vastgesteld, met daarin nieuwe uitgangspunten op het gebied van economie, huisvesting en participatie. De nieuwe beleidsnotitie schept meer mogelijkheden om met name ook ten noorden van de A59 shortstay voorzieningen te realiseren. In juni 2018 is bovendien een grootschalige locatie voor de huisvesting van 400 arbeidsmigranten geopend.

Woonwagenbeleid

in juli 2018 heeft de rijksoverheid een nieuwe beleidslijn bekend gemaakt. In het najaar van 2018 heeft een analyse van dit beleid plaatsgevonden. In 2019 wordt dit verder opgepakt, mede in samenhang met het opstellen van een nieuwe Woonvisie.

Meer woonfuncties creëren in het centrum

In 2018 zijn diverse verzoeken voor functiewijziging beoordeeld. Dit zal in een aantal gevallen leiden tot een functiewijziging naar wonen.

Stimuleren duurzaamheidsmaatregelen

In 2018 is ingezet op de benadering van VvE's over verduurzaming. Dit heeft geleid tot enthousiasme bij de VvE Op den Heul. Zij gaan een aantal duurzaamheidsmaatregelen aan het appartementencomplex nemen. De kosten voor de begeleiding van de VvE worden door de gemeente gedragen.

Prestatieafspraken

In het najaar van 2018 zijn nieuwe prestatieafspraken gemaakt met Casade over de sociale woningbouwsector. Op 14 januari 2019 zijn deze prestatieafspraken ondertekend.

Voorlichting woningaanpassingen wonen en zorg

In 2018 is de verordening aangepast, zodat meer mensen gebruik kunnen maken van de Blijverslening. Met de samenwerkende seniorenverenigingen zijn een aantal gesprekken gevoerd over wijkgerichte voorlichting. Dit was een initiatief van de seniorenverenigingen. In 2019 wordt dit verder opgepakt.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 2 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	606.987	1.311.034	592.031
Baten	-22.432	-22.432	-40.094
Saldo van lasten en baten	584.555	1.288.602	551.937
Onttrekkingen	-321.088	-1.013.588	-301.444
Stortingen	0	0	23.667
Mutaties reserves	-321.088	-1.013.588	-277.777
Saldo na mutaties reserves	263.467	275.014	274.160

Programma 3 | Welzijn

Samenhang met andere programma's

Dit programma heeft raakvlakken met vooral programma 1 hoofdstukken kernwaarden, duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. Maar ook ligt er een duidelijke relatie naar hoofdstuk 4 maatschappelijke ondersteuning van programma 4. Zorg, programma 5 Scholing en programma 6 Sport.

Programma 3 Welzijn		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Welzijn	Wethouder J. van den Hoven Wethouder D. Odabasi
Hoofdstuk 2	Vrijwilligers	Wethouder D. Odabasi
Hoofdstuk 3	Zelfstandig blijven	Wethouder E. Daandels
Hoofdstuk 4	Cultuur	Wethouder J. van den Hoven
	- Cultuurbeleid	
	- Evenementenbeleid	Wethouder J. van den Hoven
	Beleid	Burgemeester A. Kleijngeld
Hoofdstuk 5	Handhaving	
	Cultureel erfgoed	Wethouder R. Bakker
	Streekarchief SALHA	Wethouder J. van den Hoven en wethouder E. Daandels
	Overig	

Welzijn

Wat willen we bereiken?

Algemeen welzijnsbeleid

Doelstelling is het maximaliseren van de effectiviteit van de gesubsidieerde activiteiten. Zoveel mogelijk zal via prestatieafspraken met duidelijk meetbare indicatoren sturing worden gegeven aan de levering en effectiviteit van deze activiteiten. We streven er naar om de resultaten en indicatoren meer op outcome-niveau vast te stellen zodat de instellingen meer flexibiliteit en innovatie binnen bestaand werk en budget kunnen leveren. Ook het aantal prestatie-indicatoren wordt beperkt zodat er minder tijd besteed hoeft te worden aan het registreren en het afleggen van verantwoording.

Samenlevingsopbouw

Doelstelling is om te komen tot een vergroting van de sociale samenhang. Het sturend vermogen van de wijk en het stimuleren van het gebruik van de talenten van inwoners. We willen bewonersparticipatie stimuleren om de zelfredzaamheid en leefbaarheid te vergroten. Centraal hierbij staat dat inwoners gefaciliteerd worden om zelf initiatieven te ontplooiën. Daarbij vervullen wij steeds vaker een andere rol, de rol als gelijkwaardige partner. Op deze manier sluiten we beter aan bij wat inwoners zelf al doen/aan initiatief (willen) nemen en verloopt de samenwerking meer gelijkwaardig in plaats van hiërarchisch.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Algemeen Welzijnsbeleid

Daar waar mogelijk zijn met gesubsidieerde organisaties prestatie-afspraken gemaakt. Denk hierbij aan Contour de Twern, De Tavenu, De Leest etc. Het streven was om met minimaal 10 organisaties afspraken te maken met prestatie-indicatoren. Dat aantal is (ruim) gehaald.

Samenlevingsopbouw

In 2018 hebben de WIJ-Dienstencentra zich verder door ontwikkeld. In Zanddonk en Bloemenoord zien we twee volwaardige centra, die laagdrempelige activiteiten bieden voor (kwetsbare) wijkbewoners. In BaLaDe heeft De Kansenfabriek zich vanaf medio 2018 flink ingezet om ook hier de ontwikkeling in te zetten om een WIJ-Dienstencentrum te worden. Daarvan zien we nu de eerste veelbelovende resultaten. Den Bolder in Waspik is duidelijk zoekende naar de wijze waarop zij de taken en activiteiten van het Sociaal Cultureel Centrum kan combineren met die van een WIJ-Dienstencentrum. De verwachting, en hoop, is dat hierin 2019 verdere stappen gezet worden. Ook in Sprang-Capelle zien we dat de transformatie nog niet helemaal voltooid is. Dat is alleszins begrijpelijk gezien het feit dat begin 2018 de exploitant heeft aangegeven te gaan stoppen per eind 2018. Het bestuur is bijna het hele jaar bezig geweest met het zoeken naar een nieuwe geschikte exploitant. Die is per begin 2019 gestart, ook daar is de verwachting dat de gewenste ontwikkeling in 2019 zichtbaar zal worden.

Begin 2018 is er een succesvolle Jongerentop en een Buurttop georganiseerd. Het bestaan van de wijkkranten Waalwijk, Sprang-Capelle en Waspik is mede door een financiële bijdrage van de gemeente gewaarborgd. Het Inwonerspanel Sprekend Waalwijk heeft ook vorig jaar een aantal vragenlijsten uitgezet onder de leden. Denk aan onderwerpen als afvalinzameling, evenementen. Eind 2018 heeft een wervingscampagne geleid tot bijna 250 nieuwe leden. Bijna 1000 inwoners zijn inmiddels lid van het Inwonerspanel.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

De Kindertop heeft niet plaatsgevonden in 2018. Het bleek erg moeilijk om voldoende kinderen te enthousiasmeren om hieraan mee te doen. Medio februari 2019 heeft de Kindertop wel doorgang gevonden. Onder andere door ContourdeTwern bij de organisatie te betrekken is de Kindertop een groot succes geweest.

Vrijwilligers en mantelzorg

Wat willen we bereiken?

Waalwijk kent veel ondernemende inwoners die zich belangeloos inzetten voor een ander of voor hun omgeving. Deze inzet waarderen en stimuleren wij ongeacht de omvang of in welke sector deze inzet plaats vindt. Binnen Sport, Welzijn, Cultuur, Natuur of in de wijk, in georganiseerd verband of minder georganiseerd verband. Een goede sociale basisinfrastructuur is belangrijk voor onze inwoners en om o.a. de grote veranderingen in het sociale domein (AWBZ/ Wmo, Jeugdwet en Participatiewet) op te vangen. Hoe meer inwoners zelf doen, hoe minder professionele hulp nodig is.

Waar nodig bieden we ondersteuning. Soms in financiële zin maar steeds vaker door kennis, ervaring, materiaal en netwerk beschikbaar te stellen. Door vragen snel te beantwoorden, door mensen de juiste weg te wijzen en de makelaarsrol te vervullen. Contour de Twern vervult hierin een belangrijke rol door vrijwilligers en mantelzorg in de gemeente Waalwijk te ondersteunen vanuit de Wij(k)diensten.

Wat hebben we gedaan in 2018?

- De vrijwilligersmonitor is uitgevoerd naar de huidige stand van zaken binnen vrijwilligerswerk. De monitor is door 117 vrijwilligersorganisaties en 180 individuele vrijwilligers ingevuld. Op basis van de uitkomsten van de monitor is tijdens de vrijwilligersnetwerkbijeenkomst aandacht besteed aan het 'vinden en binden' (werven) van vrijwillige inzet. Hieraan hebben 60 vrijwilligers deelgenomen.
- In 2018 heeft de mantelzorgcoach 163 mantelzorggesprekken gevoerd. In het kader van meer oog voor de zorg en draaglast (erkenning & waardering) van mantelzorg is de functie van mantelzorgcoach onder gebracht bij team WijZ.
- Binnen de pilot voor de inzet van praktische ondersteuning aan mantelzorgers is in 2018 door 140 mantelzorgers een drietal vouchers aangevraagd. Hiervan hebben 60 mantelzorgers de vouchers in 2018 verzilverd. De pilot loopt nog door in 2019.
- De cursusbijeenkomsten Tijd voor jezelf hebben een duurzaam vervolg gekregen binnen het aanbod van Contour de Twern. Hiermee kunnen mantelzorgers blijvend worden ondersteund op het gebied bewustwording (tijd voor jezelf nemen/claimen), ontspanning en lotgenoten contact.

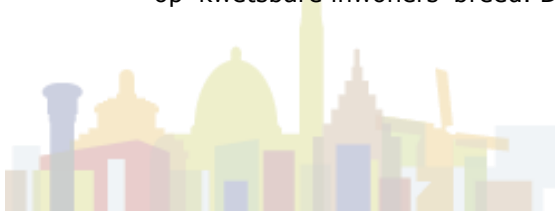
Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Zelfstandig zijn en blijven

Wat willen we bereiken?

Het huidige beleid in het kader van zelfstandig zijn en blijven van de gemeente Waalwijk is gericht op 'kwetsbare inwoners' breed. Dit is ook een uitgangspunt van de transitie. Kwetsbare

doelgroepen, zoals ouderen, zijn geïntegreerd in het gemeentelijke beleid. De gemeente voert geen specifiek ouderenbeleid, maar doet wel van alles voor/ rond/ met ouderen en andere kwetsbare inwoners. Denk bijvoorbeeld aan het versterken van de informele zorgstructuur door middel van mantelzorg en vrijwillige inzet. De inzet van WIJ-diensten vrijwilligers van Contour de Twern. Maar bijvoorbeeld ook de huistest waarbij kwetsbare inwoners eenvoudige suggesties krijgen aangereikt om aanpassingen in hun huis te doen gericht op zelfstandig kunnen blijven wonen. Gezien de toename van het aantal mensen met dementie en de hiermee gepaard gaande hoge zorgkosten, zetten we ook in 2018 in op mensen met dementie en hun naasten. Het lokale samenwerkingsverband voert diverse activiteiten uit die ertoe bijdragen dat inwoners met dementie en hun mantelzorgers verbonden blijven met de samenleving.

Gemeente Waalwijk wil gehuisveste vergunninghouders (vluchtelingen met verblijfsvergunning) zo snel mogelijk begeleiden naar werk vanuit de visie dat het hebben van werk de beste manier is om snel te integreren in de samenleving. Dit vergt een integrale aanpak, waarbij het leren van de Nederlandse taal, wegwijs worden in de samenleving en re-integratie naar werk tegelijkertijd wordt aangepakt en wordt voorkomen dat vergunninghouders langdurig in de bijstand terecht komen. Vanaf 1 juli 2017 is het participatieverklaringstraject een verplicht onderdeel van de maatschappelijke begeleiding van vergunninghouders. In het participatieverklaringstraject komen participatie, integratie en de kernwaarden van de Nederlandse samenleving aan de orde.

Wat hebben we gedaan in 2018?

We zetten de dementieconsulent nog steeds in voor het ondersteunen van mensen met dementie in Waalwijk. In overleg met De Wever en andere partners hebben we de overlap tussen diverse functies tegen het licht gehouden en daarop de functie dementieconsulent aangepast. De dementieconsulent heeft ook een grote rol in het lokale samenwerkingsverband, Dementievriendelijke Gemeente, dat ook in 2018 weer diverse activiteiten rondom dementie organiseerde.

Gemeente Waalwijk wil gehuisveste vergunninghouders (vluchtelingen met verblijfsvergunning) zo snel mogelijk begeleiden naar werk vanuit de visie dat het hebben van werk de beste manier is om snel te integreren in de samenleving. Dit vergt een integrale aanpak, waarbij het leren van de Nederlandse taal, wegwijs worden in de samenleving en re-integratie naar werk tegelijkertijd wordt aangepakt en wordt voorkomen dat vergunninghouders langdurig in de bijstand terecht komen. Vanaf 1 juli 2017 is het participatieverklaringstraject een verplicht onderdeel van de maatschappelijke begeleiding van vergunninghouders. In het participatieverklaringstraject komen participatie, integratie en de kernwaarden van de Nederlandse samenleving aan de orde.

Er was in 2018 een taakstelling van 66. Er was vanuit 2017 een voorsprong van 68 gehuisveste vergunninghouders. In 2018 zijn 33 Vergunninghouders gehuisvest. Er is per 1-1- 20-19 een voorsprong in de realisatie taakstelling van 35.

Periode	Taakstelling landelijk	Taakstelling Waalwijk per jaar	Gerealiseerde plaatsingen	Leeftijd 0-18	Leeftijd 18 – 30	leeftijd 30- 55
2015	28.900	110	69	26	21	22
2016	43.000	119	114	41	46	27
2017	32.000	64	132	71	26	25
2018	24.000	66	33	18	8	7
Prognose 2019	16.000	44	+35			

Het HOB-project (Huis Opleiding Baan) is in 2017 gestart. Binnen het HOB-project vindt intensieve begeleiding en ondersteuning plaats aan vergunninghouders vanaf het moment van huisvesting. De HOB-aanpak is in 2018 zeer succesvol gebleken: 55% van de vergunninghouders in het HOB-traject heeft binnen een jaar betaald werk van een half jaar tot langer. Dit succes heeft ertoe geleid dat voor 2019 een nieuw voorstel wordt uitgebracht. Ter vergelijking:

Volgens het landelijk onderzoek van het CBS van 7 april 2018, had slechts 11 % van de asielzoekers die in 2014 een verblijfsvergunning kregen na 30 maanden werk.

We hebben het HOB traject uitgevoerd via Baanbrekers

	Totaal	Heusden	Waalwijk	Loon op Zand
Aantal statushouders gestart in Traject (2017) doorlopend in 2018	144	54	61	29
Aantal plaatsingen (betaald werk) op dit moment	72	25	30	17
Aantal proefplaatsingen met betaald werk in zicht op dit moment	6	3	3	0
Aantal stages/WEP's huidig	5	2	2	1
Aantal statushouders nog niet geplaatst (betaald werk)	61	24	26	11
<i>Maatjes project huidig*</i>	1	0	1	0
<i>Deelname taaltraining/ communicatielessen huidig*</i>	33	12	11	10
<i>Pre bachelor*</i>	1	1	0	0

Elke Statushouder die vanaf 2017 in Waalwijk is gehuisvest heeft een participatieverklaring ondertekend.

Er is een plan van aanpak integratie vluchtelingen vastgesteld voor 2019.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Cultuur

Wat willen we bereiken?

Cultuurbeleid

Museum-plus

Wij zijn ervan overtuigd dat de voorgenomen verhuizing van het Leder- en Schoenenmuseum naar het centrum van Waalwijk cultuurhistorisch en economisch waarde gaat toevoegen aan het centrum. Door de vertraging als gevolg van het faillissement van SLEM in 2017 zal het museum in de eerste helft van 2020 in het centrum zijn deuren openen.

Met relevante partners in de branche van schoenen en leer en ook in samenspraak met de ondernemers in het centrum gaan wij een Museum-Plus-concept ontwikkelen dat uitgewerkt wordt in een businessplan. De gemeente voert vanuit haar verantwoordelijkheid voor het algemeen belang de regie. Als het concept gevorderd is, gaan wij op zoek naar de architect die het gedachtegoed vertaalt in een ontwerp. In het eerste kwartaal van 2018 verwachten wij aan de raad een ontwerp te kunnen presenteren met een eerste raming van de investeringskosten. Wij gaan er op dit moment vanuit dat die incl. de ontwikkelingskosten ca. 9,9 mln. bedragen.

De uitgangspunten voor de ontwikkeling van het Museum-Plus-concept zijn revitalisering van de cultuurhistorische erfenis, verbinding en versterking van het bedrijfsleven en het genereren van 'traffic' in het centrum. Het toekomstige museum moet interessant en inspirerend zijn en voorzien in de behoefte van beleven en 'look and feel'. De balans tussen informatie, educatie en entertainment. De inrichting wordt flexibel en aanpasbaar, waardoor delen van de exposities ook kunnen meegaan met de veranderende tijdgeest van mode en design.

Het museum zal de trekpleister en ontmoetingsplaats zijn van recreanten en toeristen, van studenten, zakelijke netwerkers en ondernemers. De diversiteit van bezoekers zal het resultaat zijn van de kruisbestuiving die bij de ontwikkeling van het concept plaatsvindt.

Voor de jaarlijkse exploitatie van het museum wordt uitgegaan van € 825.000,- waarvan €550.000,- jaarlijks werkbudget museum en € 275.000,- kapitaallasten.

Evenementenbeleid

Evenementen zijn om verschillende redenen belangrijk voor de stad. Veel mensen wonen namelijk graag in een stad waar veel te doen is. Evenementen dragen bij aan de aantrekkingskracht voor bewoners, bezoekers en bedrijven en aantrekkelijke woonsteden doen het economisch ook beter. Evenementen zijn hierbij een aanjager voor de economie. Goed georganiseerde evenementen hebben een positieve invloed op de economische vitaliteit van Waalwijk en zorgen voor werkgelegenheid. Tijdens een evenement hebben ondernemers in de stad vaak extra inkomsten,

denk hierbij aan de horeca, hotels en de detailhandel. In 2018 hebben er 22, door de gemeente gesubsidieerde aanvragen, evenementen plaatsgevonden.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Cultuurbeleid

Museum-Plus

Met de voorgenomen verhuizing van het Leder- en Schoenenmuseum naar het centrum van Waalwijk gaan wij cultuurhistorisch en economisch waarde toevoegen aan het centrum. De realisering heeft in 2017 tegenslag gehad vanwege het faillissement van SLEM. In 2018 is gelukkig een aantal belangrijke stappen vooruit gezet:

- Op afspraak van de gemeente is op 23 januari 2018 door de rechter-commissaris een nieuwe museumbestuur aangesteld. Hierdoor kon een bestuurlijke tandem ontstaan van gemeente en museum, dat nodig is om tot een aantrekkelijk en exploitabel museum te komen.
- De rollen zijn inmiddels duidelijk. De gemeente is ontwikkelaar, bouwt het museum en subsidieert de exploitatie. Het museumbestuur is eindgebruiker, stelt vanuit die rol de randvoorwaarden om tot een gezonde exploitatie te kunnen komen, participeert intensief in de voorbereiding en uitwerking van de plannen, en bereid zich beleidsmatig en operationeel voor op de start van het nieuwe museum. Beide maken deel uit van de Stuurgroep Museum en zijn inmiddels prima op elkaar ingespeeld.
- Tinker Imagineers heeft van de gemeente de opdracht gekregen om de herstart van het museumproject voor te bereiden door een nieuw museumconcept te ontwikkelen. Daartoe zijn in de loop van 2018 inwoners, ondernemers, deskundigen en maatschappelijke organisaties (waaronder Sell en de Vrienden van..) betrokken en geconsulteerd geweest. Dit heeft geleid tot het nieuwe concept van een op beleving gebaseerd familiemuseum, met drie museale verhaal lijnen: Ambacht en Techniek, het Verhaal van Waalwijk, en Mode en Design. Een en ander heeft in oktober 2018 geleid tot groen licht van de gemeenteraad voor de uitwerking van het een en ander.
- Op basis daarvan is het architectenwerk aanbesteed en gegund aan Civic Architects. De voorbereidingen zijn getroffen om zo snel mogelijk in 2019 ook het ontwerp van de installatie techniek en de museale inrichting aan te besteden.

Wij verwachten de afronding van de diverse planontwikkelingen in het laatste kwartaal van 2019. Daarop volgen na goedkeuring door de raad in 2020 de bouw en inrichting en in het eerste halfjaar van 2021 de oplevering en opening van het museum.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

Monumenten, archeologie etc.

Het Rijk heeft steeds minder subsidiebudget beschikbaar voor de restauratie van rijksmonumenten en ook wij als gemeente zijn beperkt in onze middelen. Uitgangspunt is dat de eigenaren van monumentale panden verantwoordelijk zijn voor het in stand houden van het monument. De gemeente kan, zeker als het gaat om gemeentelijke monumenten een financiële bijdrage leveren. De beschikbare middelen zijn echter minimaal. Daarnaast is het belangrijk dat eigenaren van gemeentelijke monumenten meer vrijheid krijgen bij het aanpassen van hun pand.

In december 2016 zijn het Erfgoedkader en de nieuwe Erfgoedverordening vastgesteld. In 2018 zal dit kader actief gebruikt worden als afwegingskader voor nieuwe initiatieven.

Archief

De gescande documenten zijn digitaal raadpleegbaar en met de goedkeuring door het college van Het Vervangingsbesluit zal een deel van het archief ná digitalisering vernietigd worden.

Het succes zal hierdoor vierledig zijn:

- De gescande documenten zijn digitaal raadpleegbaar waardoor de organisatie beter is toegerust om digitaal te werken en voor burgers zijn de openbare stukken opvraagbaar via de vernieuwde website van het SALHA;
- Het ruimteprobleem voor archieven wordt opgelost;
- De archieven kunnen centraal geplaatst worden (efficiëntievoordeel);
- De oude archiefruimte van het voormalige gemeentearchief én het gedeelte van het Kropholler waar archief opgeslagen staat zullen weer beschikbaar komen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Monumenten, archeologie

- Om monumenten en erfgoed voor de lange termijn te behouden is in 2018 op verschillende momenten instandhoudingssubsidie verleend voor onderhoudswerkzaamheden aan gemeentelijke monumenten. Er loopt nog een aantal aanvragen uit 2018 voor instandhoudingssubsidie.
- Middels advies vanuit het monumentenloket is het erfgoed beleid aan een breder publiek uitgedragen. Het erfgoedkader en de erfgoedverordening zijn gebruikt voor het toetsen van nieuwe initiatieven en plannen die van invloed kunnen zijn op cultuurhistorie, monumenten of archeologie binnen de gemeenten.

Archief

- De aanbesteding voor het digitaliseren van archiefbestanden was in 2015. De hierboven genoemde punten zijn allemaal gerealiseerd de digitalisering van de aktes burgerlijke stand is gestart in 2018 en loopt nog door in 2019. Als dit gereed is, kan het krediet worden afgesloten.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 3 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	8.107.657	8.395.524	7.743.682
Baten	-1.404.164	-1.404.164	-1.329.349
Saldo van lasten en baten	6.703.493	6.991.360	6.414.333
Onttrekkingen	-205.215	-1.014.210	-889.452
Stortingen	10.100	580.019	645.556
Mutaties reserves	-195.115	-434.191	-243.896
Saldo na mutaties reserves	6.508.378	6.557.169	6.170.437

Programma 4 | Zorg en Volksgezondheid

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1 de hoofdstukken Kernwaarden, duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. Daarnaast vooral met programma 3 Welzijn en ook met programma 2 Wonen.

Programma 4: Zorg en Volksgezondheid		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Sociaal beleid	Wethouder J. van den Hoven, wethouder R. Bakker, wethouder D. Odabasi en wethouder E. Daandels
Hoofdstuk 2	Maatschappelijke ondersteuning	Wethouder J. van den Hoven, wethouder R. Bakker, wethouder D. Odabasi en wethouder E. Daandels
Hoofdstuk 3	Jeugd en jongerenbeleid	Wethouder D. Odabasi
Hoofdstuk 4	Lokaal gezondheidsbeleid, gezondheidszorg, verslavingszorg	Wethouder D. Odabasi

Inleiding

Minder overheid meer burger

Voorlopig zet de trend door dat steeds meer verantwoordelijkheden van het Rijk naar de gemeenten gaan. Zo zijn er de zogenoemde 'transities'. Vanaf 2015 zijn taken op het gebied van jeugd, zorg en werk aan gemeenten overgedragen. Wij vinden dat een goede zaak omdat we deze taken met minder regels dichterbij de inwoners kunnen organiseren. Met meer lokale zeggenschap over de taken in het sociale domein hebben we de kans om daadwerkelijk een verbetering aan te brengen in het versnipperde landschap van onder meer de maatschappelijke ondersteuning. Dit zagen we het afgelopen jaar bevestigd in de pilots die hebben gedraaid met zogenoemde 'gezinscoaches'.

Er is een belangrijke relatie tussen onze ambitie om vitaal burgerschap te stimuleren en het vormgeven van de transities. Onze inzet is om minder te 'zorgen voor' mensen en meer te 'zorgen dat' mensen zichzelf kunnen redden. Uiteraard moet iemand voor wie dit (nog) een onmogelijke opgave is niet aan zijn lot worden overgelaten, maar moet hij kunnen rekenen op de overheid. In het coalitieprogramma besteden wij daarom onder meer extra aandacht aan het armoedebeleid, vooral gericht op kinderen.

De transities

De transitietaken op het gebied van jeugd, zorg en werk voeren we sinds 1-1-2015 uit. In het Transitieplan 'Andere kijk, goed voor elkaar' is onze koers beschreven voor de periode 2015-2017. Voor de periode 2018-2022 is een nieuw koersdocument door Uw raad vastgesteld op 21 december

2017. Als college kiezen we voor een actieve samenleving waarin inwoners zichzelf en anderen helpen en waarin huishoudens zich sociaal en economisch zelf kunnen redden. Daarbij gaan we uit van eigen kracht van inwoners en hun sociale netwerk. De inwoners voor wie dit (nog) niet haalbaar is krijgen op twee manieren ondersteuning: (1) wij zorgen dat ze niet buiten de boot vallen én (2) we zorgen dat ze beter leren om voor zichzelf te zorgen. We zullen deze inwoners blijven steunen volgens de uitgangspunten 'meer op maat' en 'naar draagkracht.' De keuze om meer aan mensen zelf over te laten is niet alleen ingegeven door de noodzaak om te bezuinigen maar zeker ook door de overtuiging dat het zelf oplossen van problemen de mensen en de samenleving sterker maakt. Waar wel ondersteuning nodig is willen we deze als streven op de volgende ambities richten:

- Iedereen vrij van structurele en langdurige ondersteuning;
- Ieder huishouden heeft minimaal één kostwinner;
- Iedere jongere haalt een startkwalificatie.

Met hun zorgvraag kunnen onze inwoners sinds 1-1-2015 op één plek (de toegang) bij de gemeente terecht. Dit wordt centraal door onze gemeente georganiseerd. Dit om te garanderen dat overzicht wordt behouden op alle interventies in het sociale domein, dat er korte lijnen zijn voor de afstemming en dat efficiëntiewinst kan worden behaald. Dit is nodig om ook op termijn hulp te kunnen bieden aan mensen die het echt nodig hebben. We zien namelijk goede mogelijkheden tot verbetering van de effectiviteit, onder andere door meer maatwerkoplossingen in plaats van het maken van generieke kosten. Het Waalwijkse model komt geleidelijk tot ontwikkeling. We kunnen niet alles tegelijk. In 2015 is voor het grootste gedeelte van onze nieuwe cliënten bovendien nog sprake van zogenaamd 'overgangsrecht': rechten op basis van het oude regime. In 2016 zijn de meeste vormen omgezet naar het nieuwe regime. Voordelen van de jeugdhulp (pleegzorg) is pas in 2018 vanwege regionale afspraken. Hetzelfde geldt voor Beschermd wonen (via centrumgemeente Tilburg). Organisaties die betaalde ondersteuning geven, hebben als opdracht in de hulpverlening de eigen kracht van inwoners centraal te stellen. Bij het contracteren van maatschappelijke organisaties en de verantwoording hanteren we als criteria:

- De eigenkrachtbenadering;
- De mate waarin resultaten worden behaald;
- De bejegening van de cliënt.

Transitieplan

In het transitieplan 'Andere kijk, goed voor elkaar' is een uitvoeringsplan voor de Toegang / team WijZ beschreven. Dit omvat onder meer:

- Wat gaat er voor de inwoners veranderen na 2015: omschrijving van de verschuiving van taken op het gebied van Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdwet en de Participatiewet;

- Waar kan de inwoner terecht met een (hulp) vraag die betrekking heeft op het Sociaal Domein;
- Hoe wordt ondersteuning op maat geleverd aan inwoners;
- Welke financiële kaders zijn er.

Inkoopplan

De doelstellingen en alle berekeningen zijn vertaald naar een inkoopplan. Daarin is aangegeven wat de gemeente lokaal inkoopt, wat regionaal en wat landelijk (2015). Het doel van het inkoopplan is het sluiten van overeenkomsten met aanbieders van jeugdhulp en Wmo om inwoners de steun te kunnen bieden die nodig is. Er wordt ook ruimte geboden voor innovatie. Dat is noodzakelijk om te werken conform de doelstellingen uit het transitieplan, maar ook om binnen de beschikbare budgetten te blijven. In 2016 is gekozen voor een nieuwe aanbesteding omdat de tarieven voor Jeugdhulp en voor de Wmo van 2015 aangepast moesten worden en om enkele veranderingen door te voeren die niet mogelijk waren binnen het lopende contract. Voor 2017 is voor de Wmo besloten om de raamovereenkomsten met een jaar te verlengen. Ten aanzien van de Jeugdhulp voor 2017 is regionaal besloten om de lokale inkoop van de jeugdhulp over te hevelen naar de regio. Bestaande indicatie voor jeugdhulp blijven tot uiterlijk 31 december 2017 van kracht. Deze inkoop wordt uitgevoerd door de Gastheergemeente Tilburg. Tevens is besloten om de laagdrempelige jeugdhulp (segment 2) niet meer productgericht in te kopen maar resultaatgestuurd en op basis van arrangementen. De indicatiestelling ten behoeve van cliënten door team WijZ zal hierop worden aangepast. In de periode 2017 – 2020 zal het resultaat - gestuurd inkopen en werken worden doorontwikkeld. De regio Hart van Brabant zal dit als pilot – regio vormgeven in samenwerking met het NJI (Nationaal Jeugd Instituut) en de VNG.

Lokale ontwikkelingen

Naast het regionale verband zijn er lokale ontwikkelingen. Naast de stichting Jongerencentra Waalwijk (o.a. de Tavenu) is het onderwijs een belangrijke vindplaats van jeugdproblematiek. Door vroegtijdig ingrijpen kan onnodige escalatie worden voorkomen. Waalwijk kent daarvoor een 'schakelfunctie' die ingezet wordt bij het Primair- en Voortgezet Onderwijs. De schakelfunctie wordt uitgevoerd door de GGD Hart van Brabant. Jeugdverpleegkundigen signaleren en ondersteunen bij lichte enkelvoudige problematiek; jeugdartsen vervullen daarbij een adviserende rol. De schakelfunctie wordt in oktober 2017 geëvalueerd.

Armoedebeleid

Wat willen we bereiken?

De aanpak van armoede- en schuldenproblematiek is steeds meer een maatwerk aanpak geworden en richt zich op alle levensdomeinen (werk, onderwijs, wonen en zorg). Dit betekent dat armoedebeleid meer is dan alleen inkomensondersteuning. Het effectief bestrijden van armoede en sociale uitsluiting vergt een integrale aanpak want er is vaak meer dan een enkele reden dat iemand – soms tijdelijk, soms langdurig – de eindjes niet aan elkaar kan knopen. Zo kunnen

schulden, onverwacht baanverlies, verandering in het gezin of gezondheid een rol spelen. Integraal werken, met beleidsterreinen binnen het sociale domein en samenwerken met externe partners is waardevol in het signaleren en voorkomen van armoede. alsmede met private partijen, is tevens waardevol in het tijdig signaleren en voorkomen van armoede.

Het armoedebeleid in Waalwijk staat voor:

- het voorkomen van sociale uitsluiting
- terugdringen van het niet gebruik van voorzieningen
- voorkomen en aanpakken van financiële problemen
- het samenwerken en het versterken van netwerken
- maatwerk
- stimuleren zelfredzaamheid en economische onafhankelijkheid

1. **Bereik doelgroep:**

Het niet gebruik van voorzieningen is een belangrijk speerpunt. In 2015 hebben we geconstateerd dat we doelgroep behoorlijk hebben kunnen bereiken, waarbij het instrument PasWijzer het meest succesvol is: namelijk 57% bereik. In de vervolgotitie armoede van april hebben we een stevige ambitie uitgesproken namelijk 75% bereik van de doelgroep.

2. **Versterken zelfredzaamheid**

Mensen die langdurig in armoede leven en geldgebrek kennen leven in met chronische stress. Stress en armoede hebben een negatieve invloed op mensen. Ze nemen vaker ondoordachte beslissingen en laten zich sterker beïnvloeden door acute problemen. Eigen verantwoordelijk blijft het uitgangspunt, maar bij de aanpak van schulden wordt rekening gehouden met de stress die geldgebrek veroorzaakt. De aanpak richt zich dan ook niet uitsluitend op het aanpakken van de schulden maar er wordt ook gekeken naar oorzaak en gevolg. Als er sprake is van andere problematiek wordt deze tegelijkertijd aangepakt.

3. **Ontwikkelen ArmoedeLab:**

In het Beleidsplan schuldhulpverlening 2017 – 2020 wordt ingezet op een totaal aanpak, waarbij de focus vooral gelegd wordt op preventie- en vroegsignalering. Het voorkomen van schulden is een taai probleem waar onvoldoende grip op is, Dit heeft diverse oorzaken maar schaamte het bespreekbaar maken van het probleem speelt zeker mee. Met de maatschappelijke partners, zowel professionals als vrijwilligers starten we een Armoedelab. Het Armoedelab is een platform voor nieuwe plannen uit de samenleving voor een verbeterde armoede en schuldhulpverlening.

4. Verbinden

Mensen die leven in armoede ervaren vaak ook problemen op andere levensdomeinen, zoals bijvoorbeeld gezondheid. Problemen die kunnen leiden dat mensen in een sociaal isolement raken. Het voorkomen van een sociaal isolement is een belangrijk speerpunt in het gemeentelijke armoedebeleid.

5. Doorbreken generatie armoede

Door middel van de inzet van de zogenaamde Klijnsma middelen gaat het bestrijden van armoede in 2018 een impuls krijgen. De gemeente Waalwijk start in 2019 met een project gericht op het doorbreken van generatie- armoede. Tijdens het project wordt met een stress-sensitieve aanpak gewerkt aan het verbeteren van de sociaal economische positie van kind en het gezin. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met Platform 31 en de Universiteit van Tilburg.

Wat hebben we gedaan in 2018?

1. De motie Geen Kind groeit op in armoede uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in het beleidsplan "Samen uit Armoede" dat op 16 oktober is vastgesteld door het college en op 31 januari 2019 door de raad.
2. Het project Grip op Geld is uitgevoerd. Grip op geld is een samenwerking tussen de Rabobank Waalwijk, alle middelbare scholen in de Langstraat, Gemeente Waalwijk, Gemeente Heusden, Gemeente Loon op Zand en de Tavenu. In de week van het geld gaan alle derdeklassers aan een week aan de slag met het thema geld.
3. In 2018 is gestart met het ArmoedeLAB.
4. Verstrekte voorzieningen in 2018:

Schuldhelpverlening:

- 134 personen hebben contact opgenomen met het bureau schuldhulpverlening van Teamwiz.
- 66 huishouden zodanige problematische schulden dat ze aangemeld zijn bij Plangroep voor een schuldhulpverleningstraject
- 12 huishoudens zodanige problematische schulden dat er sprake was van een crisissituatie, door interventie van het bureau schuldhulpverlening is uitzetting, afsluiting voorkomen en vervolgens zijn ze aangemeld bij Plangroep voor schuldregeling
- 37 personen zijn verwezen naar de thuisadministratiemaatjes van Contour de Twern.
- 10 jongeren hebben deelgenomen via het Project "uit de schulden" van de Tavenu
- ongeveer 1150 jongeren hebben deelgenomen aan het project Grip op geld.

Kindvoorzieningen:

- 66 kinderen nemen deel aan Jeugdfondscultuur
- 131 kinderen nemen deel aan Jeugdsportfonds
- 191 kinderen lezen via de Waalwijk TaalrijkWijzer een schoolblad
- 474 kinderen hebben in 2018 gebruik gemaakt van de gemeentelijke kindbonnen

Overig:

- 365 huishoudens met een laag inkomen zijn in 2018 in aanmerking gekomen voor kwijtschelding
- 1.741 personen hebben in 2018 gebruik gemaakt van de PasWijzer

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

- Er is geen of onvoldoende uitvoering gegeven aan het onderdeel preventie en vroegsignalering van het beleidsplan schuldhulpverlening "Verder met een schone lei". Dit hebben we niet gedaan omdat vanwege de doorontwikkeling van teamWIJZ de invulling van de functie/ vacature preventiecoach vertraging heeft opgelopen.
- Het curatieve deel van de beleidsplan schuldhulpverlening is wel uitgevoerd.

Maatschappelijke ondersteuning

Wet maatschappelijke ondersteuning

Wet maatschappelijke ondersteuning

Vanaf 1-1-2015 is de Wmo gewijzigd en is deze hervormd omdat:

- Er andere eisen worden gesteld aan langdurige zorg: langer thuis, betere kwaliteit van ondersteuning en zorg, eenzaamheid dient te worden tegengegaan;
- De betrokkenheid van mensen met elkaar in de samenleving moet worden vergroot. Meer zorg voor elkaar;
- Er dient te worden hervormd om de financiële houdbaarheid te waarborgen.

De prestatievelden zijn vervangen door 3 hoofdeisen waaraan gemeenten moeten voldoen.

1. Bevorderen sociale samenhang, de mantelzorg, het vrijwilligerswerk en de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente alsmede het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld;
2. Ondersteunen van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met een chronische, psychische of psychosociale problemen zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving;
3. Bieden van opvang.

Wat willen we bereiken?

Prestatieindicator	Nulmeting jaar - waarde	Streefwaarden				
		2018	2018 Resultaat	2019	2020	2021
Tevredenheid cliënten toegang WijZ	2009 - 7,7	7,7*	Niet gemeten	7	7	7
Tevredenheid hulpmiddelen Wmo	2014 - 7,5	7,5	7,1-8,0	7,5	7,5	7,5
Tevredenheid collectief vervoer (regiotaxi)	2014 - 7	7,5	7,4	7,4	7,4	7,4

**Vooralsnog staat als prestatie-indicator 7,7 vermeld. Vanaf 1 januari 2015 echter, hebben grote veranderingen plaatsgevonden m.b.t. de toegang tot passende ondersteuning/zorg in het kader van de transities. Conform de doelstellingen in het Transitieplan sturen we op resultaat voor de huishoudens, de mate waarin huishoudens in eigen kracht zijn gezet en de bejegening. Daarnaast willen we doelen bereiken door doorlooptijden te verminderen en het gebruik van specialistische hulp terug te dringen ten gunste van lichtere vormen van hulp.*

De tevredenheid m.b.t. hulpmiddelen (gemeten in 2018) wordt in twee cijfers weergegeven: een 7,1 voor de producten en de diensten van de leverancier en een 8,0 voor de vriendelijkheid en deskundigheid van de servicemedewerker.

Voor wat betreft het collectief vervoer (Regiotaxi Midden-Brabant) wordt ieder jaar een klantervaringsonderzoek uitgevoerd. Het behaalde resultaat over het jaar 2018 (7,4) betreft het gemiddelde cijfer voor de tevredenheid over het vraagafhankelijk vervoer in M-Brabant.

Het Wmo-beleid zal in 2018 op hoofdlijnen worden gecontinueerd. Waalwijk koopt (nieuwe) Wmo voorzieningen productgericht in, via een lokaal aanbestedingstraject. Overeenkomsten die we 2017 sloten met zorgaanbieders verlengen we in 2018, zij het met enkele aangepaste tarieven. Waar nodig stellen wij het inkoopkader bij. Punt van aandacht is bijvoorbeeld een samenhangende aanpak voor mensen met dementie waarvoor we aansluiting zoeken bij het medisch domein.

We onderzoeken verder de mogelijkheid om meer een beroep te doen op ondersteuningsmogelijkheden in de eigen woonomgeving (eigen netwerk, dagactiviteiten in buurt- en wijkcentra, onafhankelijke cliëntondersteuners). Oorspronkelijk was het de bedoeling dat team WIJZ zelf lichte kortdurende ondersteuning zou bieden. In de praktijk ontbreekt het daarvoor aan tijd. In andere gemeenten pakt het maatschappelijk werk dit soort vragen op als basisvoorziening, die zonder indicatie voor iedereen beschikbaar is. Wij onderzoeken of een dergelijke werkwijze ook voor Waalwijk een optie is.

In 2018 wordt in samenwerking met de HvB-gemeenten gewerkt aan ontwikkelingen op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang, waarvoor de verantwoordelijkheid vanaf 2020 overgaat naar alle gemeenten. Deze voorzieningen vallen nu nog onder die van centrumgemeente Tilburg. Waalwijk werkt verder regionaal samen aan een sluitende aanpak van preventie en passende ondersteuning voor verwarde personen. We verkennen de mogelijke inzet van een 'wijk-GGDer' die signaleert, escalatie voorkomt en passende hulp inschakelt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Vooralsnog stond als prestatie-indicator voor tevredenheid cliënten toegang WijZ een 7,7 vermeld. Vanaf 1 januari 2015 echter, hebben grote veranderingen plaatsgevonden m.b.t. de toegang tot passende ondersteuning/zorg in het kader van de transities. Conform de doelstellingen in het Transitieplan sturen we op resultaat voor de huishoudens, de mate waarin huishoudens in eigen kracht zijn gezet en de bejegening. Daarnaast willen we doelen bereiken door doorlooptijden te verminderen en het gebruik van specialistische hulp terug te dringen ten gunste van lichtere vormen van hulp. In 2018 is team WijZ begonnen met het opstellen van nieuwe KPI's waaronder op het terrein van klanttevredenheid. Als KPI vanaf 2019 is gesteld: "Het gemiddelde cijfer wat cliënten geven met betrekking tot de tevredenheid over de dienstverlening van Team WijZ is een 7." Het jaar 2018 is niet meer in meegenomen.

Voor hulpmiddelen Wmo is over het jaar 2017 een KTO uitgevoerd (met rapportage in 2018). Het rapportcijfer voor vriendelijkheid en deskundigheid van de servicemedewerker bedroeg gemiddeld een 8. De producten en diensten van de leverancier werden in het algemeen beoordeeld met een 7,1.

Voor wat betreft het collectief vervoer (Regiotaxi Midden-Brabant, tegenwoordig: Regiovervoer Midden-Brabant) wordt ieder jaar een klantervaringsonderzoek uitgevoerd. Vanaf juni 2017 echter is een nieuw vervoerssysteem van kracht waarbij meerdere doelgroepen kunnen worden samengevoegd. Er is een klantervaringsonderzoek uitgevoerd over de periode juni 2017 tot het voorjaar 2018. Resultaten: De meeste klanten zijn tevreden over het vraagafhankelijk vervoer, het gemiddelde cijfer bedraagt een 7,4. Voor chauffeurs (7,6), de mogelijkheden (7,5), voor de dienstverlening (7,3) en voor de uitvoering van de ritten (7,2).

Het Wmo-beleid is in 2018 op hoofdlijnen gecontinueerd. Overeenkomsten die we 2017 sloten met zorgaanbieders zijn verlengd in 2018, zij het met enkele aangepaste tarieven. Waar nodig is het inkoopkader bijgesteld. In 2018 is een lokaal aanbestedingstraject van start gegaan voor begeleiding Wmo vanaf 2019. Deze is inmiddels met succes afgerond.

Verder zijn in 2018 de mogelijkheden onderzocht om meer een beroep te doen op ondersteuningsmogelijkheden in de eigen woonomgeving (eigen netwerk, dagactiviteiten in buurt- en wijkcentra, onafhankelijke cliëntondersteuners). Dit heeft er o.a. toe geleid dat team WijZ zelf lichte kortdurende ondersteuning gaat bieden zonder indicatie middels het aanstellen van meerdere maatschappelijk werkers m.i.v. 2019.

In 2018 is in samenwerking met de HvB-gemeenten gewerkt aan ontwikkelingen op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang, waarvoor de verantwoordelijkheid vanaf 2020 overgaat naar alle gemeenten. Waalwijk werkt verder regionaal samen aan een sluitende aanpak van preventie en passende ondersteuning voor verwarde personen. Dit heeft geleid tot het aanstellen van een 'wijk-GGZer' die signaleert, escalatie voorkomt en passende hulp inschakelt.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Jeugd en jongerenbeleid

Wat willen we bereiken?

Het creëren van randvoorwaarden zodat de jeugd van 0 tot 23 jaar zich kan ontwikkelen tot evenwichtige volwassenen die zowel sociaal als economisch zelfstandig kunnen functioneren. Dit doen we door de participatiegraad te verhogen zodat jeugd tot 23 jaar of onderwijs volgt of werkt.

Uitgegaan wordt van positief jeugdbeleid dat zich richt op positieve doelen voor alle jeugdigen en hun ouders. Talentontwikkeling en een sterke sociale leefomgeving staan daarbij centraal zodat kinderen in optimale omstandigheden kunnen opgroeien.

Transitie jeugdhulp

In 2014 is de Jeugdwet aangenomen. Op basis van deze wet zijn gemeenten per 1-1-2015 verantwoordelijk voor het geheel aan preventie, ondersteuning, begeleiding, hulpverlening en behandeling bij problemen in het gezond en veilig opgroeien van kinderen tot volwassenheid. Daaronder vallen ook de uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. De hulp moet laagdrempelig zijn en gemakkelijk te herkennen. Om dit te realiseren wordt samengewerkt met het onderwijs, huisartsen, medisch specialisten en jeugdartsen (GGD). De ondersteuning is in eerste instantie gericht op het vergroten van eigen kracht en iedere jongere een startkwalificatie.

De jeugdbescherming en de jeugdreclassering, of wel de zorg die valt onder veiligheid en in het gedwongen kader moeten vanuit de Jeugdwet op regionaal niveau worden georganiseerd en moet aansluiten bij het Zorg – en Veiligheidshuis (regio Midden Brabant). De jeugdbeschermingsmaatregelen (b.v. voogdij en gezinsvoogdij) worden uitgevoerd door Gecertificeerde instellingen (voormalig Bureau Jeugdzorg). De taak Toegang van het voormalig Bureau Jeugdzorg wordt uitgevoerd door team WijZ. Deze taak maakt deel uit van de “integrale toegang” (team WijZ , zoals die in Waalwijk voor de transities op het gebied van jeugd, zorg en werk is ingericht). Er is actief aansluiting gezocht bij een aantal “vindplaatsen” zoals het onderwijs (Passend Onderwijs) en het medisch domein (o.a. huisartsen). De samenwerking met deze partijen zal in 2018 worden geïntensiveerd. Meer informatie over het Passend Onderwijs is te vinden in Programma 5, scholing.

Binnen de transformatie van het sociaal domein is in 2015 en 2016 de bestaande systematiek gehandhaafd en was er sprake van een zachte landing. In 2017 werd een grote stap gezet in de transformatie door de definitieve keuze te maken voor resultaatgestuurde inkoop. Inkoop op resultaten prikkelt aanbieders om effectiever en kostenbewuster te werken en passende ondersteuning te bieden aan kinderen en gezinnen.

In 2017 was het voornemen om in 2018 de gehele jeugdhulp al resultaat – gestuurd op basis van arrangementen in te kopen. Echter, gezien de complexiteit van het werken met arrangementen op basis van resultaatsturing is besloten om de ervaringen van 2017 met arrangementen in segment 2 te gebruiken voor de invoering van de nieuwe manier van werken in 2019. Voor 2018 wordt de

Jeugdhulp die onder segment 2 valt verlengt met 1 jaar en worden de trajecten die vallen onder segment 3 nog ingekocht op basis van P X Q.

In de regio Hart van Brabant wordt ook het PGB – beleid op elkaar afgestemd en daar waar mogelijk (b.v. tarieven) geüniformeerd. Uitgangspunt is en blijft wel dat het PGB – beleid lokaal beleid is.

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 is lokaal gewerkt aan de verbetering van de aansluiting tussen de geïndiceerde jeugdhulp en het passend onderwijs. Samen met het Samenwerkingsverband Primair - en Voortgezet Onderwijs en de GGD Hart van Brabant is het functioneren van de schakelfunctionaris aangepast aan de wensen van de scholen en zijn er verbeteringen doorgevoerd ten behoeve van de aansluiting tussen de gemeentelijke Toegang (team WijZ) en de zorgstructuren op de scholen.

Ook zijn in 2018 de voorbereidingen getroffen voor de versterking van het voorliggend veld in Waalwijk waardoor cliënten zonder indicatie kunnen worden verwezen. In 2018 heeft het college besloten akkoord te gaan met het beschikbaar stellen van subsidies ten behoeve van het project steunouder, Mamacafé en het Autismecafé. Dit zijn allemaal initiatieven die worden uitgevoerd door vrijwilligers onder begeleiding van ContourdeTwern . Om de aansluiting met het medisch domein te verbeteren is een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor de huisartsen en GGD - jeugdartsen in Waalwijk. Beide vindplaatsen (onderwijs en medisch domein) zullen ook in 2019 extra aandacht vragen.

Om de samenwerking met Veilig Thuis te verbeteren zijn netwerkbijeenkomsten georganiseerd en heeft een zgn. bruggenbouwer van Veilig Thuis één dagdeel in de week een werkplek gehad bij team WijZ. Dit geldt ook voor de aansluiting en samenwerking met Jeugdbescherming Brabant (JBB). Een medewerkster van JBB is voor een aantal dagdelen per week gedetacheerd geweest bij team WijZ voor de begeleiding van de coaches bij de behandeling van drangcasussen.

Eind 2017 is de Koers Jeugd door alle gemeenteraden vastgesteld. In 2018 is gewerkt aan de voorbereidingen voor de uitvoeringsagenda Jeugdhulp 2019. Het opstellen van deze uitvoeringsagenda Jeugdhulp heeft vertraging opgelopen door de geprognosticeerde financiële tekorten jeugdhulp voor 2018. Deze tekorten hebben geleid tot het invoeren van beheersmaatregelen en het opstellen van een herijkte deelbegroting jeugdhulp 2018. De gemeenteraad van Waalwijk heeft hierop in de vergadering van 17 december 2018 haar zienswijze gegeven.

In 2018 is ook op Hart van Brabant - niveau gestart met activiteiten om extra aandacht te geven aan het verminderen van kindermishandeling. Vanuit Waalwijk wordt deelgenomen aan de activiteiten die worden voorbereid en uitgevoerd door de Taskforce Kindermishandeling. In de week tegen Kindermishandeling is een netwerkbijeenkomst georganiseerd in Waalwijk .

De jeugdhulp voor 2018 is ingekocht op basis van arrangementen voor segment 2 (licht - specialistische jeugdhulp) en op basis van PxQ voor segment 3 (zwaar - specialistische jeugdhulp). Het PGB (persoonsgebonden budget) - beleid is op elkaar afgestemd in de regio . Dit

heeft niet geleid tot uniformering van de tarieven omdat het uitgangspunt hierbij is dat dit lokaal beleid betreft en gemeenten niet tot overeenstemming konden komen.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

De uitvoeringsagenda Jeugdhulp 2019 had in 2018 klaar moeten zijn. Door de geprognosticeerde financiële tekorten voor de jeugdhulp 2019 in Hart van Brabant is prioriteit gegeven aan het inzichtelijke maken van de oorzaken van deze tekorten en het formuleren van beheersmaatregelen.

Lokaal gezondheidsbeleid

Wat willen we bereiken?

Lokaal gezondheidsbeleid.

In de Nota Gezondheidsbeleid regio Midden Brabant 2016 – 2019 zijn de regionale ambities opgenomen:

- jongeren onder de 18 jaar drinken geen alcohol;
- kinderen hebben een gezond gewicht;
- het (ziekte)verzuim van leerlingen neemt af.

Per ambitie zijn regionale en lokale maatregelen opgesteld.

De komende jaren zijn er geen extra lokale middelen beschikbaar voor de uitvoering van het gezondheidsbeleid. Om deze reden is gekozen om de Waalwijkse aanpak te beperken tot het continueren van de twee thema's uit de pilotnota 2014-2015, te weten:

1. Terugdringen van alcoholgebruik bij jongeren door middel van alcoholpreventie;
2. Zoveel mogelijk voorkomen van en terugdringen van overgewicht met name bij jongeren. Hierbij wordt vooral ingezet op meer bewegen. Met sport als middel stimuleren we een gezond leef- en sportgedrag voor de 6 t/m 16 jarigen in samenwerking met de GGD Hart voor Brabant.

Preventie en handhaving Drank – en Horecawet.

Alcoholpreventie sluit aan bij de Drank – en Horecawet die is ingevoerd om effectiever schadelijk alcoholgebruik door jongeren tegen te gaan. We willen de volgende resultaten bereiken:

1. De leeftijd waarop jongeren hun eerste glas alcohol drinken is in de gemeente gestegen;
2. Het percentage jongeren dat recent alcohol heeft gedronken (in de afgelopen 4 weken), is gedaald;
3. Het percentage jongeren (12-18 jaar) dat aangeeft dat de ouders alcoholgebruik onder de 16 jaar afraden of verbieden, is toegenomen;

4. Het percentage jongeren dat recent dronken of aangeschoten is geweest (in de afgelopen 4 weken), is gedaald;
5. Het percentage bing-drinkers (in korte tijd veel drinken) is gedaald.

De gewenste effecten worden gemonitord door de GGD Hart van Brabant. Een geschikte 0-meting bleek nog te ontbreken. De cijfers van de GGD geven wel enige indicatie van ontwikkelingen op dit beleidsterrein. Echter, er kunnen geen harde verbanden tussen preventie en handhaving en de resultaten gelegd worden. Hierdoor is het nog niet mogelijk om verbeterpercentages te noemen. Om dit in de komende jaren wel te kunnen realiseren, is er in 2016 een 0-meting uitgevoerd in de gemeente en wordt er een monitoring uitgevoerd die uitgebreider is dan de gegevens van de GGD HvB. Zo wordt het beleid van het lokale gezondheidsbeleid 2016-2019 en het Preventie- en Handhavingsplan alcohol 2016-2019 gemonitord via kwantitatieve en kwalitatieve gegevens.

Daarnaast zijn er in 2014 en 2015 convenanten gesloten met de lokale horecaverstrekkingen. Doelstelling van het convenant is om als alcoholverstrekkers en gemeente een gezamenlijke verantwoordelijkheid te pakken in de doelstellingen van de Drank- en horecawet. In de periode 2016 tot en met 2019 wordt er via een lokale werkgroep Alcohol (deelnemers: gemeente, politie, GGD, jongerenwerk, Novadic Kentron, Halt etc.) ingezet op deze samenwerking met de alcoholverstrekkers en het behalen van de doelstellingen uit de Drank- en horecawet.

[Wat hebben we gedaan in 2018?](#)

De bestaande interventies en overlegstructuren zijn in 2018 doorgezet, om de doelstellingen uit de Regionale Nota publieke gezondheid en het Preventie- en Handhavingsplan van gemeente Waalwijk te behalen. De preventieve acties richtten zich net als in voorgaande jaren onder andere op de rol van de ouders ten aanzien van de alcoholconsumptie van jongeren onder de 18 jaar, één van de belangrijkste factoren die uit onderzoeken naar voren komen. Door het jaar heen zijn door onze BOA's regelmatig controles uitgevoerd op de Drank en Dorecawet. Er wordt dan ook specifiek gelet op schenken onder de 18. Er is met name gecontroleerd tijdens carnaval en grote evenementen, maar bijvoorbeeld ook bij supermarkten en slijterijen. Eind 2018 is in samenspraak met relevante samenwerkingspartners besloten de huidige overlegstructuur (lokale werkgroep Alcohol) te heroverwegen. Dit proces loopt nog.

Als JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) creëren we samen met partners een gezonde omgeving waarin de inwoners van Waalwijk, met name jongeren, gezond kunnen wonen, werken, opgroeien en recreëren. We zetten de JOGG-aanpak gemeentebreed in binnen de leeftijdsgroep 0-19 jaar, met daarbij aandacht voor de wijken en kernen met hogere overgewichtcijfers. Ook in 2018 hebben we weer ingezet op een tweetal landelijke succesvolle interventies: de Drinkwater campagne en Team Fit (Gezonde sportkantine). De JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht)-beweging is gegroeid naar meer dan 40 partijen. Samen maken we ons sterk voor een gezonde omgeving. Op 10 scholen zijn bijvoorbeeld watertappunten gerealiseerd en er zijn 5 vignetten Gezonde Sportkantine uitgereikt.

Aanvullende projecten in het kader van lokaal gezondheidsbeleid richtten zich in 2018 onder andere op de voortzetting van de beweegcoach voor ouderen en het terugdringen van ziekteverzuim op school.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

We hebben alle voorgenomen acties in gang gezet.

Wat heeft programma 4 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	47.542.647	47.884.533	50.155.501
Baten	-12.357.803	-12.117.089	-14.541.485
Saldo van lasten en baten	35.184.844	35.767.444	35.614.016
Onttrekkingen	-1.034.000	-3.949.562	-3.900.830
Stortingen	0	628.500	628.500
Mutaties reserves	-1.034.000	-3.321.062	-3.272.330
Saldo na mutaties reserves	34.150.844	32.446.382	32.341.686

Programma 5 | Scholing

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1 de hoofdstukken Kernwaarden, Duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. Daarnaast vooral met programma 3 Welzijn en dan vooral hoofdstuk 4 Maatschappelijke Ondersteuning.

Programma 5: Scholing		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Zorg voor Onderwijs	Wethouder D. Odabasi

Wat willen we bereiken?

Wij richten ons op het beschikbaar hebben van goed onderwijs, aansluitend bij mogelijkheden en talenten van jeugdigen; extra educatie en/of ondersteuning voor hen die het nodig hebben waardoor de kans op werk wordt vergroot, jeugdwerkloosheid wordt geremd en in het verdere leven wordt gezorgd voor inkomen, sociale contacten etc. We streven er naar dat elk kind en elke ouder functioneel geletterd is en blijft (Waalwijk Taalrijk).

In de Nota LEA 2016-2020 zijn 3 deelterreinen benoemd: 1) bevorderen taalvaardigheid van jongeren, 2) bevorderen van de samenhang tussen school en ouders en het ondersteunen van ouders bij de schoolloopbaan van leerlingen en 3) versterken van samenhang en afstemming tussen de beleidsterreinen onderwijs, Passend Onderwijs en jeugdhulp (dit vindt plaats in het bestuurlijk overleg LEA). T.a.v. deelterreinen 1 en 2 is het Uitvoeringsprogramma Waalwijk-Taalrijk 2016-2020 opgezet. Hierin staan activiteiten die de taalvaardigheid van kind en ouder en educatief partnerschap met ouders bevorderen.

Realisering van de in het MIP 2015-2020 opgenomen huisvestingsvoorzieningen én actualisering van het MIP 2015-2020 (oplossen normatieve overmaat en ruimtetekort / afspraken met schoolbesturen over [bekostiging] renovatie schoolgebouwen).

Wat hebben we gedaan in 2018?

Lokaal educatieve agenda en Waalwijk - Taalrijk

Het overleg 'Lokaal Educatieve Agenda' vond in 2018 drie keer plaats. Hierbij waren aanwezig: de bestuurders van het Primair Onderwijs, het Voortgezet Onderwijs, de voorschool, de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en de gemeente. Op de agenda stonden onderwerpen gerelateerd aan drie deelterreinen te weten: 1. bevorderen taalvaardigheid van jongeren, 2. bevorderen samenhang tussen school en ouders en ondersteunen van ouders bij de schoolloopbaan van leerlingen en 3. versterken van samenhang en afstemming tussen de beleidsterreinen onderwijs, Passend Onderwijs en Jeugdhulp. Het doel van het overleg was enerzijds elkaar informeren over actuele thema's (zoals reorganisatie Team WijZ en inkoop jeugdhulp), anderzijds vanuit een strategische invalshoek lopende projecten en activiteiten monitoren (zoals de activiteiten vanuit 'Waalwijk Taalrijk!', Taskforce kindermishandeling, Preventief Interventieteam Basisschoolkinderen). Tevens zijn ideeën aangedragen ter uitvoering in 2019 om bijvoorbeeld de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp te verbeteren.

De activiteiten Voor- en vroegschoolse Educatie (VVE)/Waalwijk-Taalrijk zijn in 2018 uitgevoerd en gemonitord. Met de uitkomsten zijn activiteiten daar waar nodig aangepast en geïntensiveerd. In het najaar is een nieuwe overlegstructuur VVE-Waalwijk Taalrijk gestart waarmee we (nog) meer draagvlak willen creëren bij professionals en ouders maar wat ook moet leiden tot meer zicht op de kwaliteit van de uitvoering van VVE en de activiteiten Waalwijk Taalrijk. Vanuit de nieuwe wetgeving VVE en kinderopvang is de nota en uitvoeringsprogramma peuteropvang- en VVE 'Jongleren 0-6' opgesteld met de speerpunten: 1. Kwalitatief hoogwaardig VVE; 2. Versterken lokale samenwerking; 3. Peuteropvang en VVE in context. Hiermee willen we stappen maken om de samenwerking en de kwaliteit peuteropvang en VVE verder te versterken.

Meerjareninvesteringsplan Onderwijshuisvesting 2015 - 2020

In 2018 zijn verdere voorbereidingen getroffen voor de realisatie van het laatste in het MIP 2015-2020 opgenomen project te weten de nieuwbouw van Kindcentrum Zanddonk. Eind 2018 is de bouw daadwerkelijk van start gegaan. Wanneer alles volgens planning verloopt, wordt het nieuwe gebouw in het voorjaar van 2019 opgeleverd. In overleg met de schoolbesturen is het MIP 2015-2020 geactualiseerd. In het geactualiseerde MIP zijn voorstellen opgenomen om te komen tot een betere afstemming van onderwijsaanbod en onderwijshuisvesting, waarbij de normatieve overmaat in schoolgebouwen wordt teruggebracht. Daarnaast is, vooruitlopende op landelijke wetgeving ter zake, in het MIP de richting bepaald ten aanzien van de toekomstige bekostiging van de renovatie van schoolgebouwen.

De gemeenteraad heeft het geactualiseerde MIP op 17 december 2018 vastgesteld. Het overleg met de schoolbesturen over de wijze van de uitvoering van het geactualiseerde MIP is inmiddels opgestart.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 5 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	5.914.240	6.417.284	5.935.359
Baten	-761.855	-658.811	-874.690
Saldo van lasten en baten	5.152.385	5.758.473	5.060.669
Onttrekkingen	-751.863	-1.159.753	-622.029
Stortingen	0	0	128.039
Mutaties reserves	-751.863	-1.159.753	-493.990
Saldo na mutaties reserves	4.400.522	4.598.720	4.566.679

Programma 6 | Sport

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1 de hoofdstukken Kernwaarden, Duurzaamheid, Betrouwbaarheid en Dienstbaarheid. Daarnaast met programma 4 Zorg en Volksgezondheid en dan vooral hoofdstuk 4 Lokaal Gezondheidsbeleid met name in relatie tot JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht).

Programma 6 Sport		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Sportbeleid	Wethouder J. van den Hoven
Hoofdstuk 2	Sportaccommodaties	Wethouder J. van den Hoven

Sportbeleid

Wat willen we bereiken?

We bieden samen met lokale partners onze inwoners een aantrekkelijk en kwalitatief sport-/beweeg en culturaanbod aan. Vanaf 2017 maken we jaarlijks afspraken met partners uit o.a. het onderwijs, de kinderopvang, de zorginstellingen, het jongerenwerk, het welzijnswerk en cultuur in het kader van de Brede Impuls Combinatiefuncties (40% bijdrage door het rijk in de salariskosten van de Buurtsport- en Cultuurcoach). We organiseren jaarlijks voldoende fte Buurtsport- en Cultuurcoaches om aan deze stimuleringsregeling deel te kunnen nemen.

Vanuit een gezamenlijke visie zijn de diverse functies beschreven. We versterken de samenwerking en verbinden activiteiten om tot meer samenhang te komen. Er gebeurt al heel veel voor diverse doelgroepen (jong en oud) op het gebied van sport, bewegen, cultuur en gezondheid. Door activiteiten en doelgroepen te verbinden zijn we meer zichtbaar, meer innovatief en bereiken we meer mensen om in beweging te krijgen. We willen het een gemeenschapsproject laten zijn in plaats van een gemeentelijk project.

Het is van belang door een gerichte inzet van communicatiemiddelen de bekendheid, bereikbaarheid en zichtbaarheid van de buurtsport- en cultuurcoaches en hun werkzaamheden uit te bouwen. De communicatiestrategie zal gebaseerd zijn op 'storybeing, storydoing en storytelling'. Het verhaal op een goede manier vertellen en communiceren is belangrijk om inwoners te stimuleren in beweging te komen. Hiervoor wordt in het najaar van 2017 een eigen slogan, huisstijl en communicatieplan ontwikkeld.

We voeren het projectplan 'Inzet Buurtsport- en Cultuurcoach 2017-2019' uit langs een drietal programmalijnen:

1. Sportief, gezond en cultureel opgroeien. *Kinderen in Waalwijk krijgen de mogelijkheid om te leren hoe ze zich sportief, gezond en cultureel kunnen ontwikkelen.*
2. Positieve gezondheid. *Er is aandacht voor kwetsbare burgers. Inwoners worden in hun eigen kracht gezet. We focussen ons hierbij op het versterken van veerkracht, eigen regie en gezondheids- en beweegvaardigheden.*
3. Spelbepalers. *Sportaanbieders in Waalwijk worden ondersteund om een sterke vereniging te worden en hun maatschappelijk rol verder uit te breiden.*

Als JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) creëren we samen met partners een gezonde omgeving waarin de inwoners van Waalwijk, met name jongeren, gezond kunnen wonen, werken, opgroeien en recreëren. We zetten de JOGG-aanpak gemeente breed in binnen de leeftijdsgroep 0-19 jaar, met daarbij aandacht voor de wijken en kernen met hogere overgewichtcijfers. We zetten een tweetal landelijke succesvolle interventies in: de Drinkwater campagne en Team Fit (Gezonde sportkantine).

We willen met onze aanpak:

- Sport, bewegen en cultuur meer als middel inzetten.
- Iedere inwoner dezelfde kansen bieden op het gebied van sport, bewegen en cultuur.
- Meer sport, bewegen en cultuur stimuleren onder alle doelgroepen.
- Meer eigen verantwoordelijkheid en initiatieven van inwoners stimuleren.
- Meer mensen bij elkaar brengen en verbinding leggen tussen bewoners en de wijk.
- Meer samenwerking tussen verenigingen en organisaties stimuleren.
- Meer succesvolle projecten borgen.

We zijn succesvol als:

- Sport, bewegen en cultuur van en voor iedereen is.
- Er een gezonde leefomgeving is voor iedere inwoner.
- We de trend in stijging van het huidige overgewichtcijfer tegengaan en het stabiliseren.
- Er meer initiatieven van inwoners zelf zijn.
- Er gezamenlijk gestreefd wordt naar meer onderlinge verbondenheid en duurzame samenwerking.
- Alles wat we doen zichtbaar is.

Stichting Samen RKC

Sinds 2012 participeren we samen met een vijftal andere organisaties (Casade, SG De Overlaat, ContourdeTwern, Baanbrekers en RKC Waalwijk) in de stichting Samen RKC. De stichting heeft een belangrijke maatschappelijke rol in de kernen en wijken en organiseert voor een brede doelgroep (jeugd, ouderen, mensen met een beperking) activiteiten en projecten. De afgelopen jaren is onze jaarlijkse bijdrage van € 50.000 uit incidentele budgetten gedekt. Met de kaderstelling 2016 heeft de raad een motie aangenomen om voor 2017 € 50.000 ten lasten van de Algemene Reserve te brengen en dit bedrag structureel in de begroting op te nemen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Met ingang van het schooljaar 2018/2019 is het aantal fte inzet buurtsportcoaches in het primair onderwijs verder uitgebreid met 0,55 fte naar totaal 2,38 fte en nemen 15 basisscholen deel aan de Brede Impuls Combinatiefuncties. Het projectplan 'Inzet Buurtsport- en Cultuurcoach 2017-2019' is door de buurtsport- en cultuurcoaches verbreed naar andere doelgroepen en de samenwerking is verder versterkt. Een mooi voorbeeld hiervan is het Sport- en Cultuurplein op 12 september 2018 met een aanbod voor jong en oud, uitgebreid met schaak- en bridgesport op de terrassen. Tijdens de Nacht van het Levenslied hebben we samen met onze partners GO gelanceerd en is het digitale platform voor de activiteiten op het gebied van sport, cultuur, beweging en gezondheid voor de aanbieders en inwoners GOwaalwijk.nl toegankelijk geworden. Met een speciale editie van Gewoon Waalwijk is in dit magazine een platform geboden aan deelnemers die enthousiast aan de slag zijn gegaan met GO Waalwijk. De beweegcoach senioren heeft in diverse wijken beweegactiviteiten voor ouderen georganiseerd en waar mogelijk aangehaakt aan de dagbestedings- en Meer Bewegen voor Ouderen activiteiten.

De JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht)- beweging is gegroeid naar meer dan 40 partijen. Samen maken we ons sterk voor een gezonde omgeving. Op 10 scholen zijn watertappunten gerealiseerd en er zijn 5 vignetten Gezonde Sportkantine uitgereikt.

In samenwerking met Samen RKC en de buurtsportcoaches is het project Ieder1Gelijk verder ontwikkeld zodat naast de basisscholen ook op de middelbare scholen de strijd tegen pesten wordt aangegaan. Door de combinatie met de methode Rots en Water (weerbaarheidstraining) is gezamenlijk een inhoudelijk sterk project neergezet. Daarnaast zijn ook enkel andere succesvolle projecten verder ontwikkeld waardoor zij van grote toegevoegde waarde zijn voor de deelnemers, zoals G-RKC (voetbalactiviteiten voor mensen met een beperking), Scoren voor Gezondheid (stimuleren van beweging en gezond eten onder de leerlingen van groep 6 Primair onderwijs) en het Eén-Tweetje (bezoeken van ouderen om eenzaamheid tegen te gaan).

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Sportaccomodaties

Wat willen we bereiken?

Sportparken en hallen

Prestatie-indicator	Nulmeting jaar - waarde	Streefwaarden			
		2018	2019	2020	2021
Het aantal gemeentelijke sportparken in onderhoud	2014 - 7	7	7	7	7
Het aantal gemeentelijke binnensportaccomodaties in onderhoud	2011 - 6 2014 - 7	7	7	7	7
Tevredenheid over de sportvoorzieningen	2010 - 7,5 2012 - 7,6 2014 - 7,5	7,5	7,5	7,5	7,5

Zwembaden

Prestatie-indicator	Nulmeting jaar - waarde	Streefwaarden			
		2018	2019	2020	2021
Het aantal bezoekers overdekt in zwembad Olympia	2011 - 160.000 2012 - 190.000 2014 - 210.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Het aantal bezoekers zwembad Zidewinde	2011 - 20.000 2012 - 30.000 2014 - 30.000	35.000	35.000	35.000	35.000

Wat hebben we gedaan in 2018?

Het jaar 2018 stond in het teken van een aantal noodzakelijke vervangingsinvesteringen en renovaties op de buitensportaccomodaties. Het accent lag hierbij op het realiseren van een kwaliteitsverbetering van de sportvelden op sportpark Elzenhage (vv Waspik). Het sportpark is in de zomer voorzien van een automatische beregeningsinstallatie. Verder is op het terrein van vv White Boys een beachvolleyballocatie gerealiseerd in samenwerking met volleybalvereniging Atak '55.

Gezonde sportkantine

In 2017 is Team Sport gestart met het project 'de gezonde sportkantine'. Een jaar later kon

worden gemeld dat er driemaal een zilveren en eenmaal een bronzen certificering is ontvangen vanuit Team Fit/ voedingscentrum voor het aanbod in de horeca's van sporthal De Slagen, De Zeine, Sportcentrum Waspik en zwembad Olympia. Inmiddels is het succes overgeslagen naar sportpark De Gaard, waarbij vv RWB inmiddels ook het bronzen certificaat heeft ontvangen.

Greendeal sportvelden

Vanaf eind 2020 zal een verbod op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen voor sportvelden gaan gelden. Voor het chemievrij beheer van sportvelden is nog geen concrete maatwerkoplossing te bieden. Het is dan ook van belang de mogelijkheden te verkennen en het beheer en de gebruikers geleidelijk hierop voor te bereiden. Hiertoe is in 2018 de voorbereiding op een onderzoek gestart, geïnitieerd door de BSNC (Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek) met participatie van de Gemeente Meierijstad en Waalwijk. In het onderzoek wordt o.a. op de sportvelden van de Gemeente Waalwijk - per complex - het chemievrij beheer ten opzichte van traditioneel beheer gemonitord en geanalyseerd. Om een goed vergelijk te maken wordt op alle sportaccommodaties - uitsluitend de hoofdvelden - vanaf het groot onderhoud 2018 chemievrij beheerd. Centrale vraag is: neemt de onkruiddruk toe bij chemievrij beheer? Hoe ontwikkelt dit zich in de komende jaren? In welke mate is onkruid acceptabel voor het spel? In 2019 zal aan de hand van de onderzoeksresultaten een meer concrete doorkijk gemaakt kunnen worden naar 2020 en kan het bestuur in beeld worden gebracht welke middelen nodig zijn om handen en voeten te geven aan de veranderende wetgeving.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

In 2018 is besloten het in de begroting gereserveerde krediet voor aanpassing/renovatie van zwembad Zidewinde door te schuiven naar 2019. Aanleiding hiervoor was dat de aankomende wetswijziging nog in procedure is en onvoldoende houvast biedt om tot concrete verbetermaatregelen en daarmee een verantwoorde besteding van het krediet te komen.

Wat heeft programma 6 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	6.164.036	6.319.939	6.166.294
Baten	-2.198.663	-2.131.663	-2.281.868
Saldo van lasten en baten	3.965.373	4.188.276	3.884.426
Onttrekkingen	-252.930	-625.573	-616.555
Saldo na mutaties reserves	3.712.443	3.562.703	3.267.871

Programma 7 | Werken

Samenhang met andere programma's

Vanuit de visie werken = participeren = ketenachtige aanpak, liggen er relaties naar alle programma's in deze jaarrekening.

Programma 7 Werken		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1: Arbeidsmarktbeleid	Regionale afstemming	Wethouder R. Bakker
	Sociale activering	Wethouder R. Bakker
Hoofdstuk 2: Economische ontwikkeling	Ruimte voor bedrijvigheid	Wethouder R. Bakker en wethouder E. Daandels
	Centrumontwikkeling	Wethouder J. van den Hoven
	Aantrekkelijke centra Waspik, Sprang-Capelle	Wethouder E. Daandels
	Dienstverlening aan bedrijven	Wethouder R. Bakker
	Recreatie en toerisme	Wethouder J. van den Hoven
Hoofdstuk 3: Grondzaken en Vastgoed	Bouwgrondexploitaties	Wethouder E. Daandels
	Maatschappelijk vastgoed	Wethouder E. Daandels

Arbeidsmarktbeleid

Wat willen we bereiken?

Regionale afstemming

Waalwijk kiest bewust voor samenwerking in zowel Langstraat- als Hart van Brabant-verband. De arbeidsmarkt is groter dan Waalwijk of De Langstraat. Daarom werken we ook samen op het niveau van Brabant, d.m.v. Pact Brabant, Hart van Brabant en de Langstraat. Onder andere in het Sociaal Economisch Team.

Arbeidsmarktbeleid

Waalwijk is een gemeente met een relatief grote werkgelegenheid. De oplevende economie biedt kansen om deze werkgelegenheid verder uit te breiden en diverser te maken. Hiertoe is samenwerking in de Langstraat en met de regio Hart van Brabant een belangrijke voorwaarde. De netwerkpartners Onderwijs en Ondernemers dragen samen met de gemeente zorg voor een juiste match tussen gevraagde en aangeboden arbeidscapaciteit.

Met input van de netwerkpartners is door het Sociaal Economisch Team het Economisch Programma voor de Langstraat (EPL) en het uitvoeringsprogramma EPL opgesteld en vastgesteld. Daarin is een elftal speerpunten benoemd, waaronder ook de arbeidsparticipatie en het belang van onderwijs. Waalwijk wil daar waar mogelijk ook zelf het verschil maken en heeft daarom een adaptieve en duurzame arbeidsmarkt als pijler in haar Economisch Programma benoemd.

Nadruk ligt op het tegengaan van de jeugdwerkloosheid. Zo voorkomen we dat een groot deel van de huidige generatie jongeren voor langere tijd uitgesloten blijft van het arbeidsproces. Hiervoor zetten we in op creatie en behoud van stageplaatsen en leerbanen. We investeren ook in een betere koppeling tussen onderwijs en arbeidsmarkt op alle niveaus. Jongeren die op korte termijn geen baan kunnen vinden maken we zoveel als mogelijk arbeidsfit. Ook de oudere werkloze krijgt bijzondere aandacht. Die groep komt moeizaam aan de slag en is vaak langdurig werkloos. In 2018 hebben we de eerste stappen gezet om tot een gezamenlijke regionale aanpak te komen. Daarnaast heeft Baanbrekers een speciaal team ingesteld om 45+ers in de bijstand richting werk te begeleiden.

Sociale activering

Participatiewet

Vanaf 2015 zijn omvangrijke taken op het gebied van zorg, werk en jeugd bij de gemeenten overgeheveld; de AWBZ-begeleiding e.a. op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet en de Jeugdwet (jeugdhulp). In dit hoofdstuk gaan we in op de Participatiewet. In december 2014 heeft de raad de Participatienota "Iedereen doet mee in de Langstraat" vastgesteld. De Participatiewet (2015) opent deuren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om te gaan werken bij een reguliere werkgever. Vanuit de Transitiedoelstellingen wil de gemeente Waalwijk zoveel mogelijk mensen - ook mensen met een verminderde loonwaarde - activeren naar de zo regulier mogelijke arbeidsmarkt. De ondersteuning die geboden wordt, is

altijd complementair aan de eigen kracht en zoveel mogelijk gericht op de vraag van de werkgevers. De aanwezige verdien capaciteit dient ten volle benut te worden, hetgeen kan betekenen dat mensen met een arbeidsbeperking voor een deel aangewezen blijven op inkomensondersteuning en niet volledig zullen uitstromen uit de uitkering. Voor inwoners voor wie de afstand tot de arbeidsmarkt nog te groot is, experimenteren we met maatschappelijk nuttige activiteiten. In 2018 hebben we de wensen en mogelijkheden verkend. In 2019 stellen we een plan van aanpak voor en gaan we met de concrete uitwerking aan de slag.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Regionale afstemming

In de regio zetten we in 2018 in voor een jeugdwerkloosheidsvrije regio en regionale werkgeversdienstverlening. Met het eerste willen we jongeren die uit beeld zijn geraakt weer in kaart brengen en als het even kan begeleiden naar werk, scholing of hulpverlening. In 2017 besloten we de werkgeversdienstverlening voortaan gezamenlijk uit te gaan voeren. Voor ons betekent dit dat Baanbrekers gezamenlijk met collega's uit de arbeidsmarktregio werkgevers benadert en de doelgroep uit de hele arbeidsmarktregio kan plaatsen. Hierdoor heeft de werkgever maar met 1 contactpersoon te maken en hebben bijstandsgerechtigden meer kans op werk.

Sociale activering (Maatschappelijke activering)

In 2018 hebben we verkend welke inzet op het gebied van maatschappelijke activering wenselijk is. In meerdere sessies hebben we hier aandacht aan besteed. Dit heeft een plan van aanpak opgeleverd dat we in 2019 gaan uitvoeren om zo meer inwoners mee te laten doen.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Regionale afstemming

In Hart van Brabant-verband namen we ons voor om een regionale aanpak voor de arbeidsinschakeling van 45+ers uit te werken. Dit is nog niet van de grond gekomen. Een eerste verkennende ronde leverde op externe ondersteuning nodig is om tot een plan te komen. Vervolgens was er te weinig tijd om een geschikte externe te vinden. In 2019 komt dit alsnog aan bod.

Sociale activering

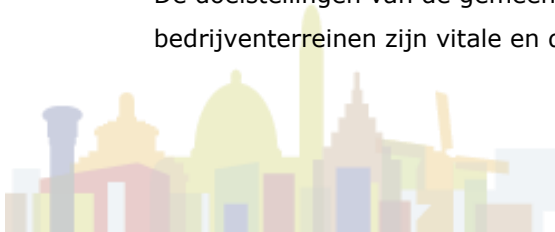
Dit onderwerp pakken we op lokaal niveau op. We leren van voorbeelden van regiogemeenten (met name Tilburg), maar we gaan hier zelf binnen onze eigen gemeente mee aan de slag.

Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Ruimte voor bedrijvigheid

De doelstellingen van de gemeente Waalwijk ten aanzien van de toekomst van haar bedrijventerreinen zijn vitale en duurzame bedrijventerreinen, met een goede balans tussen

people, planet en profit. Bedrijventerreinen die voldoende gedifferentieerd zijn en een eigen herkenbare identiteit hebben. In 2043 is Waalwijk klimaatneutraal en hebben de bedrijventerreinen daar een substantiële bijdrage aangeleverd. Het juiste bedrijf op de juiste plek, met respect voor bestaande bedrijven op de huidige locatie. De hoogwaardige en multimodale ontsluitingsmogelijkheden worden volop benut. Er bestaat een breed aanbod aan bedrijventerreinen met elk een eigen identiteit; van hoogwaardige kantoorlocaties tot watergerelateerde productie. En van grootschalige bedrijven-terreinen tot kleinschalige werkterreinen, waarbij ook ruimte zal zijn voor gemengde gebieden. Op deze terreinen zijn de vestigingsvoorwaarden optimaal voor de specifieke ondernemingen. Ieder terrein is in zijn segment duurzaam en een prettige gezonde omgeving om te werken en te ondernemen. Van overlast naar de omgeving is geen sprake. Bedrijven voelen zich in Waalwijk "thuis" en zijn niet geneigd om naar elders te vertrekken, waardoor er nauwelijks leegstand is. Gemeente en ondernemers werken samen aan het bereiken van klimaat- en milieu-doelstellingen en aan de veiligheid van de bedrijventerreinen. Een actieve inzet van de gemeente blijft hiervoor nodig., dat betekent zeker ook nog veel aandacht voor herinrichting en herstructurering van kavels en de aanpak van het openbaar gebied, daar waar herstructurering aan de orde is. Dat betekent ook dat daarvoor middelen beschikbaar moeten blijven. Nu de provincie de BOM heeft opgedragen de lopende samenwerkingsrelaties op het gebied van herstructurering te beëindigen en het niet meer aanmerkt als een provinciale prioriteit, betekent dat, dat de gemeente zelf de benodigde middelen moet fournieren. Dat betekent derhalve dat de gemeente vooral inzet op het faciliteren van herontwikkelingsprojecten en niet op het verwerven van herstructureringskavels.

Nieuwe bedrijventerreinen (haven 8) worden vanwege afspraken met de provincie alleen nog ontwikkeld om grootschalige logistiek te huisvesten. De duurzaamheidsambities, ontwikkeling van de insteekhaven en het vrijkomen van de huidige haven maken dat herstructurering onze aandacht blijft vragen en om gerichte inzet vraagt.

Centrumontwikkeling

De detailhandelsvisie laat zien dat van Waalwijk in de regio op het gebied van detailhandel een positie heeft terug te veroveren. Grootschalige herontwikkeling in het centrum is niet meer aan de orde, maar wel een kwaliteitstoevoeging die in 2013 van start is gegaan. In samenhang zullen de visie op centrumontwikkeling en de detailhandelsvisie aan de orde worden gesteld.

Dienstverlening aan bedrijven

Waalwijk moet voor (potentiële) ondernemers een interessante vestigingsplaats zijn en blijven. Dienstverlening moet beschikbaar zijn als ondernemers daar om vragen en zoveel mogelijk maatwerk en persoonlijke aandacht. Standaardisatie is nodig om snel en effectief te kunnen werken, die balans zal gevonden moeten worden.

Naast het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid is het erg belangrijk bestaande bedrijvigheid zoveel mogelijk te behouden. Belangrijk hierbij is dat vragen van reeds gevestigde bedrijven zo snel en goed mogelijk worden afgehandeld. Dit gebeurt in afstemming met Parkmanagement. Daarnaast zou het goed zijn als de meest belangrijke bedrijvigheid (grote bedrijven met veel arbeidsplaatsen)

1 x per jaar bezocht zouden worden door een accountmanager. Hierdoor houd je als gemeente binding met de bedrijven en kun je vervroegd inspringen op vragen problemen of mogelijke uitbreidings- of verhuisplannen. Het doel is om voor de 3 gemeenten in de Langstraat de dienstverlening aan bedrijven op een leest te schoeien, dit naar aanleiding van de door de BOM uitgevoerde Pilot Bedrijventerreinen.

De dienstverlening aan bedrijven willen we ook verbeteren door een gerichte inzet van Big Data. Daardoor kunnen we beter inzicht verkrijgen waar de behoefte ligt van bedrijven en betere informatie verstrekken aan bedrijven. In 2016 is de pilot van het "economisch vliegwiel" opgeleverd. In 2017 willen we de doorontwikkeling van het vliegwiel oppakken en doortrekken naar andere economisch beleidsvelden.

Recreatie en toerisme

Om de toeristisch-recreatieve aantrekkingskracht te vergroten wordt aangesloten bij de notitie samenwerking Leisure Langstraat. In de notitie samenwerking Leisure Langstraat wordt gefocust op twee doelen:

1. Het versterken van de gezamenlijke ambitie van de regio Hart van Brabant zoals verwoord in de werkagenda voor de regio Hart van Brabant en het ambitiedocument van Midpoint Leisure Boulevard;
2. Het vormen van een schakel tussen de regio's Hart van Brabant en Noordoost Brabant. In dit kader zet de Langstraat actief in op het leggen van verbindingen tussen de regio's en daar waar kan ambities elkaar te laten versterken.

Een van de sleutelopgaven van de werkagenda voor de regio Hart van Brabant op het gebied van Leisure is het actueel houden van de leisure kansenkaart. Hierin zijn ook de Waalwijkse initiatieven opgenomen. Relevant daarbij is dat voorzien is dat Zanddonk (meubelboulevard) mogelijkheden heeft om invulling te geven aan de leisurefunctie. Maar ook de visie op toeristisch-, recreatief beleid zal in samenhang moeten zijn met totale promotie van de stad.

Er wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij initiatieven die leiden tot versterking van het toeristisch potentieel van de regio. Waalwijk ambieert daarbij geen trekkersrol maar zal zich wel actief opstellen bij relevante ontwikkelingen voor de gemeente. Met name wordt actief ingezet op het optimaal uitnutten van het thema schoen en leder. De plannen m.b.t. het SLEM zijn daarbij van groot belang.

Tevens zijn we bezig vanuit het Economisch programma de Langstraat om onderzoek te doen hoe we als Langstraat het beste onze regio kunnen promoten(regiobranding). De afgelopen tijd is een gezamenlijke marketingstrategie ontwikkeld om De Langstraat als aantrekkelijk gebied in de markt te zetten voor inwoners, recreanten en toeristen. Vervolgens is in 2017 onderzoek gedaan naar de meest ideale samenwerkings- of organisatievorm voor het uitvoeren van de marketingstrategie. Het advies uit dit onderzoek is om als vier gemeenten te kiezen voor een kleine, slagvaardige organisatie die zich richt op de pijlers kennis, ontwikkeling, informatie en marketing. Een organisatie in de vorm van een Regionaal Bureau voor Toerisme, die bedrijven, overheden en

(culturele) organisaties individueel ondersteunt en daardoor het aanbod sterker maakt, waardoor het gebied meerwaarde krijgt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Ruimte voor bedrijvigheid

Ons hoofddoel is vitale en duurzame bedrijventerreinen met een goede balans tussen people, planet en profit. We hebben afgelopen jaar gezien dat de markt haar werking kent en bedrijven zijn gegroeid (bijvoorbeeld Van Haren) en leegstaande panden zijn opgevuld. Daarnaast zien wij een terugloop in het aantal Waalwijkers dat een uitkering ontvangt en een toename van het aantal vacatures bij onze bedrijven. Onder andere via deelname aan de Human Capital tafel Logistiek zetten wij ons in om de match tussen vraag en aanbod naar werk te optimaliseren. Op het vlak van herstructurering zien wij de laatste tijd de nodige dynamiek. Meest in het oog springend in dat kader is de verkoop van de kavel aan de Industrieweg 42 (de zogenoemde Martenskavel). We hebben eind 2018 Fontys opdracht gegeven tot het uitvoeren van een leegstandsonderzoek op bedrijventerreinen Havens 1 t/m 6.

Centrumontwikkeling

Eind 2017 zijn zowel de centrumvisie als de detailhandelsvisie vastgesteld. In 2018 is tevergeefs geprobeerd een bedrijveninvesteringszone (BIZ) voor het centrum op te richten. Nadat bekend is geworden dat de BIZ geen doorgang krijgt zijn we samen met het centrummanagement en de verenigen van eigenaren in gesprek gebleven over de toekomst van ons centrum.

Dienstverlening aan bedrijven

We zetten sinds medio 2018 extra in op accountmanagement. Dit heeft ertoe geleid dat alle ondernemersverenigingen in 2018 zijn bezocht en een accountplan is opgesteld. Deze extra inzet is tot nu toe gefinancierd vanuit incidentele middelen (programma economie). Op dit moment wordt verkend hoe accountmanagement structureel binnen onze organisatie kan worden geborgd.

Op het gebied van digitale dienstverlening aan bedrijven zijn de afgelopen jaren forse stappen gezet. Ieder jaar wordt in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onderzoek gedaan naar de digitale volwassenheid. Uit dit onderzoek blijkt dat Waalwijk als enige gemeente in Nederland een 100% score haalt op de digitale volwassenheid voor de dienstverlening aan ondernemers. Dit betekent dat alle onderzochte producten volledig digitaal worden aangeboden.

Recreatie en toerisme

We hebben onze samenwerking op het gebied van Leisure binnen Midpoint gecontinueerd. In mei 2018 heeft uw raad ingestemd met de opheffing van het Uitpunt en de oprichting van een Regionaal Bureau voor Toerisme per 1 januari 2019.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Ruimte voor bedrijvigheid

Niet van toepassing.

Centrumontwikkeling

Niet van toepassing.

Dienstverlening aan bedrijven

Niet van toepassing.

Recreatie en toerisme

Niet van toepassing.

Grondzaken en Vastgoed

Wat willen we bereiken?

Bouwgrond exploitaties

De doelstellingen van het grondbeleid in het algemeen en van het grondbeleid van de gemeente Waalwijk in het bijzonder zijn:

1. Het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik (realisatie van bestemmingen en beleidsinhoudelijke doelstellingen);
2. Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik;
3. Het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, eigenaren, ontwikkelaars en overheid.

De gemeente wenst deze doelstellingen te realiseren met behulp van de haar ter beschikking staande publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumenten. Met de huidige instrumenten gaan wij zo optimaal mogelijk om met het ruimtegebruik, wordt de kwaliteit van het ruimtegebruik verhoogd en wordt een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten nagestreefd.

Maatschappelijk vastgoed

Vastgoedinformatie is samengebracht om tot een efficiënter beheer en een adequaat gebruik van het gemeentelijk vastgoedbezit te komen. Van daaruit kan afgewogen worden om panden in eigendom te houden dan wel af te stoten. Vanuit efficiënt beheer van vastgoed wordt bepaald hoe met maatschappelijk vastgoed omgegaan wordt.

Beheer diverse percelen

Dit betreft de gronden die o.a. dienen als compensatiegronden en die niet op korte of middellange termijn ontwikkeld worden. In verwervingsonderhandelingen komt het meermaals voor dat een

agrariër bereid is mee te werken aan een grondtransport met de gemeente, wanneer hij hiervoor vanuit de gemeente compensatiegrond aangeboden krijgt. Om deze redenen is het noodzakelijk dat de gemeente een voorraad onbestemde grond aanhoudt. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden de compensatiegronden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs mits deze lager is als de marktwaarde van de huidige bestemming (agrarische grond). Indien de verkrijgingsprijs hoger is als de marktwaarde van de huidige bestemming, dan dient afwaardering van de grond plaats te vinden tot aan deze marktwaarde. In de gemeentelijke administratie wordt de onbestemde grondvoorraad of wel de compensatiegronden geadmistreerd onder 'Voorraad grond'. Er vindt geen toerekening plaats van kosten zoals rentekosten, beheers- en plankosten en van (pacht)opbrengsten. Deze gronden blijven behouden om te dienen als compensatiegronden.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Bouwgrond exploitaties

In de separaat aangeboden Nota grondexploitatie wordt nader ingegaan op dit onderwerp.

Maatschappelijk vastgoed

Naast het regulier beheer en onderhoud van het maatschappelijk vastgoed en de begeleiding van de diverse nieuwe projecten zoals de brandweerkazerne, het museum, de amateurhal hebben we het vastgoedbeleid opgesteld. Deze wordt in 2019 aan de raad aangeboden ter besluitvorming. Tevens is er een blauwdruk gemaakt voor de clustering van het vastgoed binnen de organisatie van de gemeente Waalwijk waar we ook in 2019 verder mee gaan.

Beheer diverse percelen

In 2018 zijn er geen compensatiegronden gekocht of verkocht.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Bouwgrond exploitaties

In de separaat aangeboden Nota grondexploitatie wordt nader ingegaan op dit onderwerp.

Maatschappelijk vastgoed

Niet van toepassing.

Beheer diverse percelen

In 2018 zijn er geen compensatiegronden gekocht of verkocht.

Wat heeft programma 7 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	12.567.080	15.101.786	47.219.244
Baten	-11.125.024	-13.065.574	-50.329.158
Saldo van lasten en baten	1.442.056	2.036.212	-3.109.915
Onttrekkingen	-380.019	-8.907.337	-10.062.842
Stortingen	0	8.175.741	14.257.958
Mutaties reserves	-380.019	-731.596	4.195.116
Saldo na mutaties reserves	1.062.037	1.304.616	1.085.202

Programma 8 | Beheer openbare ruimte

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1 de hoofdstukken kernwaarden, duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. Daarnaast vooral met programma 9 verkeer en met de ontwikkeling van woongebieden (programma 2), het centrum en terreinen voor bedrijfsvestiging (programma 7).

Programma 8 Beheer openbare ruimte		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1:	Onderhoud van de openbare ruimte	Wethouder J. van den Hoven en wethouder R. Bakker

Wat willen we bereiken?

De gemeente zorgt dat de gemeente Waalwijk schoon, heel en veilig is. Als gemeente hebben we diverse taken op het gebied van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Dat doen we niet alleen, maar samen met andere organisaties en ondernemingen. En ook met de inwoner van de gemeente Waalwijk. Samen met haar bewoners en bedrijven wil de gemeente Waalwijk ervoor zorgen dat de openbare ruimte schoon, heel en veilig is en blijft.

De gemeente Waalwijk investeert veel om de openbare ruimte te onderhouden en vernieuwen. Voorbeelden hiervan zijn het IUP en het GRP waarmee we de straten, pleinen en parkeervoorzieningen, speelplaatsen en schoolpleinen herinrichten en onderhouden en daarbij ook de riolering en kabels en leidingen onderhouden of vervangen. Ook zorgt de gemeente ervoor dat het straatmeubilair heel is en goed te gebruiken. Denk bijvoorbeeld aan afvalbakken, bankjes en straatverlichting. Het doel van onderhoud is alles bruikbaar houden: veilig, heel en schoon.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Integraal beheer en onderhoud openbare ruimte

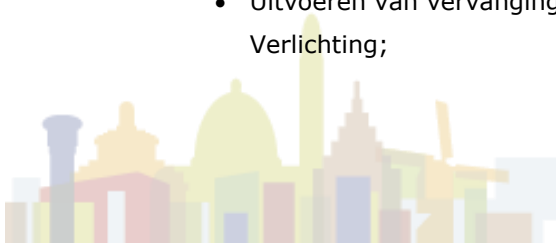
- Beheren en onderhouden van de openbare ruimte zoals voorgaande jaren

Wegen

- Opstellen van het IUP
- Voorbereiden en uitvoeren van werkzaamheden, zoals vastgelegd in het IUP 2017-2020
- Uitvoeren van onderhoud aan verhardingen, mede op basis van inspectieresultaten.

Openbare Verlichting

- Uitvoeren van vervangingsmaatregelen, zoals vermeld in het Beleidsplan Openbare Verlichting;

- Gefaseerd invoeren van "wit" licht in woonwijken.

Openbaar groen

- Verder gaan met het Actieplan Groen. Het Actieplan Groen bestaat uit 3 fasen: actualisatie van het groenstructuurplan, deelname aan de Entente Florale en het opstellen van de Groene Agenda.

Speelvoorzieningen

- Uitvoeren van 2 inspectierondes om de veiligheid van de toestellen te waarborgen;

Waterlopen/oppervlaktewater

- Uitvoeren van de wettelijke ontvangst- en afvoerplicht van vrijkomende materialen bij het onderhoud van eigen waterlopen en waterlopen in beheer bij het Waterschap;
- Zorg voor instandhouding en ontwikkeling van natuurwaarden;
- Uitvoering van het baggerplan.

Riolering

- Opstellen van het IUP
- Voorbereiden en uitvoeren van werkzaamheden, zoals vastgelegd in het IUP 2017-2020.
- Uitvoeren van onderhoud aan riolering, mede op basis van inspectieresultaten.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 8 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	14.811.518	14.781.611	15.041.748
Baten	-8.298.314	-8.460.352	-9.473.016
Saldo van lasten en baten	6.513.204	6.321.259	5.568.732
Onttrekkingen	-154.816	-338.816	-257.240
Stortingen	68.262	68.262	72.140
Mutaties reserves	-86.554	-270.554	-185.100
Saldo na mutaties reserves	6.426.650	6.050.705	5.383.632

Programma 9 | Verkeer

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1; de hoofdstukken kernwaarden, duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. Daarnaast vooral met programma 8 Beheer openbare ruimte en met parkeren (programma 7 hoofdstuk Centrum).

Programma 9 Verkeer		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Verkeersbeleid	Wethouder R. Bakker
Hoofdstuk 2	Parkeerbeleid	Wethouder J. van den Hoven

Verkeersbeleid

Wat willen we bereiken?

Uitvoering Mobiliteitsplan en andere beleidsplannen

In vervolg op het mobiliteitsplan van 2015 worden verdergaande stappen gezet naar een betere economische bereikbaarheid van het Havengebied en het centrum van Waalwijk. Tevens wordt gestreefd naar een leefbare woon- en werkomgeving van de stad en de kernen door bundeling van gemotoriseerd verkeer op de binnenring van de stad Waalwijk en bundeling van gemotoriseerd verkeer op de A59 en de N261 vanuit de kernen.

A59/GOL

Na de ombouw van de N261 als belangrijke verbinding met de gemeente Tilburg wordt gestreefd naar verbetering van de economische bereikbaarheid vanuit de richting van de gemeenten Heusden en 's-Hertogenbosch. Versterking van de economische bereikbaarheid betreft zowel de bedrijven in het Havengebied als het (winkel)centrum van Waalwijk. Tevens wordt de bereikbaarheid van Waalwijk-Oost verbeterd.

A27/Hoopolder

Naast de versterking van de economische bereikbaarheid over de A59 vanuit het Oosten (realisatie GOL), dient ook de economische bereikbaarheid voor het Havengebied en het centrum van Waalwijk vanuit het Westen te worden gewaarborgd. Vooraleerst dient echter de leefbaarheid in de kern Waspik te worden gewaarborgd met het weren van sluipverkeer door de kernen Waspik en Raamsdonk als gevolg van de ministeriële beslissing om afrit 34 bij Raamsdonksveer te sluiten voor de aanleg van een verbindingsboog vanuit het westen naar het noorden bij knooppunt Hoopolder. De gemeente Waalwijk gaat voor de optimalisatievariant van het knooppunt Hoopolder: het wijzigen van de opstelstroken en de verkeersregelinstallatie onder het viaduct van de A27 en het verbeteren van de leefbaarheid van de woonomgeving van Waspik en Raamsdonk in

overleg met de gemeente Geertruidenberg, de bewoners en andere belanghebbenden van beide gemeenten.

Openbaar vervoer

De afgelopen jaren is er verder gewerkt aan een verder optimaliseren van de snelbusverbinding Tilburg-Waalwijk-'s-Hertogenbosch. In overleg met de vervoersorganisaties en provincie wordt er gestreefd naar een beter en voor een ieder toegankelijk openbaar vervoer.

Fiets

Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de concretisering van de snelfietsroute Waalwijk-Tilburg. Een directe, vlotte, veilige en comfortabele snelfietsverbinding tussen Waalwijk en Tilburg en Waalwijk en 's-Hertogenbosch is het streven voor de komende jaren.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Uitvoering Mobiliteitsplan en andere beleidsplannen

De Parkeernormennota 2015 is gewijzigd in die zin dat de loopafstand tot beschikbare parkeerplaatsen voor de functie "wonen" is vergroot van 100 meter naar 250 meter, een en ander in het kader van de Centrumvisie. Hierdoor kunnen meer ontwikkelingen worden gefaciliteerd ten aanzien van het parkeren.

A59/GOL

In 2018 is het Planologisch Inpassings Plan voor het GOL ter inzage gelegd en door Provinciale Staten vastgesteld.

Het openhouden van de toe- en afritten van Waalwijk-Centrum en -Oost op de A59 voor hulpdiensten en het openbaar vervoer, na realisatie van het GOL, is verantwoord in een rapport met ontwerptekeningen en besproken met Rijkswaterstaat.

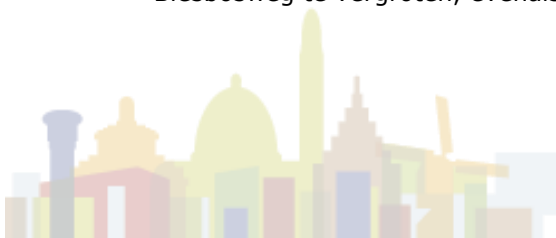
Er zijn civieltechnische voorbereidingen getroffen om de Noordelijke Randweg te realiseren en de Gansoyensestraat te reconstrueren, ter ontsluiting van de grote distributiecentra op Haven 8 .

In het kader van het GOL is de reconstructie van de Drunenseweg voorbereid.

Verder is ten gevolge van de PASregeling (het binnen de normen blijven van de stikstofdioxide-uitstoot) door de Europese Commissie uitgebracht en is er een juridische procedure gestart door de Provincie om het GOL desondanks mogelijk te maken.

Ook heeft de gemeente Waalwijk in het geval dat de PASregeling negatief voor het GOL uitpakt, voorbereidingen getroffen om een deel van het definitief ontwerp te realiseren, door het maken van een alternatief ontwerp met een aansluiting op de huidige toe- en afrit bij Waalwijk-Oost.

Tot slot is er een opdracht uitgezet om de afrijcapaciteit van het kruispunt Midden-Brabantweg-Biesbosweg te vergroten, evenals de toerit naar Breda van het knooppunt N261-A59.

A27/Hoopolder

In 2018 is ten gevolge van de slechte toestand van de Merwedebrug door de Minister extra geld vrijgemaakt voor complete vervanging van de bruggen in de A27.

De zienswijze van de gemeente Waalwijk ten aanzien van de reconstructie van de A27, en specifiek knooppunt Hoopolder, is door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat verworpen.

Er is opnieuw toenadering gezocht door de gemeente Geertruidenberg met de gemeente Waalwijk om het sluipverkeer door de kernen Waspik en Raamsdonk tegen te gaan. Hiertoe is ook een kentekenonderzoek uitgezet om de aard van het rijdend verkeer door 't lint van Raamsdonk en Waspik, ic sluipverkeer versus bestemmingsverkeer, feitelijk te onderzoeken.

In december 2018 heeft de Minister het Tracé Besluit van de reconstructie van de A27 ondertekend. In het kader van de Crisis- en Herstelwet waar dit project onder valt, is beroep door lagere overheden juridisch niet mogelijk.

Openbaar vervoer

Of het kleinschalige ov-initiatief in Waspik ook zinvol en kansrijk is voor de kern(en) Sprang-Capelle en/of Waalwijk is in onderzoek. In dat kader hebben we in 2018 onderzoek gedaan naar de invoering van een ov-servicebus (kleinschalig openbaar vervoer op maat) voor de kern Waalwijk.

Er is een samenwerkingsverband opgestart tussen zeven middelgrote gemeenten in Noord-Brabant om kennis te delen en succesvolle initiatieven uit te wisselen. Op basis van deze samenwerking is voor de invoering van kleinschalig openbaar vervoer een traject opgestart samen met de gemeente Oss. Zij hebben ruime ervaring met het opzetten van alternatief ov-vervoer. Verschillende kleinschalige ov-initiatieven zijn daarbij het afgelopen jaar bekeken.

In het kader van het Programma MIRT A2 Deil – Vught is er het afgelopen jaar een verkenning geweest naar diverse maatregelen om de snelweg A2 (met de A59 als een van de belangrijkste aantakkers) te kunnen ontlasten d.m.v. zogenoemde 'quick wins' rondom OV-knooppunten. Rondom het belangrijkste OV-station in Waalwijk, aan het Vredesplein, zijn diverse maatregelen voorgesteld. Het realiseren van een (overdekte en) bewaakte fietsenstalling, een extra bushalte aan de Taxandriaweg en een P+R-terrein rondom deze zelfde halte staan op de rol om - in sommige gevallen na onderzoek- op korte termijn te realiseren.

Fiets

Op 29 maart 2018 is door de betrokken partijen de Bestuursovereenkomst inzake de realisatie van de snelfietsroute Waalwijk-'s-Hertogenbosch ondertekend. Het Halvezolenfietspad maakt hier deel vanuit. Daarom kan voor de korte termijn in Waalwijk worden volstaan met het in orde brengen van een aantal voorrangssituaties en verwijderen van een aantal obstakels. De werkzaamheden worden betrokken bij de realisatie van het noordelijke deel van de snelfietsroute Waalwijk-Tilburg.

Om kapitaalvernietiging te voorkomen zal op de langere termijn, bij het eerstvolgende groot onderhoud, het fietspad op de gewenste breedte worden gebracht.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Uitvoering Mobiliteitsplan en andere beleidsplannen

Aan de Parkeernormennota 2015 zijn voor Haven 8 geen aanvullende voorwaarden geformuleerd. De reden is dat het huidige uitwegenbeleid voldoende aanknopingspunten geeft om uitwegen op dit bedrijventerrein te beoordelen.

A59/GOL

Geen opmerkingen.

A27/Hooipolder

Er is nog geen oplossing gevonden voor het tegengaan van de verkeershinder door 't Lint van Waspik en Raamsdonk als gevolg van de toekomstige afsluiting van afrit 34 van de A59 bij Raamsdonksveer.

Openbaar vervoer

Geen opmerkingen.

Fiets

In de vergadering van 15 november 2018 heeft de gemeenteraad afgedwongen dat haar een voorstel wordt voorgelegd over een drietal voorkeursvarianten van het tracé van de snelfietsroute Waalwijk-Tilburg. Het daaraan voorafgaande onderzoek vindt plaats in de eerste helft van 2019. De voltooiing van deze snelfietsroute kan derhalve niet eerder ter hand worden genomen dan nadat de gemeenteraad over deze varianten een besluit heeft genomen. De routes die tegen elkaar moeten worden afgewogen zijn de Besoyensestraat-Sprangseweg, het Westeinde-Meidoornweg en de Winterdijk.

Parkeerbeleid

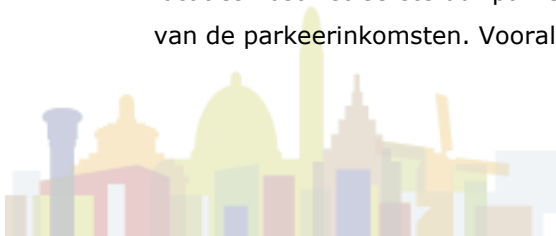
Wat willen we bereiken?

Beschikbaarheid parkeerplaatsen in het centrum

We willen bereiken dat de parkeerplaatsen in het centrum beschikbaar zijn voor bezoekers en bewoners van het centrum. We doen dit door te faciliteren in parkeerterreinen en parkeerplaatsen. De beschikbaarheid is gereguleerd door een naar gebied en gebruiker gedifferentieerde parkeerheffing op te leggen.

Parkeervisie en parkeertarieven

Sinds mei 2017 zijn de parkeertarieven bijgesteld. Op de terreinen De Els-Zuid en Unnaplein is sindsdien het eerste uur parkeren gratis, op het Taxandriaweg het 1^e en 2^e uur. Op alle andere locaties kost het eerste uur parkeren € 0,10. Deze wijzigingen leiden tot een aanzienlijke daling van de parkeerinkomsten. Vooralsnog neemt het aantal bezoekers aan het centrum niet significant

toe; wel is een verschuiving in het gebruik van de parkeervoorzieningen zichtbaar: meer parkeren op De Els-Zuid, minder langs de straten. Dit tarievenbeleid is succesvol indien op termijn sprake is van een structurele, aanzienlijke toename van het aantal bezoekers. De begroting is al jaren geheel vrijgemaakt van opbrengsten uit het parkeren. Daarmee vormen de parkeeropbrengsten in Waalwijk geen algemeen dekkingsmiddel voor de begroting. De meeropbrengst wegens parkeren (= positief verschil tussen opbrengsten en kosten) wordt toegevoegd aan de reserve Mobiliteitsfonds.

Techniek

De parkeerapparatuur dient ten dienste te staan van de gebruiker en zo min mogelijk in storing te staan.

Dienstverlening

De dienstverleningsovereenkomsten met de externe partijen lopen eind 2017 af. Nog in 2017 wordt de parkeerdienstverlening aanbesteed. Beoogd wordt een hogere kwaliteit van dienstverlening te bereiken door (de nu over diverse partijen versnipperde) werkzaamheden te bundelen bij één hoogwaardige uitvoeringsorganisatie.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Dienstverlening parkeerbeheer

Begin 2018 is de aanbesteding van de dienstverlening parkeerbeheer afgerond. P1 On Street B.V. is als winnaar uit de bus gekomen en voert sinds 1 juli 2018 het volledige operationele parkeerbeheer uit. Voor de parkeerklanten is een ParkeerServiceBureau ingericht, waar men van maandag t/m zaterdag tussen 13.00 en 17.00 uur terecht kan met vragen, klachten, opmerkingen en verzoeken.

Klanten kunnen vrijwel alle parkeerproducten inmiddels aanschaffen en afrekenen via de webshop, die 24/7 gebruikt kan worden.

Tariefexperiment

Het tariefexperiment is verlengd tot en met 31 december 2018. In december heeft de gemeenteraad op basis van een cijfermatige evaluatie en enquêtes onder bewoners, ondernemers en bezoekers besloten om de tariefstelling van het tariefexperiment definitief door te voeren.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Het parkeertarieven experiment heeft veel aandacht op geëist en daarbij ook het toegangssysteem van het centrum om het überhaupt werkend te krijgen. We zijn er dus niet aan toegekomen om het systeem te vernieuwen. We willen dit graag in 2019 oppakken en komen met een integraal voorstel voor het vernieuwen en innoveren van het toegangssysteem van het centrum.

Wat heeft programma 9 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	2.342.383	2.117.976	2.197.429
Baten	-1.234.822	-834.822	-426.662
Saldo van lasten en baten	1.107.561	1.283.154	1.770.767
Onttrekkingen	-49.400	-235.400	-235.400
Stortingen	0	186.000	186.000
Mutaties reserves	-49.400	-49.400	-49.400
Saldo na mutaties reserves	1.058.161	1.233.754	1.721.367

Programma 10 | Ruimtelijke Strategie

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1 de hoofdstukken kernwaarden, duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. De andere gerelateerde programma's zijn met name 2 Wonen, 3 Welzijn (hoofdstuk 6 Cultuurhistorische waarden), 7 Werken en 9 Verkeer.

Programma 10 Ruimtelijke Strategie		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Regionale planvorming	Wethouder E. Daandels
Hoofdstuk 2	Lokale planvorming	Wethouder E. Daandels
Hoofdstuk 3	Lokale planuitvoering	Wethouder E. Daandels

Regionale planvorming

Wat willen we bereiken?

Regionale structuurvisie

Het algemeen bestuur van Hart van Brabant heeft in 2014 de regionale structuurvisie en in 2016 een Strategische Meerjaren Agenda 2016-2020 (SMA) vastgesteld. In de SMA staat aan welke projecten het regionaal bestuur de komende jaren prioriteit zal geven.

Gebiedsversterking Oostelijke Langstraat

Een integrale gebiedsontwikkeling die projecten omvat op het gebied van infrastructuur en bereikbaarheid, waterveiligheid, verkeer en vervoer, landbouw, landschap, ecologie, recreatie en toerisme en leefbaarheid. De GOL-projecten zorgen er voor dat de werk- en woonlocaties langs de A59 beter bereikbaar worden, dat er twee eco-passages worden gerealiseerd, vier aansluitingen worden afgesloten en drie volwaardige aansluitingen en een volwaardige parallelstructuur worden gerealiseerd.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Regionale structuurvisie

In 2018 is op basis van de Strategische Meerjaren Agenda en het uitvoeringsprogramma in de regionale begroting tot uitvoering van de regionale visie overgegaan. In 2018 zijn onder meer de gebiedsagenda voor de Loonse en Drunense Duinen inclusief de schil en de Integrale Gebiedsontwikkeling N261 als project opgestart. Hiervan worden in 2019 nadere resultaten verwacht.

Gebiedsversterking Oostelijke Langstraat

In 2018 zijn de beide Provinciale Inpassingsplannen vastgesteld en zijn de voorbereidingen m.b.t. de uitvoering en realisatie opgepakt.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Gebiedsversterking Oostelijke Langstraat

We hebben de betreffende voorbereidende werkzaamheden t.b.v. de realisatie van het GOL niet kunnen afronden in verband met ingesteld beroep tegen de Provinciale Inpassingsplannen.

Lokale planvorming

Wat willen we bereiken?

Structuurvisie

In 2016 is de structuurvisie vastgesteld door de raad. Belangrijk onderdeel van de structuurvisie is het uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma staat welke concrete projecten in de periode van 2016 tot 2019 uitgevoerd worden om de structuurvisie te realiseren en welke investeringen daarmee gemoeid zijn.

Bestemmingsplan gemengd gebied

De beleidsnotitie Gemengd Gebied is in december 2015 vastgesteld. Op basis van deze notitie is in 2017 het nieuwe bestemmingsplan gemaakt om in procedure te brengen.

Bestemmingsplan buitengebied

Dit bestemmingsplan zal moeten worden aangepast in verband met een aantal verplichtingen dat voortvloeit uit de provinciale verordening. Gelet op de komst van de Omgevingswet en het feit dat het bestemmingsplan slechts op beperkte onderdelen afwijkt van de provinciale verordening is in 2017 aan Gedeputeerde Staten een verzoek uitgegaan om vooralsnog een aanpassing van dit bestemmingsplan niet tot onze prioriteit te hoeven rekenen.

Bestemmingsplan woonwijken

Dit bestemmingsplan zal worden aangepast in verband met de in november 2014 op rijksniveau aangepaste regeling van vergunningsvrij bouwen en het kunnen afwijken van het bestemmingsplan. De bedoeling is dat de gemeentelijke regeling qua systematiek en begrippenkader op deze regeling wordt afgestemd. Bovendien zijn woonwensen en inzichten over de aanvaardbaarheid van de bouwmogelijkheden van en gebruiksfuncties woningen de afgelopen 10 jaar gewijzigd. Ook hier zal aandacht aan worden geschonken in het nieuwe plan. Het betreft overigens beperkte inhoudelijke aanpassingen ten opzichte van de huidige regeling.

Omdat bestemmingsplannen niet ouder mogen zijn dan 10 jaar, is in 2016 het huidige bestemmingsplan omgezet in een beheersverordening, om vervolgens later het aangepaste bestemmingsplan vast te stellen.

Haven 8

In de visie bedrijventerreinen en in de structuurvisie van 2016 is Haven 8 aangewezen als zoekgebied bedrijvigheid. Binnen de regionale ontwikkelingen van bedrijventerreinen is er (onder voorwaarden) de mogelijkheid om Haven 8 te ontwikkelen ten behoeve van grootschalige logistiek. Doel is het bedrijventerrein in oostelijke richting verder ontwikkelen t.b.v. de zeer grootschalige logistiek. Dit wordt vorm gegeven door middel van actieve grondpolitiek. De ontwikkeling worden vormgegeven op een organische wijze en op basis van concrete vraag vanuit de markt. Er wordt momenteel nog vraag voorzien voor de korte en middellange termijn op basis van de huidige provinciale prognoses van 60 hectaren aan uitgeefbaar terrein. Wij willen het totale bedrijventerrein Haven op een adequate wijze ontsluiten. Ook willen wij binnen dit bedrijventerrein vorm geven aan het opwekken van windenergie. Kortom: wij willen komen tot een integrale ontwikkeling van dit gebied door middel van een combinatie van functies. Dit geheel in de lijn van de nieuwe Omgevingswet.

Natte natuurparel Westelijke Langstraat

Voor de natte natuurparel geldt momenteel een beheersverordening. De afgelopen jaren zijn er vanuit de hogere overheid vanwege onder meer het ontbreken van middelen geen ontwikkelingen in dit gebied geïnitieerd. In 2016 hebben de betrokken overheden aangekondigd een plan van aanpak uit te gaan werken voor een integrale gebiedsontwikkeling 'Westelijke Langstraat'. Een van de noodzakelijke stappen in dit plan van aanpak is het vervangen van de beheersverordening door een planologisch regime dat deze ontwikkelingen (onder voorwaarden) mogelijk maakt. Inmiddels is een samenwerkingsovereenkomst getekend door de gezamenlijke overheden om samen de ontwikkeling van de Westelijke Langstraat op te pakken.

Gebiedsontwikkeling Akkerlanen

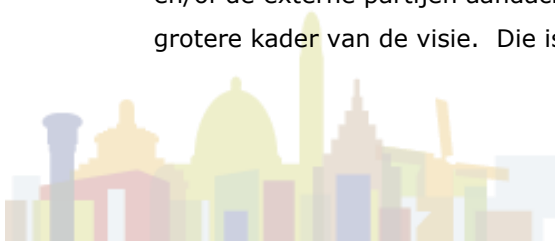
Het noordwestelijke deel van het Hoefsvengebied is een potentiële uitbreidingslocatie voor woningbouw. In deze collegeperiode zullen de mogelijkheden voor dit gebied verder verkend worden. Er zijn marktpartijen geïnteresseerd in de ontwikkeling van dit gebied.

Verplaatsbare mantelzorgwoningen

Waar mogelijk en wenselijk op tijdelijke basis, in het kader van mantelzorg bij bestaande woningen, verplaatsbare mantelzorgwoningen plaatsen en/of bij en in bestaande voorzieningen een tijdelijke woonvergunning afgeven.

Centrumvisie Waalwijk

Medio 2016 is het position paper Waalwijk-centrum uitgebracht. Op basis daarvan is samen met de stakeholders een visie ontwikkeld op de toekomstige functie en positie van het centrum binnen de totale ruimtelijke structuur. Eind 2017 door de raad vast te stellen zal die het kader bieden voor te voeren gericht beleid. De opgenomen uitvoeringsagenda benoemt de onderwerpen waar wij en/of de externe partijen aandacht aan moeten geven om een strategie te bepalen binnen het grotere kader van de visie. Die is dat we ons moeten gaan richten op een compacter centrum, met

minder winkelmeters, een mogelijk nog veranderende routing en/of toegankelijkheidsregime en verkleuring van de functiemix binnen de verschillende deelgebieden.

Omgevingswet

Het rijk is bezig met de ontwikkeling van een stelselherziening in de vorm van een nieuwe Omgevingswet. Met deze wet heeft het rijk tot doel een geheel nieuw samenhangend stelsel te vormen als het gaat om de wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving. De invoering van deze wet betekent een grote operatie met impact op bijna de gehele gemeentelijke organisatie. Met in ieder geval gevolgen voor beleid- en planvorming, vergunningverlening, werkprocessen, digitale systemen, burgerparticipatie, competenties, cultuur. Volgens de huidige planning gaat de Omgevingswet in 2019 in werking treden. Als gemeente moeten we op dat moment 'Omgevingswet-proof' zijn. In 2016 is daarom gestart met het maken van een ambitiedocument met uitgangspunten voor een plan van aanpak.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Structuurvisie

We hebben gewerkt aan het uitvoeren van de structuurvisie op basis van het uitvoeringsprogramma en de begroting.

Bestemmingsplan Gemengd gebied

We hebben voor het bestemmingsplan 'Gemengd gebied' de procedure tot vaststelling doorlopen tot en met de terinzagelegging van de beroepstermijn. De ingediende beroepschriften zijn in behandeling bij de Raad van State.

Bestemmingsplan Buitengebied

Gedeputeerde Staten hebben er niet op aangedrongen om dit bestemmingsplan aan te passen. Vooralsnog geven wij daarom geen prioriteit aan de aanpassing van dit bestemmingsplan.

Bestemmingsplan Woonwijken

We zijn gestart met het voorbereiden van de aanpassing van dit bestemmingsplan. Wij hebben helaas niet de experimenteerstatus gekregen voor dit bestemmingsplan. De door ons gewenste verruiming van vergunningsvrij bouwen voldoet niet aan de voorwaarden om een experimenteerstatus te krijgen.

Bestemmingsplan Haven 8

Het ontwerpbestemmingsplan heeft ter inzage gelegen, maar is nog niet ter vaststelling aan de raad voorgelegd omdat niet voor het gehele plangebied kon worden voldaan aan de RRO-afspraken ten aanzien van vraaggericht ontwikkelen. Conform het aanwijzingsbesluit van de raad van 7 juni 2018 zijn inmiddels verschillende Wabo-projectprocedures gestart voor afzonderlijke contactspartijen binnen het plangebied, die wel aan de voorwaarden voor vraaggericht ontwikkelen voldoen. Zodra alle ontwikkelingen in het plangebied van Haven 8 West kunnen worden

gerealiseerd conform de gemaakte afspraken en de in de tussentijd gestarte projectprocedures zijn afgerond, leggen wij het bestemmingsplan Haven 8 West alsnog ter vaststelling aan de raad voor. In de tussentijd is heel Haven 8 west bouwrijp gemaakt voor wat betreft de bouwkavels en de direct benodigde wegenstructuur, dusdanig dat de inmiddels verkochte percelen bebouwd kunnen gaan worden.

Natte natuurparel Westelijke Langstraat

We hebben uitvoering gegeven aan de samenwerkingsovereenkomst en het plan van aanpak voor de integrale gebiedsontwikkeling 'Westelijke Langstraat' waar de Natte natuurparel deel van uitmaakt.

Gebiedsontwikkeling Akkerlanen

2018 heeft in het teken gestaan van de verdere uitwerking van het in juli 2017 door de raad vastgestelde stedenbouwkundig schetsontwerp. Daarbij is nadrukkelijk rekening gehouden met tijdens de raadsvergadering ingebracht amendementen en moties m.b.t. CPO voor ouderen, hoogbouw en duurzaamheid. Ook is gestart met het opstellen van een concept bestemmingsplan en een anterieure overeenkomst. In deze overeenkomst worden afspraken met de beoogd projectontwikkelaar vastgelegd over o.a. de verdeling van verantwoordelijkheden, opbrengsten, kosten en risico's.

Verplaatsbare mantelzorgwoningen

Uitgangspunt zijn de vergunningsvrije mogelijkheden voor mantelzorg. Extra mogelijkheden zijn afzonderlijk afgewogen via maatwerk met een voorkeur voor het bieden van mantelzorg in hoofdgebouwen en/of aangebouwde bijgebouwen.

Centrumvisie Waalwijk

Zie de informatie over het programma Centrum.

Omgevingswet

Op basis van het vastgestelde ambitiedocument hebben we gewerkt aan het voorbereiden van een plan van aanpak om de gemeente voor te bereiden op de invoering van de Omgevingswet. Ook hebben we gewerkt aan diverse pilotprojecten om quick-wins te behalen als het gaat om vernieuwing in de dienstverlening.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Bestemmingsplan Woonwijken

We hebben nog geen procedure tot vaststelling doorlopen voor dit plan. Vanwege het ontbreken van de experimenteerstatus heeft de aanpassing van dit bestemmingsplan geen prioriteit gekregen.

Omgevingswet

Nog geen plan van aanpak voor de invoering van de Omgevingswet vastgesteld. In overleg met de raad is ervoor gekozen in 2018 te starten met een raadsprogramma en het plan van aanpak aan de raad voor te leggen in 2019.

Lokale planuitvoering

Wat willen we bereiken?

Het coalitieprogramma 'Krachten bundelen' stelt dat de veranderende samenleving vraagt om een andere manier van kijken naar de relatie tussen inwoners en overheid. De oplossing van veel problemen ligt niet langer bij de gemeente. Dit wil niet zeggen dat de overheid zich onverschillig moet opstellen en zich nergens meer mee moet bemoeien. In de netwerksamenleving gaat het om het bundelen van krachten, om het samenspel tussen inwoners, bedrijven, instellingen en overheden. Maatschappelijk initiatief stimuleren, meedenken en vaak ook meedoen. Vertrouwen geven door het waar mogelijk loslaten van regels en het voorkomen van omslachtige procedures. 'Ja mits' als uitgangspunt.

Het faciliteren van ruimtelijke initiatieven van particulieren en marktpartijen die niet binnen de ruimtelijke regelgeving passen en niet te voorzien waren gaat echter wel ten koste van pro-actieve werkzaamheden, zoals het cyclisch herzien van bestemmingsplannen en opstellen van plannen die uitvoering geven aan beleid van bovenaf. De beschikbare capaciteit is immers beperkt. Bovendien is allerm minst zeker of inzet van mensen en middelen ook daadwerkelijk of direct tot realisatie van plannen leidt. De afgelopen jaren hebben dat wel duidelijk gemaakt. De economie toont zichtbaar tekenen van herstel en meer ontwikkelaars melden zich voor planontwikkeling.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Woningbouw (inbreiding)

Taxandriaweg:

- In 2017 is gestart met de sloop van het voormalige politiebureau. Aansluitend is gestart met de bouw van 27 grondgebonden eengezinswoningen. Deze zijn in 2018 gefaseerd opgeleverd. Ook is gestart met de inrichting van het openbaar gebied. Dit zal in 2019 voltooid worden.

Walewyc:

- Deze woningen zijn in 2018 opgeleverd.

Mercatorlaan 1 - Samarja:

- Na vaststelling van het bestemmingsplan in januari 2018, is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend. Deze is in juni verleend. Na de zomer is gestart met de sloop van het voormalig zorgcomplex. In 2019 zal gestart worden met de bouw.

Grotestraat 403 – Schoenhoorn:

- Eind 2018 heeft het voorontwerpbestemmingsplan in het kader van de inspraak ter visie gelegen. Initiatiefnemer heeft gewerkt aan het definitief ontwerp van het bouwplan. Naar verwachting kan rond de zomervakantie 2019 de omgevingsvergunning worden verleend.

Slachthuissterrein:

- Er is in 2018 geen aangepast plan door initiatiefnemer bij de gemeente ingediend. In 2019 staat een nieuw overleg gepland met een adviseur van de initiatiefnemer.

Eerste Zeine (Karwei-locatie):

- In 2018 is de bestemmingsplanprocedure doorlopen en in november 2018 is deze vastgesteld door de Raad. Na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan begin 2019 wordt door de ontwikkelaar gestart met de sloopwerkzaamheden van de bestaande opstallen en zal aansluitend gestart worden met de bouw van de 60 grondgebonden woningen.

Oranjeplein 10 – voormalige Oranjeschool:

- In 2018 is de bestemmingsplanprocedure opgestart en is het plan na inspraakreacties aangepast. In het najaar is gestart met de voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van de bouw zoals het slopen van de voormalige school en het aanleggen van kabels en leidingen. Deze werkzaamheden worden begin 2019 afgerond. Naar verwachting wordt het bestemmingsplan in februari 2019 vastgesteld door de Raad en zal aansluitend met de bouwwerkzaamheden worden gestart.

Bloemenoordflats:

- Casade heeft zich bij de gemeente gemeld om de 6 bestaande flats aan het Distelplein en het Larixplein te slopen en te vervangen door nieuwe flats welke voldoen aan de duurzaamheidsambities van Casade. Dit houdt onder meer in dat een grootschalige herinrichting van het openbaar gebied aan de orde is. Door Casade is een klankbordgroep (bestaande uit huidige/toekomstige bewoners Bloemenoordflats, architect, omwonenden, gemeente (ambtelijk), beoogde aannemer) in het leven geroepen om te komen tot een stedenbouwkundig plan. Deze klankbordgroep is meerdere malen bijeengekomen. Het stedenbouwkundig plan is eind januari 2019 aan de klankbordgroep gepresenteerd. Inmiddels heeft de gemeente opdracht gegeven om te komen tot een inrichtingsplan openbare ruimte. Nog in het 1^e kwartaal 2019 zal de bestemmingsplanprocedure worden gestart.

Gymzaal Floris V-laan:

- De gemeente heeft een prijsvraag uitgedaan voor de herontwikkeling van de gymzaal aan de Floris V-laan. Uiteindelijk heeft Krens bouwontwikkeling b.v. na stemming van de

omwonenden deze prijsvraag gewonnen. Het plan is om in de bestaande gymzaal 6 woningen te ontwikkelen en om naast de gymzaal 4 zogenaamde micro-woningen op te richten. Uw raad heeft in november 2018 besloten om voor dit project de coördinatie-regeling van toepassing te verklaren. Met de ontwikkelaar is een overeenkomst gesloten. In december 2018 heeft er voor omwonenden en belangstellenden een inloopbijeenkomst plaatsgevonden. De verlening van de omgevingsvergunning is voorzien rond de zomervakantie 2019.

Woningbouw (uitbreiding)

Landgoed Driessen:

- Nadat in februari 2018 een uitwerkingsplan was vastgesteld en in juni een omgevingsvergunning was verleend, is in september gestart met de realisatie van Buijtengoed, een plan van Janssen de Jong voor 27 grondgebonden woningen in plandeel De Villa, deel C. Voor het overige heeft 2018 voor wat betreft Landgoed Driessen voornamelijk in het teken gestaan van overleg en onderhandeling met een drietal projectontwikkelaars over de realisatie van in totaal zo'n 140 woningen in plandeel Lommerrijk. Aan de zuidzijde van Lommerrijk zijn tevens enkele vrije kavels voorzien. Deze zijn gelegen aan de Burgemeester De Geusstraat. Een ontwerp uitwerkingsplan is in augustus 2018 ter inzage gelegd.

Waesgeerd-West:

- Net na de zomer van 2018 heeft het college besloten om enkele aanpassingen door te voeren in de verkaveling van Waesgeerd-West. Een deel van deze aanpassingen is mogelijk binnen het geldende bestemmingsplan. Deze wijzigingen zijn meteen doorgevoerd. Nieuwe/aangepaste kavels zijn middels inschrijving aangeboden. Dit heeft ertoe geleid dat in december voor één kavel geloot moest worden. In 2018 zijn in totaal 11 bouwkavels verkocht of in optie gegeven. Eind 2018 waren 17 woningen gebouwd of in aanbouw.

De Rugt:

- In 2018 zijn de laatste woningen van projectontwikkelaar Van Wanrooij opgeleverd. Aan de zuidzijde van het plangebied zijn drie kavels verkocht of in optie gegeven. Twee kavels waren reeds verkocht en bebouwd. De resterende 5 kavels zijn nog te koop.

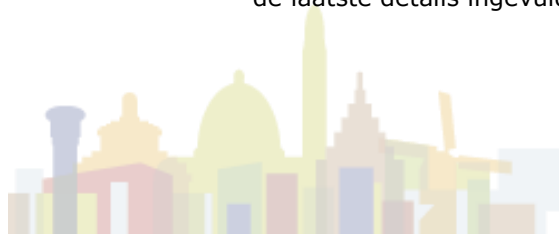
Centrumontwikkeling

Hooisteeg west:

- In 2018 is de stadstuin afgerond. Zie ook bij programma Centrum.

Raadhuisplein Sprang-Capelle:

- Het heringerichte Raadhuisplein is medio december 2017 officieel geopend. Begin 2018 zijn de laatste details ingevuld. Daarmee is het project afgerond.

Overige ontwikkelingen

Burg. Moonenlaan 5 – oude dr. Mollercollege:

- De procedures voor omgevingsvergunning zijn doorlopen en het eigendom is overgedragen aan de initiatiefnemer. Het plan is daarmee voor ons afgerond. De ontwikkelaar is nog niet met de bouw gestart.

RWB-locatie:

- In 2018 is de huisvestingscampus gerealiseerd en in gebruik genomen.

Lidl Laageinde:

- In 2018 is het ontwerp verder uitgewerkt, is de voorbereiding voor de aanvraag omgevingsvergunning ter hand genomen en is de anterieure overeenkomst tussen Lidl en de gemeente opgesteld. In het eerste kwartaal van 2019 wordt naar verwachting de aanvraag om omgevingsvergunning ingediend om de benodigde procedures te doorlopen.

Laageindse Stoep – Emté:

- Het bestemmingsplan is nog niet in procedure gebracht omdat de ontwikkelende partijen onderling nog geen financieel haalbaar plan hebben.

Grotestraat – Huidige Emté locatie:

- Eventuele herontwikkeling van deze locatie is volledig afhankelijk van de ontwikkelingen aan de Laageindse Stoep.

Brandweerkazerne:

- In 2018 is gewerkt aan het definitief ontwerp voor de nieuwe brandweerkazerne Waalwijk op de hoek van de Taxandriaweg - Groenstraat. De omgevingsvergunning is verleend en inmiddels onherroepelijk.
- Daarnaast is in september 2018 de meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedure ten behoeve van de bouw van de brandweerkazerne opgestart. Deze aanbesteding is opgesplitst in 2 percelen. Perceel 1 Bouw en perceel 2 Installaties. Aan de hand van het vooraf vastgestelde gunningscriteria 'laagste prijs' zijn beide percelen gegund. In mei 2019 zal naar verwachting worden begonnen met de bouw. De doorlooptijd bedraagt circa 40 weken.

Scouting AZG:

- In februari 2018 heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan 'Scouting, Vijverlaan Waalwijk' vastgesteld. Vooruitlopend daarop is eind 2017 aan de zuidzijde van de locatie een nieuwe landbiotoop aangelegd voor de in het gebied aangetroffen beschermde

diersoorten. Medio 2018 is de oude biotoop op de beoogde plek van het nieuwe hoofdkwartier, een berg zand, verwijderd.

- In de maanden daarna is door scouting AZG een aangepast ontwerp gepresenteerd. Dit is in december besproken met de Ruimtelijke Kwaliteitscommissie. Verwachting is dat AZG begin 2019 een definitieve aanvraag omgevingsvergunning indient.

Prof. Asserweg 1:

- De procedures voor omgevingsvergunning zijn inmiddels doorlopen en met de bouw is gestart.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 10 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	923.737	897.098	1.000.831
Baten	-20.606	-65.606	-72.761
Saldo van lasten en baten	903.131	831.492	928.070
Onttrekkingen	-150.000	-150.000	-150.000
Stortingen	0	45.000	45.000
Mutaties reserves	-150.000	-105.000	-105.000
Saldo na mutaties reserves	753.131	726.492	823.070

Programma 11 | Financiën

Samenhang met andere programma's

Ook dit programma heeft raakvlakken met programma 1 de hoofdstukken kernwaarden, duurzaamheid, betrouwbaarheid en dienstbaarheid. Met de in programma 11 geraamde middelen wordt het in de andere programma's vermelde beleid mede mogelijk gemaakt.

Programma 11 Financiën		Portefeuillehouder
Hoofdstuk 1	Begroting, rekening en financieel beleid	Wethouder J. van den Hoven
Hoofdstuk 2	Wet Onroerende Zaakbelastingen	Wethouder J. van den Hoven
Hoofdstuk 3	Belastingheffing diverse belastingen	Wethouder J. van den Hoven

Begroting, rekening en financieel beleid

Wat willen we bereiken?

Uitgangspunt bij het algemeen financieel beleid is het handhaven van een met structurele middelen sluitende begroting en een daarbij behorend eveneens sluitend meerjarenperspectief. Op incidentele lasten mogen bijvoorbeeld incidentele baten in de vorm van beschikkingen over eigen vermogen worden ingezet. Dit alles voor zover de financiële positie van de gemeente dit verantwoord maakt. Bij nieuwe beleidsvoorstellen gedurende het begrotingsjaar is dit steeds het uitgangspunt.

Wij vinden het belangrijk dat de financiële verslaglegging voor een ieder inzichtelijk is. Niet alleen voor raad, college en ambtelijk apparaat, maar zeker ook voor alle anderen die interesse hebben in de gemeentepolitiek en die vanuit die betrokkenheid zich een beeld willen vormen van het huishoudboekje van de gemeente. Dit is ook een van de belangrijkste doelstellingen van de herziening van het Besluit Begroten en Verantwoorden provincies en gemeenten (BBV) per 1 januari 2017. De grootste wijzigingen in de herziening van het BBV betreffen het anders en minder ingewikkeld omgaan met rente en overhead en het voor de vergelijkbaarheid van gemeenten invoeren van zogenaamde verplichte taakvelden. Vanaf de begroting 2017 zijn de wijzigingen verwerkt.

Het is verder belangrijk dat de financiële administratie up-to-date is. Zowel inkomende als uitgaande facturen dienen binnen de daarvoor staande termijnen (30 dagen na ontvangst) te worden afgehandeld. Vanaf 2016 wordt de vennootschapsbelasting voor gemeenten ingevoerd. De administratie is al zodanig ingericht dat voldaan kan worden aan de wettelijke voorschriften. Vanwege nog veel onduidelijkheid van rijkswege kan de openingsbalans voor het belastingjaar pas begin 2018 definitief gemaakt worden, waarna definitieve aangifte over 2016 pas kan worden gedaan. Uitstel voor aangifte is van de Rijksbelastingdienst gekregen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

- In 2018 heeft de raad het coalitieprogramma 2018-2022 Samen duurzaam vooruit vastgesteld. De begroting 2019 is voor het eerst digitaal opgesteld en beschikbaar gesteld aan de inwoners, de raad, het college en de organisatie.
- Het treasurystatuut is geactualiseerd en eveneens vastgesteld door de raad.
- In 2018 is ruim 90% (2017: 88%) van de inkoopfacturen binnen de wettelijk voorgeschreven termijn betaald. Inmiddels wordt 77 % (2017: 71%) van alle facturen digitaal ontvangen. De jaarrekening 2018 is opgesteld volgens de vanaf 2017 geldende sterk gewijzigde voorschriften in de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording).

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

- Op de planning stond dat in 2018 in verband met de invoering van de vennootschapsbelastingplicht (VPB) een beginbalans per 1 januari 2016 zou worden opgesteld. Echter een aantal uitgangspunten voor de opstelling van een (gedegen) beginbalans was eind 2018 nog steeds niet bekend, zodat de beginbalans pas in de loop van 2019, maar uiterlijk voor de wettelijk indieningstermijn van 1 april 2019, wordt opgesteld. Daarna volgen snel de aangiften 2017 en 2018.
- De invoering van e-facturering heeft langer geduurd dan voorzien. Dit is veroorzaakt door het feit dat gelijktijdig het scanproces van de inkomende facturen anders wordt ingericht. De invoering gebeurt wel voor het wettelijk verplichte tijdstip van 18 april 2019.

Wet Onroerende Zaakbelastingen

Wat willen we bereiken?

In 2018 streven wij de volgende doelen na:

1. Wij willen minimaal voldoen aan de tijdlijnen van de Waarderingskamer. Voor het nemen van de initiële beschikkingen leggen wij voor 2018 de lat hoger. Wij willen in januari 98% van het aantal objecten beschikken;
2. Wij willen minimaal het kwaliteitsoordeel 'goed' van de Waarderingskamer behouden;
3. Door middel van beoordelingsprotocollen en zelfevaluaties willen wij de kwaliteit van de processen meten en waar mogelijk verbeteren;
4. Wij willen van 20% van het aantal woningen de objectkenmerken controleren;
5. Wij willen nadrukkelijker invulling geven aan de interactie met burgers en bedrijven.

In het onderstaande overzicht zijn de bovenstaande doelstellingen gekwantificeerd.

Prestatie indicator	Nulmeting jaar - waarde	Streefwaarden	Werkelijk
		2018	2018
Tijdige beschikking van de objecten in percentage van het aantal te beschikken objecten (norm waarderingskamer is 95% voor 1 maart)	2016 - 99,8% 2017 - 99,9%	98%	99,4%
Het restant beschikken uiterlijk einde van de maand	2016- april 2017 december	augustus	December
Het percentage bezwaarschriften in relatie tot het aantal beschikkingen	2016- 0,7% 2017 - 1,3%	2%	1,3%
Het percentage toegekende bezwaren t.o.v. het totaal aantal objecten	2016 - 0,9% 2017 - 0,7%	1%	0,5%
Het percentage beroepszaken in relatie tot het aantal bezwaren	2016 - 9,1% 2017 - 3,9%	4%	2,8%
Wanneer is 90% van de WOZ-bezwaren afgehandeld	2016 - augustus 2017 - december	oktober	December
Wanneer is het restant (10%) van de WOZ-bezwaren afgehandeld	2016 - januari 2017 2017 - januari 2018	december	Januari 2019

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN IN 2018?

1. Tijdlijnen Waarderingskamer

Voor de uitvoering van de Wet WOZ schrijft de Waarderingskamer diverse tijdlijnen voor. Deze tijdlijnen zijn gebaseerd op de landelijke wet- en regelgeving (wet WOZ, Waarderingsinstructie, etc.). Zo stelt de Waarderingskamer dat:

- minimaal 95% van het aantal objecten beschikt moet zijn voor 1 maart;
- het restant van de objecten beschikt moet zijn voor 1 juni;
- de bezwaren binnen het kalenderjaar afgerond moeten zijn.

Voor het initieel nemen van de WOZ-beschikkingen hebben wij een hoog ambitieniveau. Wij willen evenals de voorgaand jaren in januari beschikken. Hiermee behoren wij tot 15% van de gemeenten die in januari de WOZ-beschikkingen al neemt (gebaseerd op de gegevens van 2017).

Daarnaast streven wij het hoger percentage na dan landelijk vereist wordt. Wij hebben als doel om 98% van het aantal objecten te beschikken.

Het restant van de objecten willen wij conform de landelijke eis voor 1 juni beschikken. Voor de realisatie van deze doelstelling zijn wij wel afhankelijk van het aantal beroepschriften en het moment van uitspraak op deze beroepen. Wij hanteren de regel dat objecten waartegen een beroepsprocedure loopt, pas worden beschikt na de uitspraak van de rechtbank.

Voor de afhandeling van de bezwaarschriften maken we onderscheid tussen bezwaarschriften die direct door de belanghebbenden zijn ingediend en bezwaarschriften die door 'no cure no pay' bedrijven zijn ingediend. Van de bezwaarschriften die direct door belanghebbenden zijn ingediend willen wij 90% in oktober afhandelen. Alle overige bezwaren willen wij voor het einde van het jaar afronden.

2. Kwaliteitsoordeel Waarderingskamer

Gemeente Waalwijk beschikt drie jaar over de beoordeling 'Goed' van de Waarderingskamer. In 2018 willen wij dit kwaliteitsniveau minimaal handhaven. Dit betekent dat de kwaliteit van de gegevens en processen minimaal op goed niveau moeten blijven en waar mogelijk verder wordt geoptimaliseerd. Wij willen dit bereiken door nog nadrukkelijker invulling te geven aan de Waarderingsinstructie.

3. Kwaliteit van de processen

De Waarderingsinstructie bevat de richtlijnen voor de uitvoering van de Wet WOZ. In de Waarderingsinstructie ligt het accent op wat gemeenten moeten doen om ervoor te zorgen dat de WOZ-uitvoering een zorgvuldig beheerst werkproces blijft. De Waarderingsinstructie gaat dan ook vooral in op de interne beheersing van de werkprocessen. De Waarderingsinstructie ondersteunt deze kwaliteitszorg met beoordelingsprotocollen en zelfevaluaties. Op basis van de uitkomsten van de beoordelingsprotocollen en zelfevaluaties kunnen wij conclusies trekken over de kwaliteit van de WOZ-waarden, de kwaliteit van de onderliggende gegevens, de gebruikte systemen, de contacten met belanghebbenden, gegevens in de Basisregistratie WOZ en de Landelijke voorziening WOZ. Deze conclusies kunnen leiden tot maatregelen om de kwaliteit van de processen en gegevens verder te verbeteren.

4. Inventarisatie objectkenmerken

Om tot een juiste waardebeoordeling te komen houden wij primaire en secundaire objectkenmerken bij. Met primaire kenmerken worden de feitelijke gegevens van een WOZ-object bedoeld, zoals de oppervlakte van het perceel, de netto gebruiksoppervlakte en de aanwezige bijgebouwen. Met secundaire objectkenmerken worden de meer "subjectieve" kenmerken bedoeld, zoals staat van onderhoud, voorzieningenniveau en uitstraling.

De Waarderingskamer schrijft voor dat de primaire en secundaire objectkenmerken van ieder object eenmaal per vijf jaar beoordeeld moeten worden. Het doel in 2018 is om van 20% van de woningen de objectkenmerken te controleren. Wij willen dit percentage bereiken door de

objectenkenmerken te controleren tijdens de bezwaarafhandeling, de marktanalyse, de herwaardering, veldcontroles en naar aanleiding van bouwvergunningen.

5. Interactie met belanghebbenden

Interactie met belanghebbenden wordt door de Waarderingskamer als belangrijk speerpunt benoemd. Ook wij vinden interactie met burgers en bedrijven van groot belang.

Ook in 2018 willen wij een belteam inrichten na het versturen van de initiële WOZ-beschikkingen. Burgers en bedrijven kunnen in deze periode bellen over de ontvangen WOZ-beschikking. Indien zij de waarde te hoog of te laag vinden, dan wordt beoordeeld of dit terecht is. Is de waarde te hoog of te laag vastgesteld, dan wordt de waarde ambtshalve aangepast. Dit levert een win-win situatie op. Burger en bedrijven hoeven geen bezwaar in te dienen en weten direct waar zij aan toe zijn. Wij besparen tijd door het voorkomen van een formeel bezwarenproces.

Voorafgaand aan de WOZ-beschikkingen willen wij voormeldingen sturen aan eigenaren van panden, waarvan de waarde meer dan gemiddeld stijgt of daalt. Met deze voormelding willen wij op informele wijze onze gegevens toetsen en de eigenaar de kans geven vragen te stellen en eventuele opmerkingen te plaatsen bij de gegevens. Deze werkwijze hanteren wij sinds 2016. Ook in 2018 willen wij deze werkwijze continueren. Wel hebben wij de doelstelling om dit proces in 2018 te digitaliseren.

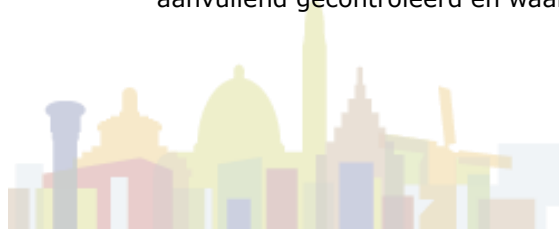
Wat hebben we gedaan in 2018?

Nadat we meerdere jaren de beoordeling "goed" hebben ontvangen van de Waarderingskamer heeft de gemeente in 2018 de gehoopte vijfde ster ontvangen. We hebben hier jaren hard voor moeten werken en hebben nu de hoogst mogelijke beoordeling van de Waarderingskamer "Goed (stabiel)".

In 2018 is 99,4% van het totaal aantal objecten beschikt met dagtekening 31 januari 2018. Vorig jaar lag het percentage iets hoger maar dit percentage is nog altijd aanzienlijk boven onze streefwaarde en de norm van de Waarderingskamer. Daarnaast zijn in 2018 de beschikkingen, net zoals in 2016 en 2017, al in januari genomen. Het aantal binnengekomen WOZ-bezwaren valt ruimschoots binnen de gestelde streefwaarde. Dit geldt ook voor het aantal gegrond verklaarde bezwaarschriften. Ook het aantal beroepen valt in 2018 binnen de gestelde streefwaarde.

In 2018 hebben de burgers die zich aangemeld hebben op MijnOverheid de gecombineerde aanslag voor het eerst alleen nog maar via MijnOverheid ontvangen. Vanaf halverwege 2017 werden de aanslagen, voor burgers die zich aangemeld hebben, alleen nog maar via MijnOverheid verzonden. In 2018 dus ook voor het eerst de gecombineerde aanslag. De burgers die zich niet hebben aangemeld op MijnOverheid hebben de aanslag per post ontvangen

De WOZ-waarden zijn in 2018 voor het de tweede keer bepaald aan de hand van de gebruiksoppervlakte. Net zoals vorig jaar zijn er over deze aanpassing nagenoeg geen bezwaren binnen gekomen. Bij de marktanalyse en de herwaardering zijn de gebruiksoppervlaktes aanvullend gecontroleerd en waar nodig verfijnd.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

In 2018 hebben we een aantal streefwaarden niet volledig gehaald:

- **Het restant beschikken uiterlijk einde van de maand: Augustus;**

Wanneer er een beroepschrift bij de rechtbank is ingediend, gericht tegen de waarde van een object voor een voorgaand jaar, wachten we met de nieuwe beschikking tot die procedure is afgerond.

- **Wanneer is 90% van de WOZ-bezwaren afgehandeld: Oktober;**

Gelet op het aantal bezwaarschriften en de complexiteit daarvan was 90% van de bezwaarschriften afgehandeld in december.

- **Wanneer is het restant (10%) van de WOZ-bezwaren afgehandeld: December.**

Gelet op het aantal bezwaarschriften en de complexiteit daarvan was de resterende 10% van de bezwaarschriften afgehandeld in januari 2019. Bezwaarschriften die aan het eind van het jaar waren ingediend kunnen niet nog in december afgehandeld worden.

Belastingheffing diverse belastingen

Wat willen we bereiken?

Prestatie-indicator	Nulmeting jaar - waarde	Streefwaarden	Werkelijk
		2018	2018
Percentage automatische incasso's	2016 - 64%	66%	65%
Percentage digitale nota (crediteuren)	2016 - 65%	60%	75%
Percentage betaalde nota's binnen 30 dagen (crediteuren)	2016 - 85%	85%	91%

Diverse kengetallen	Nulmeting jaar - waarde	Streefwaarden	Werkelijk
		2018	2018
Eerste herinneringen	2016 - 7.300	6.500	7.478
Aanmaningen	2016 - 2.800	3.400	2.602
Dwangbevelen	2014 - 2.000	2.300	1.615

Wat hebben we gedaan in 2018?

Vanaf 1 januari 2018 verricht een andere externe deurwaarder voor de gemeente Waalwijk de (dwang)invorderingsactiviteiten tot volle tevredenheid.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing.

Wat heeft programma 11 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	1.521.456	3.447.083	917.628
Baten	-78.067.176	-78.897.775	-79.516.956
Saldo van lasten en baten	-76.545.720	-75.450.692	-78.599.327
Onttrekkingen	-1.064.663	-4.227.206	-4.355.207
Stortingen	0	3.127.543	3.159.735
Mutaties reserves	-1.064.663	-1.099.663	-1.195.472
Saldo na mutaties reserves	-77.610.383	-76.550.355	-79.794.800

Programma 12 | Overhead

Wat heeft programma 12 gekost?

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018
Lasten	11.802.101	12.153.215	11.914.124
Baten	-231.586	-215.185	-538.629
Saldo van lasten en baten	11.570.515	11.938.030	11.375.495
Saldo na mutaties reserves	11.570.515	11.938.030	11.375.495

Indicatoren

Algemene indicatoren

De herziening van het BBV beoogt onder meer gemeenten onderling beter vergelijkbaar te maken. Daartoe zijn een aantal indicatoren benoemd welke waar mogelijk vanaf het begrotingsjaar 2017 in de begroting vermeld dienen te worden. Het betreft de in onderstaand overzicht vermelde indicatoren welke ook inzichtelijk is gemaakt op de site "Waarstaatjegemeente":

Taakveld	Indicator	Eenheid	Score Waalwijk	Score 25.000-50.000	Jaar	Bron
0. Bestuur en Ondersteuning	Formatie	fte per 1.000 inwoners	7,10	n.v.t.	2018	Eigen gegevens
	Bezetting	fte per 1.000 inwoners	6,65	n.v.t.	2018	Eigen gegevens
	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 454	n.v.t.	2018	Eigen gegevens
	Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen	13%	n.v.t.	2018	Eigen gegevens
	Overhead	% van totale lasten	10,09%	n.v.t.	2018	Eigen gegevens
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	224	115	2017	Bureau Halt
	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	1,3	1,0	2017	CBS
	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	4,9	3,6	2017	CBS
	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1,9	2,3	2017	CBS
	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	4,7	4,0	2017	CBS
3. Economie	Funciemenging	% percentage	56,9%	49,4%	2017	LISA
	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	146,9	137,0	2017	LISA
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	1,04	1,20	2017	DUO

	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	22,32	23,50	2017	DUO
	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,7%	1,5%	2016-2017	Ingrado
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	% percentage	49,4%	49,1%	2016	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	927,4	678,0	2017	LISA
	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12-21 jarigen	1,29%	1,06%	2015	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	4,63%	4,30%	2015	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	68,3%	67,4%	2017	CBS
	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	0,85%	1,21%	2015	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	25,6*	26,2*	2018	CBS
	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	17,1*	26,6*	2018	CBS
	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	9,3%*	8,9%*	2018	CBS
	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,7%*	1,0%*	2018	CBS
	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3%*	0,3%*	2018	CBS
	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	61*	52*	2018	GMSD
7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	94	174	2017	CBS
	Hernieuwbare elektriciteit	% percentage	5,6%	10,4**	2016	RWS
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing	Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	€222	€244	2018	CBS

Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	12,6	6,6	2016	BAG (Basisregistratie adressen en gebouwen)
Demografische druk	% percentage	72,6%	77,4%	2018	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	in euro's	€570	€649	2018	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	in euro's	€612	€734	2018	COELO

* *Betreft gegevens gebaseerd op het eerste halfjaar van 2018, twee halfjaar is nog niet bekend.*

* **gegevens van 25.000-50.000 inwoners komen voor deze specifieke indicator uit 2015, de waarde van Waalwijk bevat de cijfers uit 2016.*

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en overige baten en lasten

Algemene dekkingsmiddelen

In het BBV is bepaald dat in de programmaverantwoording een aantal overzichten moeten worden opgenomen. Hieronder staat het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

Een nadere toelichting is op de verschillen is opgenomen in het onderdeel toelichting op de programmarekening .

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting vóór wijziging	Begroting ná wijziging	Jaarrekening
Taakveld 0.5 treasury	-970	-1.036	-664
Taakveld 0.61 OZB woningen	-5.312	-5.312	-5.402
Taakveld 0.62 OZB niet-woningen	-5.639	-5.639	-5.582
Taakveld 0.64 Overige belastingen	-477	-492	-401
Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-65.835	-66.619	-66.979
Totaal	-78.233	-79.098	-79.028

Overhead

Vanaf 2017 is het volgens het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht de overhead centraal te begroten en verantwoorden op taakveld 0.4 Overhead. Hierdoor wordt meer inzicht gegeven in de totale kosten van de overhead.

Overhead mag nog wel toegerekend worden aan grondexploitaties en investeringen. Hiervoor is een vast opslagbedrag per uur berekend. Voor de berekening is het totaal begrote bedrag van de overhead gedeeld door het aantal uren dat toegerekend wordt aan

de taakvelden en projecten. Dit opslagbedrag wordt ook gebruikt bij de berekening van tarieven voor de lokale heffingen.

In afwijking van de cijfers in programma 12 Overhead wordt in onderstaand overzicht de totale taak overhead gepresenteerd. Deze taak bevat naast het product overhead (programma 12) ook product 008 communicatie.

Bedragen x € 1.000

Specificatie overhead	Begroting vóór wijziging	Begroting ná wijziging	Jaarrekening
Salarissen	7.582	7.776	7.459
Belastingen	0	0	100
Ingeleend personeel	510	784	970
Overige goederen en diensten	3.424	3.580	3.284
Stortingen in voorzieningen	293	293	409
Afschrijvingen	1.140	874	873
Rente	288	280	279
Totaal lasten	13.237	13.587	13.374
Toerekening aan grondexploitatie	-794	-794	-611
Toerekening aan investeringen	-565	-565	-739
Overige verrekeningen	0	0	-39
Uitgeleend personeel	-188	-167	-249
Overige goederen en diensten	-44	-48	-279
Totaal baten	-1.591	-1.574	-1.917
Saldo	11.646	12.013	11.457

Te betalen vennootschapsbelasting

Voor een drietal geclusterde werkvelden wordt in principe door de ondernemingspoort gegaan, te weten:

- Ophalen en verwerken van afval
- Betaald parkeren
- Grondexploitatie

Bij het ophalen en verwerken van afval is tevens sprake van het ophalen en verwerken van een beperkte hoeveelheid bedrijfsafval. Die laatste activiteit is in principe aan Vennootschapsbelasting onderhevig. Aangezien hierop geen winst wordt behaald, valt deze activiteit buiten de boot. Landelijk worden nog discussies gevoerd omtrent de mogelijke belastingplicht met betrekking tot de verwerking van reststromen. Daarmee wordt in Waalwijk vooralsnog geen rekening gehouden. Het betaald parkeren achter de slagboom is in principe aan Vennootschapsbelasting onderhevig. Aangezien hierop, vanwege de tijdelijk verlaagde parkeertarieven, geen winst wordt behaald, valt ook deze activiteit vooralsnog buiten de boot. De aanvankelijk daarvoor geraamde belastingplicht is dan ook afgevoerd.

Duidelijk is dat het grondbedrijf als een belaste activiteit voor de vennootschapsbelasting moet worden gezien. Er wordt nog steeds met de Belastingdienst overlegd over de te hanteren spelregels. Met name de te hanteren kostprijsbepaling van de kavels vormt een discussiepunt. Laatstelijk in het najaar van 2018 zijn er weer nieuwe handreikingen over de fiscale

jaarwinstbepaling voor de grondbedrijven verschenen, met een terugwerkende kracht tot 1 januari 2016. Voorlopig wordt rekening gehouden met een te belasten jaarwinst van circa € 0.7 miljoen. De bijbehorende belastingplicht wordt voorlopig gesteld op maximaal € 180.000.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting vóór wijziging	Begroting ná wijziging	Jaarrekening
Taakveld 0.9	180	180	306

Overige baten en lasten

In de primaire begroting is in programma 11, algemene dekkingsmiddelen onder product 913 een post voor onvoorziene lasten opgenomen van € 100.000. Middels begrotingswijziging 6 is hiervan een bedrag van € 28.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de opstart van het regionaal bureau voor toerisme. Het saldo ultimo 2018 is daarmee € 72.000 en is een onderdeel van het resultaat vóór bestemming.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting vóór wijziging	Begroting ná wijziging	Jaarrekening
Taakveld 0.8 Onvoorzien	100	72	0
Taakveld 0.8 Overige baten en lasten	1.339	3.293	99
Totaal	1.439	3.365	99

Paragrafen

Inleiding

Inleiding

Artikel 9 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bepaalt dat in de begroting paragrafen moeten worden opgenomen, waarin de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting staan, worden gebundeld in een kort overzicht (de paragraaf), waardoor de raad voldoende inzicht krijgt. Op deze wijze geven de paragrafen een dwarsdoorsnede van de begroting. Met de genoemde onderwerpen (de voorgeschreven paragrafen) is telkens een financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn. De voorgeschreven paragrafen zijn:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering (en treasury)
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

De raad heeft besloten om aan deze voorgeschreven paragrafen een paragraaf duurzaamheid en transitie sociaal domein toe te voegen.

8. Duurzaamheid
9. Transitie sociaal domein

Lokale heffingen

Lokale heffingen

Algemeen

Deze paragraaf bevat informatie over de WOZ en de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen voor het jaar

2018. De volgende belastingen worden door de gemeente Waalwijk opgelegd:

- Onroerende-zaakbelastingen;
- Rioolheffing;
- Afvalstoffenheffing / Reinigingsrechten;
- Hondenbelasting;
- Woonforensenbelasting;
- Toeristenbelasting;
- Precariobelasting;
- Reclamebelasting;
- Overige heffingen en leges.

In deze paragraaf gaan wij in op de bovengenoemde belastingen en leges. Per belasting- of legessoort hebben wij de begrote opbrengsten en werkelijk resultaten opgenomen. Ook is de hoogte van de tarieven van genoemde

belastingen vergeleken met de tarieven van omliggende gemeenten. Hierdoor krijgt u inzicht van de belastingdruk bij vergelijkbare buurgemeenten. Tenslotte besteden wij aandacht aan kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, waarbij wij aangeven wat de financiële gevolgen zijn van het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

Beleidsuitgangspunten 2018

Uitgangspunt is dat de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening 100% kostendekkend zijn (o.a. afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges). Voordat tarieven worden gecorrigeerd voor inflatie, wordt gecontroleerd of dit niet leidt tot meer dan 100% kostendekking. Dit laatste is op grond van de Gemeentewet niet toegestaan, zodat inflatiecorrectie dan achterwege dient te blijven. In het jaar 2018 zijn de tarieven volgens de wettelijke eisen vastgesteld.

Onroerende-zaakbelastingen

Onder de naam onroerende-zaakbelastingen wordt een belasting geheven van diegene die op 1 januari gebruik maakt en/of in het bezit is van een pand. Te onderscheiden zijn:

- de gebruikersbelasting (niet-woningen), die wordt opgelegd aan degene die de onroerende zaak gebruikt;
- de eigenarenbelasting (woningen en niet-woningen), die wordt opgelegd aan de zakelijk gerechtigde (meestal de eigenaar) van een onroerende zaak.

Degene die op 1 januari van het belastingjaar de onroerende zaak in eigendom heeft en/of hiervan gebruik maakt

betaalt onroerende zaakbelasting voor het gehele jaar. De WOZ-waarde van de onroerende zaak vormt de basis voor de heffing. De waarde is via een WOZ-beschikking vastgesteld. De gemeente Waalwijk past tariefdifferentiatie tussen woningen en niet-woningen toe. Tariefdifferentiatie heeft een meer evenwichtige lastenstijging tussen burgers en bedrijven tot gevolg.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
OZB eigenaar (woning)	5.694.935	5.769.547
OZB eigenaar (niet-woning)	3.622.730	3.586.297
OZB gebruik (niet-woning)	2.038.973	2.084.155
Totaal OZB	11.356.638	11.439.999

Rioolheffing

Rioolheffing wordt geheven om de aanleg en de instandhouding van het gemeentelijk rioleringsstelsel te kunnen bekostigen. In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) zijn voor de langere termijn de vervanging van de riolering alsmede de onderhoudskosten aangegeven.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Rioolheffing	3.437.362	3.456.465

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten

Op basis van de milieuwetgeving is de gemeente verplicht huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen en af te voeren. Met betrekking tot de kostendoorberekening aan de inwoners hanteert onze gemeente het zogeheten diftarsysteem. De belastingplichtigen betalen, naast een vast bedrag, een bedrag per lediging. Belastingplichtigen met een minicontainer betalen daarnaast een bedrag per kilogram restafval of GFT-afval. Het tarief wordt jaarlijks vastgesteld aan de hand van de kosten, die in de begroting op het product "afvalverwerking" zijn geraamd.

Reinigingsrechten worden geheven voor het ophalen van het bedrijfsafval en het gebruik maken van

gemeentelijke milieustraten. De opbrengst is afhankelijk van het aantal contracten dat partijen met de gemeente hebben afgesloten.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Afvalstoffenheffing	3.523.475	3.497.339
Reinigingsrechten	120.546	91.843

Hondenbelasting

De hondenbelasting is een belasting dat als algemeen dekkingsmiddel mag worden beschouwd. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat gemeenten niet in strijd handelen met de internationale discriminatieverboden als de opbrengst niet specifiek wordt aangewend ter bestrijding van de kosten van bevuiling door honden. Medio 2017 is huis aan huis gecontroleerd op de aanwezigheid van honden. Deze actie heeft diverse meldingen opgeleverd. Daarnaast wordt sinds 2016 jaarlijks 25% van het totaal aantal huishoudens opnieuw gecontroleerd. Deze structurele controles leiden tot een hogere opbrengst.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Hondenbelasting	191.252	211.357

Woonforensenbelasting

Woonforensenbelasting is een belasting die wordt geheven van personen, die niet in de gemeente wonen en minimaal 90 dagen of meer van het belastingjaar voor zich of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden. Een gemeente maakt kosten voor voorzieningen die

door deze personen worden gebruikt, maar ontvangt hiervoor geen vergoeding uit het Gemeentefonds.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Woonforensenbelasting	15.136	11.857

Toeristenbelasting

Toeristenbelasting wordt geheven van hotels, pensions, bed en breakfasts.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Toeristenbelasting	124.558	123.947

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het gebruik van gemeentegrond. Hieronder valt niet alleen het plaatsen van containers en reclame-uitingen langs of op de openbare weg, maar bijvoorbeeld ook lichtbakken aan winkels welke boven gemeentegrond hangen en leidingen in de grond.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Precariobelasting	232.742	128.632

Reclamebelasting

Reclamebelasting is met instemming van de ondernemers in 2012 ingevoerd en wordt geheven in het winkelgebied van Waalwijk voor het doen van een openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg. Er wordt qua tarief onderscheid gemaakt in het kernwinkelgebied en de aanloopstraten. De opbrengst komt behoudens perceptiekosten ten goede aan het Centrummanagement.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Reclamebelasting	85.000	74.497

Parkeren

Op een aantal plaatsen binnen de gemeente is er sprake van betaald parkeren. Met de parkeerbelasting kan direct

worden gestuurd op het gemeentelijk parkeerbeleid. Het betaald parkeren heeft mede tot doel een verdeling aan te brengen in het gebruik van de toenemende schaarse ruimte.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Parkeerbelasting	799.985	741.859

Haven- en kadegelden

Haven- en kadegelden zijn rechten die worden geheven voor het gebruik van de haven en de kade.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Haven- en kadegelden	106.209	94.207

Grafrechten

Voor het gebruik van de begraafplaatsen en bijbehorende diensten in verband met de begraafplaats heeft de gemeente zogeheten lijkbezorgingsrechten.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Grafrechten	305.467	335.577

Marktgeden

Voor het innen van standplaats op de markt is marktgeld verschuldigd.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Marktgeden	29.096	26.202

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk is weergegeven in een bedrag per gezin. De lokale lastendruk is het totaal van de gemeentelijke belastingen dat per huishouden jaarlijks aan de gemeente moet worden voldaan. Het begrip is in het leven geroepen om op landelijk niveau de effecten van de lokale heffingen voor de burger te kunnen vergelijken. Het betreft hier de onroerende zaakbelastingen, de

afvalstoffenheffing, de riolheffing en de hondenbelasting. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid (COELO) stelt jaarlijks de "Atlas van de lokale lasten" op en geeft hiermee inzicht in de ontwikkeling van de lokale lastendruk. Hierbij wordt onderzocht welke gemeenten de hoogste en laagste lasten hebben. In onderstaand overzicht is inzichtelijk gemaakt wat de lastendruk in 2018 voor een Meerpersoonshuishouden, een eigen woning met een WOZ-waarde van € 225.000 en één hond heeft bedragen.

	Heusden	Oosterhout	Waalwijk
OZB (woningen)	263	260	276
Afvalstoffenheffing	183	227	198
Riolheffing	164	204	143
Hondenbelasting	59	63	45
Totaal	669	754	662

In het volgende overzicht is inzichtelijk gemaakt wat de lastendruk heeft bedragen voor een bedrijf met een WOZ-waarde van € 600.000. Voor de riolheffing is de aanname gedaan dat het bedrijf niet meer dan 500m³ water heeft geloosd op het riool.

	Heusden	Oosterhout	Waalwijk
OZB eigenaren (niet-woningen)	1.485	1.210	1.384
OZB gebruikers (niet-woningen)	926	1.057	884
Riolheffing	306	204	143
Totaal	2.717	2.471	2.411

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid van de gemeente is in overeenstemming met de richtlijnen, die door het Rijk hiervoor zijn opgesteld. De werkelijke kosten van kwijtschelding in 2018 zijn nagenoeg gelijk (iets lager) aan die van 2017. Het aanmerkelijke verschil met de raming is ontstaan omdat in 2018 bij het voorjaarsbericht en najaarsbericht deze raming niet meer in overeenstemming is gebracht met de te verwachten kosten.

Belastingsoort	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst
Kwijtscheldingen	130.718	162.865

Tenslotte

Hieronder nog een overzicht van de belastingopbrengsten van 2013 tot en met 2018 (basis jaarrekeningscijfers, bedragen x € 1.000). Deze cijfers zijn inclusief afwikkelingsverschillen voorgaande jaren.

Belastingsoort	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OZB	9.899	9.914	10.394	10.807	11.192	11.439
Rioolheffing	2.813	2.863	2.818	2.887	3.405	3.456
Afvalstoffenheffing/Reinigingsrechten	4.158	4.219	3.579	3.611	3.544	3.589
Hondenbelasting	144	148	158	202	196	211
Toeristenbelasting	106	106	108	123	140	123
Woonforensenbelasting	8	14	19	12	14	11
Precario	150	107	200	98	128	128
Reclamebelasting	93	106	91	94	74	74
Parkeren	1.952	1.839	1.612	1.444	1.065	742
Haven- en kadegelden	81	88	90	88	97	94
Grafrechten	404	373	348	305	347	335
Marktgelden	36	32	29	26	27	26
Totaal	19.804	19.809	19.446	19.697	20.229	20.228

Weerstandvermogen

Inleiding

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de weerstandscapaciteit afgezet tegen de risico's die de gemeente loopt in zowel de exploitatie- als investeringsfeer.

De gemeenteraad heeft 18 juni 2015 het kader voor deze paragraaf vastgesteld en heeft instructies gegeven voor de wijze waarop met risico's en risicomanagement moet worden omgegaan.

Weerstandvermogen

Weerstandvermogen

Kengetallen gemeente Waalwijk

Op grond van onderstaande kengetallen en rekening houdende met het weerstandvermogen op grond van de risicomatrix kan geconcludeerd worden dat de gemeente Waalwijk over een gezonde financiële positie beschikt. Weliswaar beschikt de gemeente over een relatief hoge schuldpositie maar deze is door het hoge investeringsniveau in de afgelopen jaren goed te verklaren. De risico's in de grondexploitatie zijn door afboekingen in de afgelopen jaren beheersbaar geworden en door een stijgende verkoop van gronden neemt de boekwaarde in de grondexploitatie af. Tenslotte is sprake van een lage lastendruk voor onze burgers ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Tabel 1 - Netto schuldquote

	Bij rekening ultimo jaar	Begroting 2018	Rekening 2017	Rekening 2018
A	Vaste schulden (cf. art.46 BBV)	€ 158.231.675	€ 164.231.676	€ 160.954.457
B	Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	€ 52.899.845	€ 16.757.936	€ 8.382.089
C	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	€ 0	€ 12.595.179	€ 13.492.552
D	Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	€ 29.417.899	€ 9.623.678	€ 9.437.045
E	Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	€ 0	€ 8.268.738	€ 8.698.280
F	Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	€ 0	€ 133.238	€ 93.500
G	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	€ 0	€ 2.676.889	€ 2.960.962
H	Totale baten cf. art. 17 lid c BBV) €	€ 118.242.575	€ 138.918.374	162.242.941
	Netto schuldquote ((A+B+C+D+E+F+G) / H) x 100%	203,44%	150,42%	122,10%

Voor een toelichting op de cijfers wordt verwezen naar de tabel Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.

Tabel 2 - Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Bij rekening ultimo jaar	Begroting 2018	Rekening 2017	Rekening 2018
A Vaste schulden (cf. art.46 BBV)	€ 133.402.053	€ 139.290.694	€ 137.499.012
B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	€ 52.899.845	€ 16.757.936	€ 8.382.089
C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	€0	€ 12.594.368	€ 13.492.552
D Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	€ 4.923.971	€ 5.167.265	€ 4.991.910
E Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	€0	€ 8.268.738	€ 8.698.280
F Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	€0	€ 132.140	€ 93.500
G Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	€0	€ 2.677.176	€ 2.960.962
H Totale baten cf. art. 17 lid c BBV)	€ 118.242.575	€ 138.918.374	€ 162.242.941
Netto schuldquote ((A+B+C+D+E+F+G) / H) x 100%	161,72%	129,26%	104,90%

Tabel 3 - Solvabiliteitsratio

Bij rekening ultimo jaar	Begroting 2018	Rekening 2017	Rekening 2018
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	€ 74.440.717	€ 87.318.192	€ 84.726.139
B Balanstotaal	€ 293.057.000	€ 286.410.479	€ 278.571.769
Solvabiliteit (A/B) x 100%	25,41%	30,49%	30,41%

Uit de berekeningswijze blijkt dat het solvabiliteitspercentage 30,41% is. Dit betekent dat van het totale vermogen 30,41% uit eigen vermogen bestaat, ca 70% is dus met vreemd vermogen afgedekt. Bij een uitkomst van 100% zou de gemeente geen schulden hebben.

Tabel 4 - Kengetal grondexploitatie

Bij rekening ultimo jaar	Begroting 2018	Rekening 2017	Rekening 2018
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a. punt 1 BBV)	€ 27.912.512	€	€0
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	€ 26.326.646	€ 28.608.289	€ 31.319.257
C Totale baten cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	€ 118.424.575	€ 138.918.374	€ 162.242.941
Grondexploitatie (A+B) / C x 100%	45,8%	20,59%	19,30

Tabel 5 - Structurele exploitatieruimte

	Bij rekening ultimo jaar	Begroting 2018	Rekening 2017	Rekening 2018
A	Totale structurele lasten	€ 122.016.034	€ 144.828.266	€167.810.946
B	Totale structurele baten	€ 122.266.892	€ 143.433.266	€171.681.875
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	€ 291.648	€ 288.935	€ 291.648
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	€ 1.684.545	€ 1.253.219	€ 3.170.633
E	Totale baten	€ 123.085.892	€ 159.737.283	€ 184.194.875
	Structurele exploitatieruimte (B-A) + (D-C) / (E) x 100%	1,34%	-0,030%	3.66%

Tabel 6 - Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

	Bij rekening ultimo jaar	Begroting 2018	Rekening 2017	Rekening 2018
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 258	€ 282	€ 276
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 143	€141	€ 143
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 231	€229	€ 198
D	Eventuele heffingskorting	€	€	€
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C+D)	€ 632	€652	€ 662
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1 (bron: COELO)	€ 721	€ 723	€ 721
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	88%	90%	91,82%

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van een gemeente kan worden omschreven als de mate waarin een gemeente in staat is financiële tegenvallers (risico's) op te vangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten. Het weerstandsvermogen geeft de mate van robuustheid van de financiële huishouding weer. Dit is van belang als zich een financiële tegenvaller voordoet. Door aandacht te hebben voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. Voor het beoordelen van de robuustheid van de begroting is inzicht nodig in de omvang en in de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te kunnen dekken. Het gaat om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden zoals de algemene reserve,

maar ook de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves. Onderscheid kan worden gemaakt in incidentele (ten behoeve van opvang eenmalige tegenvallers) en structurele (ten behoeve van structurele tegenvallers) weerstandscapaciteit.

Op grond van de nu bekende gegevens kan het volgende overzicht worden gegeven:

bedragen per januari 2019 (x € 1)

Weerstandscapaciteit	Incidenteel	Structureel
Reservecapaciteit		
Algemene reserve	€ 12.346.514	
Vorming Beleidsreserve 2019	€ -6.500.000	
Storting 2018 vanuit grondexploitatie boven norm van € 5 miljoen	€ 5.509.817	
Totaal AR	€ 11.356.331	
AR grondexploitatie	€ 5.000.000	
Stille reserves	€ 3.550.000	
Totaal reserve capaciteit	€ 19.906.544	
Onbenutte belastingcapaciteit		
Onroerende zaakbelastingen (100% verhoging)		€ 11.540.488
Onvoorzien		€ 100.000
Totaal weerstandscapaciteit	€ 19.906.544	€ 11.640.488

Per januari 2019 bedraagt de totale weerstandscapaciteit € 31,5 mln (= € 19.906.544 mln + € 11.640.488 mln)

De norm voor de onbenutte belastingcapaciteit is gebaseerd op de norm die het Rijk stelt voor gemeenten die in aanmerking willen komen voor een bijdrage op grond van artikel 12 Financiële Verhoudingswet.

De bepaling van de ratio is gebaseerd op een theoretisch model waarbij er vanuit wordt gegaan dat alle risico's gelijktijdig manifest worden en dat is niet zo. De 100% OZB verhoging past overigens in dit zelfde theoretische kader.

De Algemene Reserve en de Algemene Reserve Grondexploitatie dienen feitelijk een geblokkeerd gedeelte te bevatten om het totaal van de risico's in de categorie "waarschijnlijk 1 maal per 5 jaar" te kunnen opvangen, thans € 11 miljoen. Indien een risico manifest wordt en er moet worden afgerekend dan moet de Algemene Reserve of Algemene Reserve Grondexploitatie onmiddellijk worden aangewend en daarmee kan de ratio onder druk komen te staan, immers de OZB verhoging en het beschikbaar komen van de hogere opbrengst zal altijd enige tijd duren. Hierbij moet wel worden aangetekend dat het uitzonderlijk zou zijn als alle risico's in categorie A op hetzelfde moment manifest worden.

Naast de reeds op de balans staande reserves kennen we stille reserves. Deze maken ook deel uit van het weerstandsvermogen maar zijn niet altijd duidelijk kwantificeerbaar. Te denken valt bijvoorbeeld aan de marktwaarde van het effectenbezit en deelnemingen. De stille reserves bedragen thans ca. € 3,5 miljoen, met name de verkoop van panden/gronden en de toe- of afname van WOZ-waarde beïnvloedt de omvang van de stille reserves. Verkoop van een pand/grond leidt tot een lagere stille reserve echter de opbrengst wordt toegevoegd aan de AR en daarmee wijzigt de reserve positie feitelijk niet.

Bovenstaande berekening van de weerstandscapaciteit is uiteraard een momentopname. De genoemde bedragen kunnen van jaar tot jaar fluctueren. Voor de afdekking van risico's heeft de gemeenteraad normen vastgelegd voor de noodzakelijke omvang van de algemene reserve.

De bekende risico's die betrekking hebben op de bouwgrondexploitatie zijn ook meegenomen bij de weerstandscapaciteit. De Algemene reserve grondexploitatie van € 5 miljoen maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Tevens vindt jaarlijks door middel van de nota grondexploitatie herijking plaats van de bouwgrondexploitatie en worden verliezen genomen en voorzieningen getroffen indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat t.z.t. een verlies manifest zal worden.

Risico's

In het BBV wordt een toelichting gegeven op de risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen.

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in de paragraaf weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Voorbeelden van risico's die wel tot de paragraaf weerstandsvermogen horen zijn ondernemersrisico's (of bedrijfsrisico's) en hangen vooral samen met grondexploitatie, gebiedsuitbreiding, publiek – private samenwerking (PPS), sociale structuur (bij neergaande conjunctuur) en open einderegelingen.

Risicomatrix rekening 2018

Bij zowel begroting als bij de jaarrekening wordt een risicomatrix opgesteld. De risicomatrix is een instrument dat systematisch inzicht geeft in de categorisering van aanwezige risico's.

Teneinde het risicomanagement te borgen wordt sinds 2013 bij het opstellen van het interne controleplan per te controleren proces een risicoanalyse gemaakt en deze analyse wordt gehanteerd bij de uitvoering van de interne controle.

Zoveel als mogelijk zijn de risico's in beeld gebracht en is inzichtelijk gemaakt in welke mate deze risico's beheerst worden. Nadere acties blijven nodig om tot verdere risicobeheersing te komen. Aan de hand van de Begroting en –rekening zijn per Beleidsveld de meest essentiële risicoterrijnen aangegeven en geplaatst in de risicomatrix. Onderstaand is een opsomming opgenomen van de geïdentificeerde risico's welke van belang zijn voor het weerstandsvermogen. Onderstaande risico's borduren voort op hetgeen in de begroting 2019 aan de raad is gemeld en daarmee is sprake van een actueel inzicht.

Toename/wijziging risico's

T.o.v. begroting 2019.

De risicokaart m.b.t. compensatiegronden, was kaart 16 in de programmabegroting 2019, is vervallen. Dit risico is toegevoegd aan kaart 34 Materiële vaste activa en is voor € 1,0 miljoen opgenomen eenmaal per 5 jaar.

Deze wijziging leidt niet tot een toe- of afname van de risico's omdat het risico is verplaatst naar een andere kaart en daarmee is de benodigde weerstandscapaciteit niet gewijzigd.

Afname/wijziging risico's

T.o.v. begroting 2019. Geen.

Beoordeling beschikbare weerstandsvermogen

Met onderstaande ratio kan een norm gesteld worden voor een aanvaardbare relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de risico's.

$$\text{Ratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Een ratio voor het weerstandsvermogen van 1.0 tot 1.4 wordt voldoende geacht. Een ratio van 0.8 tot 1.0 wordt als matig bestempeld, terwijl een ratio boven 1.4 aangemerkt wordt als ruim voldoende.

Het benodigde weerstandsvermogen kan als volgt berekend worden:

Risicoklasse	Kans op schade	Aantal Geïventariseerde schades	Maximale omvang max. totale schade	Percentage meegenomen
waarschijnlijk	1 X per 5 jaar	10	€ 13,8 miljoen	80% € 11,0 miljoen
mogelijk	1 X per 10 jaar	19	€ 9,0 miljoen	60% € 5,4 miljoen
onwaarschijnlijk	1 X per 15 jaar	15	€ 6,0 miljoen	40% € 2,4 miljoen
onbekend	1 X per 10 jaar	13	€ 5,3 miljoen	20% € 1,1 miljoen
			€ 34,1 miljoen	€ 19,9 miljoen

€ 31.547.032

Ratio ----- = 1,59

€ 19.900.000

Voor de gemeente Waalwijk bedraagt de ratio voor het weerstandsvermogen derhalve 1,59 en is daarmee te kwalificeren als voldoende.

Met betrekking tot de ratio van 1,59 moet wel de kanttekening worden geplaatst dat rekening is gehouden met 100% verhoging van de OZB (€ 11.540.488,=), wordt die buiten beschouwing gelaten dan zakt de ratio naar 1,00 en is dan nog voldoende. Ook hier moet worden aangetekend dat niet alle risico's op hetzelfde moment manifest zullen worden.

Risicokaarten

Drugsafval

TLTH 1	Drugsafval
Informatie	1. De gemeente wordt regelmatig geconfronteerd met dumping van drugsafval (afval van de productie van synthetische drugs). Ze zijn niet alleen schadelijk voor het milieu en de gezondheid van mens en dier, de opruimkosten zijn ook nog eens erg hoog. De daders worden zelden gepakt, waardoor de schade van het opruimen - zo'n 25.000 euro per dumping - vaak voor rekening van gemeenten, natuurorganisaties of andere grondeigenaren komt. Indien vaten/jerrycans openbreken en in de bodem komen dan lopen de kosten als gevolg van sanering nog verder op.
Beheersmaatregelen	Bij het ontdekken van een dumping snel ingrijpen ter voorkoming van schade aan mens en dier en milieuschade.
Bedrag in miljoen	1. € < 0,1
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Status	Ongewijzigd

Schade door verkeerde- of niet-handhaving

TLTH 2	Schade veroorzaakt door verkeerde handhaving of door niet-handhaving
Informatie	1. Fouten, die gemaakt worden bij vergunningverlening of handhaving en die schadeclaims en/of schades tot gevolg hebben worden afgedekt met een WA verzekering waarbij het eigen risico € 2.500 bedraagt. Overigens dient hierbij nadrukkelijk te worden aangegeven, dat de opdrachtgever verantwoordelijk blijft voor de uitgevoerde constructies en bouwplannen. In deze gevallen is dus de gemeente geen risicodrager.
Beheersmaatregelen	De meest risicovolle bedrijven worden frequent op deze risico's gecontroleerd.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € < 0,1
Status	Ongewijzigd

Communicatie

CSTR 3	Communicatie
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> Misbruik huisstijl: Organisatie doet zich voor als zijnde de gemeente. Verkeerde tekst in gemeentelijke uitgaven (gemeentegids, gemeentepagina, folders, internet): lezers stellen gemeente aansprakelijk / imagoschade bestuurders.
Beheersmaatregelen	Huisstijl is gedeponeerd bij het Benelux Merken Bureau. Fouten worden afgedaan met een rectificatie of het middel wordt voorzien van tekst dat het met uiterste zorg is gemaakt maar dat er fouten in kunnen staan waar de gemeente niet voor aansprakelijk kan worden gesteld. Op internet is een disclaimer opgenomen. Het bovenstaande maakt dat het risico dat de gemeente loopt zo goed als nihil is. Door Bureau Communicatie worden de social media gevolgd m.b.t. berichtgeving over de gemeente Waalwijk (webcare).
Kans van optreden	Vrijwel nihil

Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	2. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Rampenbestrijding en financiële aansprakelijkheid

TLTH 4	Rampenbestrijding en financiële aansprakelijkheid.
Informatie	1.Omvang risico is afhankelijk van de ramp. Optreden van een calamiteit vergelijkbaar met de brand van Chemie-Pack op bedrijventerrein Moerdijk in januari 2011 met forse milieuschade als gevolg. De rechter zal de mate van aansprakelijkheid beoordelen tenzij we zelf schuld bekennen.
Beheersmaatregelen	Het betreft hier de zogenaamde BRZO bedrijven, voor Waalwijk een 14 tal bedrijven welke door de Omgevingsdienst worden gecontroleerd. Voorziening actuele rampenplannen en een adequate rampenorganisatie zowel kwantitatief als kwalitatief.
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	1.€ < 2,5
Status	Ongewijzigd

Evenementenbeleid en kermissen

TLTH 5	Evenementenbeleid en kermissen.
Informatie	1.De elektrische of mechanische attracties die een grote snelheid en/of hoogte kunnen bereiken kunnen een veiligheidsrisico vormen. Een ander risico vormt de diversiteit van deze attracties, het gaat om uiteenlopende attracties met mogelijk allemaal verschillende veiligheidsinstructies. Van toepassing is het Besluit "veiligheid van attracties- en speeltoestellen". Volgens de Arboretwetgeving moeten de attracties een periodieke inspectie krijgen, de kermisexploitanten zijn verplicht om een logboek bij zich te hebben waarin staat aangegeven wanneer deze inspecties zijn uitgevoerd. Een mogelijke aansprakelijkheid voor de gemeente valt niet uit te sluiten. Volgens de brancheorganisatie zijn alle kermisexploitanten verzekerd en worden alle attracties periodiek op veiligheid gekeurd. De controle van het logboek waaruit zulks blijkt ligt bij de gemeente. Wanneer die controle, om wat voor reden dan ook niet of onvoldoende plaatsvindt, kan er mogelijk toe leiden dat de gemeente mede aansprakelijk is bij een ongeval. Daarbuiten is het begrip evenementen rekbaar. Tijdens de kermis kan het goed geregeld zijn doch is dit niet altijd het geval bij andere evenementen. Bovendien; als een aanvraag voor een evenement niet of niet volledig is ingediend en daardoor risico's niet worden gezien, kan schade als gevolg van een evenement niet worden uitgesloten. Ook wanneer een evenement 'klein' lijkt te zijn en naar verwachting ook 'klein' zal blijven, kan een onverwacht grote toestroom van bezoekers en daarmee mogelijk gepaard gaande risico's niet worden uitgesloten. In dergelijke gevallen is (mede)aansprakelijkheid niet uit te sluiten.
Beheersmaatregelen	Regelgeving afwachten. Tijdens de kermissen in Waalwijk dient er op worden toegezien dat de exploitanten in het bezit zijn van een logboek wat up to date is. Exploitanten worden privaot getoetst door een volgens het Warenwetbesluit Attractie en speeltoestellen aangewezen keuringsinstelling. De nVWA is verantwoordelijk voor toezicht op de kermissen. Zij controleren afgegeven certificaten. Vanuit vergunningverlening wordt gevraagd dergelijke certificaten te overhandigen. Grote en risicovolle evenementen worden getoetst in het evenementenoverleg waaraan ook politie en de brandweer deelnemen. Bij alle grote evenementen en bij evenementen waarvan het vermoeden bestaat dat er risicovolle activiteiten (kunnen) plaatsvinden wordt voorafgaand aan vergunningverlening aan de exploitant een veiligheidsplan gevraagd en wordt de exploitant op het voldoende (verzekeringstechnisch) afdekken van risico's gewezen. Vervolgens worden deze evenementen door toezichthouders gecontroleerd op veiligheidsaspecten. Indien veiligheidsrisico's niet of niet voldoende aantoonbaar kunnen worden afgedekt dan wordt geen vergunning verstrekt. Maar als een aanvraag niet of niet volledig is ingediend en daardoor risico's niet worden gezien, kan schade als gevolg van

	een evenement niet worden uitgesloten. In dergelijke gevallen is (mede)aansprakelijkheid niet uit te sluiten.
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € < 0,5
Status	Ongewijzigd

Realisering Oostelijke Insteekhaven

TREW 6	Realisering Oostelijke Insteekhaven
Informatie	<p>1. De noodzaak voor een goed bereikbare containerterminal, die bediend kan worden met de grootste binnenvaartschepen, blijft echter onverminderd hoog. Door de ontwikkeling van bedrijventerrein Haven 8, voor grootschalige logistieke bedrijvigheid zal de behoefte alleen maar verder toenemen. Schaalvergroting en kostenreductie in de logistiek gaan hand in hand met duurzamer vervoer over water. Na de eerdere integrale aanbesteding waarop geen biedingen door de markt zijn uitgebracht wordt de aanbesteding nu zelf door de gemeente uitgevoerd: gronduitgifte, MER-bestemmingsplan, aanleg van de insteekhaven, bouwrijp maken gronden, aanvraag vergunningen en verplaatsen van de jachthaven zijn de belangrijkste onderdelen van het project.</p> <p>De gronden zijn inmiddels belegd door intentieovereenkomsten met 2 partijen (waaronder de parkmanagementorganisatie), de MER rapportage is voorgelegd aan de Cie. m.e.r. en het ontwerpbestemmingsplan is ter inzage gelegd. Nadere onderzoeken en beantwoording van de zienswijzen vinden momenteel plaats. De selectieleidraad voor een voorselectie van aannemers voor de aanleg van de haven wordt eind augustus op Tendered gepubliceerd. De aanbestedingsleidraad waarmee uiteindelijk de aannemer wordt geselecteerd is eind van het jaar gereed, waarna de bieding in de vorm van een gunningsbesluit in oktober 2019 aan de raad wordt voorgelegd. Wij verwachten dan ook het vergunningetraject afgerond te hebben.</p> <p>De Waalwijkse Watersportverenigingen hebben nog geen sluitende business case kunnen presenteren waardoor de verplaatsing van de jachthaven nog niet ingezet kan worden. Het contract met de watersporters is wel opgezegd.</p>
Beheersmaatregelen	Bij dergelijke projecten worden go/no go momenten ingebouwd, zodat tijdig een project kan worden beëindigd of kan worden bijgestuurd. Daarnaast wordt gewerkt met een sluitende business case en is de financiering/dekking van het project dusdanig ingericht dat de risico's tot een minimum zijn beperkt en voor een deel gedekt in de business case als risicoreservering.
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Achterstanden archivering

TIBF 7	Achterstanden archivering
Informatie	<p>1. Achterstanden in zowel dynamisch als semi-statisch analogo en digitaal archief. Hierdoor vormt de betrouwbaarheid van informatieverstrekking aan de burgers, organisaties en voor de (ondersteuning van de) bedrijfsvoering een risico. Kans op precedentwerking en financiële en juridische gevolgen zijn onvoorspelbaar. Zo ontstaat er een grotere kans op claims in het kader van de Wet dwangsom en beroep en imago schade voor de gemeente (rapportages van accountant, interne controle, archiefinspectie of rekenkamer).</p>
Beheersmaatregelen	<p>DT heeft 12 januari 2015 Plan van aanpak vastgesteld m.b.t. wegwerken en voorkomen van achterstanden in archivering. Besloten is een last t.l.v. de knelpuntenpot voor de komende zes jaar van € 66.667,= per jaar voor de uitvoering van het Plan van aanpak op te nemen. Zorgdragen dat het management (de teamleiders) gaan sturen op digitaal en zaaksgewijs werken volgens geldende afspraken. Afspraak: er worden geen achterstanden meer opgebouwd. Deze opschoonactie is een nulmoment. Komende achterstanden zijn de verantwoordelijkheid van de afdelingen/teams, inclusief de financiële consequenties. Aan de hand van een, in tijd en financiën, gedetailleerde planning is er begonnen met de uitvoering van Het Plan van aanpak achterstanden. In deze planning hebben de meest risicovolle achterstanden de hoogste prioriteit gekregen. De uitvoering van de werkzaamheden verloopt volgens de huidige planning.</p>

Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Exploitatie sportaccommodaties

TSPO 8	Exploitatie sportaccommodaties
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Continuïteit van de sportaccommodaties. 2. Aansprakelijkheid jegens derden. 3. Publieke rechten op juiste wijze afgekondigd.
Beheersmaatregelen	Sportbedrijf werkt conform de arbo en maakt periodiek een Risicoinventarisatie. Zwembaden voldoen aan de eisen WHVBZ. Keuringsdienst van Waren voert controles uit. Rechten en plichten zijn geregeld en worden in de voorzieningen aan het publiek kenbaar gemaakt.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	2. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	3. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Te ondiepe havens, plaatsen nooddeuren sluis

TORV 9	Te ondiepe havens/Sluis haven Waalwijk
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Te ondiepe havens Door erosie van de dijklichamen en ophoping van slib in de verschillende havens loopt de gemeente als vaarwegbeheerder het risico dat zij aansprakelijk wordt gesteld voor schade aan schepen en/of schroeven. Tevens worden bedrijven hierdoor onbereikbaar. In de Kerkvaartse haven is de bodembescherming bij aanleg een aantal jaar geleden door een schip grotendeels vernield. Hiervoor is destijds een vergoeding gedaan door onze car verzekering. Deze vergoeding bestond uit twee bedragen te weten één bedrag voor de geleden schade en een aanvullend bedrag omdat het herstel duurder wordt geprognoseerd door verzwaarde regelgeving. Dit laatste bedrag betreft ongeveer € 130.000,=. Beide bedragen zijn aan de gemeente uitgekeerd. Dit laatste bedrag mogen wij alleen behouden mits er daadwerkelijk bodembescherming opnieuw wordt aangelegd (geschatte kosten ca. 500.000,=), doen we niets dan moet dat bedrag terug. Gaan we inderdaad herstellen dan is het restant bedrag van € 266.000,= niet voldoende om de bodem-bescherming te herstellen. Oftewel in beide gevallen is er een financieel risico. 2. Sluis haven Waalwijk Recentelijk is de sluis van de Waalwijkse haven gerenoveerd. In de periode voorafgaand aan de renovatie werden schepen met een maximale lengte van 86 meter geschut. Uit de risicobeschuwing (Machinerichtlijn) is door de aannemer geconcludeerd dat de krachten die tijdens het schutproces op de deuren en de sluiswolk ontstaan, verdeeld moet worden over vier sets deuren i.p.v. twee sets deuren. Hierdoor neemt de schutcapaciteit

	<p>af van 86 meter naar 82 meter.</p> <p>De mogelijkheid bestaat dat bedrijven die in het verleden met 86 meter schepen zijn bevoorrad, wellicht een claim bij de gemeente Waalwijk gaan indienen. Immers kunnen deze bedrijven hogere operationele kosten ondervinden, omdat de schutlengte is afgenomen en ervaren zij mogelijk een devaluatie op hun grondwaarden. De Havenverordening 2017 is inmiddels aangepast.</p>
Beheersmaatregelen	Het is niet onmogelijk om met het implementeren van aanvullende maatregelen de sluis geschikt te maken voor langere schepen. Het college is van mening dat de extra kosten ($\approx 0,8$ miljoen euro) niet opwegen tegen het voordeel dat dan in de sluis 4 meter meer kan worden geschut.
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € < 0,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	2. € < 0,5
Status	Ongewijzigd

Onderhoud van de openbare ruimte

TORV 10	Onderhoud van de openbare ruimte
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aansprakelijkheid voor achterstallig onderhoud. 2. Onvoldoende vaktechnisch onderhoud. 3. Onvoldoende onderhoud trottoirs/fietspaden. 4. Pompunits defect.
Beheersmaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • De beheerder dient beheerplannen voor de totale gemeente op te stellen waarin met name het vaktechnisch onderhoud is geborgd. • Het uitvoeren van zgn. VTA controles is vastgelegd in beleid. • Het uitvoeren van veiligheidsinspecties. • M.b.t. de gemalen zijn goede contracten afgesloten met gespecialiseerde onderhoudsbedrijven. • Er wordt maximale voorlichting verstrekt aan bewoners en bedrijven. <p>Zolang beschikt wordt over ervaren krachten zijn risico's beheersbaar.</p>
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € < 0,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	2. € < 0,1
Status	Ongewijzigd

Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	3. € <0,1
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	4. € <2,5
Status	Ongewijzigd

Risico's t.a.v. speeltoestellen/plaatsen

TORV 11	Risico's t.a.v. speeltoestellen / plaatsen
Informatie	1. Speeltoestellen worden intensief gebruikt, het onderhoud en het uitvoeren van veiligheidsinspecties zijn essentieel bij deze toestellen.
Beheersmaatregelen	Voor zowel de uitvoering van de veiligheidscontroles alsmede het uitvoeren van onderhoud zijn goede contracten afgesloten met gespecialiseerde onderhoudsbedrijven.
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	1. € < 0,1
Status	Ongewijzigd

Bereikbaarheid

TOOR 12	Bereikbaarheid
Informatie	1. Claims vanwege onbereikbaarheid tijdens werkzaamheden aan projecten waarbij de weg wordt afgezet.
Beheersmaatregelen	Er wordt maximale voorlichting verstrekt aan bewoners en bedrijven. Een bevredigende oplossing is ondanks alle inspanningen niet altijd mogelijk.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € < 0,5
Status	Ongewijzigd

Civiltechnische werken

TOOR 13	Civiltechnische werken
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Planschadeverzoeken art. 49 WRO. 2. Aanbestedingsproces verkeerd gevolgd. 3. Fricties met aannemer. 4. Schade aan bezittingen van anderen. 5. Ketenaansprakelijkheid: premies en belastingen.

Beheersmaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • De beheerder dient beheerplannen voor de totale gemeente op te stellen waarin met name het vaktechnisch onderhoud is geborgd. • Het uitvoeren van zgn. VTA controles is vastgelegd in beleid. • Het uitvoeren van veiligheidsinspecties. • M.b.t. de gemalen zijn goede contracten afgesloten met gespecialiseerde onderhoudsbedrijven. • Er wordt maximale voorlichting verstrekt aan bewoners en bedrijven. <p>Zolang beschikt wordt over ervaren krachten zijn risico's beheersbaar.</p>
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	2. € <0,1
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	3. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	4. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	5. € <0,1
Status	Ongewijzigd

Risico's bestemmingsplannen en bouwgrond-exploitatie

TREW 14	Risico's bestemmingsplannen en bouwgrondexploitatie
Informatie	<p>Jaarlijks worden via de nota grondexploitatie de resultaten herijkt en indien nodig voor voorzienbare verliezen voorzieningen getroffen. De voorzieningen worden, indien het rekeningresultaat het toelaat, verrekend met het rekeningresultaat anders dient over de AR grondexploitatie te worden beschikt.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. risico 1 maal per 5 jaar 2. risico 1 maal per 10 jaar
Beheersmaatregelen	De exploitaties worden frequent gemonitord en indien verliezen voorzienbaar zijn dan worden die genomen of er worden maatregelen getroffen die erop gericht zijn de verliezen te beperken.
Kans van optreden	Mogelijk

Bedrag in miljoen	1. € <2,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Bedrag in miljoen	2. € <2.5
Status	Ongewijzigd

Tijdige betaling erfpachtcanon

TREW 15	Tijdige betaling erfpachtcanon
Informatie	1.Tijdige betaling erfpachtcanon: Er bestaat altijd het risico m.b.t. het niet of niet tijdig betalen van de canon. Hierdoor is een structureel risico aanwezig wegens het niet ontvangen van de canon. Concentratie bij een partij verhoogt het risico. Indien erfpacht terug komt naar de gemeente dan komen de hieraan verbonden rentelasten ten laste van de exploitatie zonder dat er dekking tegenover staat in de vorm van een canon. Het risico is in 2018 afgenomen door de verkoop van enkele kavels welke voorheen in erfpacht waren uitgegeven.
Beheersmaatregelen	Alertheid bij invordering. Bij verstrekken van erfpacht soliditeit (solvabiliteit) ondernemer toetsen. Bij nieuwe erfpachten voorkomen dat de erfpachter de erfpacht kan beëindigen zonder dat sprake is van faillissement.In de erfpachtvoorwaarden is opgenomen dat de gronden niet terug kunnen naar de gemeente en de prijs niet lager kan worden als de oorspronkelijke uitgifteprijs.
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € <1,0
Status	Ongewijzigd

Compensatiegronden

TREW 16	Compensatiegronden
Informatie	Is vervallen, zie risicokaart 34
Beheersmaatregelen	
Bedrag in miljoen	
Status	Gewijzigd (vervallen)

Garanties sportverenigingen (voetbal, handbal, tennis en hockey), garanties rechtspersonen op maatschappelijk vlak (WSW, Casade, St. Maasduinen, Thuishoven) en overige

TFIN 17	Garanties sportverenigingen (voetbal, handbal, tennis en hockey), garanties rechtspersonen op maatschappelijk vlak (WSW, Casade, St. Maasduinen, Thuishoven) en overige.
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beperkt risico op het in liquiditeitsproblemen of faillissement geraken van sportverenigingen. 2. Zeer beperkte kans op faillissement en liquiditeits-problemen, echter de omvang van de uitstaande leningen is aanzienlijk. 3. Het risico van het niet in beeld hebben van een gewaarborgde geldlening.

Beheersmaatregelen	Instellingen waarvoor de gemeente Waalwijk een garantie heeft afgegeven zijn verplicht jaarlijks een saldobiljet te verstrekken en de geldgevers dienen de gemeente onmiddellijk te berichten indien betalingsproblemen ontstaan. Bij een aantal instanties wordt sinds 2013 de jaarrekening en accountantsverklaring opgevraagd.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <1,0
	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	2. € <2,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	3. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Verzekeringen

TFIN 18	Verzekeringen
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onverzekerde calamiteit. 2. CAR-verzekering door aannemer. 3. Eigenrisicodrager: vandalisme/glasschade
Beheersmaatregelen	Aannemers toetsen op betrouwbaarheid. Trachten te achterhalen wie de schade heeft veroorzaakt en dat verhaal toepassen. Beveiligingsmaatregelen doorvoeren.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <2,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	2. € <1,0
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	3. € <0,1
Status	Ongewijzigd

Onzekerheid accres / financiële crisis, ontoereikende middelen bij beleidswijzigingen en / of nieuw beleid, stagnatie veronderstelde eigen groei

TFIN 19	Onzekerheid accres / financiële crisis, ontoereikende middelen bij beleidswijzigingen en / of nieuw beleid, stagnatie veronderstelde eigen groei.
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitgaande van de "trap op, trap af-systematiek", de koppeling van het gemeentefonds aan de accres-relevante uitgaven van het rijk, dragen gemeenten op evenredige wijze bij in mee- en tegenvallers die optreden bij het rijk. 2. In de regel voert het rijk bij beleidswijzigingen zgn. efficiency - kortingen door, waardoor vaak een extra beslag op gemeentelijke middelen wordt gelegd. De komende jaren worden in het kader van de transitie Jeugdzorg, AWBZ en participatie budgetten naar de gemeenten overgeheveld met forse kortingen. Het moet nog blijken of gemeenten in staat zijn om deze besparing te realiseren en daar komt nog bij dat het open einderegelingen betreft. 3. Stagnatie van de groei vertaalt zich snel in een teruglopende algemene uitkering uit het gemeentefonds. De lasten voor de gemeente lopen hiermee niet parallel terug. Bijkomend effect is dat hoge lasten voor groot onderhoud van investeringen, die bij de eerste aanleg bekostigd zijn uit de grondexploitatie, onafwendbaar zijn en een steeds zwaarder beslag op de algemene middelen gaan leggen.
Beheersmaatregelen	Zodra een en ander bekend is, worden de consequenties opgevoerd in de meerjarenbegroting. Een realistische meerjarenbegroting moet de continuïteit verzekeren.
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	2. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	3. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Renterisico en liquiditeitsrisico

TFIN 20	Renterisico en liquiditeitsrisico.
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Openstaande posities in het geval van een stijgende markt (liquiditeitstekort). Indien op enig moment leningen moeten worden geherfinancierd en de markrente is hoger dan de rekenrente dan ontstaan er tekorten. Openstaande posities in het geval van een dalende markt (liquiditeitsoverschot). 2. De liquiditeitsprognose is sterk afhankelijk van het doorgaan van de geplande transacties. Temporiseren of uitstellen van projecten leidt tot onnodige renteoffers. De praktijk leert dat met name de onzekerheid bij enkele grote projecten op het terrein van de grondexploitatie de planning in hevige mate kan verstoren. De markt is echter niet volledig in de vingers te krijgen. De kredietcrisis voegt aan dit risico nog een extra dimensie voor de grondexploitatie toe.
Beheersmaatregelen	Aan de hand van rentevisies van grootbanken wordt een inschatting van de markt gemaakt, waarbij zo nodig de risico's van

	openstaande posities worden ingedeekt of beperkt.
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	2. € <0,5
Status	Ongewijzigd

Aanslag BTW/OB: onjuist uitgevoerde structuur leidt tot extra BTW-heffing

TFIN 21	Aanslag BTW/OB: onjuist uitgevoerde structuur leidt tot extra BTW –heffing.
Informatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verkeerde labels in de financiële administratie kunnen bij een steekproef tijdens een periodieke controle leiden tot een naheffingsaanslag die velen malen groter is dan de feitelijke fout. 2. Voor diverse werkvelden werkt de BTW kostprijsverhogend. Het is niet ongebruikelijk en dus ook geoorloofd te zoeken naar mogelijkheden om de te betalen BTW tot een minimum te beperken. Het op deze wijze toepassen van de wet- en regelgeving is niet geheel zonder risico.
Beheersmaatregelen	De fiscale wetgeving blijft in beweging (jurisprudentie). Door regelmatig een belastingadviseur in de arm te nemen wordt getracht de risico's zoveel mogelijk te beperken.
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,5
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	2. € <0,1
Status	Ongewijzigd

Zijn we goed voorbereid op een calamiteit/pandemie

TLTH 22	Zijn we goed voorbereid op een calamiteit/pandemie
Informatie	1. Rijksvergoeding bij inzet voor een epidemie/calamiteit is niet kostendekkend.
Beheersmaatregelen	Zorgen voor adequate kostenregistratie zodat verhaal mogelijk is.
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,1
Status	Ongewijzigd

Boete afvalverwerker Attero (Shanks)

TORV 23	Volumeplicht huishoudelijk afval
Informatie	1. Door Attero is tegen de gewesten en de gemeenten een procedure gestart die verband houden met verwerking van HRA. Attero stelt op basis van de contracten uit het verleden dat gewesten een naheffing verschuldigd zijn voor het minder aanbieden van huishoudelijk restafval. In een arbitraal Vonnis is uitgesproken dat Attero aan de publiekrechtelijke rechtspersonen geen suppletievergoeding (boete) in rekening mag brengen voor het door Attero in de jaren 2011 tot en met 2014 geacquireerde aanvullend afval. In januari 2016 is hierin een arbitraal vonnis geweest, waarbij de vorderingen van Attero zijn afgewezen. Attero is vervolgens een procedure gestart bij de civiele rechter om het arbitraal vonnis vernietigd te krijgen. De vordering van Attero tot vernietiging van het arbitrale vonnis is afgewezen. Dit is een grote stap in de goede richting. Echter is Attero een nieuwe zaak gestart voor de periode vanaf 2015 tot en met 1 februari 2017.
Beheersmaatregelen	Indien nodig zal de VvC externe expertise inzetten.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,1
Status	Ongewijzigd

Transitie AWBZ - Wmo 2015: Kunnen we zorgplicht beperken / afbakenen

TWYZ 24	Transitie AWBZ - Wmo 2015 Kunnen we zorgplicht beperken / afbakenen:
Informatie	1. Kunnen we zorgplicht beperken / afbakenen: Het betreft een open eindregeling en daarmee bestaat het risico dat het aantal gehonoreerde aanvragen niet in overeenstemming is met het beschikbare budget. De hoogte van het financieel risico is gebaseerd op de Rijkskortingen die voor de uitvoering van deze regeling zijn doorgevoerd.
Beheersmaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Periodieke uitgaven toetsen aan beleid en beschikbaar budget (conform P&C-cyclus). • Door middel van rapportagetool permanent monitoren en rapporteren aan management en bestuur.
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,5
Status	Ongewijzigd

Transitie jeugdzorg

TWYZ 25	Transitie jeugdzorg
Informatie	<p>Kunnen we zorgplicht beperken / afbakenen:</p> <p>1. Het betreft een open eindregeling en daarmee bestaat het risico dat het aantal gehonoreerde aanvragen niet in overeenstemming is met het beschikbare budget. De hoogte van het financieel risico is gebaseerd op de Rijkskortingen die voor de uitvoering van deze regeling zijn doorgevoerd. Met betrekking tot het regionale deel is met regiogemeenten afgesproken een solidariteits compensatie te hanteren van 2% van het gemeentelijk budget. Met de regio is de afspraak gemaakt om na een periode van drie jaar af te rekenen, gedurende deze periode worden eventuele tekorten door de regio voorgefinancierd.</p>
Beheersmaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Periodieke uitgaven toetsen aan beleid en beschikbaar budget (conform P&C-cyclus).

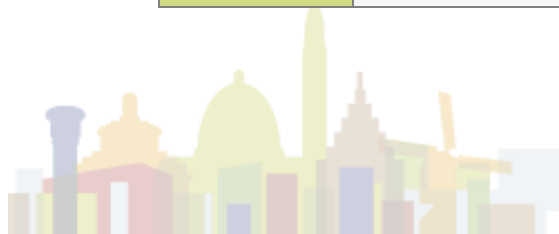
	<ul style="list-style-type: none"> • Door middel van rapportagetool permanent monitoren en rapporteren aan management en bestuur.
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,5
Status	Ongewijzigd

Wmo-huishoudelijke hulp

TWYZ 26	Wmo-huishoudelijke hulp
Informatie	<p>Kunnen we zorgplicht beperken / afbakenen: Er is geen zorgplicht meer, maar een compensatiebeginsel.</p> <p>1.Het betreft een open einderegeling en daarmee bestaat het risico dat het aantal gehonoreerde aanvragen niet in overeenstemming is met het beschikbare budget. De hoogte van het financieel risico is gebaseerd op de Rijskorting die voor de uitvoering van deze regeling zijn doorgevoerd. Voor de Wmo is dat: 40% van het landelijke budget huishoudelijke verzorging. M.b.t. deze korting zijn inmiddels m.b.t. huishoudelijke hulp maatregelen doorgevoerd die de korting grotendeels compenseren. Het is een open einderegeling en op basis van ervaringscijfers wordt gerekend met een restrisico van € 200.000,=.</p> <p>Juridische procedures(uitspraken Centrale Raad voor Beroep) kunnen leiden tot financiële consequenties dat kan individueel zijn maar kan ook collectief zijn en leiden tot het geheel wijzigingen van beleid met waarschijnlijk negatieve financiële gevolgen (zelfs met terugwerkende kracht).</p>
Beheersmaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Periodieke uitgaven toetsen aan beleid en beschikbaar budget (conform P&C-cyclus). • Door middel van rapportagetool permanent monitoren en rapporteren aan management en bestuur.
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,2
Status	Ongewijzigd

Participatie

TWYZ 27	Participatie
Informatie	<p>Kunnen we zorgplicht beperken / afbakenen:</p> <p>1.Het betreft een open einderegeling en daarmee bestaat het risico dat het aantal gehonoreerde uitkeringsaanvragen niet in overeenstemming is met het beschikbare budget. Daarnaast wordt er een risico gelopen op de bestaande WSW populatie. WSW Rijkssubsidies worden jaarlijks afgebouwd met € 500,= per WSW-er. De lasten blijven echter constant of worden hoger. Uitstroommogelijkheden voor WSW-ers zijn minimaal. Met een oplopend uitkeringsbestand en een dalende Rijksbijdrage (BUIG-budget) neemt het financieel risico toe. Risico is sterk conjunctuurgevoelig.</p> <p>Privacy wetgeving belemmert de gewenste efficiëncyslag: Eén gezin één plan kan bij het niet verstrekken van de noodzakelijke informatie niet worden gerealiseerd. Risico meegenomen in bovenstaande.</p>
Beheersmaatregelen	Periodieke uitgaven toetsen aan beleid en beschikbaar budget (conform P&C-cyclus). 2.Door middel van rapportagetool permanent monitoren en rapporteren aan management en bestuur.
Kans van optreden	Waarschijnlijk

Bedrag in miljoen	1. € <1,0
Status	Ongewijzigd

Databeveiliging

CSTR 28	Data beveiliging
Informatie	<p>1.Data beveiliging</p> <p>Klantgegevens is één van de meest waardevolle bezittingen. Klantgegevens maken het mogelijk om beter invulling te geven aan de behoefte van de klant, geeft de mogelijkheid tot gerichte communicatie en kan gebruikt worden als een onderbouwing voor de begroting. Technologische ontwikkelingen zoals mobiel internet, social media, big data, proces mining en "the internet of things" geven de organisatie de mogelijkheid voor het verzamelen, verwerken en analyseren van meer en meer persoonlijke klant data. Als gevolg van deze trends stelt de maatschappij vragen bij de beveiliging van gegevens en hun privacy. Een gebrek aan privacy beveiligingsmaatregelen kan leiden tot imago schade, boetes en rechtszaken. Bewustwording op het gebied van privacy is essentieel om gelijke tred te houden met de huidige veranderende realiteit. Organisaties moeten hun privacy benadering opnieuw evalueren en inzicht verkrijgen in de nieuwe bedreigingen en mogelijkheden die een digitale wereld met zich mee brengt. EU regels raken ook de gemeente Waalwijk. Er is inmiddels een EU-brede General Data Protection Regulation (GDPR) aangenomen. Een van de verplichtingen wordt het aanstellen van een functionaris gegevensbescherming. Aan deze voorwaarde hebben we inmiddels ook voldaan. In de loop van 2018 gaat de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) voor iedereen gelden</p> <p>2.Informatiebeveiliging</p> <p>Informatie is één van de voornaamste bedrijfsmiddelen van de gemeente Waalwijk. Het verlies van gegevens, uitval van ICT, of het door onbevoegden kennisnemen of manipuleren van bepaalde informatie kan ernstige gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering maar ook leiden tot imagoschade.</p>
Beheersmaatregelen	<ul style="list-style-type: none"> Functionaris gegevensgebruik (FG) aangesteld die onafhankelijk risico's bewaakt, gegevenssoorten in kaart brengt, en de organisatie privacybewust maakt. Stelt beleid op en adviseert bij nieuwe ontwikkelingen waarbij persoonsgegevens worden gebruikt. Onafhankelijke Chief Information Security Officer (CISO)s is in 2016 aangesteld. Functionaris bewaakt risico's, implementeert Baseline Informatie Beveiliging gemeenten en investeert in bewustwording bij medewerkers.
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	1. € <0,1
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	2. € <0,1
Status	Ongewijzigd

Explosieven

TLTH 29	Explosieven
Informatie	<p>De Burgemeester heeft vanuit zijn verantwoordelijkheid voor openbare orde/veiligheid verzocht na te gaan of een gemeente breed onderzoek naar mogelijke locaties van explosieven (historisch onderzoek) noodzakelijk is.</p> <p>1.Het gemeentebreed onderzoek is inmiddels uitgevoerd en er is beleid geformuleerd hoe hiermee om te gaan om risico's te minimaliseren. Het beleid is 23 maart 2017 door de raad vastgesteld. Indien een explosief wordt aangetroffen en deze geruimd moet worden is het nog steeds mogelijk om een suppletie van 70% van de kosten bij het rijk aan te vragen.</p>

Beheersmaatregelen	Onderzoeksgegevens benutten bij planontwikkeling en verkoop van gronden om schade te beperken en claims te voorkomen.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Vennootschapsbelasting (Vpb)

TFIN 30	Vennootschapsbelasting
Inleiding	<p>1.Vennootschapsbelasting (Vpb)</p> <p>Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente Waalwijk vennootschapsplichtig. Dit betekent dat de gemeente Waalwijk voor die activiteiten waarbij zij optreedt als ondernemer, vennootschapsplichtig is. Op basis van de inventarisatie is de gemeente belastingplichtig bij grondexploitatie en parkeren. De wet biedt veel onduidelijkheden en dus ook ruimte voor interpretatie. Eerst de komende jaren zal via jurisprudentie duidelijk worden welke activiteiten belastingplichtig zijn en op welke wijze de aangifte bepaald moet worden.</p> <p>2.Nieuwe BBV voorschriften per 1 juli 2016</p> <p>BBV: De commissie BBV heeft een aantal voorstellen uitgewerkt die leiden tot wijzigingen in het BBV en de uitwerking van deze wijzigingen. Onder andere vanwege de inwerkingtreding van de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen per 1 januari 2016. De wijzigingen gelden per 1 januari 2016 en zijn ook verwerkt in de rekening 2018. De berekende effecten worden verwerkt in een structureel en reëel sluitende (meerjarenraming 2019-2022</p>
Beheersmaatregelen	Jurisprudentie zal met name de grenzen van de (on)mogelijkheden bepalen. Door ook regelmatig een belastingadviseur in de hand te nemen, wordt getracht de risico's zoveel mogelijk te beperken. De financiële effecten zijn inmiddels opgenomen in de meerjarenraming 2019-2022.
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd
Kans van optreden	Onbekend
Bedrag in miljoen	2. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Milieu-/bodemsanering

TREW 31	Milieu-/bodemsanering
Informatie	<p>1.Milieu-/bodemsanering: Bij projecten waar de gemeente initiatiefnemer is kan een onverwachte bodemverontreiniging tot onvoorziene kosten voor bodemsanering leiden. Ook bij aankoop en verkoop van gronden kan een onverwachte bodemverontreiniging tot extra kosten leiden als er gesaneerd moet worden. Indien onverwachts een bodemsanering uitgevoerd moet worden zijn de kosten van te voren niet in te schatten, omdat deze afhankelijk zijn van de soort bodemverontreiniging, de hoeveelheid verontreinigde bodem en de wettelijke eisen.</p>
Beheersmaatregelen	Het risico kan voorkomen. Meestal kan de mogelijke sanering betaald worden uit de grondopbrengsten.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk

Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Voormalige stortplaats Gansoyensesteeg

TORV 32	Voormalige stortplaats Gansoyensesteeg
Informatie	1. Voormalige stortplaats Gansoyensesteeg: Kan mogelijk verontreiniging van het grondwater tot gevolg hebben, waardoor voorzieningen dienen te worden getroffen. Het betreft al jaren een stationaire situatie. De verontreiniging loopt niet uit in de omgeving.
Beheersmaatregelen	Het risico zal nauwelijks voorkomen. Echter gezien de kans op grote gevolgschades is deze toch benoemd.
Kans van optreden	Onwaarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € Onbekend
Status	Ongewijzigd

Wet Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)

THRM 33	Wet Gedeeltelijke Arbeidsgeschikten (WGA)
Informatie	1. In 2010 koos de gemeente Waalwijk voor eigenrisicodragers te worden voor de Wet Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) en dit risico te verzekeren. Vanaf 2010 zijn er in totaal 9 werknemers geweest die in de WGA zijn ingestroomd. De begeleiding van de zieke werknemers is het afgelopen jaar succesvol geweest. Vijf ex-medewerkers hebben inmiddels een IVA status (geen doorbelasting naar gemeente Waalwijk) en drie een <35% status, dus geen uitkering meer. Eén ex-medewerker is overleden. Vanaf 2013 is er niemand opnieuw ingestroomd in de WGA. Gezien deze historische cijfers en het huidige bestand aan langdurig zieke medewerkers is er geen reden om het risico te blijven verzekeren. Eigen risico dragerschap in eigenbeheer per 1-1-2018 brengt vanaf 1-1-2020 een eventueel risico aan WGA lasten. Medewerkers ziek vanaf 1-1-2018 vallen onder deze maatregel. Eerste twee ziektejaren is er loondoorbetalingsverplichting.
Beheersmaatregelen	Vanuit Robidus direct casemanagement inschakelen voor begeleiding ziektraject en blijven volgen van een WGA traject. Blijven monitoren van zieke (ex)medewerkers en tijdig herbeoordelingen aanvragen bij UWV. Proberen om WGA status om te laten zetten in IVA (geen doorbelasting) of herbeoordeling naar minder dan <35% arbeidsongeschikt (geen uitkering meer). In het derde kwartaal van ieder jaar evalueert de gemeente Waalwijk of het Eigen Risico Dragerschap een verstandige keuze blijft. De evaluatie houdt in dat afgewogen wordt om het risico onder te brengen bij het UWV, een particuliere verzekering of bij de gemeente zelf.
Kans van optreden	Waarschijnlijk
Bedrag in miljoen	1. € <0,5
Status	Ongewijzigd

Voorraad gronden

TREW 34	Materiële vaste activa
Informatie	<p>1.Compensatiegrond</p> <p>Dit betreft de gronden die in bezit zijn en ingezet kunnen worden als ruilobject bij toekomstige verwervingen.</p>
	<p>2.Materiële vaste activa algemeen</p> <p>De commissie BBV heeft besloten om de categorie NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) af te schaffen en deze op de balans onder de MVA (materiële vaste activa) als "strategische gronden" te verantwoorden. Gevolg hiervan is dat toerekening van rente en de uren welke aan deze complexen werden toegerekend ten laste komen van de reguliere begroting. De Nieggs zijn zonder afwaardering overgeboekt naar de MVA tegen de waarde per 1 januari 2016. Dit kan met een tijdelijkheid van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden waarbij de marktwaarde wordt bepaald op basis van de dan geldende bestemming. Indien die marktwaarde afwijkt van de boekwaarde, dient afwaardering alsnog plaats te vinden.</p>
	<p>3.Materiële vaste activa Haven Acht Oost</p> <p>De risicokaart " Materiële vaste activa Haven Acht Oost" is geënt op de in voorraad zijnde grond gelegen aan de noordzijde van de A59. Het gebied ten westen van de Gansoyensesteeg is uit de risicokaart gehaald. Dit gebied is in 2018 in exploitatie genomen. Voor het gebied ten oosten van de (toekomstige) verbrede Gansoyensesteeg lopen we een risico van afwaardering van de gronden van € 7,3 mio. indien (een gedeelte van) de gronden via een planologische maatregel niet omgezet kunnen worden in bedrijfsgrond. Dit risico treedt mogelijk op in 2022 voor € 0,4 mio. , in 2023 voor € 5,6 mio en in 2024 voor €1,3 mio. Dit is het maximale risico uitgaande van het feit er geen wijziging van de bestemming plaats kan vinden, en er derhalve niets verkocht kan worden , waarbij nog geen civieltechnische werken zijn uitgevoerd.</p>
Beheersmaatregelen	<p>De hoeveelheid compensatiegronden afstemmen op het grondbeleid zodat strategische aankopen mogelijk gemaakt kunnen worden, onnodige compensatiegronden dienen, indien mogelijk, verkocht te worden zodat risico wordt gematigd. Jaarlijkse toetsing aan actuele waarden landbouwgrond.</p> <p>Ten oosten Gansoyensesteeg € 7,3 mio. in de periode 2022-2024 . Onderzoek doen of het planologisch mogelijk is om de gronden de juiste bestemming te geven.</p>
Kans van optreden	Mogelijk
Bedrag in miljoen	1,2,3 € <8,5
Status	Gewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Ambitie

Wij voorzien in de maatschappelijke wens de openbare ruimte, schoon, heel en veilig te houden en ons gemeentelijk vastgoed duurzaam in stand te houden tegen efficiënte inzet van gemeenschapsgeld. Wij streven naar betrouwbaarheid in onze processen en afspraken.

Belangrijkste kaders

Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen

IUP

GRP

Groenstructuurplan

Kadernota vastgoedbeleid of vastgoedbeleid. Nog niet vastgesteld, moet nog door DT vastgesteld worden

Water / riolering

Wat willen we bereiken?

“Doelmatig op weg naar een klimaat bestendig Waalwijk”

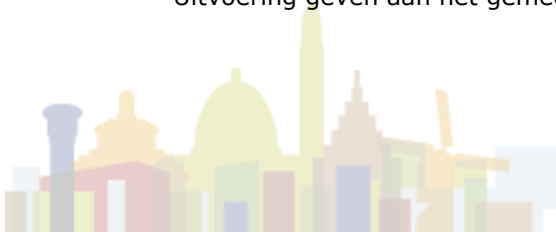
Gemeente Waalwijk wil zich op een doelmatige wijze ontwikkelen tot een klimaatbestendige stad. Bij de uitvoering van haar watertaken dient de gemeente zich te houden aan de wettelijke kaders en beleidslijnen. Het speelveld is echter ruimer dan alleen de wet. Het klimaat verandert en leidt tot extremere buien. De openbare ruimte wordt steeds voller en de burger is beter geïnformeerd en stelt steeds hogere eisen. Stedelijk waterbeheer speelt hierbij een belangrijke rol.

De ambitie voor Waalwijk luidt daarom als volgt:

- In 2020 handelen we water robuust en klimaatbestendig bij het (her)ontwikkelen van onze gebouwde omgeving en nemen we deze thema's mee in onze ruimtelijke plannen en zorgen we vanuit het principe “de vervuiler betaalt” voor de noodzakelijke middelen.
- In 2043 is de gemeente klimaatneutraal en de gebouwde omgeving zo goed mogelijk water robuust en klimaatbestendig ingericht. Leefomgevingsaspecten worden integraal opgepakt. De relatie natuur en water is versterkt; de relatie water en ruimtelijke inrichting geeft aan water voldoende ruimte, het afkoppelbeleid is uitgangspunt.

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het gemeentelijk rioleringsplan (GRP)

- Uitvoering geven aan het integraal uitvoeringsprogramma (IUP)
- Klimaatbestendige projecten oppakken en uitvoeren, zoals het opstellen van een stresstest

Wat mag het kosten?

Conform het GRP en het IUP worden en zijn financiële middelen ter beschikking gesteld, welke in de vorm van kredieten worden geregistreerd. Overige projecten worden separaat aan de gemeenteraad voorgelegd. De kapitaallasten welke hieruit voortvloeien, evenals de exploitatielasten worden gedekt vanuit de rioolheffing (rioolbelasting)

Wat hebben we gedaan in 2018

We hebben in 2018 uitvoering gegeven aan het GRP en het IUP. We hebben daarmee ook gekeken naar de klimaat bestendige maatregelen. Momenteel loopt nog de stresstest. We hebben hier al een begin mee gemaakt maar dit zal in 2019 pas afgerond kunnen worden.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet? N.v.t.

Wegen / verhardingen

Wat willen we bereiken?

Artikel 16 van de Wegenwet regelt het onderhoud van wegen, de toegankelijkheid van openbare wegen en bevat enkele verplichtingen voor de wegbeheerder. Een van die verplichtingen is de hen toegewezen wegen in goede staat te houden en verantwoord te beheren.

De gemeenteraad van de Gemeente Waalwijk heeft hiervoor het plan "Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen" vast gesteld. Eén van de punten is om voor alle wegen in Waalwijk te komen tot de classificatie "minimaal veilig". Dit met zo min mogelijk inzet van financiële middelen en met zo min mogelijk maatschappelijke overlast.

Wat gaan we ervoor doen?

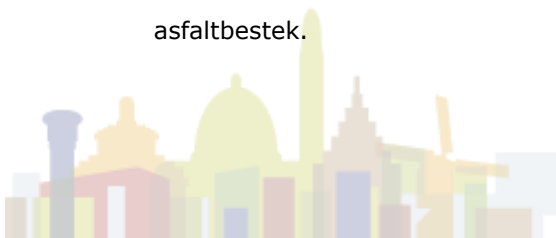
- Uitvoering geven aan het integraal uitvoeringsprogramma (IUP)
- Uitvoering geven aan het klein- en groot onderhoud om te kunnen blijven voldoen aan de classificatie minimaal veilig.

Wat mag het kosten?

Conform het IUP worden en zijn financiële middelen ter beschikking gesteld, welke in de vorm van kredieten worden geregistreerd. Overige projecten worden separaat aan de gemeenteraad voorgelegd.

Wat hebben we gedaan in 2018

We hebben in 2018 uitvoering gegeven aan het IUP. en aan het klein en groot onderhoud zoals het asfaltbestek.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet? N.v.t.

Groen

Wat willen we bereiken?

Waalwijk over 25 jaar nog net zo groen! Door de hoge parkeerdruk, benodigde beschikbare ruimte voor kabels en leidingen en de besparingen op het groenonderhoud, is de hoeveelheid en de kwaliteit van het groen in de woonstraten afgenomen. In straten die worden heringericht, worden meer bomen gekapt dan dat er worden aangeplant. Zeker ook gezien we op weg willen naar een klimaatbestendig Waalwijk zal de gemeente Waalwijk groener moeten worden.

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen en vaststellen groene agenda
- Opstellen groenbeleidsvisie
- Opstellen bermenbeleid/beheer
- Project Natuur in de wijk opstarten

Wat mag het kosten?

Conform de huidige begroting worden de werkzaamheden uitgevoerd, de plannen zullen afzonderlijk door de raad worden vastgesteld en bij ieder plan zal een financiële paragraaf zitten.

Wat hebben we gedaan in 2018

We hebben zijn in 2018 van start gegaan met de groene agenda. De vaststelling hiervan zal in 2019 plaatsvinden. Het opstellen van de groenbeleidsvisie en het bermenbeleid/beheer is ook reeds opgestart en zal in 2019 zijn beslag krijgen. Het project Natuur in de wijk loopt maar zal ook in 2019 in de praktijk gebracht kunnen worden.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Diverse zaken zijn wat uitgelopen in de tijd door diverse oorzaken.

Gebouwen

Wat willen we bereiken?

Gemeente Waalwijk wil voorzien in maatschappelijk vastgoed voor instellingen, maatschappelijke initiatieven en verenigingen die het gemeentelijk beleid ondersteunen of faciliteren of uitvoering geven aan de kerntaken van de gemeente.

Wat gaan we ervoor doen?

Uit het onderzoek van de Rekenkamercommissie 'Komt vast goed' (2014) blijkt dat het Gemeente Waalwijk ontbreekt aan visie, beleid en juiste vorm van rapporteren over het vastgoed. Deze visie,

het beleid en een goede rapportagevorm moet de Raad in de positie stellen haar kaderstellende en controlerende rol uit te kunnen voeren, zodat Gemeente Waalwijk optimaal gebruik kan maken van het kostenintensieve bedrijfsmiddel vastgoed.

Met de Kadernota Vastgoed d.d. 16 januari 2017 is er richting gegeven aan de uitwerking van operationele spelregels en processen.

We hebben deze Kadernota verder vormgegeven en uitgewerkt. Tevens we hebben we inmiddels het vastgoedbeleid opgesteld. Deze beide notities zijn in 2018 aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd, om te kunnen voldoen aan de uitkomsten van de rekenkamercommissie onderzoek 'Komt vast goed' en vormen de blauwdruk voor de werkwijze van het Team Vastgoed.

Wat mag het kosten?

Structureel is een jaarlijks budget beschikbaar van ruim € 1.000.000,-, welk bedrag gestort wordt in de onderhoudsvoorziening gebouwen.

Wat hebben we gedaan in 2018

We hebben het vastgoedbeleid opgesteld en de blauwdruk voor de vastgoed organisatie is afgerond. In 2019 zal het vastgoedbeleid ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden en we gaan verder met de vormgeving van het team vastgoed.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet? N.v.t.

Openbare verlichting.

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een duurzame en betrouwbare openbare verlichting, waarbij de burger zich veilig voelt in het openbaar gebied.

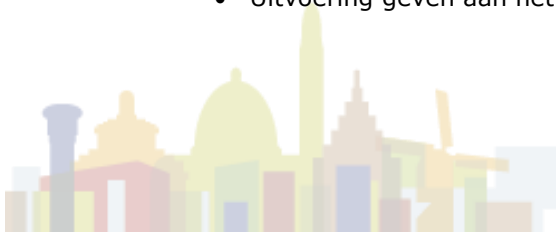
Daartoe zullen we blijven investeren en meewerken aan de ontwikkeling en toepassing van een duurzame, betrouwbare openbare verlichting, op tijdstippen dat het nodig is. Hierbij wordt de benodigde verlichtingskwaliteit gerealiseerd tegen economisch en maatschappelijk verantwoorde kosten.

De gemeente Waalwijk heeft zich geconformeerd aan het landelijk Energieakkoord.

Er wordt momenteel gewerkt aan een keuzenotitie waarin uitgewerkt wordt welke middelen er nodig zijn om de doelstellingen uit dit akkoord te bereiken.

Wat gaan we er voor doen?

- Vaststellen nieuw Beleidsplan Openbare verlichting
- Uitvoering geven aan het Beleidsplan Openbare verlichting

- Uitvoering geven aan het integraal uitvoeringsprogramma (IUP)
- Pilotprojecten realiseren om ervaringen op te doen richting Smart City
- Uitvoering geven aan klein en groot onderhoud om een betrouwbare installatie in stand te kunnen houden

Wat mag het kosten?

Conform het beleidsplan Openbare verlichting en het IUP worden en zijn middelen in de vorm van kredieten beschikbaar gesteld om de gewenste doelstellingen te kunnen bereiken.

Wat hebben we gedaan in 2018

We hebben het concept beleidsplan Openbare verlichting gereed wat in 2019 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. Daarnaast hebben we uitvoering gegeven aan het nu nog lopende beleidsplan, het IUP en het klein en groot onderhoud aan de lichtmasten. In het nieuwe beleidsplan wordt een aanzet gemaakt een keuze te kunnen maken voor projecten richting smart city.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet? N.v.t

Financiering (en treasury)

Financiering (en treasury)

Inleiding / ambitie

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. Treasury gaat over de financiering van beleid en het aantrekken van het geld dat daarvoor nodig is.

1. Algemene ontwikkelingen / wat willen we bereiken

Het proces van economisch herstel in de eurozone was in de afgelopen jaren broos, doch is nu breed gedragen en sterk. De ECB heeft het monetaire beleid aangepast. De maandelijkse opkoopprogramma's worden geleidelijk aan afgebouwd. Naar verwachting wordt het per ultimo 2019 beëindigd. Omdat de doelstelling om in het kader van de prijsstabiliteit voor de middellange termijn een inflatie te realiseren van rond de 2% ook binnen bereik is gekomen, is een aankondiging gedaan om geleidelijk aan de rente te gaan ophogen. Naar verwachting zal dat niet meer gaan plaatsvinden in 2019.

De rente waartegen banken kunnen lenen is nog steeds rond het historisch lage niveau van 0% en de rentevergoeding op tegoeden die banken bij de ECB aanhouden bedraagt -0,4%.

De Nederlandse overheid en daarmee de decentrale overheden profiteerden gedurende het jaar 2018 eveneens van deze lage rente. In heel 2018 waren de tarieven voor 1-maands kasgeld circa -0,4% en voor rekening-courant krediet circa -0,35%. Voor 10-jaars leningen lagen de tarieven steeds onder de $\frac{3}{4}$ %. Kort financieren blijft voorlopig dus zeer aantrekkelijk.

2. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille / wat gaan we daarvoor doen?

We hebben de liquiditeitsplanning regelmatig bijgesteld. Dat hebben we onder andere gedaan aan de hand van het overzicht met de kasstromen van het grondbedrijf zoals dat voortvloeit uit de laatste nota grondexploitatie.

Laatstelijk bij het opstellen van deze paragraaf bij de begroting 2019 (augustus 2018) werd voor 2018 nog uitgegaan van een financieringsbehoefte van € 22 miljoen. Gedurende 2018 is tot een totaalbedrag van €15 miljoen aan langlopende leningen gecontracteerd en de kortlopende schuld per ultimo 2018 bedroeg €4.2 miljoen. De aantrekkende grondverkoop waren debet aan de uiteindelijke lagere financieringsbehoefte.

De volgende leningen werden in 2018 aangetrokken:

Stortingsdatum	Bedrag	Bank	Aflossingsvorm	Looptijd	Rente
16 januari 2018	€ 5.000.000	BNG	Lineair	10 jaar	0,590%
23 januari 2018	€ 5.000.000	BNG	Lineair	10 jaar	0,615%
31 januari 2018	€ 2.000.000	BNG	Lineair	10 jaar	0,745%
29 mei 2018	€ 3.000.000	BNG	Lineair	10 jaar	0,540%
TOTAAL	€ 15.000.000				

Liquiditeitsplanning

In de volgende tabel laten we een doorkijk zien van de liquiditeitsplanning op basis van de gegevens per 1 januari 2019. De behoefte ontstaat na rekening te hebben gehouden met de nog te realiseren volgende projecten: Gebiedsontsluiting Oostelijke Langstaat, het nieuwe schoenenmuseum en de insteekhaven.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Exploitatier rekening	-1.200			
Investerings	29.200	42.600	10.300	5.000
Grondexploitatie	-13.700	-4.800	-10.300	-1.300
Aflossing leningen	18.400	16.500	14.800	12.800
Financieringsbehoefte	32.700	54.300	14.800	16.500

Uit bovenstaande tabel blijkt dat we onze financieringsbehoefte steeds, met uitzondering van 2021, hoger is dan de aflossing van de bestaande leningen. Hierdoor stijgt de totale schuld. De lasten hiervan zijn uiteraard steeds afgedekt binnen de begroting.

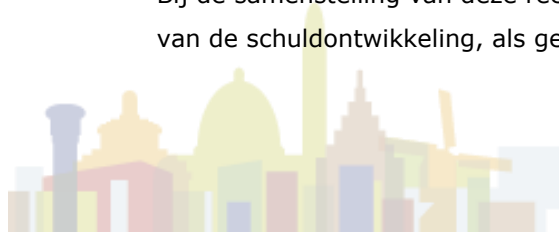
Schuldpositie

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Totale schuld *	165.000	179.000	217.000	217.000	221.000

* Langlopende leningen en kasgeld

Bij de samenstelling van deze reeks is geen rekening gehouden met een mogelijk drukkend effect van de schuldontwikkeling, als gevolg van de verkoop van vooral bedrijfsterreinen voortvloeiende

uit volgende te realiseren fases van die terreinen. Daarmee kan de schuldontwikkeling naar onze inschatting fors naar beneden worden bijgesteld. Concrete getallen kunnen we niet geven.

3. Rente / wat gaat het kosten

De BBV-voorschriften schrijven voor dat we inzicht geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de manier waarop we rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden toerekenen. Onderstaand schema voorziet in dit inzicht.

Renteschema

a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 3.934.183
b. De externe rentebaten	-/-	<u>€ 295.291</u>
Totaal door te rekenen externe rente		€ 3.638.892
c. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 434.648
c. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	<u>€ 148.509</u>
	-/-	<u>€ 583.157</u>
Saldo door te rekenen rente		€ 3.055.735
d1 Rente over eigen vermogen	€	0
d2 Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€	<u>0</u>
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente		€ 3.055.735
e. De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-/-	<u>€ 3.383.930</u>
f. Renteresultaat op het taakveld treasury	€	328.195

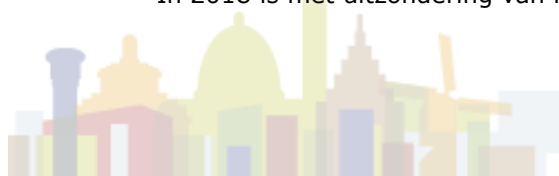
Indicatoren

4. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum aan gemiddelde netto vlottende schuld dat een gemeente in een kwartaal mag hebben. Bij netto vlottende schuld gaat het om financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar.

De minister heeft de kasgeldlimiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Waalwijk was dat in 2018 afgerond € 10.5 miljoen. Waar mogelijk hebben we getracht steeds zoveel mogelijk te profiteren van het renteverskil met lang geld door maximaal gebruik te maken van de kasgeldlimiet.

In 2018 is met uitzondering van het eerste kwartaal steeds geopereerd binnen de kasgeldnorm:

Berekening (bedragen x € 1.000)

	Viottende schuld	Viottende middelen	Netto viottend (+) of Overschot middelen (-)
kwartaal 1	12.524	1.374	11.151
kwartaal 2	8.934	865	8.068
kwartaal 3	5.030	642	4.388
kwartaal 4	4.737	513	4.224
gemiddeld	7.806	848	6.958
	Variabelen		Bedragen
Benutting kasgeldlimiet (KGL)	ruimte onder de KGL overschrijding van de KGL		3.504
Berekening kasgeldlimiet	Begrotingstotaal		123.086
	Percentage regeling		8,5
	Kasgeldlimiet		10.462

Renterisiconorm

De renterisiconorm begrenst de rentegevoeligheid van de vaste schuldpositie van de gemeente. Het renterisico wordt bepaald door de som van het bedrag aan aflossing en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Dit houdt in dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan rentegevoeligheid onderhevig mag zijn. Voor Waalwijk is de norm € 24 miljoen. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, voldoet Waalwijk ruimschoots aan de norm.

Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Begrotingstotaal	123.086	145.121	145.121	145.121
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20	20	20	20
Renterisiconorm	24.617	29.024	29.024	29.024
Toets Renterisiconorm				
Renterisiconorm	24.617	29.024	29.024	29.024
Renterisico op vaste schuld	18.262	22.924	16.627	14.954
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	6.355	6.100	12.397	14.070

6. Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen.

Op basis van ons begrotingstotaal 2018 mochten we gemiddeld genomen per dag afgerond maximaal € 0.9 miljoen (0,75% van begrotingstotaal) aan overtollige middelen aanhouden. Het eventuele meerdere aan overtollige middelen moeten we afromen en onderbrengen bij de Nederlandse schatkist. Hiervoor krijgen we een vergoeding die gelijk is aan de rente die het Rijk betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. Gelet op onze kaspositie in 2018 hebben we geen middelen ondergebracht bij de schatkist.

7. Wet HOF/EMU-saldo

Het doel van de Wet HOF is er voor te zorgen dat Nederland voldoet aan de binnen Europa afgesproken norm van maximaal 3% tekort op de begroting. De 3%-norm is daarbij doorvertaald naar een aandeel voor de decentrale overheden. Het Rijk hanteert een zogenaamde 'macronorm' voor de drie decentrale overheden gezamenlijk.

Voor het kabinet is er geen aanleiding om in te zoomen op sectoren (en dus ook niet op individuele overheden) zolang de norm voor de decentrale overheden als geheel niet wordt overschreden.

Daarom worden er alleen nog indicatieve referentiewaarden voor individuele overheden bepaald.

8. Geprognosticeerde balans

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een meerjarig geprognosticeerde balans op in deze paragraaf. Hierbij hebben we rekening gehouden met de ontwikkeling in de investeringen, het inzetten van reserves en voorzieningen en onze financieringsbehoefte.

Bedrijfsvoering

HRM

Wat willen we bereiken?

HRM Algemeen

Van 1 januari 2015 tot 2019 loopt het organisatieontwikkelingsprogramma 'Vanzelfsprekend Waalwijk' (VWW). Door middel van dit programma bereiken we onze ambitie. De competenties van onze medewerkers die bijdragen aan 'dat wat we als organisatie willen zijn', zijn *Flexibel, Ondernemend, Betrokken en Partner in coproductie*. In 2016 en 2017 heeft het leren en ontwikkelen op deze competenties centraal gestaan via aanbod van trainingen vanuit Vanzelfsprekend Waalwijk en online cursussen via de Waalwijk Academie. Verder is er binnen het management gestart met het uitwerken van de sturingsfilosofie.

In 2018 ligt de nadruk op de daadwerkelijke implementatie tot in elke laag van onze organisatie van de sturingsfilosofie en de praktische betekenis van kaders, ondersteuning en toezicht. Kortom, in 2018 zien we van elk team en van elke individuele medewerker terug wat we met 'Vanzelfsprekend Waalwijk' bedoelen. De Waalwijk Academie ondersteunt medewerkers hierin samen met HR. In 2017 zijn de eerste verbindingen gelegd tussen HR en Vanzelfsprekend Waalwijk en vice versa. In 2018 verstevigt deze verbinding.

In 2016 is gestart met het in hoog tempo uitvoeren van een verbeterplan binnen HR en bij de juristen. In 2016 zijn een aantal veranderingen (structuur, functies en werkwijzen) doorgevoerd. De verbeteringen zorgen ervoor dat het team moderner, slimmer, efficiënter en kwalitatief beter gaat functioneren. Door wisselingen binnen het management is de uitvoering en implementatie van verbetermaatregelen tot stilstand gekomen. Halverwege 2017 is het implementeren en uitvoeren weer volop van start gegaan. Vanuit rust en stabiliteit (bezetting en capaciteit op orde en goede samenwerking) voeren we het plan uit. Dit loopt tot voorjaar 2018, waarna we continue blijven ontwikkelen en verbeteren.

Strategie en beleid

In 2018 zijn de drie gekozen strategische HR thema's 'Vitaliteit & Inzetbaarheid', 'Goed werkgeverschap' en 'Leren & Ontwikkelen' gelinkt aan de 5 ambities van Waalwijk en krijgen deze verdere uitwerking. De focus op deze thema's maakt Waalwijk toekomstbestendig en -proof. Ook bieden ze gelegenheid om de unieke punten van Waalwijk als werkgever beter te vermarkten (sterk werkgeversmerk), bijvoorbeeld bij het HR symposium dat HR en VWW samen met Hogeschool Avans organiseren in het gemeentehuis. Waalwijk op de kaart!

Arbo

Waalwijk vindt het belangrijk dat medewerkers hun taak veilig kunnen uitvoeren. Tegelijk liggen mensen met een publieke taak steeds vaker onder vuur. Daarom is in 2017 gestart met een programma om de weerbaarheid en handelingsbekwaamheid van de medewerkers te verhogen. Medio 2018 is iedere medewerker getraind.

Van interne focus naar externe focus

Na de ingezette verbeterlagen in 2016 is na de wisseling van de wacht in 2017 gebouwd aan stabiliteit, de basis en processen op orde en adequate capaciteit en bezetting. THRM is een bescheiden team dat op de achtergrond vaak zaken realiseert of bijdraagt aan successen van de organisatie. In 2017 is gestart met actieve marketing van wat we doen en waar we van zijn. We komen steeds meer goed bekend te staan en geven handen en voeten aan bijvoorbeeld juridische kwaliteitszorg in de organisatie. In 2018 evalueren we hoe we ervoor staan qua toegevoegde waarde.

De belangrijkste speerpunten van THRM naast de reguliere advisering en ondersteuning voor 2018 zijn:

- Verdere ontwikkeling HRM instrumentarium (oa. vereenvoudiging en modernisering van de functionerings-, beoordelings- en loopbaangesprekken en talentmanagement)
- Vitaal, inzetbaar en een leven lang ontwikkelen: De pensioenleeftijd ligt steeds hoger, het tempo van verandering neemt toe en we vragen veel van onze mensen. Om vitale en goed inzetbare medewerkers te hebben en houden investeren we in mobiliteit en ontwikkeling. Hiervoor brengen we de middelen voor leren en ontwikkelen op goed niveau (benchmarkcijfers) en venten we uit dat onze interne mobiliteit tot de beste van de middelgrote gemeenten behoort. Dit betekent ook inhuur beperken (intern waar mogelijk)
- Voldoen aan de nieuwe Europese privacywetgeving
- Gezond vergaderen is gemeengoed in de organisatie (efficiënt en resultaatgericht) en er is een sterke en vanzelfsprekende verbinding tussen Vanzelfsprekend Waalwijk en THRM

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 hebben we een HR-strategie "Goed op weg" ontwikkeld met vier speerpunten; vitaliteit en duurzame inzetbaarheid, continu leren, evalueren en borgen, het goede gesprek, goed werkgeverschap en samenwerking. Aan deze speerpunten zijn acties gekoppeld die we komende jaren gaan implementeren en uitvoeren. De HR-strategie sluit logisch aan op het organisatieontwikkeltraject Vanzelfsprekend Waalwijk wat eind 2018 is afgesloten. Eigenaarschap bleek een belangrijke rode draad waaraan we de komende tijd samen met de organisatie handen en voeten gaan geven.

We hebben het voortouw genomen in het opzetten van een regionaal arbeidsmarktplatform waarin de provincie en een aantal gemeenten uit de regio participeren. Dit platform gaat begin 2019 van start en geeft ons de mogelijkheid ons te profileren op de arbeidsmarkt. Daarnaast hebben we een start gemaakt met het opzetten van een e-onboarding, een introductie voor nieuwe medewerkers die al meteen na de selectie begint. Op die manier maken medewerkers een vliegende start vanaf hun eerste werkdag.

Om het verzuim, wat voor een belangrijk deel werd veroorzaakt door stressklachten, te bestrijden zijn we gestart met een stresspreventieteam. Leidinggevende en HRM-adviseurs zijn opgeleid om stress te herkennen en vroegtijdig in te grijpen. Een belangrijke schakel hierin is de organisatiecoach die medewerkers korte tijd begeleidt en zo verzuim voorkomt of verkort. We hebben gezien dat het verzuim in de tweede helft van 2018 is gedaald en hopen dat deze trend doorzet in 2019.

Om de gesprekkencyclus te moderniseren en de verantwoordelijkheid hiervoor meer bij de medewerkers te leggen is een pilot gestart met een app die op een makkelijke manier ontwikkeldoelen en feedback daarop faciliteert. Ongeveer 100 collega's maken hier gebruik van. Samen met de leverancier evalueren we hoe de app bevalt en hoe deze kan worden doorontwikkeld.

Eind 2018 is het medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd waarbij verschillende aspecten van het werk tegen het licht zijn gehouden zoals de doelen van de organisatie, de inhoud van het werk, de mate van invloed en zelfstandigheid en werkdruk. De resultaten daarvan zijn begin 2019 gepresenteerd en hebben de gemeente het keurmerk 'Beste Werkgever' opgeleverd. Dit keurmerk is een samenwerking tussen Effectory en Intermediair en wordt toegekend als een organisatie bovengemiddeld scoort op een aantal facetten van het onderzoek.

Alle medewerkers zijn getraind op agressie.

We hebben onze eigen WaalwijkAcademie ingericht en van daaruit ons opleidingsaanbod gepresenteerd. Medewerkers hebben zo voortdurend zicht op het aanbod en kunnen zich gemakkelijk inschrijven. In de zomer hebben we samen met de gemeente Dongen een summerschool georganiseerd waar veel korte workshops konden worden gevolgd. Ook is het gelukt om medewerkers via dit platform hun kennis en vaardigheden te laten delen. Een goed voorbeeld hiervan is de workshop "Gezond Vergaderen" waarbij de managementsecretarissen zorgen voor vergaderagenda's die voldoen aan dit principe, zodat alle deelnemers goed voorbereid aan een vergadering beginnen.

De Europese privacywetgeving en de AVG hebben we vergeleken met onze data-verzameling en onze processen. Daar waar onterecht gegevens verzameld en opgeslagen werden hebben we dit aangepast.

Arbo

Er is een een periodiek medisch onderzoek uitgevoerd onder alle medewerkers waarvan elke deelnemer zijn eigen resultaten en aanbevelingen heeft ontvangen. Daarnaast is er een totaalbeeld voor de hele organisatie gepresenteerd. Alle teams zijn getraind om meer weerbaar te zijn tegen agressie.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Met talentmanagement hebben we in 2018 nog geen grote stappen gezet. We stimuleren en prikkelen medewerkers en management wel om talent maximaal in te zetten, maar we hebben nog geen software ingericht waarin dit systematisch wordt bijgehouden en gestimuleerd.

Toelichting personele formatie en personele lasten (inclusief inhuur 2018)

Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling van de begrote formatie volgens de jaarlijkse B2-staat en de personele bezetting per ultimo jaar voor de periode 2013-2018.

Omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Begrote formatie B2-staat	348,0	332,1	339,6	334,9	336,6	333,3
Bezetting per ultimo jaar	312,2	311,7	314,7	317,6	312,4	312,9

Voor wat betreft formatie en bezetting zijn in 2018 geen bijzonderheden te melden ten opzichte van de voorgaande jaren. De begrote formatie is in 2018 iets lager dan in 2017, de bezetting is in 2018 nagenoeg gelijk gebleven. Het vacaturevoordeel is in 2018 weer ingezet als inhuurbudget om de capaciteitsproblemen als gevolg van de vacatures binnen de teams op te lossen.

De verwachting is dat in 2019 de formatie en bezetting aanzienlijk gaat uitbreiden. Dit is het gevolg van de bestuurlijke besluitvorming over de organisatorische aanpassingen bij TWYZ in het najaar van 2018, die in de loop van 2019 worden geëffectueerd.

Personele lasten (inclusief inhuur)

In het onderstaand overzicht is het resultaat op de personeelslasten (inclusief inhuur) van 2018 opgenomen.

2018	Budgetten personeel	Werkelijke kosten/baten	Bruto resultaat
Personeelslasten producten	1.341.273	1.317.673	23.600
Personeelslasten kostenplaatsen	21.153.605	20.746.878	406.727
Totaal personeelslasten	22.494.878	22.064.551	430.327
Inhuur producten	1.076.935	1.179.867	-102.932
Inhuur kostenplaatsen	5.859.700	5.615.618	244.082
Totaal inhuur	6.936.635	6.795.485	141.150
Vergoedingen personeel	-188.000	-248.461	60.461
Totaal inkomsten derden	-188.000	-248.461	60.461
Resultaat personeelsIn (incl. inhuur)	29.243.513	28.611.575	631.938

De personeelslasten 2018 (uitbetaalde salarissen) zijn ruim € 0,5 mln hoger dan in 2017. Dit wordt volledig veroorzaakt door de salaris- en IKB-verhoging 2018 (twee verlofdagen zijn omgezet in geld) vanuit de cao-afspraken en de stijging van de werkgeverslasten. De formatieve bezetting is in 2018 is nagenoeg gelijk gebleven. Het voordeel op de personeelslasten is veroorzaakt door vacaturevoordeel, dat abusievelijk bij enkele teams niet is overgeboekt naar inhuurbudget.

De beschikbare inhuurbudgetten (reguliere inhuurbudgetten, vacaturevoordelen en projectbudgetten) waren in 2018 meer dan toereikend om de inhuurkosten van ruim € 6,8 mln af te dekken. De inhuurkosten 2018 waren wel ongeveer € 1,8 mln hoger dan in 2017. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door TWYZ (achterstanden inlopen en organisatorische aanpassingen), meer ruimtelijke en bouwontwikkelingen (TREW, TOOR), meer maatschappelijke projecten (TMAO) en continuïteit in de bedrijfsvoering (THRM). De verwachting is dat met name bij TWYZ in 2019 met het zetten van de organisatorische aanpassing de personeelslasten (vaste bezetting) zullen stijgen en de flexibele inhuurkosten zullen dalen.

Planning & Control

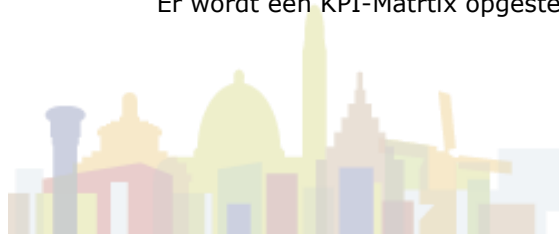
Wat willen we bereiken?

De totstandkoming van de P&C producten is een tijdrovende en veelal "papieren" exercitie. Informatie wordt uitgevraagd, gecontroleerd, geredigeerd en al dan niet aangevuld met financiële gegevens. Dit vergt op dit moment veel tijd, is niet efficiënt en foutgevoelig. Bovendien maakt het gebruiksvriendelijke digitale ontsluiting naar zowel de raad als onze inwoners lastig. Dit laatste is ook een uitdrukkelijke wens van de raad die al meerdere malen het college heeft gevraagd naar een begrotings-app of een digitale "begroting in een oogopslag". In 2018 zal een ICT applicatie zijn aangeschaft om de begroting 2019 met een nieuwe, gedigitaliseerde werkwijze op te stellen en te ontsluiten voor raad en inwoners.

Daarnaast stuurt Waalwijk op zijn ambities door inzicht op basis van meetbare indicatoren. In 2017 is gestart met een project om beschikbare sturingsinformatie op een eenvoudige wijze d.m.v. een dashboard te ontsluiten voor teammanagers, programmamanagers, directie, college en raad. Het project dient de navolgende zaken op te leveren:

1. Behoeft: in kaart wordt gebracht welke sturingsbehoefte de belangrijkste stakeholders hebben en welke KPI's daarbij moeten worden verzameld.
2. Genereren en registreren: op basis van de sturingsbehoefte een organisatie breed KPI-matrix (Kritische Prestatie Indicatoren) ontwikkelen waarbij inzichtelijk wordt gemaakt welke KPI's aan welke ambitie/doelstelling bijdragen.
3. Ontsluiten en presenteren: met behulp van speciale software gegevens/data uit eigen applicaties halen en indien mogelijk ook uit externe bronnen. Uitgangspunt is dat de benodigde KPI's met een geringe inspanning opgeleverd kunnen worden en uiteraard van voldoende kwaliteit zijn.

Er wordt een KPI-Matrix opgesteld die langs twee lijnen wordt gevuld:

- Bottom up: Wat hebben we? Vanuit de behoefte van de teammanagers worden per team dashboards ontwikkeld.
- Top down: Wat willen we? Vanuit de behoefte van de verschillende doelgroepen (directie, college en raad) wordt m.b.v. de KPI matrix onderzocht welke doelen nog "blinde vlekken" bevatten en welke prestatieingen niet/onvoldoende bijdragen aan de sturing.

De Top down aanpak gaat de strategische doelen van de organisatie vertalen naar concrete KPI's. Er wordt in kaart gebracht op welke strategische doelen gemonitord moet worden en welke KPI's daarbij worden gehanteerd. Hierbij ligt de focus vooral op de KPI's welke relevant zijn voor de raad, college, Directie en Rijksoverheid. De raad zal hier nadrukkelijk bij betrokken worden. Ook in 2018 zal worden deelgenomen aan de landelijke benchmarks: Vensters voor Dienstverlening en Bedrijfsvoering en zal ook gebruik worden gemaakt van de benchmarkgegevens die zijn opgenomen in Waarstaatjegemeente. Ook deze gegevens zullen in de matrix worden verwerkt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Algemeen

In 2018 is het organisatie-ontwikkeltraject Vanzelfsprekend Waalwijk voortgezet en is ingezet op het verder realiseren van de geformuleerde ambities:

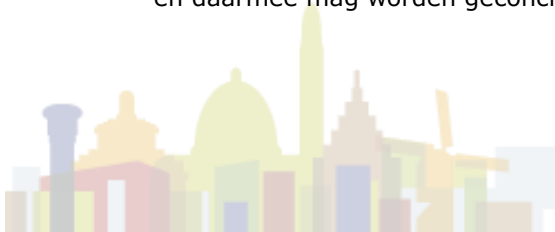
1. Wij willen dat onze mensen het goed naar hun zin hebben, uitstekende prestaties leveren en het maximale uit zichzelf halen;
2. Maximaal maatschappelijk rendement van het geld van de burger en als organisatie willen we bij de beste horen;
3. Sturen op basis van vertrouwen binnen de gestelde kaders;
4. Flexibiliteit, ondernemerschap, betrokkenheid en partnerschap.

In 2018 is extra aandacht besteed aan evaluatie van het dagelijks handelen. Leren we van gemaakte fouten en delen we successen. De teams hebben diverse acties ondernomen om hier inhoud aan te geven; zoals o.a.:

1. Beleidsterrein cross-over (laten) visiteren door een vergelijkbare gemeente (PMG).
2. Bij onze kernpartners expliciet uitvragen in hoeverre onze kaders voor hen werkbaar zijn.
3. Leren van gedragsinterventies.
4. Uitwisseling van kennis en ervaringen tussen teams (intervisie).

Ook via de Waalwijkacademie zijn trainingen aangeboden om evaluatie te bevorderen.

Sinds januari 2019 mag de gemeente Waalwijk het keurmerk Beste Werkgever 2018-2019 voeren en daarmee mag worden geconcludeerd dat we met ambitie 1 op de goede weg zijn.

Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan het samenstellen van een set van effect/prestatie indicatoren per beleidsveld van de programmabegroting. Voor de dagelijkse bedrijfsvoering is een dashboard in ontwikkeling waarmee teams hun werkvoorraad kunnen monitoren en aansturen. Met behulp van de jaarlijkse benchmark "Vensters voor bedrijfsvoering" kunnen we onze bedrijfsvoeringsprestaties vergelijken met andere gemeenten.

Met behulp van de benchmark "Waarstaatjegemeente" kunnen we onze prestaties op alle beleidsvelden vergelijken met andere gemeenten.

Digitalisering Planning en Controlcyclus.

In 2018 is de rapportagetool (Pepperflow) geïmplementeerd en dat heeft geresulteerd in een volledig gedigitaliseerde begroting en aansluitend ook het najaarsbericht, het voorjaarsbericht en de jaarrekening 2018. Via de "App" kunnen bestuur en inwoners alle P&C documenten digitaal en plaats onafhankelijk raadplegen. De komende jaren zal e.e.a. verder worden geoptimaliseerd. Zoals hiervoor aangegeven zal de begroting 2020 worden aangevuld met effect/prestatie indicatoren per beleidsveld.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

De voorgenomen activiteiten zijn allemaal ingang gezet.

Interne controle

Wat willen we bereiken?

Jaarlijks verricht IC controle op bedrijfsprocessen van de gemeente Waalwijk om te komen tot een optimale procesbeheersing en een oordeel te kunnen geven over de rechtmatigheid, juistheid en volledigheid van de kosten en opbrengsten in de jaarrekening. De controle dient tevens als basis voor de rechtmatigheidsverklaring van de externe accountant.

De controle is gebaseerd op een vooraf opgestelde en door directie en externe accountant vastgestelde planning. Bij de planning wordt via een monitor de prioriteiten van de te controleren processen bepaald o.b.v. de financiële omvang en stand van zaken van de AO/IC van een proces.

De controle bestaat uit het beoordelen van de administratieve organisatie, het verrichten van deelwaarnemingen en het maken van financiële aansluitingen. Uitgangspunt bij de controle is gericht op de belangrijkste risico's binnen de processen. Uit de controles voortkomende aanbevelingen worden jaarlijks gemonitord.

De bevindingen en aanbevelingen worden twee maal per jaar via een samenvatting ter kennis name aangeboden aan directie en college.

De gemeente Waalwijk werkt aan een zelf-controlerende organisatie. Daarom is IC vanaf 2015 gestart met de overdracht van de eerstelijnscontroles naar de teams.

Wat hebben we gedaan in 2018?

In 2018 heeft IC conform planning 23 bedrijfsprocessen gecontroleerd. De bevindingen zijn via een standaard samenvatting per proces gerapporteerd aan directie en college. De verwachting op basis van de bevindingen is dat gemeente Waalwijk voor 2018 een goedkeurende accountantsverklaring ontvangt van de externe accountant.

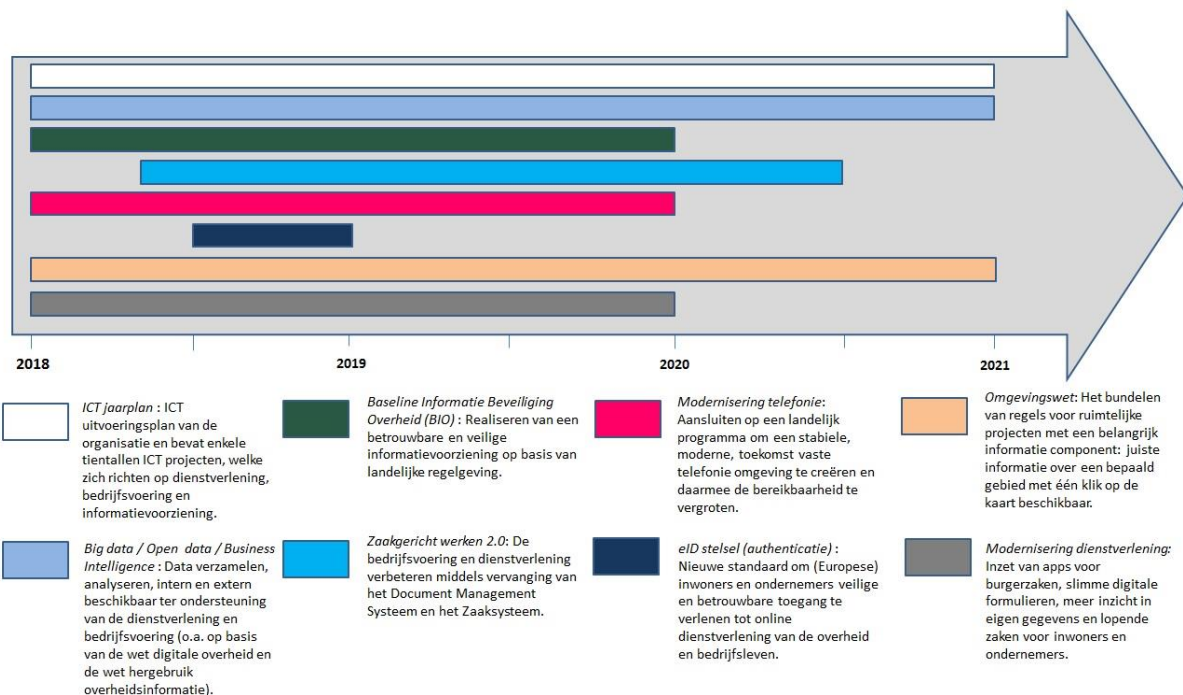
De eerstelijnscontroles van een aantal processen zijn reeds vóór 2018 overgedragen aan de betreffende teams (processen debiteuren, subsidie, leges burgerzaken, belastingen, crediteuren en transities). In 2018 zijn de eerstelijnscontroles overdragen aan de teams voor de processen autorisaties en omgevingsvergunningen. De teams verrichten de eerstelijnscontroles en rapporteren hun bevindingen aan IC. IC monitort, beoordeeld de selectie van de gedane deelwaarnemingen, beoordeeld de bevindingen, verricht steekproeven en neemt de bevindingen mee in de rapportages aan DT en college.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

n.v.t.

ICT

Wat willen we bereiken?

Wat hebben we gedaan in 2018?

ICT jaarplan 2018

In 2018 is uitvoering gegeven aan het ICT jaarplan 2018. Het ICT jaarplan 2018 bestond uit 20 ICT projecten vanuit de organisatie en team ICT om de bedrijfsvoering & dienstverlening te

optimaliseren alsmede de ICT infrastructuur te moderniseren. Negen projecten van het ICT jaarplan 2018 lopen door naar 2019 (gepland), negen projecten zijn afgerond, één project is geannuleerd en één project is samengevoegd met een lopend project.

Omgevingswet

In 2018 heeft de projectgroep die zich met het digitaal spoor bezig houdt de pilot GEO-data opgeleverd. Binnen deze pilot is de informatievoorziening van het onderwerp 'monumenten' omgevingswet-proof gemaakt. De data is geanalyseerd, geactualiseerd, centraal opgeslagen en digitaal beschikbaar gemaakt op de website van de gemeente Waalwijk. Inwoners en ondernemers (veelal de notarissen) zijn in staat zelfstandig deze informatie op te vragen. Dit verbetert de dienstverlening naar deze doelgroep, maar heeft ook een positief effect op de bedrijfsvoering. Dit uit zich door minder informatieverzoeken over monumenten bij de gemeente. Uiteindelijk moet dit voor alle openbare GEO-informatie gebeuren. Dit gebeurt op basis van de visie op GEO-informatie.

Visie op GEO-informatie 2018-2021

De gemeente Waalwijk heeft te maken met verschillende wettelijke verplichtingen (o.a. de omgevingswet, de wet digitale overheid en de wet open overheid) die gevolgen hebben op het gebruik van informatie. Vandaar dat de visie op GEO-informatie geactualiseerd is. Deze visie op GEO-informatie is richtinggevend en kader stellend voor de komende vier jaar v.w.b. het gebruik van informatie met een locatie aanduiding ofwel geografische informatie. De lijn is dat inwoners, ondernemers, ketenpartners en interne medewerkers toegang krijgen tot niet-vertrouwelijke, geactualiseerde GEO-informatie.

Modernisering telefonie

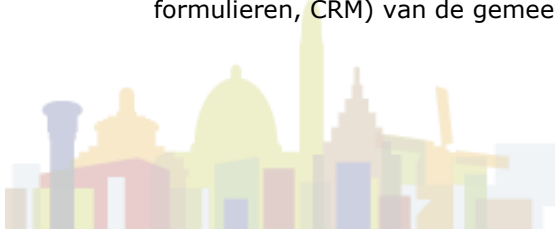
In 2018 is de overstap naar een andere telefonie provider gestart en afgerond. Tevens is de overstap gemaakt naar een modernere techniek voor bellen (VAN ISDN30 naar SIP). Dit project is onderdeel van een meerjaren programma om de telefonie te moderniseren, de kwaliteit te waarborgen, klaar te zijn voor toekomstige ontwikkelingen en de kosten te reduceren.

Baseline informatiebeveiliging Overheid

De project werkzaamheden rondom informatiebeveiliging zijn in 2018 beperkt geweest. De focus lag in 2018 vooral op het uitvoeren van werkzaamheden om de gemeente Waalwijk AVG-proof te maken. De gemeente Waalwijk is gaan deelnemen aan de aanbesteding GGI-veilig vanuit het landelijke programma Samen Organiseren van de VNG. Vanuit deze aanbesteding koopt de gemeente Waalwijk gezamenlijk beveiligingsproducten en diensten in om het beveiligingsniveau van haar informatiesystemen te vergoten.

Zaakgericht werken 2.0

De Europese aanbesteding van het centrale informatiesysteem onder de noemer InProces (zaaksysteem, document management systeem, klant contact systeem, digitale formulieren, CRM) van de gemeente Waalwijk is afgerond. Tevens is de implementatie gestart van

InProces. Dit is een meerjaren project (live gang 2019) en moderniseert het centrale informatiesysteem van de gemeente en moet uiteindelijk leiden tot een verbeterde interne informatievoorziening, bedrijfsvoering en dienstverlening naar inwoners en ondernemers.

Modernisering dienstverlening

Team ICT heeft in samenwerking met alle teams nieuwe digitale formulieren ontwikkeld voor inwoners en ondernemers. Het resultaat is o.a. zichtbaar geworden in de landelijke meting van de digitale volwassenheid van gemeenten. Met het aanbod digitale producten en diensten voor ondernemers is de gemeente Waalwijk gestegen naar de nr. 1 positie (van de 355 gemeenten) en voor inwoners gestegen naar de 14e plek.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Big Data / Business intelligence

Voor diverse teams (WIJZ, PUB, ICT, FIN) zijn dashboards ontwikkeld ter ondersteuning van de bedrijfsvoering. Hiermee zijn teams in staat om op basis van prestatie indicatoren te sturen op dienstverlening en bedrijfsvoering. Werken met data (Big Data, Open data, data-analyses, etc.) is een belangrijke ontwikkeling waar we ons de komende tijd op willen richten maar waarvoor momenteel kennis, ervaring en capaciteit ontbreekt.

eID stelsel

In 2018 is een nieuwe vorm van digitale identificatie geïntroduceerd genaamd eIDAS en is een aanvulling op het huidige stelsel digitale identificatie (DigiID en eHerkenning). eIDAS is geïntroduceerd om aanvragen van digitale producten en diensten van de gemeente Waalwijk vanuit het buitenland mogelijk te maken. Met de implementatie van eIDAS zijn kosten gemoeid. In 2019 gaat de gemeente Waalwijk de software vervangen die het mogelijk maakt de digitale producten en diensten aan te vragen (zie ook zaakgericht werken 2.0) en daardoor zou het nodig zijn om eIDAS twee keer te implementeren met dubbele kosten als gevolg.

Informatiebeveiliging en bescherming van persoonsgegevens (privacy)

Wat willen we bereiken?

Vanaf 25 mei 2018 dient de gemeente Waalwijk te voldoen aan de verplichtingen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De nieuwe verplichtingen brengen een grotere documentatieplicht met zich mee, een verantwoordingskader en het inbedden van de toepassing van de nieuwe wetgeving in de processen waar persoonsgegevens worden verwerkt. In het eerste en tweede kwartaal 2017 voerden we een nulmeting uit. Het daaruit opgestelde implementatieplan wordt in 2018 afgerond, zodat we in control zijn op het privacyvlak.

Daarnaast worden over de breedte van de implementatie van de BIG in 2018 verdere verbeteringen gerealiseerd met een focus op de onderdelen waar nu relatief lager op gescoord wordt.

Het informatiebeveiligingsbeleid dat in 2015 is vastgesteld zal in 2018 worden geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zal het informatiebeveiligingsbeleid 2019-2022 worden vastgesteld. Verder zullen we de bewustwordingscampagne Informatieveiligheid en Privacy voortzetten.

Medio 2018 zal de eerste ENSIA-cyclus worden afgerond. ENSIA staat voor Eenduidige Normatiek en Single Information Audit en draagt bij aan het vergroten van de informatieveiligheid en het verminderen van de administratieve last die gemeenten hebben op het gebied van toezicht op informatieveiligheid:

- De verschillende vragenlijsten die gemeenten eerder moesten invullen op het gebied van informatieveiligheid zijn samengevoegd (denk aan de zelfevaluatie BRP, PNIK, en BAG).
- De vragenlijst is flink ingekort, o.a. door het weglaten van alle dubbelingen
- De auditvragen voor de aansluiting op Digid en Suwinet worden ook via ENSIA beantwoord en geaudit.
- Het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten is verder geprofessionaliseerd door nog maar op 1 moment per jaar een uitvraag te doen
- Het verantwoordingsproces is aangesloten op de gemeentelijke P&C-cyclus

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

In 2018 liep de actualiteit van het informatiebeveiligingsbeleid af. Het beleid is nu ouder dan drie jaar. In 2018 werd ook duidelijk dat de norm voor informatiebeveiliging zou veranderen. Vanaf 2019 gaan we over op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid, de BIO. Voor 2019 zullen we dus aan de slag gaan met de implementatie van deze BIO en zal het nieuw vast te stellen beleid hierop gebaseerd worden.

In het jaarplan voor 2018 stelden wij ons ten doel om de BIG-normen rond logging en business continuity management te implementeren. Doordat de implementatie van de AVG nog te veel energie vergde is dit in 2018 niet gelukt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Sinds december 2015 heeft er jaarlijks een GAP-analyse plaatsgevonden om de voortgang van de implementatie van de BIG-normen in beeld te brengen. Ten opzichte van vorig jaar is er niet veel veranderd omdat de beveiliging op adequaat niveau is en de energie met name in de implementatie van de AVG is gaan zitten.

Over 2018 is het aantal vragen in ENSIA flink teruggebracht. Hierdoor hebben de percentages over 2018 niet dezelfde basis als de drie jaren er voor. Sommige vragen zijn vervangen.

Horizontaal toezicht

Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG)	2015	2016	2017	2018	verschil
onderwerp	0-meting	1-meting	2-meting	3-meting	
Beveiligingsbeleid	100%	100%	100%	95%	-5%
Organisatie van de beveiliging	47%	84%	89%	88%	-2%
Beheer van middelen voor de informatievoorziening	48%	55%	100%	84%	-16%
Beveiligingseisen tav het personeel	19%	54%	82%	84%	2%
Fysieke beveiliging	56%	97%	94%	95%	1%
Beheer bedieningsprocessen	58%	63%	90%	94%	4%
Toegangsbeveiliging	59%	72%	90%	100%	10%
Aanschaf, ontwikkeling, OH Informatiesystemen	40%	51%	88%	93%	5%
Beheer van incidenten	26%	97%	100%	100%	0%
Continuïteitsbeheer	30%	56%	54%	50%	-4%
Naleving	67%	89%	97%	100%	3%
Totaal gewogen norm	48%	72%	85%	85%	0%

Verticaal Toezicht

Gebied	Toezichthouder	Resultaat
BRP	RvIG	Goed
PNIK	RviG	Goed
Digid	Logius (Min. BzK)	Goed
Suwi Baanbrekers	Min. Sociale zaken	Goed
Suwi-inkijk GBD	Min. Sociale zaken	Goed
BGT	Min. I en M	Voldaan
BAG	Min. I en M	Voldaan
BRO	Min. I en M	Onvoldoende (want is nieuwe activiteit voor de gemeente)
BIG (ENSIA)	De eigen CISO	85% implementatie
AVG	De eigen FG	62% implementatie

Privacy

De implementatie van de AVG is 2018 in volle gang geweest. Er is een toezichtrapport van de Functionaris Gegevensbescherming. Samengevat is de conclusie dat er veel werk is verzet, dat de bewustwording onder de medewerkers sterk is toegenomen en dat we op 62% van het einddoel zitten. Op basis van de aanbevelingen uit het toezichtrapport zijn de acties in het jaarplan bepaald.

Implementatie AVG gerealiseerd	2018
Onderwerp	0-meting
Beleid	50%
Processen	53%
Organisatorische inbedding	74%
Rechten van betrokkenen	45%
Samenwerking	58%
Beveiliging	86%
Verantwoording	62%
Totaal gewogen norm gerealiseerd	62%

Beveiligingsincidenten

Beveiligingsincidenten zijn niet te voorkomen, maar kunnen wel geminimaliseerd worden door het treffen van preventieve maatregelen. Beveiligingsincidenten kunnen als graadmeter dienen en bieden input om de kwaliteit van informatiebeveiliging verder te verbeteren.

Beveiligingsincidenten 2018	Classificatie			Totaal
	Hoog	Gemiddeld	Laag	
Computervirus				
Cyberaanval				
Technische storingen				
Uitval outsourcing				
Systeemmisbruik	1			1
Diefstal, verlies, vernieling				
Inloggen en wachtwoorden		2	1	3
Gebruikersincidenten		1		1
Overig				10
Totaal				14

Datalekken

Er zijn 12 datalekken geweest in 2018 waarvan er 5 aan de Autoriteit Persoonsgegevens zijn gemeld. Van deze 5 gevallen is het 2 keer aan betrokkenen gemeld.

Wat gaan we doen in 2019?

Privacywetgeving

Voor 2019 zal de ingezette lijn worden doorgezet en aansluiting worden gemaakt met de ontwikkelingen op het gebied van de privacybescherming. Vanaf 25 mei 2018 moet de gemeente Waalwijk voldoen aan de verplichtingen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De nieuwe verplichtingen brengen een grotere documentatieplicht met zich mee, een verantwoordingskader en het inbedden van de toepassing van de nieuwe wetgeving in de processen waar persoonsgegevens worden verwerkt. Er is een projectorganisatie gevormd, waarbij een projectleider de implementatie van de AVG onder zijn hoede neemt. In de projectorganisatie nemen de directeur bedrijfsvoering en dienstverlening, de programmamanager Veiligheid, de FG en uiteraard de projectleider zelf deel.

Onderstaande tabel met aanbevelingen komen uit het jaarrapport van de FG.

	Aanbeveling
1	Beleid op deelthema's maken en communiceren
2	Benoemen van een CISO en een Privacy Officer
3	Teams rapporteren jaarlijks op aspecten van privacyborging
4	Beschrijven en vaststellen van avg-processen
5	Vaststellen procedures voor de rechten van de burger
6	In beeld brengen gegevensuitwisselingen met andere organisaties
7	Naleving van verwerkersovereenkomsten door leverancier aantonen
8	Beoordelen lopende overeenkomsten/convenanten
9	Zorg voor een vastgesteld beleid rond logging.
10	Implementatie BIO
11	Register PIA's aanleggen en beheren
12	Procedure rond het werken met toestemming
13	Onderzoek verhogen veiligheid van het gebruik van e-mail

De projectleider AVG en de CISO leveren plannen op om deze aanbevelingen op te volgen, afgestemd met de directie en de teams.

Informatiebeveiliging

In het jaarplan zijn diverse projecten en normen benoemd die prioriteit krijgen in 2019. Onder meer:

- Het scheiden van taken van de FG en de CISO
- Het benoemen van een Security en Privacy Officer, ter ondersteuning van teams
- het realiseren van een nieuw informatiebeveiligingsbeleid op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (kort: BIO);
- verdere borging van de AVG in de organisatie;
- implementeren van BIO-normen rond logging en business continuïteit;

- het vaststellen van personeelsbeleid specifiek geënt op informatiebeveiliging

Communicatie

Wat willen we bereiken?

De kern van onze doelstellingen voor 2018 staat beschreven in de notitie "Waalwijk werkt aan communicatie 2.0" die door het college is vastgesteld. In deze notitie wordt onder meer benadrukt dat wij die middelen inzetten die passen bij onze doelgroepen, op maat en op een persoonlijke manier. Waar mogelijk kiezen we bij voorkeur voor digitale middelen, maar andere vormen blijven uiteraard beschikbaar. We werken met minder tekst en meer beeld, aansluitend bij de belevingswereld van onze inwoners en huidige beeldcultuur.

In 2018 hebben we - evenals in voorgaande jaren - gewerkt aan de juiste inzet van diverse sociale media. Het meeste aandacht gaven wij aan Facebook, juist omdat met dit middel interactie en participatie mogelijk is. Twitter zetten we in voor korte servicegerichte berichten, Instagram is vooral geschikt voor beelden. Onze website www.waalwijk.nl is het online platform voor productinformatie, digitale transacties, korte zakelijke mededelingen en achtergrondinformatie. Het onderdeel voor ondernemers op de website is in 2018 uitgebreid.

Het monitoren van alle sociale media en het reageren op berichten (webcare) is een steeds belangrijker onderdeel van elke communicatiestrategie geworden. Hierin hebben we stappen gezet, vooral in rapportages (analyses van OBI4wan uitkomsten) die duidelijk maken hoe de buitenwereld reageert en welk sentiment mensen koppelen aan een bepaald thema.

Wat betreft interne communicatie heeft in 2018 de methodiek van Factor C (uitgebreide omgevingsanalyse als vertrekpunt voor heldere projectcommunicatie) in de organisatie steeds meer voeten aan de grond gekregen. In 2019 gaan deze methodiek nog verder uitrollen in de organisatie. In 2018 is een start gemaakt met de uitrol van de nieuwe HRM-strategie. Daar gaan we in 2019 mee verder.

In 2018 hebben we een pilot gedaan met de inzet van WhatsApp.

Wat hebben we gedaan in 2018

In 2018 hebben we veel energie gestoken in het formatief op orde krijgen van bureau Communicatie. Dat is gelukt. In 2019 gaan we werken aan een betere balans tussen bestuursondersteuning en beleidscommunicatie en benaderen we communicatievraagstukken vanuit integraliteit.

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Wat we in 2018 hebben laten liggen is het interne taaltraject. Het opleiden en inzetten van zogenaamde taalcoaches om een verbeterslag te kunnen aanbrengen in de schrijfvaardigheid van collega's.

De overgang van (een deel van) de webcare naar het KCC is op verzoek van team Publiekszaken in 2018 nog niet gerealiseerd (ivm KCC op sterkte krijgen/andere prioriteiten). Inmiddels hebben we hier begin 2019 een start mee gemaakt. In het eerste kwartaal van 2019 krijgt dit verder vorm.

Inkoop

Wat hebben we gedaan in 2018?

Bij team inkoop zijn in januari 2018 in totaal 85 trajecten aangemeld. Gedurende het jaar zijn hier nog 32 trajecten aan toegevoegd. Er zijn in totaal 90 trajecten afgerond in 2018. De overige trajecten zijn nog in behandeling of op verzoek van de teams doorgeschoven naar 2019 of zijn te komen vervallen. Van het totaal aantal trajecten heeft team TOOR 26 trajecten zelfstandig uitgevoerd. Verder zijn er 26 trajecten enkelvoudig onderhands (1op1 gegund) middels een portefeuille stuk, motiveringsmemo of volstaat een enkelvoudig onderhandse procedure gezien de opdrachtwaarde.

Het overall inkoopresultaat in 2018 betreft 12% (2017: 16%). De daling wordt veroorzaakt doordat de ramingen van trajecten dichterbij de daadwerkelijke inschrijfsom liggen of nagenoeg gelijk zijn. Geconstateerd wordt dat de tarieven van goederen en diensten stijgen ten opzichte van andere jaren.

In 2018 is er 20 keer middels een portefeuille stuk of motiveringsmemo gevraagd om af te wijken van de gebruikelijke inkoopprocedure. Teams maken steeds vaker gebruik van een marktverkenning en/of een marktconsultatie. Gedurende dit proces wordt het eisen en wensen pakket getoetst in de markt. Op deze manier wordt inzicht verkregen over wat er in de markt te verkrijgen is. Dit kan leiden tot het gunnen van een opdracht middels een enkelvoudig onderhandse procedure. In het inkoophandboek zal een aanpassing plaatsvinden dat trajecten na het doorlopen van een marktverkenning en/of marktconsultatie middels een motiveringsmemo mogelijk enkelvoudig onderhands gegund mogen worden bij een akkoord van inkoop en van de teammanager van het betreffende team.

Het aantal aanbestedingen, waarbij lokale ondernemers zijn uitgenodigd in 2018 is 55% (2017: 59%). Conform het inkoopbeleid heeft de gemeente oog voor de lokale economie en probeert bij meervoudig onderhandse aanbestedingen waar mogelijk lokale ondernemers uit te nodigen. In sommige gevallen is er voor een specifieke opdracht geen lokale ondernemer gevestigd. Verder kan er geen invloed worden uitgeoefend tot deelneming bij openbare procedures. Op het inkooptrajectformulier dient per inkooptraject gemotiveerd worden of er oog is voor lokale ondernemers.

Duurzaam inkopen 2018:44%, 2017 34%) wordt gerealiseerd door het opnemen van duurzaamheidscriteria in de inkoop- en aanbestedingsprocedure. Voor diverse productgroepen zijn duurzaamheidscriteria ontwikkeld, die waar mogelijk worden toegepast. Wanneer er geen criteria zijn uitgewerkt voor een betreffende productgroep is het criteriadocument niet van toepassing op de betreffende inkoop- en aanbestedingsprocedure. Op het inkooptrajectformulier dient per inkooptraject gemotiveerd worden of er duurzaamheidscriteria zijn toegepast.

Conform het social return beleid en de aanbestedingswet wordt social return niet opgenomen bij: een opdrachtwaarde lager dan € 30.000,-, een doorlooptijd korter dan 6 maanden, bij leveringen en bij opdrachten waarbij de bijzondere voorwaarden niet van toepassing is op de uitvoering van de overheidsopdracht. Op basis van deze voorwaarden is de toepassing van social return bij inkoop- en aanbestedingstrajecten licht teruggelopen (2018: 5%, 2017: 8%). Op het inkooptrajectformulier dient per inkooptraject gemotiveerd te worden of social return wordt toegepast. Met TMAO en Baanbrekers wordt momenteel onderzocht hoe op dit onderdeel weer een impuls kan worden gegeven.

Het aantal aanbestedingen dat op de beste prijs-kwaliteitverhouding wordt gegund is lager ten opzichte van de andere jaren (2018: 34%, 2017: 41%). Ondanks dat de Aanbestedingswet voorschrijft om op basis van de beste prijs-kwaliteitverhouding te gunnen mag nog op laagste prijs worden gegund middels motivering. In 2018 heeft team TOOR meer aanbestedingen in de markt gezet ten opzichte van andere jaren. Veelal worden deze aanbestedingen op laagste prijs gegund, gezien de kwaliteit meestal al is omschreven in de besteksposten en de prijs uiteindelijk de doorslag geeft.

In 2018 is geconstateerd dat een kwaliteitsimpuls voor contractbeheer en contractmanagement noodzakelijk is. Het contractbeheer en contractmanagement zal worden ondersteund door het onlangs aangeschafte systeem Inproces. Eind 2018 is gestart met de strategische visie op inkoop. Het verder doorontwikkeling en professionalisering van in de inkoopfunctie zal in 2019 verder worden vormgegeven.

Team inkoop heeft in 2018 de navolgende prioritering aangehouden bij inkoop- en aanbestedingstrajecten:

1. Europese aanbesteding en politiek belangrijke trajecten
2. Openbare aanbesteding
3. Meervoudig onderhandse aanbesteding
4. Enkelvoudig onderhandse aanbesteding

Bovenstaande prioritering heeft geresulteerd dat de teams in 2018 meer trajecten zelfstandig hebben uitgevoerd. Team inkoop heeft daarbij een meer coördineerde rol gekregen.

Middels het E-aanbesteden worden (Europese) aanbestedingen volledig digitaal in de markt gezet en doorlopen. In 2018 is een vervolg gegeven aan het E-aanbesteden door de aanbestedingen digitaal te laten doorlopen middels de aangeschafte tendermodule van Negometrix en via Tendered.

Met de Hart van Brabant gemeenten heeft periodiek afstemming plaatsgevonden omtrent verdere samenwerking op inkoopgebied om zodoende kennis te delen en beleid, gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten te organiseren en werkwijze op elkaar af te stemmen.

Wat willen we bereiken?

In de begroting 2018 is het programma Binnenstad niet expliciet opgenomen. Dit geldt ook voor de andere programma's Veiligheid, Economie en Duurzaamheid (opgestart nadat de nieuwe coalitie in 2018 van start is gegaan). Vanaf de begroting 2019 zijn deze programma's als afzonderlijk hoofdstuk opgenomen, waarbij ambitie, doelstellingen (Wat willen we bereiken?) en maatregelen (Zo gaan we dat doen?) zijn benoemd. In de begroting 2018 is slechts summier binnen Programma 10 Ruimtelijke Strategie een algemene toelichting opgenomen over de Centrumvisie Waalwijk. In deze jaarrekening is ervoor gekozen om de programma's op te nemen in de paragraaf Bedrijfsvoering. De basis is de toelichting, die is opgesteld om de stand van zaken van de strategische visie weer te geven.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Leegstand winkelvastgoed (circa 8.500 m² - 21% van het totaal) omzetten naar andere functies / supermarktaanbod in centrum versterken)

Wyne Strategy & Innovation is ingeschakeld om voor het gehele centrum te werken aan herpositionering, revitalisatie en gerichte acquisitie. Parallel daaraan wordt m.i.v. 2019 deelgenomen aan het provinciaal initiatief voor lokaal leegstandsbeheer naar recept van Volop Den Bosch. Beide projecten worden op basis van cofinanciering door Centrummanagement getrokken.

Organisatiestructuur en slagkracht van de stakeholders versterken door het oprichten van een Bedrijven Investeringszone is eind 2018 helaas (nog) niet gelukt. Begin 2019 zal dit proces breed worden geëvalueerd en een nieuwe draagvlakmeting worden gedaan. Rond de jaarwisseling heeft De Els besloten herpositionering van het winkelcentrum te gaan onderzoeken. Toevoegen van woningen en trekkers, waaronder een supermarkt, zijn daarbij het vertrekpunt.

Ruimtelijke kwaliteit en beleving van het centrum vergroten

Aanleg van de stadstuin is afgerond. Mogelijkheden voor publiekgericht gebruik van het voormalige bodehuisje worden onderzocht. Aanpassen van het Raadhuisplein staat voor eerste helft 2019 gepland. De planstudie voor het verplaatsen van de weekmarkt is zo goed als afgerond.

Meer functies creëren voor vermaak, verblijf en ontmoeting

Het terrassenbeleid voor Markt Raadhuisplein is in overleg met stakeholders herzien. De eventuele (on)mogelijkheid voor het realiseren van serres wordt nog onderzocht. Daarbij komen ook opties als het eventueel autovrij maken en (deels) herinrichten van de Markt aan bod. De lijn om meer evenementen te organiseren in het kader van de levendigheid is doorgezet en de agenda is dit jaar opnieuw afgerond met een winterfeest. In 2019 willen we verder uitbouwen toewerkend naar de opening van het museum.

Uitbouwen thema schoenen, leer en mode

De kansen voor het realiseren van een retailcluster leer en schoenen worden samen met stakeholders en het museumbestuur concreet onderzocht. De selectie van de architect voor het museum is voor het centrum als geheel en voor deze activiteit in het bijzonder van groot belang.

Bereikbaarheid per auto, fiets en openbaar vervoer optimaliseren

De pilot met (deels) gratis parkeren is geevalueerd en wordt voorlopig voortgezet.

Programma Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Vanuit het coalitieprogramma 2018 is, aanvullend op de reeds bestaande programma's Binnenstad, Economie en Veiligheid, het programma Duurzaamheid opgestart. In 2018 is een programmamanager geworven. Vanaf 2019 gaat deze aan de slag met het opstellen van een actuele visie op de Duurzame Ontwikkeling van Waalwijk en de onderlinge afstemming van de verschillende activiteiten ter verduurzaming van de gemeente Waalwijk.

Programma Economie

Wat willen we bereiken?

In de begroting 2018 is het programma Economie niet expliciet opgenomen. Dit geldt ook voor de andere programma's Veiligheid, Binnenstad en Duurzaamheid (opgestart nadat de nieuwe coalitie in 2018 van start is gegaan). Vanaf de begroting 2019 zijn deze programma's als afzonderlijk hoofdstuk opgenomen, waarbij ambitie, doelstellingen (Wat willen we bereiken?) en maatregelen (Zo gaan we dat doen?) zijn benoemd. In de begroting 2018 is met name binnen Programma 7 Werken een algemene toelichting opgenomen over de economische ontwikkeling, het arbeidsmarktbeleid en het grondbeleid inzake bedrijfsterreinen.

De doelstelling van het programma is "een regionaal werkgelegenheidscentrum in Midden-Brabant te zijn, waarbij het werkloosheidscijfer onder het landelijke en Brabantse werkloosheidscijfer ligt."

In het programma Economie hanteren we daarvoor drie programmalijnen, namelijk "ruimte voor bedrijven", "beschikbaar personeel" en "servicegerichte gemeente". Op deze drie lijnen zijn in 2018 acties ingezet. De resultaten van de acties komen terug in de functionele hoofdstukken in de Rekening 2018. Hieronder zijn kort de hoofdzaken weergegeven.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Verheugend is dat de werkloosheid in de gemeente Waalwijk in 2018 harder is gedaald dan in de rest van Nederland. Steeds minder inwoners zijn afhankelijk van een uitkering. Het aantal inwoners met een werkloosheidsuitkering daalde van 1.011 (december 2017) naar 744 (december 2018). Dit is een daling met meer dan 25%! De gemeente zit daarmee op een WW percentage van 2,9%, historisch laag en op gelijk niveau met het landelijk en provinciaal percentage.

Onverminderd wordt doorgewerkt aan het verbeteren van het imago en vestigingsklimaat. Voor wat betreft de digitale dienstverlening neemt de gemeente Waalwijk momenteel de eerste plaats in als het gaat om de digitale volwassenheid van de dienstverlening. Het accountmanagement is uitgebreid en er is een accountplan vastgesteld waarmee onze (4669 ondernemingen) gerichter kunnen worden benaderd.

De samenwerking met de gemeenten Loon op Zand en Heusden, via het Economisch Programma de Langstraat (EPL) wordt doorgezet op de thema's Arbeidsmarkt, huisvesting arbeidsmigranten en versterking van de Leisuresector. Ook de samenwerking op logistiek gebied met de gemeente Tilburg en het Havenbedrijf Rotterdam wordt voortgezet. Gebleken is dat grote logistieke bedrijven onverminderde belangstelling hebben om zich te vestigen in de logistieke topregio Hart van Brabant. Aan dat soort bedrijven wordt ook commitment gevraagd voor (toekomstig) gebruik van de nieuwe insteekhavens. Momenteel wordt geparticipeerd in een onderzoek dat de ruimtebehoefte voor logistiek op middellange termijn in beeld brengt. Uit een ander onderzoek is gebleken dat de ruimtevraag van niet-logistieke bedrijven (de MKB sector) vanwege de aantrekkende economie stijgt. Op dit moment wordt bezien in hoeverre die ruimtevraag gefaciliteerd kan worden vanuit de huidige bedrijventerreinen, door middel van herstructurering, danwel door uitbreiding van het bedrijventerrein. Deze ruimtevraag betreft veelal lokale en regionaal gebonden bedrijven die de gemeente graag wil behouden.

Veel aandacht gaat ook uit aan verduurzaming van de bedrijventerreinen. Onder andere moeten nieuwe bedrijfsgebouwen geschikt zijn voor zonnepanelen en wordt gewerkt aan de plaatsing/vervanging van de windmolens met een hoge opbrengstcapaciteit op het bedrijventerrein. In 2018 is o.a. een havenscan ontwikkeld op basis waarvan een bedrijf kan uitrekenen wat vervoer over water voor hem oplevert. Ook is geparticipeerd in de energiescan die wordt aangeboden door de Stichting Waalwijk CO2-neutraal.

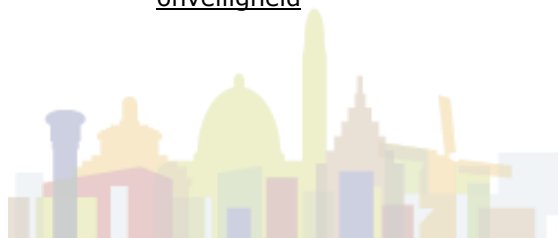
Programma Veiligheid

Wat willen we bereiken?

In de begroting 2018 is het programma Veiligheid niet expliciet opgenomen. Dit geldt ook voor de andere programma's Binnenstad, Economie en Duurzaamheid (opgestart nadat de nieuwe coalitie in 2018 van start is gegaan). Vanaf de begroting 2019 zijn deze programma's als afzonderlijk hoofdstuk opgenomen, waarbij ambitie, doelstellingen (Wat willen we bereiken?) en maatregelen (Zo gaan we dat doen?) zijn benoemd. In de begroting 2018 is in het Programma 1 Kernwaarden, Hoofdstuk 4 Openbare Orde en Veiligheid wel een toelichting gegeven op de uit te voeren werkzaamheden in het kader van veiligheid in 2018. Hieronder wordt een korte toelichting gegeven op de activiteiten in het kader van het programma Veiligheid in 2018. De basis is de verslaglegging van de stand van zaken van de strategische visie.

Wat hebben we gedaan in 2018?

Bewoners en bedrijven stimuleren om actief mee te doen aan voorkomen en bestrijden van onveiligheid

Het college heeft met een aantal basisscholen besloten om gedurende twee jaar het project PIB (Preventie Interventie Basisschoolkinderen) uit te voeren. Daarin wordt vroegtijdig geïntervenieerd bij afglijdend gedrag. De publiekscampagne Veilig Waalwijk is uitgerold waarbij de vraag aan onze inwoners is om van signalen van onveiligheid melding te doen. Om de veiligheid en aantrekkelijkheid van ons bedrijventerrein te verbeteren is samen met de programma's Economie en Duurzaamheid gewerkt aan een plan van aanpak dat in 2019 samen met ondernemers zal worden uitgevoerd.

Adequaat inspelen op de dynamiek die veiligheid met zich meebrengt

De informatie op de website van de gemeente ten aanzien van veiligheid is verbeterd. Daarnaast is het aantal mogelijkheden om melding te kunnen doen uitgebreid. Het BIT heeft onderzocht hoe er naast de aanpak van overlast, ook kan worden gewerkt aan bijvoorbeeld ondermijningscasussen. Dit krijgt verder vorm in 2019. Naast de reguliere zorg vanuit team Wijz wordt sinds 2018 ook specifieke coaching ingezet voor jongeren die wat extra's nodig hebben. Er is een start gemaakt met de evaluatie van het jeugdbeleid, dit wordt gecontinueerd in 2019.

Informatie die nodig is om veilig(er) te worden beschikbaar en bruikbaar maken

Het cameratoezicht in het centrum is geoptimaliseerd door blinde vlekken te elimineren en softwarematig te upgraden. De informatieuitwisseling tussen domeinen sociaal en veiligheid is verder doorontwikkeld om zowel de preventieve als de repressieve activiteiten beter uit te kunnen voeren.

Zorgen dat veiligheid een onderwerp is waar de gehele gemeente zich verantwoordelijk voor voelt

Binnen de gemeente zijn aan alle medewerkers bewustwordings sessies aangeboden. Teamspecifieke uitdagingen op veiligheidsgebied zijn intensief besproken.

Ervoor zorgen dat wij maximaal weerbaar zijn

Alle medewerkers hebben een weerbaarheidstraining gevolgd. In 2018 en 2019 worden tevens verdiepingstrainingen aangeboden aan risicogroepen zoals het interne interventieteam, de Boa's en specifieke medewerkers van het zorgteam. Daarnaast is intensief gesproken over integriteit en zijn afspraken gemaakt over de werkwijze bij (vermoedens van) integriteitsdilemma's.

Voornoemde acties zijn niet eenmalig uitgevoerd maar worden structureel geborgd binnen de organisatie.

Verbonden Partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is een samenwerkingsverband tussen 26 gemeenten (waaronder de gemeente Tilburg) en de hulpdiensten. Om de veiligheid in de regio Midden- en West-Brabant te vergroten en beter voorbereid te zijn op rampen en crises, bundelen de 26 gemeenten, de GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen), de brandweer en de politie de krachten. Dit houdt in dat in de Veiligheidsregio MWB deze verschillende diensten en besturen intensief samenwerken op het gebied van crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid. Per 1 augustus 2010 heeft de overdracht van de lokale brandweer naar de Veiligheidsregio plaatsgevonden.
5. Relatie met programma	1. Veiligheid 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
6. Deelnemende partijen	24 deelnemers, 1,1 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 4,3%. Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.
7. Bestuurlijk belang	DB: n.v.t. AB: Burgemeester Kleijngeld AB: plv. Wethouder van den Hoven
8. Financieel belang	De kosten van de Veiligheidsregio worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2018 is: € 2.407.502.
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 23.716.576 31-12-2018: € 15.818.318 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 40.898.856 31-12-2018: € 57.810.498 prognose
11. Financieel resultaat	2018: € 0,00 prognose
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) richt zich in de periode 2015-2019 op drie risico's: <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitval elektriciteitsvoorziening; 2. Uitval spraak- en communicatiedata; 3. Grootschalige uitbraak infectieziekten. <p>De VRMWB richt zich bij de aanpak van deze risico's op preventie en risicobeheersing.</p>

Regionale Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB)

Regionale Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB)	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	De bestuurlijk juridische verankering van de OMWB is geborgd middels een gemeenschappelijke regeling. Doel is om een verdere verbetering tot stand te brengen in de dienstverlening bij de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht- en handhavingstaken en in de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving op het gebied van milieu en asbest.
5. Relatie met programma	8. Ruimtelijke ontwikkeling, centrumontwikkeling en wonen 8.3 Wonen en bouwen
6. Deelnemende partijen	26 deelnemers, 1,1 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 4,3%. Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oosterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert, Heusden en provincie Noord-Brabant.
7. Bestuurlijk belang	DB: geen vertegenwoordiging AB: Wethouder Daandels AB: plv. Burgemeester Kleijngeld
8. Financieel belang	De kosten van de OMWB worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2018 is: €619.862.
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 6.761.000 31-12-2018: € 0 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 4.295.000 31-12-2018: € 802.209 prognose
11. Financieel resultaat	2018: € 0 prognose
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	Optimalisering bedrijfsvoering.

Streekarchief Langstraat Heusden Altena

Streekarchief Langstraat Heusden Altena	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Heusden
4. Doelstelling en	- De zorg voor het beheer van de overgebrachte archiefbescheiden;

openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> - Toezicht op het beheer van de niet-overgebracht archiefbescheiden; - Het bevorderen van lokaal en streek historisch onderzoek/het optreden als historisch informatiecentrum voor de gemeente Waalwijk.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.1 Bestuur
6. Deelnemende partijen	3 deelnemers, 145.000 inwoners, aandeel Waalwijk 32,6 %. Altena, Heusden en Waalwijk.
7. Bestuurlijk belang	DB: Wethouder Bakker AB: Wethouder Bakker AB: plv. Wethouder van den Hoven
8. Financieel belang	De kosten van het SALHA worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2018 was: € 333.980
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 186.604 31-12-2018: € 186..604 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 77.003 31-12-2018: € onbekend
11. Financieel resultaat	2018: gegevens nog niet beschikbaar
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> - Verdere versterking digitale dienstverlening en invulling geven aan de (soms) conflicterende eisen van nieuwe wetgeving op het gebied van privacy (AVG); - realiseren e-depot; - bijdragen aan de gemeentelijke/regionale hotspot monitor; - archieven en collecties op orde; - verdere efficiëntie van bedrijfsvoering; - aandacht voor erfgoed en cultuurhistorie.

GGD Hart voor Brabant

GGD Hart voor Brabant	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar belang)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	De GGD Hart voor Brabant is een gemeenschappelijke regeling van 25 Brabantse gemeenten met als doel een bijdrage te leveren aan de openbare gezondheidszorg, zoals voorgeschreven door de Wet publieke gezondheid. De GGD beschikt over een goede vermogenspositie.

5. Relatie met programma	7. Volksgezondheid en milieu 7.1 Volksgezondheid
6. Deelnemende partijen	25 deelnemers, 1 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 4,5%. Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, 's-Hertogenbosch, Landerd, Meijerijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis, Sint Michielsgestel, Uden, Vught, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg, Waalwijk en Heusden.
7. Bestuurlijk belang	DB: n.v.t. AB: Wethouder Odabasi AB: plv. Wethouder Daandels
8. Financieel belang	De kosten van de GGD Hart voor Brabant worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2018 was: € 1.406.655,-
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 10.756.000 31-12-2018: € 10.147.000
10. Vreemd vermogen	31-12-2017 : € 8.902.000 31-12-2018: € 7.889.000
11. Financieel resultaat	2018: 357.000
12. Risico's	In het geval van een faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	De komende jaren blijven in het teken staan van verbinding tussen publieke gezondheid en het gemeentelijke sociale domein. Belangrijke ontwikkelingen zijn meer regie voor de inwoner en ondersteuning van kwetsbare inwoners.

Regionale ambulance-voorziening Brabant Midden-West-Noord

Regionale Ambulance-voorziening Brabant Midden-West-Noord	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Den Bosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West Noord (RAV Brabant Midden-West-Noord) is een gemeenschappelijke regeling van 42 Brabantse gemeenten met als doel het verlenen van ambulancezorg. Vanaf 2012 leveren de gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling geen bijdrage meer.
5. Relatie met programma	7. Volksgezondheid en milieu 7.1 Volksgezondheid
6. Deelnemende partijen	42 deelnemers, 1,7 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 2,7 % Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Breda, Cuijk, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Grave, Haaren, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Landerd, Loon op Zand, Mill en Sint Hubert, Meierijstad, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Steenbergen, Tilburg, Uden, Veghel, Vught, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.

7. Bestuurlijk belang	DB: n.v.t. AB: Wethouder Odabasi AB: plv. Wethouder Daandels
8. Financieel belang	De kosten van de RAV worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2018 is: € 0,00.
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 13.036.414 31-12-2018: € 13.036.000 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 3.495.660 31-12-2018: € 2.282.000 prognose
11. Financieel resultaat	2018: gegevens nog niet beschikbaar
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	Geen.

Baanbrekers

Baanbrekers	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Zanddonkweg 14, 5144 NX Waalwijk
4. Doelstelling en openbaar belang	Baanbrekers is ontstaan op 1 januari 2013 uit de fusie van de sociale werkvoorziening (WML) en de sociale dienst (ISD). Baanbrekers voert de Participatiewet voor de Langstraat-gemeenten uit. Dit komt neer op: het verstrekken van bijstandsuitkeringen, re-integratieactiviteiten en het aanbieden van beschutte werkgelegenheid.
	6. Sociaal domein 6.5 Arbeidsparticipatie
6. Deelnemende partijen	De deelnemende gemeenten zijn: Heusden, Loon op Zand en Waalwijk. Het aandeel van Waalwijk is 41,65%.
7. Bestuurlijk belang	DB: wethouder Bakker (plv. wethouder Odabasi) AB: wethouders Bakker en Van den Hoven (plv. wethouder Daandels), raadsleden Van Hamond en Van Tuyl.
8. Financieel belang	De kosten van Baanbrekers worden gedragen door de deelnemende gemeenten: De bijdrage van Waalwijk voor 2018 is: € 2.669.000.
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 5.235.000 31-12-2018: € 7.381.000
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 9.018.000 31-12-2018: € 5.667.000

11. Financieel resultaat	2018: € 2.579.000
12. Risico's	In het geval van tekorten, faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de risico's.
13. Ontwikkelingen	<p>Eind 2018 heeft het bestuur het koersdocument 'Baanbrekers 2.0' vastgesteld. Met dit plan is de koers van de organisatie opnieuw vastgesteld: Baanbrekers richt zich op de ondersteuning van bijstandsgerechtigden die in staat zijn om te werken. De gemeente ondersteunt inwoners met een bijstandsuitkering die geen kansen hebben op werk.</p> <p>De komende periode zal de financieringssysteem van Baanbrekers veranderen. Nu nog betalen gemeenten een aantal geormerkte rijksbijdragen door aan Baanbrekers. Vanaf 2019 verschuiven die aparte bijdragen naar de algemene uitkering (gemeentefonds). Nieuwe afspraken hiervoor werken we uit. Dit vraagt ook om aanpassing van de tekst van de Gemeenschappelijke Regeling. In 2019 pakken we dit op.</p>

ROM/Hart van Brabant/Midpoint

ROM/Hart van Brabant/Midpoint	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	<p>Het vorm geven van regionale samenwerking op beleidsmatig en strategisch gebied tussen de negen deelnemende gemeenten in Midden-Brabant. Op basis van de Strategische Meerjaren Agenda werken we in de regio aan drie programmalijnen: (1) Mens & Samenleving, (2) Leefomgeving & Milieu en (3) Economie, Recreatie & Toerisme. De brede economische agenda is belegd bij Midpoint, een triple helix organisatie.</p> <p>De Regio Hart van Brabant is een samenwerkingsverband met als doel om vanuit het beginsel van autonomie van het lokale bestuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een overlegstructuur in te stellen en in stand te houden, die dient om de samenwerking tussen de deelnemende gemeenten vorm te geven; - rechtens verantwoording af te kunnen leggen over de besteding van (subsidie)gelden die door andere overheden, instellingen en/of bedrijven met het oog op die samenwerking worden toegekend'; - samen te werken om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en uit te voeren.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.1 Bestuur
6. Deelnemende partijen	<p>9 deelnemers, 440.000 inwoners, aandeel Waalwijk 10,7%.</p> <p>Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.</p>
7. Bestuurlijk belang	<p>DB: Burgemeester Kleijngeld</p> <p>AB: Burgemeester Kleijngeld</p> <p>AB: plv. Wethouder van den Hoven</p>
8. Financieel belang	De kosten van ROM/Hart van Brabant worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2018 is: € 213.191 prognose

9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 56.436 31-12-2018: € 56.436 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 1.177.138 31-12-2018: € 17.688.604 prognose
11. Financieel resultaat	2018: €0,00
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	- In het najaar van 2018 is er besloten en gestart met de actualisatie van de Strategische Meerjaren Agenda. Doel van deze actualisatie is het verwerken van de nieuwe coalitieprogramma's van de negen gemeenten..074

Vennootschappen en Coöperaties

BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)

BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	
2. Rechtsvorm	NV
3. Vestigingsplaats	Den Haag
4. Doelstelling en openbaar belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	De Rijksoverheid (50% van de aandelen) en alle Nederlandse provincies, waterschappen en gemeenten zijn wettelijk verplicht om bij de BNG een bankrekening aan te houden. Alle verrekeningen met het Rijk vinden via de BNG plaats.
7. Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging door burgemeester Kleijngeld. Wethouder van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	29.133 aandelen á € 2,50: € 72.832,50. Dividend 2018: nog niet bekend.
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 4.220 miljoen 31-12-2018: € 4.220 miljoen prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 140.025 miljoen 31-12-2018: € 140.025 miljoen prognose
11. Financieel resultaat	2018: € onbekend

12. Risico's	M.b.t. de kredietwaardigheid heeft de BNG een (AAA) rating.
13. Ontwikkelingen	Begin 2018 heeft de BNG aangekondigd tijdens de Algemene Ledenvergadering naar aanleiding van de jaarrekening 2017 een voorstel te doen de dividenduitkering te verhogen van 25% naar 37,5%. Dit heeft geleid tot een dividenduitkering van € 2,53 per aandeel over het jaar 2017.

Parkmanagement

Parkmanagement	
2. Rechtsvorm	BV (gemeente Waalwijk 100% van de aandelen)
3. Vestigingsplaats	Waalwijk
4. Doelstelling en openbaar belang	<p>Parkmanagement is een besloten vennootschap die als hoofdactiviteit het beheer, onderhoud en de beveiliging op Haven 1 t/m 6 en Haven Zeven uitvoert.</p> <p>Parkmanagement is voor een deel gefinancierd door de gemeente Waalwijk. De gemeente betaalt een in de begroting geraamde jaarlijkse vergoeding aan Parkmanagement voor het groen- en grijsonderhoud van de openbare ruimte op de bedrijventerreinen Haven 1 t/m 6 en Haven Zeven.</p>
5. Relatie met programma	<p>3. Economie 3.1 Economische ontwikkeling</p> <p>5. Sport, cultuur, recreatie 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie</p>
6. Deelnemende partijen	Gemeente Waalwijk. 1 deelnemer, 47.920 inwoners, aandeel Waalwijk 100%
7. Bestuurlijk belang	<p>Voorzitter AvA is tevens voorzitter RvC: Wim Naber</p> <p>Leden AvA:</p> <p>Burgemeester Kleijngeld, Wethouder van den Hoven, Wethouder Bakker, Wethouder Odabasi en Wethouder Daandels.</p> <p>Leden RvC:</p> <p>Voorzitter: Wim Naber</p> <p>Commissaris: Robert van der Gouw</p> <p>Commissaris: Johan Timmermans</p> <p>Directeur: Arie de Wit</p>
8. Financieel belang	De gemeente Waalwijk is 100% eigenaar van Parkmanagement.
9. Eigen vermogen	<p>31-12-2017: € 4.730.661</p> <p>31-12-2018: € 4.725.661 prognose</p>
10. Vreemd vermogen	<p>31-12-2017: € 878.540</p> <p>31-12-2018: € 730.000 prognose</p>

11. Financieel resultaat	2018: € -/- 5.000 prognose
12. Risico's	De risico's zijn minimaal. Risicovolle deelnemingen zijn verkocht / afgestoten.
13. Ontwikkelingen	Momenteel wordt onderzocht op welke wijze de verkoopopbrengst van Parkned maximaal kan renderen t.b.v. de dekking van de exploitatielasten van Parkmanagement. Verder wordt Parkmanagement ingevoerd op Haven Acht. Hierover moeten nadere afspraken worden gemaakt met de gemeente.

Intergas B.V.

Intergas B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	Oosterhout Noord-Brabant
4. Doelstelling en openbaar belang	Intergas beheert gasnetten. Op 16 juni 2011 heeft de aandeelhoudersvergadering van Intergas B.V. ingestemd met het overnamebod van Enexis en het voorstel tot verkoop van de aandelen. Intergas B.V. Er is nog een tijdelijke beheerstructuur voor de overblijvende holding die de verkooptransactie afwikkelt.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Organisatie 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	22 aandeelhouders
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door burgemeester Kleijngeld. Wethouder van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	
10. Vreemd vermogen	
11. Financieel resultaat	
12. Risico's	
13. Ontwikkelingen	Op 23 oktober 2018 heeft de gemeente Waalwijk de slotuitkering ontvangen van € 163.433,- en daarmee is een einde gekomen aan de verbonden partij Intergas. De slotuitkering is afgeboekt van de boekwaarde van de deelneming van € 175.354,83, er is dus een klein verlies van € 11.921,83.

Enexis Holding N.V.

Enexis Holding N.V.	
2. Rechtsvorm	N.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Het in stand houden van netwerken voor de levering van energie. Het gas- en elektriciteitsnetwerk van Essent is ondergebracht in Enexis Holding N.V. ('splitsingswet') en is in 2009 niet betrokken in de verkoop aan RWE, omdat aandelen in handen moeten blijven van overheidslichamen.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	22 aandeelhouders
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	344 aandelen is 1,7%
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 3.808.000.000 31-12-2018: € 3.704.000.000 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 3.860.000.000 31-12-2018: € 3.580.000.000 prognose
11. Financieel resultaat	2018: € nog niet bekend
12. Risico's	Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).
13. Ontwikkelingen	Toezicht van de Energiekamer is zeer stringent, zo moet de solvabiliteitsratio 40% zijn en het risico is daarom zeer klein. Enexis keert een vrijwel constant dividend uit.

Brabant Water N.V.

Brabant Water N.V.	
2. Rechtsvorm	N.V.
3. Vestigingsplaats	Hoofdkantoor 's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Brabant Water wint, zuivert, transporteert en levert drink- en industriewater van hoge kwaliteit vanuit 33 waterproductiebedrijven aan ruim 2,4 miljoen inwoners en bedrijven in Noord-Brabant. Daarnaast levert het bedrijf water op maat en watergerelateerde producten en diensten in de gebonden en vrije markt. De omzet bedraagt € 170 miljoen.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende	De aandelen zijn in handen van de Provincie Noord-Brabant (31,6%) en van 60 gemeenten in het voorzieningsgebied van

partijen	Brabant Water.
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Vertegenwoordiging door burgemeester Kleijngeld. Wethouder van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan de aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 609 miljoen 31-12-2018: € 578 miljoen prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 438 miljoen 31-12-2018: € 400 miljoen prognose
11. Financieel resultaat	2018: € nog niet bekend
12. Risico's	In 2011 is nieuw financieel beleid ontwikkeld. Of de onderneming over kan gaan tot het uitkeren van dividend is mede afhankelijk van een rechterlijke uitspraak over de overnameprijs van de Tilburgse Waterleidingmaatschappij. De schadeloosstelling aan N.V. TWM vormt voor Brabant Water een financieel risico
13. Ontwikkelingen	

Vordering op Enexis B.V.

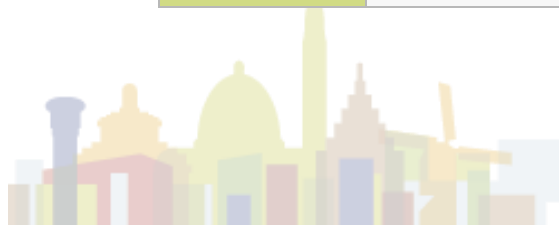
Vordering op Enexis B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De aandeelhouders van Enexis Holding N.V. hebben in 2009 aan Enexis Holding N.V. in 4 tranches een bruglening verstrekt van in totaal € 1,8 mld. Begin 2012 is hier inmiddels € 450 miljoen op afgelost. Deze vennootschap is in het leven geroepen om de bruglening te beheren.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	Provincies: Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13% Gemeenten: Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04%, Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 3.704.000.000

	31-12-2018: € 3.704.000.000 prognose
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 3.814.000.000 31-12-2018: € 3.580.000.000 prognose
11. Financieel resultaat	2018: € nog niet bekend
12. Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet –tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaal bedrag € 20.000), art 2.:81 BW.
13. Ontwikkelingen	Eind 2016 resteert nog de lening van de 4e tranche. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.

CBL Vennootschap B.V.

CBL Vennootschap B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De vennootschap vertegenwoordigt sinds 2009 de verkopende aandeelhouders van Essent, naast RWE, Enexis en Essent in de afwikkeling van Cross Border Leases aangelegenheden.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	Provincies: Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13% Gemeenten: Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 145.000 31-12-2018: € 135.000
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 8.000 31-12-2018: € 5.000

11. Financieel resultaat	2018: € nog niet bekend
12. Risico's	<p>Met de voortijdige beëindiging van alle CBL-contracten is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het bedrag in het CBL Escrow Fonds (\$ 19,7 mln.).</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeel-houders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennoot-schap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>
13. Ontwikkelingen	<p>Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln.</p> <p>Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$ 19,7 mln.</p> <p>Naar verwachting zal op dit bedrag in 2016 een bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De advies- en andere afwikkelingskosten worden ingeschat op ongeveer \$ 700.000.</p> <p>Dit betekent dat naar verwachting een restantbedrag van ongeveer \$ 19 mln. Uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en RWE en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden.</p> <p>De vennootschap zal pas in 2019 worden geliquideerd.</p>

Verkoop Vennootschap B.V.

Verkoop Vennootschap B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Deze vennootschap is in 2009 in het leven geroepen voor een efficiënte afwikkeling van de rechten en verplichtingen van de verkopende aandeelhouders van Essent.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	<p>Provincies:</p> <p>Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13%</p> <p>Gemeenten:</p> <p>Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%</p>
7. Bestuurlijk belang	<p>Aandeelhouder</p> <p>Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.</p>
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	<p>31-12-2017: € 153.250</p> <p>31-12-2018: € 137.500</p>

10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 20.000 31-12-2018: € 7.500
11. Financieel resultaat	2018: € nog niet bekend
12. Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van RWE als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 113 miljoen dat nu nog in het General Escrow Fonds resteert. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.
13. Ontwikkelingen	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 konden worden ingediend) worden afgewikkeld. Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap B.V. tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten EUR 29.768.308. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van EUR 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan Verkoop Vennootschap B.V. Het restantbedrag afgerond € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan de vennootschap. Op het moment vindt doorbetaling plaats aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in Verkoop Vennootschap B.V. De vennootschap zal in 2019 worden geliquideerd.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Publiek Belang Elektriciteits productie B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Essent had een belang van 50% in de kerncentrale in Borssele (EPZ). Delta, met ook een belang van 50%, heeft de verkoop voorsnog via een juridische procedure tegengehouden. Daarop is het belang door de verkopende aandeelhouders van Essent in een aparte vennootschap ondergebracht.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	Provincies: Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13% Gemeenten: Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04%, Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 1.615.000

	31-12-2018: € 1.610.000
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 10.500 31-12-2018: € 5.000
11. Financieel resultaat	2018: € nog niet bekend
12. Risico's	Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).
13. Ontwikkelingen	Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag van € 1,6 mln.(merendeel aandelenkapitaal) achter gebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ. De vennootschap zal in 2019 worden geliquideerd.

Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V.

Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De primaire taak van de vennootschap is het voeren van een schadevergoedingsprocedure (op grond van invoering Wet Onafhankelijk Netbeheer 'Splitsingswet') tegen de Staat der Nederlanden namens de oude aandeelhouders van Essent.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	Provincies: Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13% Gemeenten: Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	31-12-2017: € 870.000 31-12-2018: € 770.000
10. Vreemd vermogen	31-12-2017: € 60.000 31-12-2018: € 0
11. Financieel	2018: € nog niet bekend

resultaat	
12. Risico's	<p>Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelen kapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>
13. Ontwikkelingen	<p>De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld.</p> <p>Conform de koopovereenkomst zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.</p>

Stichtingen en Verenigingen

Stichtingen en Verenigingen

Niet van toepassing.

Overige verbonden partijen

Overige verbonden partijen

Niet van toepassing.

Grondbeleid

Grondbeleid

Algemeen

Een belangrijke taak van de gemeente als lokale overheid is de ruimtelijke ordening van het grondgebied van de gemeente. Daartoe beschikt de gemeente over de Wet ruimtelijke ordening inclusief de Grondexploitatiewet en in het bijzonder over het bestemmingsplan of een projectafwijkingbesluit. Om tot uitvoering te komen van het bestemmingsplan is het noodzakelijk om aanvullend op het bestemmingsplan over grondeigendommen te beschikken dan wel het kostenverhaal op orde te hebben indien particuliere eigenaren zelf ontwikkelen. Publieke doelen kunnen dan eenvoudiger gerealiseerd worden op een wijze zoals de gemeente die voor ogen staat in een perspectief van een goede ruimtelijke ordening van haar grondgebied.

Doelstellingen

Het grondbeleid is geen beleid dat op zichzelf staat. Het is een middel dat kan worden ingezet om onze maatschappelijke ambities en doelen binnen de gemeente te kunnen realiseren.

Naast bovengenoemde hoofddoelstelling kunnen door het grondbeleid ook andere doelen worden bereikt, te weten:

- Invloed uitoefenen op de soort en de kwaliteit van het ruimtegebruik.
- Een rechtmatige verdeling van kosten en baten.
- Transparantie aanbrengen in het gemeentelijk handelen.
- Genereren van financiële middelen waarmee overheidsdoeleinden kunnen worden bereikt.

De gemeente wenst deze doelstellingen te realiseren met behulp van de haar ter beschikking staande publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumenten.

Mogelijkheden voor het voeren van beleid

Door middel van het grondbeleid kan de gemeente haar invloed uitoefenen op de wijze waarop de grond wordt gebruikt. Sturing van het grondgebruik door middel van het grondbeleid is wenselijk omdat het kan bijdragen aan de realisering van (publieke) doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, infrastructuur, werkgelegenheid, milieu, financiën etc.

De twee uiterste vormen van grondbeleid zijn (pro)actief grondbeleid en faciliterend (passief) grondbeleid.

Actief grondbeleid

Bij een actief grondbeleid is de gemeente eigenaar en voert de werkzaamheden in eigen beheer uit. De gemeente maakt zelf een plan, verwerft de grond en maakt deze bouw- en woonrijp. De gemeentelijke invloed is in dit proces maximaal. De gemeente houdt de ontwikkeling geheel in

eigen hand. Inkomsten komen volledig in de gemeentekas. Daartegenover staat dat alle risico's (tegenvallers, renteverliezen, tekorten, etc) ook voor rekening van de gemeente komen.

Uit het voeren van een actief grondbeleid vloeit voort dat de gemeente actief gronden verwerft. De meeste grondaankopen vinden plaats ten behoeve van de realisering van woningbouw en/of bedrijventerrein. Indien noodzakelijk zal de gemeente bij de uitvoering van haar actieve grondbeleid bij de verwerving van gronden gebruik maken van de instrumenten als de Wet Voorkeursrecht Gemeenten (WVG) en de Ontheffingswet.

Passief (faciliterend) grondbeleid

De gemeente kan namelijk ook kiezen voor passief (faciliterend) grondbeleid. Bij faciliterend grondbeleid laat de gemeente de aankoop en exploitatie volledig over aan de private partijen. De gemeente heeft hier een voorwaardenscheppende rol. Ondanks dat de gemeente zelf niet actief deelneemt aan bepaalde ontwikkelingen, kan zij wel de (ruimtelijke) kaders stellen door middel van het opstellen van een bestemmingsplan, het nemen van een projectafwijkingsbesluit of het opstellen van een exploitatieplan. Daarnaast heeft de gemeente ook invloed op de inrichting en kwaliteit van het openbare gebied. De gemeente houdt in ieder geval toezicht wanneer de initiatiefnemer het openbare gebied aanlegt. In overleg met de initiatiefnemer kan ook overeengekomen worden dat de gemeente het openbare gebied aanlegt.

Bij de eerdergenoemde vormen van grondbeleid (actief en faciliterend) is meestal één partij aan zet die vervolgens ook de risicodragende partij is. In de praktijk zijn er ook samenwerkingsmodellen. Hieronder zijn de twee meest voorkomende samenwerkingsmodellen beschreven.

Bouwclaimmodel

Deze bijzondere vorm van actief grondbeleid wordt veelal gekozen als marktpartijen grondposities hebben in het plangebied. In het bouwclaimmodel verkopen de marktpartijen hun grond aan de gemeente onder de voorwaarde dat zij bij de gronduitgifte een aantal bouwrijpe kavels kunnen afnemen tegen normale exploitatieprijzen, waarmee zij hun bouwrechten veilig stellen. Evenals bij het zuiver actieve grondbeleid voert de gemeente een eigen grondexploitatie en draagt zij zorg voor het bouw- en woonrijp maken van het gebied. De marktpartijen nemen, net als bij het zuiver actieve grondbeleid, de realisatie van het vastgoed voor hun rekening.

PPS

De gemeente kan ook besluiten om in samenwerking met private partijen over te gaan tot exploitatie van grond en/of het realiseren van vastgoed. Dergelijke Publiek Private Samenwerking (PPS) kent meerdere verschijningsvormen. De samenwerking kan plaatsvinden op basis van een samenwerkingscontract of door de oprichting van een gezamenlijke rechtspersoon. Bij de vorming van een gezamenlijke entiteit brengen de betrokken partijen veelal de in bezit zijnde gronden gelegen binnen het plangebied in. Deze entiteit verwerft de overige benodigde gronden, maakt de gronden bouw- en woonrijp en geeft deze weer uit of zorgt voor de daadwerkelijke realisatie van vastgoed. De partners binnen een entiteit kunnen op basis van de aandelenverhoudingen

aanspraak maken op de uiteindelijk gerealiseerde waardeontwikkeling. Vaak zijn de feitelijke eigendomsverhoudingen, de beschikbaarheid van specifieke deskundigheid, het verdelen van het risico en de wens om de regie over de ontwikkeling te voeren van begin tot het eind, de motieven voor deze vorm.

Prestatieafspraken met woningcorporaties

De in onze gemeente gevestigde woningcorporatie Casade wordt gezien als maatschappelijke partner, met wie samenwerking nadrukkelijk wordt nagestreefd. Deze samenwerking is gericht op enerzijds het realiseren van goede en betaalbare huurwoningen (of koopwoningen) voor doelgroepen, maar waar mogelijk wordt samen opgetrokken als het gaat om het ontwikkelen van andere woningen/woonvormen, vervangende nieuwbouw en flankerende voorzieningen. De hiervoor benodigde gronden (en opstallen) kunnen reeds in eigendom zijn van de woningcorporatie, dan wel door de gemeente worden geleverd. Over de te hanteren kavelprijzen zijn in 2010 prijsafspraken gemaakt.

Keuze vorm van grondbeleid

Voor de gemeente Waalwijk zijn alle vormen van grondpolitiek (actief, passief of een mengvorm) in principe aanvaardbaar omdat ze allemaal kunnen bijdragen aan het algemeen belang. De feitelijke keuze voor een specifieke vorm van grondpolitiek is afhankelijk van de situatie. Het primaire doel van de gemeente bij een ontwikkeling is om hiermee in maatschappelijke zin iets toe te voegen. Het maatschappelijke rendement van een ontwikkeling speelt daarmee ook een grote rol in de keuze van de grondpolitiek van de gemeente. Naast het maatschappelijke rendement wordt ook gekeken naar het financiële rendement van de ontwikkeling. Met een positief financieel rendement kan namelijk indirect ook een maatschappelijk doel worden gerealiseerd.

Strategische grondaankopen

In wezen is iedere aankoop een strategische aankoop ervan uitgaande dat het aankopen geen doel op zich is. De gemeente heeft altijd een doel voor ogen wanneer zij besluit een onroerende zaak wel of niet aan te kopen. De mate van concreetheid van het doel kan wel verschillen. Verwerving die plaatsvindt teneinde een reeds vastgesteld plan te realiseren bijv. de aankopen in uitbreidingsgebieden, worden onderscheiden van de aankopen van locaties waarvoor nog geen concreet plan is vastgesteld. Deze laatste categorie noemen we de strategische aankopen. Om binnen een kort tijdsbestek duidelijkheid te krijgen of verwerving door de gemeente al dan niet gewenst is, wordt een quick-scan uitgevoerd. De quick-scan geeft antwoord op de volgende vragen:

- Is het maatschappelijk belang met de aankoop gediend;
- Is het, om het maatschappelijk belang te dienen, noodzakelijk/gewenst dat de gemeente de gronden verwerft;
- Is het financiële risico van de aankoop verantwoord;

- Is medewerking van derden (hogere overheden en/of particulieren) noodzakelijk en zo ja, is die naar verwachting te verkrijgen.

Voor het bepalen van het risicoprofiel wordt onderscheid gemaakt tussen bebouwd en onbebouwd. Het beleid ten aanzien van strategische verwerving is door de raad vastgesteld. Dit beleid is, mede vanwege de huidige omstandigheden in de vastgoedmarkt, bijgesteld. Dit impliceert dat er meer voor een passieve opstelling

wordt gekozen. Er vinden alleen nog maar verwerving plaats als deze gronden zijn gelegen binnen de complexen 'BIE (bouwgrond in exploitatie)'. Mochten er zich desondanks toch 'kansen' voordoen, dan zal het college de raad daarvan vooraf in kennis stellen teneinde de raad de mogelijkheid te bieden om op de eventuele aankoop te reageren. Jaarlijks bij de Nota Grondexploitatie zal worden ingegaan op de noodzaak om bovenstaande werkwijze te continueren of bij te stellen.

Op dit moment heeft de gemeente een aantal complexen welke verantwoord staan onder de Materiële Vaste Activa en welke op termijn in ontwikkeling genomen kunnen worden. Hieronder wordt in een tabel weergegeven wat de planning, boekwaarde (per m2) en de oppervlakte is.

Naam	Planning	Boekwaarde	Aantal m2	Boekwaarde per m2
Poelsestraat-noord	2019-2020	€ 296.986,-	6.200 m ²	€ 39,76
Akkerlanen	2019-2022	€ 814.247,-	88.537 m ²	€ 9,20
Maasoever/Scharlo	2019-2020	€ 1.046.033,-	45.400 m ²	€ 23,04
Totaal		€2.157.266	140.137 m²	€ 15,39

Uitgangspunten

Onderstaand worden de door de raad als beleid vastgestelde uitgangspunten met betrekking tot de grondexploitatie nog eens aangehaald.

Uitgifte in erfpacht

In 2015 heeft de raad kennis genomen van het collegebesluit tot aanpassing van de Erfpachtvoorwaarden bedrijventerreinen. De aanpassing van de erfpachtvoorwaarden werd noodzakelijk geacht mede in relatie tot de tot dan gehanteerde rente voor de berekening van de verschuldigde canon. In maart 2016 verscheen de "Notitie grondexploitaties 2016" van de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). In deze notitie zijn stellige

uitspraken van de commissie vastgelegd waarvan niet afgeweken mag worden. Één van de uitgangspunten is de wijze waarop de gemeentelijke omslagrente berekend mag worden. In relatie tot de in de Erfpachtvoorwaarden

bedrijventerreinen gehanteerde systematiek van gemeentelijke omslagrente zou een en ander leiden tot een forse, ongewenste, neerwaartse bijstelling van de te hanteren rente bij erfpacht. Op basis van dit gegeven heeft het college besloten om als omslagpercentage voor erfpacht het gemiddelde rentepercentage te hanteren voor leningen die de gemeente heeft aangetrokken (2,47%) aan te vullen met een opslag voor administratie en risico tot 3,5% en dit percentage jaarlijks bij het opstellen van de begroting te evalueren.

Actualisatie kostprijsberekeningen

Door het Team REW worden jaarlijks alle kostprijsberekeningen (grondexploitaties) geactualiseerd. Deze actualisatie vindt plaats op een zodanig tijdstip dat de hieruit voortkomende gevolgen in de jaarrekening van het voorafgaand jaar verwerkt kunnen worden. De geactualiseerde kostprijscalculaties zullen in de vorm van een nota grondexploitatie aan de raad worden voorgelegd, gelijktijdig met de behandeling van de jaarrekening van desbetreffende jaar. De herziene kostprijsberekeningen worden samengesteld onder verantwoordelijkheid van de manager van het Team REW.

Het nemen van gerealiseerde winsten

Tot 2017 en middels het door de raad vastgestelde beleid, werd door de gemeente tussentijds winst genomen tot maximaal 80% van de contante waarde van de te verwachten winst bij planafsluiting. Dit is echter op basis van door de commissie vastgesteld beleid niet meer toegestaan. Vanuit de BBV wordt dwingend voorgeschreven dat tussentijdse winsten via de POC-methode (Percentage Of Completion) genomen moeten worden. Dit impliceert dat noodgedwongen in een vroegtijdiger stadium als voorheen winsten genomen moeten worden. Jaarlijks wordt beoordeeld of op basis van de POC-methode winst genomen moet worden. De winstneming wordt in de nota grondexploitatie toegelicht en toegevoegd aan de Reserve Grondexploitatie.

De geprognosticeerde winsten voor de toekomst zien er als volgt uit:

2019		
Benedenkerkstraat	€ 83,-	
Lijsterbesstraat	€ 210,-	
Centrum Vrijhoeve	€ 47.506,-	
Achter de Hoven	€ 42.645,-	
		€ 90.444,-
2020		
Besoyen	€ 147.265,-	
Voormalige school Vrijhoeve	€ 182.231,-	
Haven 7	€ 614.314,-	
Oranjeplein	€ 148.072,-	
		€ 1.091.882,-
2021		
Haven 1 t/m 6 afbouw	€ 4.248.237,-	
Haven 8 West	€ 13.720.905,-	
		€ 17.969.142,-
2026		
Landgoed Driessen	€ 314.945,-	
Waesgeerd-west	€ 561.533,-	
		€ 876.478,-
Totaal toekomstige winstprognose o.b.v. voorcalculatie		€ 20.027.946,-

Treffen voorzieningen voor te verwachten verliezen

Indien in het kader van de jaarlijkse actualisatie van de kostprijsberekeningen verliezen per einde looptijd van een complex worden geprognosticeerd, dan zullen voor deze verliezen dekkingsmiddelen moeten worden aangewezen. Wanneer uit deze actualisatie namelijk blijkt dat er binnen een bepaald complex een negatief resultaat per einde looptijd onafwendbaar is, dient per direct, ter grootte van dat verlies op eindwaarde, een voorziening te worden getroffen ten laste van de Reserve Grondexploitatie.

Op dit moment zijn de volgende (verlies)voorzieningen getroffen voor complexen met een negatief resultaat.

Voorziening De Rugt	€ 998.758,-
Voorziening Vm. Dr. Mollercollege	€ 555.791,-
Voorziening Walewyc	€ 151.288,-
Voorziening Putstraat	€ 18.231,-
Voorziening bedrijventerrein Zanddonk	€ 21.934,-
Voorziening Oude brandweer Waspik	€ 357.987,-
Voorziening Taxandriaweg 3	€ 11.839,-
Totaal voorzieningen grondexploitatie per 31 december 2018	€ 2.115.819,-

Grondprijzen

De gemeente kiest ervoor om bij de vaststelling van de grondprijs uit te gaan van de marktwaarde van de grond. Dit met uitzondering van de zogenaamde sociale kavels (sociale huur/sociale koop). Zodoende incasseert de gemeente een reële marktprijs voor de grond en wordt vermeden dat de afnemer een deel van de waarde van de grond verkrijgt. Daarmee wordt goed aangesloten op het gestelde doel van optimalisering van de grondopbrengsten. Voor bepaling van de marktwaarde van grond wordt voor projectmatige bouw de residuele waarde methode gebruikt, tenzij omstandigheden een andere wijze van gronduitgifte rechtvaardigen. Hierbij wordt de waarde van de grond afgeleid van de opbrengsten en de kosten van de bestemming die daarop wordt gerealiseerd. Bij uitgifte van kavels voor zelfrealisatie zal de grondprijs bepaald worden door vaststelling op basis van marktonderzoek en/of bieding.

Risico's

Algemeen

Bij uitvoering van het gemeentelijk grondbeleid wordt een aantal risico's gelopen. Deze risico's vloeien voort uit de bij de opstelling van de exploitatieopzet niet voorziene aspecten. Het is moeilijk om alle risico's op voorhand te

benoemen. Wel kan men in zijn algemeenheid stellen dat hoe langer de looptijd van een plan is, hoe problematischer het inschatten van de te lopen risico's is. Een aantal van de risico's die bij grondexploitatie een rol spelen wordt onderstaand opgesomd.

Conjunctuur

De onroerendgoedmarkt kan aan grote schommelingen onderhevig zijn. Dit kan een landelijke tendens zijn maar het kan soms ook regio gebonden zijn. Het is zaak om bij veranderingen in de onroerendgoedmarkt hier adequaat op in te spelen en de risico's zoveel als mogelijk te beperken. Op de onroerendgoedmarkt spelen met name twee elementen een rol bij de risico's die gelopen worden. Het zijn enerzijds de vraag- en aanbodzijde en anderzijds de

prijsvorming. Beide aspecten kunnen niet los van elkaar worden gezien. Het is derhalve belangrijk om de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt goed in de gaten te houden waarbij de risico's die de gemeente loopt niet onderschat mogen worden.

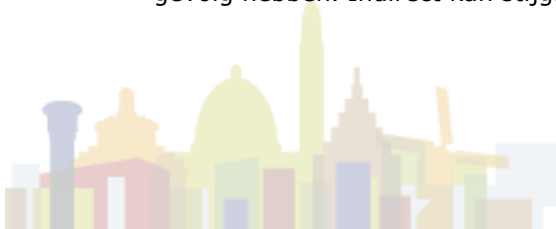
Loon- en prijsontwikkelingen

Vooraf bij grondexploitaties met een lange looptijd moet de ontwikkeling voor lonen en prijzen bij de start van het plan voor een lange termijn ingeschat worden. Over het algemeen is er weinig aan de hand als de ontwikkeling van

de kosten gelijk is aan de ontwikkeling van de opbrengsten. Het is zaak om, ter voorkoming van deze risico's, exploitatieberekeningen regelmatig (jaarlijks) te actualiseren zodat tijdig eventuele afwijkingen onderkend worden en bijgesteld kunnen worden.

Financieringslasten

Over het algemeen vormen de financieringslasten, of wel de rente een behoorlijke kostenpost binnen de grondexploitatie. Immers veelal gaan de kosten voor de baten uit. Doordat de kosten van met name grondverwerving bij langdurige projecten meestal ver voor de opbrengsten uitlopen, kunnen de rentekosten hoog oplopen. Immers, indien sprake is van een boekwaarde waarbij de tot dan gemaakte kosten hoger zijn als de tot dan gerealiseerde opbrengsten, is over het verschil rente verschuldigd welke ten laste gaat van het exploitatieresultaat. Het is derhalve zaak om de kosten zo laag mogelijk te maken en te trachten de opbrengsten zo vroeg mogelijk te realiseren. Een andere rentetarief wat indirect raakvlakken heeft met de grondexploitatie is de hypotheekrente. Wanneer deze rente stijgt, kan dit een verminderde vraag naar woningbouw tot gevolg hebben. Indirect kan stijging van de hypotheekrente dus invloed hebben op het

exploitatieresultaat van de grondexploitatie. Tevens kan de landelijke discussie met betrekking tot de aftrekbaarheid van de hypotheekrente van invloed zijn op de verkoopbaarheid van woningen.

Milieuwetgeving

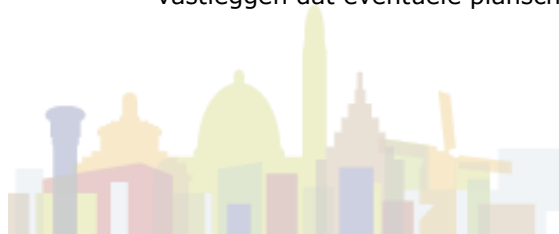
De steeds strenger wordende milieuwetgeving op het gebied van bodem, water, lucht, geluid, klimaatbeheersing en duurzaamheid veroorzaakt hoge kosten die hun weerslag hebben op de grondexploitaties. Een probleem is dat op voorhand moeilijk in te schatten is hoe deze eisen zich zullen ontwikkelen. Wel kan aangenomen worden dat de milieueisen in de toekomst alleen maar strenger zullen worden. Vooral bij langlopende projecten kan men geconfronteerd worden met aangescherpte milieueisen waardoor aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Voorbeelden hiervan zijn de discussie over luchtkwaliteit en externe veiligheid. In het geval van bodemverontreiniging doet zich het probleem voor dat de aard en omvang veelal niet in te schatten zijn bij de aanvang van het plan. Om dit risico zo goed mogelijk in te schatten is het van belang een gedegen bodemonderzoek te verrichten op de te ontwikkelen locaties. Indien de kosten in het kader van milieuwetgeving niet verhaald kunnen worden op derden, dienen deze ten laste van de grondexploitatie gebracht te worden voor zover de grondexploitatie dit toestaat. Indien de middelen ontoereikend zijn, moet of een voorziening voor het tekort worden getroffen ten laste van de Reserve Grondexploitatie of moet er een heroverweging plaatsvinden.

Wetgeving en procedures

Wetgeving kan leiden tot langere procedures als welke voor de technische uitvoering van een plan noodzakelijk zijn. Het risico hiervan is niet geheel in te schatten omdat vooraf niet bekend is of gebruik gemaakt wordt van de diverse rechtsbeschermingsprocedures zoals bijv. in de Wet ruimtelijke ordening. Het gevolg van deze lange doorlooptijden van planontwikkelingen kan zijn dat vooraf gecalculerde planontwikkelingskosten beduidend hoger uitvallen. Vooral bij binnenstedelijke ontwikkelingen worden gemeenten hiermee geconfronteerd.

Planschade

Aanvragen op basis van artikel 6.1 Wro, om een vergoeding in het kader van geleden planschade, zijn een risico voor de gemeente. Eventuele claims komen bij een actief grondbeleid ten laste van de exploitatieopzet. De financiële haalbaarheid van het plan kan hierdoor in gevaar komen. Voorts kunnen er nog aanvragen om planschadevergoeding worden ingediend tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het schadeveroorzakende besluit. De kans is dus groot dat het plan dan inmiddels in financiële zin afgesloten is waarbij het resultaat van het betreffende plan dan al verrekend is met de reserve Grondexploitatie. In deze gevallen zullen de planschadevergoedingen ten laste van de reserve Grondexploitatie moeten komen. In artikel 6.2 van de Wro zijn het normale maatschappelijk risico en de 2%-norm geïntroduceerd waardoor de schade deels voor rekening van de aanvrager blijft. Dit leidt ongetwijfeld tot verlaging van de te vergoeden bedragen. Op basis van artikel 6.24, eerste lid, onder B van de Wet ruimtelijke ordening zal het college bij particuliere projecten in beginsel in een verhaalovereenkomst tussen gemeente en initiatiefnemer vastleggen dat eventuele planschade voor rekening komt van de initiatiefnemer. De planschade

veroorzakende wijziging van het planologische regime heeft immers plaatsgevonden op diens verzoek.

Archeologische monumenten

Indien er bij de ontwikkeling van een locatie een archeologisch monument wordt aangetroffen, dienen de kosten, indien deze niet verhaald kunnen worden op derden, ten laste van de grondexploitatie te worden gebracht. Een en ander kan leiden tot verliessituaties waarbij een beroep moet worden gedaan op de Reserve Grondexploitatie.

Huidige situatie

In relatie tot een aantal hierboven geschetste risicofactoren, o.a. vastgoedmarkt, inflatie en rente, moeten er uitgangspunten gehanteerd worden welke aansluiten bij de economische ontwikkeling en in lijn zijn met de

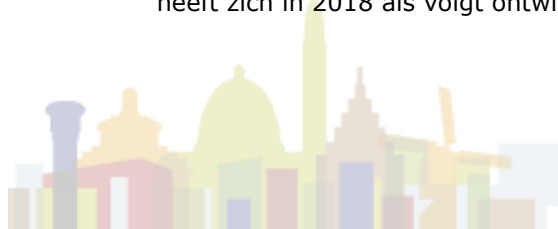
regelgeving die het rijk voorschrijft aan gemeenten (BBV). Het rentepercentage is berekend op 1,35% per jaar voor 2019 en later. Het inflatiepercentage voor de kosten is op 2% gesteld. Voor de indexering van de opbrengsten is 1% gehanteerd.

Conclusies

1. Om de hierboven opgesomde algemene risico's zoveel mogelijk beheersbaar te houden worden jaarlijks de kostprijscalculaties van de diverse onderhanden en toekomstige exploitaties bijgesteld. Uitgangspunt is dat sprake moet zijn van reële ramingen, de normale en algemene bedrijfsrisico's inbegrepen;
2. Gelijktijdig met het jaarrekeningproces wordt jaarlijks een totale bundel van de lopende grondexploitaties aan de raad ter goedkeuring voorgelegd. Eventuele verliezen worden hiermee tijdig inzichtelijk gemaakt. De Reserve Grondexploitatie is beschikbaar als buffer;
3. Nieuwe exploitaties worden afzonderlijk ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Jaarlijks wordt een overzicht op hoofdlijnen van de afwijkingen ten opzichte van de laatst vastgestelde opzet vervaardigd en toegelicht;
4. Voor benoemde en onafwendbare risico's wordt, indien van toepassing, per plan een voorziening getroffen ten laste van de Reserve Grondexploitatie;
5. Voor alle overige risico's geldt de Reserve Grondexploitatie als buffer. Een saldo beneden het minimum van 5 miljoen euro is niet toegestaan en dient dan ook direct aangevuld te worden vanuit de Algemene Reserve tot dit bedrag van 5 miljoen euro.

Het kostenverhaal is gewaarborgd door toepassing te geven aan de mogelijkheden die de Grondexploitatiewet biedt. Naast het private traject van de anterieure en de posterieure overeenkomsten met initiatiefnemers geldt het publieke spoor van kostenverhaal via de bouwvergunning als een soort vangnet om kosten te verhalen.

Momenteel loopt er binnen de gemeentegrenzen van Waalwijk een groot aantal plannen zowel binnenstedelijk als in uitleggebieden waarbij er enkele plannen uitspringen; Landgoed Driessen, Haven Zeven, Afbouw Haven I t/m VI en de Rugt. Een toelichting op deze plannen is opgenomen in de jaarrekening en in de nota grondexploitatie 2019. De totale boekwaarde van het grondbedrijf heeft zich in 2018 als volgt ontwikkeld:

Complexen in uitvoering

Totaal Grondbedrijf Bouwgrond in exploitatie			
Omschrijving kostensoorten	Totaal verantw. t/m 2017	Verantw. in 2018	Totaal verantw. t/m 2018
Grondvererving	€ 59.588.728,-	€ 11.629.714,-	€ 71.218.442,-
Bouwrijp/woonrijp maken			
- Kredieten	€ 72.850.514,-	€ 7.688.294,-	€ 80.538.807,-
- Externe voorb.- en toezichtskosten	€ 43.974,-	€ 0,-	€ 43.974,-
- Sectorkosten	€ 443.414,-	€ 0,-	€ 443.414,-
Stortingen			
- Bijdrage Fonds Bovenwijkse Voorz.	€ 5.064.927,-	€ 0,-	€ 5.064.927,-
- Bijdrage Cultuurfonds	€ 469.616,-	€ 0,-	€ 469.616,-
- Bijdrage Fonds Planschade	€ 156.448,-	€ 0	€ 156.448,-
- Bijdrage Fonds Natte Haven	€ 4.537.802,-	€ 0	€ 4.537.802,-
- Bijdrage Reserve Grondexploitatie	€ 22.784.206,-	€ 6.010.517,-	€ 28.794.723,-
- Voorfinanciering parkmanagement	€ 167.172,-	€ 0	€ 167.172,-
- Overige bijdragen (1)	€ 17.835.718,-	€ 0	€ 17.835.718,-
Plan-, beheers- en administratiekosten	€ 26.039.431,-	€ 1.661.754,-	€ 27.701.185,-
Niet verrekenbare BTW	€ 162.765,-	€ 0	€ 162.765,-
Overige kosten	€ 3.730.620,-	€ 0	€ 3.730.620,-
Rentekosten	€ 31.690.891,-	- € 90.254,-	€ 31.600.637,-
Totaal kosten (A)	€ 245.566.226,-	€ 26.900.025,-	€ 272.466.251,-
Bijdragen (ontvangsten)	€ 7.861.792,-	€ 147.015,-	€ 8.008.807,-
Totaal bijdragen (B)	€ 7.861.792,-	€ 147.015,-	€ 8.008.807,-
Opbrengst gronden	€ 207.095.445,-	€ 23.926.923,-	€ 231.022.369,-
Totaal opbrengsten (C)	€ 207.095.445,-	€ 23.926.923,-	€ 231.022.369,-
Totaal saldo (A minus B minus C)	€ 30.608.989,-	€ 2.826.087,-	€ 33.435.076,-

Grondverwerving

De verwerving betreft het overhevelen van de gronden van Haven 8 West uit de materiele vaste activa naar het complex Haven 8 West.

Bouw- woonrijp maken

Van de gemaakte kosten bouw- en woonrijp maken is een fors gedeelte binnen het complex 'Landgoed Driessen' en 'Haven 8 West' verantwoord. Verder zijn er kosten gemaakt binnen o.a. complex 'Afbouw Haven 1 t/m 6'.

Stortingen

Door de dwingende voorschriften vanuit de BBV met betrekking tot de tussentijdse winstneming (berekend op basis van de POC-methode) moet er voortijdig winst genomen worden. Deze winstneming is toegevoegd aan de reserve grondexploitatie.

Plan- en beheerskosten

Binnen elk complex zijn plan- en beheerskosten gerealiseerd. Dit zijn voornamelijk interne uren. Verder worden hier onder andere onderzoeken en externe advieskosten verantwoord.

Rentekosten

Over de boekwaarde per begin boekjaar wordt door het grondbedrijf rente betaald/ontvangen. De boekwaarde wordt berekend door het totaal van de ontvangsten in mindering te brengen van het totaal van de uitgaven. In 2018 en volgende jaren wordt gerekend met een percentage van 1,35%.

Ontvangen bijdragen

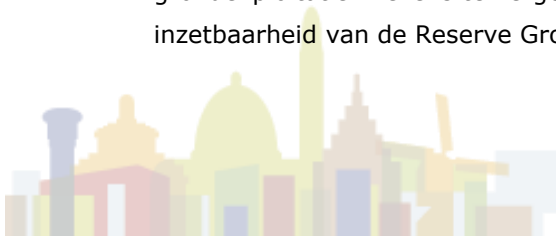
Hierop worden o.a. de door de ontwikkelende partij te betalen exploitatiebijdragen op verantwoord. In 2018 betreffen dit de bijdragen in het complex Samarja.

Opbrengst gronden

Binnen de complexen Landgoed Driessen, Afbouw Haven I t/m VI, Haven Zeven, Haven Acht West, De Rugt, Waesgeerd, Zanddonk en Achter de Hoven zijn opbrengsten verantwoord.

Reserve Grondexploitatie

Binnen het grondbedrijf is een 'algemene' of 'vrije' reserve gevormd om eerder genoemde algemene risico's op te vangen. Voeding van deze reserve geschiedt door (tussentijdse) winstnemingen van de diverse complexen binnen het grondbedrijf. Bij verlieslatende complexen volgt echter een onttrekking. De Reserve Grondexploitatie is de enige vrije reserve binnen de grondexploitatie. Deze is te vergelijken met de Algemene Reserve op concernniveau. De inzetbaarheid van de Reserve Grondexploitatie beperkt zich tot zaken die een duidelijk raakvlak

hebben met het taakgebied grondexploitatie. Aan de reserve worden onafwendbare verliezen onttrokken en (tussentijdse) winstnemingen toegevoegd gedurende het jaar. Door de raad is besloten het saldo van de Reserve Grondexploitatie op het moment van opstellen van de Nota grondexploitatie op 5 miljoen te bepalen. Voor zover het saldo van deze reserve uitstijgt boven het maximum zal het meerdere worden afgestort naar de concernreserves.

Wanneer het saldo beneden deze 5 miljoen bedraagt, dient dit saldo aangevuld te worden tot dit minimum. Deze methodiek zal tijdelijk toegepast worden. Als de economische situatie verbetert, zal heroverweging plaatsvinden m.b.t. deze reserve. Tevens zal de hoogte van de Reserve Grondexploitatie jaarlijks worden bekeken in relatie tot de Nota grondexploitatie. Om de benoemde risico's die gelopen worden af te dekken is het noodzakelijk dat er voorzieningen worden getroffen (plannen met een, op basis van nu bekende gegevens, tekort). De Reserve Grondexploitatie is inzetbaar voor de overige risico's.

Slot

In de Nota Grondexploitatie 2019 zijn de uitgangspunten verwerkt zoals vastgelegd in de Nota grondbeleid.

Duurzaamheid en milieu

Duurzaamheid en milieu

Waalwijk wil zich ontwikkelen tot een duurzame gemeente. Wij beschouwen het als onze plicht om de ontwikkeling van de generaties na ons niet te belemmeren door de impact van onze huidige activiteiten en keuzes op milieu. Daarmee is duurzaamheid voor ons een leidend principe. In het handelen van de gemeente is de intrinsieke waarde natuur en milieu in balans met een gezonde economische ontwikkeling en het welzijn van onze burgers. Wij zoeken in Waalwijk naar evenwichtige groei van de kwaliteit van milieu, leven en economie.

Dit is een zeer brede ambitie, die zich richt op sociale en culturele aspecten, milieu-aspecten en financieel-economische

aspecten. Deze drie pijlers van duurzame ontwikkeling worden vaak aangeduid met People, Planet en Profit. Bij een duurzame ontwikkeling wordt een groei gerealiseerd op het terrein van zowel People, Planet als Profit, waarbij de groei van de ene pijler niet ten koste mag van de groei van de andere twee pijlers. In een duurzame samenleving moet iedereen mee kunnen doen, moet iedereen zich kunnen ontplooiën met respect en waardering voor de cultuur van de ander en met respect voor natuur en milieu.

Het duurzaam handelen is in alle gemeentelijke taken verweven. In het programma Kernwaarden verwoorden wij onze ambities voor wat betreft duurzaamheid en milieubeleid (Planet). We focussen ons vooral op wat we zelf kunnen doen; zelf het goede voorbeeld geven en anderen bewegen dit ook te doen.

In 2018 was in Waalwijk geen duurzaamheidscoördinator die alle duurzaamheidsactiviteiten in de gaten houdt en op elkaar afstemt. Na vaststelling van het coalitieprogramma is een programmamanager Duurzaamheid geworven. Deze start in 2019 met het opstellen van een visie op de Duurzame ontwikkeling van Waalwijk en onderlinge afstemming van activiteiten die betrekking hebben op de duurzame ontwikkeling van Waalwijk. In de begroting van 2019 zijn hiertoe al een aantal thema's benoemd.

Transities sociaal domein

Transities sociaal domein

Specificatie integratie-uitkering Sociaal domein (3D)

Tijdens het opstellen van de gemeentebegroting 2018 is op productnr. 923 "Integratie-uitkering sociaal domein" het begrotingsbedrag van de integratie-uitkering sociaal domein geraamd op basis van de toenmalig bekende gegevens vanuit de meicirculaire 2017. De totale integratie-uitkering voor de gemeente Waalwijk volgens deze meicirculaire 2017 bedraagt voor dienstjaar 2018 een bedrag van € 21.917.461. Nadien is deze integratie-uitkering voor 2018, volgens de mei- en septembercirculaire 2018, bijgesteld tot een bedrag van € 22.246.702.

De opbouw van de integratie-uitkering 2018 is als volgt te specificeren:

	<i>Meicirculaire 2017</i>	<i>Septembercirculaire 2018</i>
Decentralisatie AWBZ naar WMO	€6.655.168	€6.734.932
Decentralisatie Jeugdwet	€8.530.333	€8.746.120
Re-integratie	€929.762	€954.748
WSW rijksbudget	€5.802.198	€5.810.902
	-----	-----
Decentralisatie Participatiewet	€6.731.960	€6.765.650
Totale integratie uitkering	€21.917.461	€22.246.702

Nieuwe WMO/AWBZ 2015

Opbrengsten	<i>Vastgestelde (deel)begroting 2018</i>	<i>Begroting 2018 na wijziging</i>	Realisatiecijfers 2018
Macrobudget gemeente Waalwijk nieuwe WMO 2015	€6.655.168	€6.734.932	€6.734.932
Geschatte eigen bijdrage	€282.304	€211.000	€216.510
Totale opbrengsten	€6.937.472	€6.945.932	€6.951.442
Uitgaven			
Persoonsgebonden budget	€1.096.947	€1.500.000	€1.524.299
Inkoop extramurale zorgtaken	€2.168.173	€2.464.878	€3.080.301
Innovatie en vernieuwing	€252.500	€96.395	€12.063
Schakelfunctionaris		€34.340	€34.340
Doorontwikkeling team WijZ		€12.765	€121.765
Overige (zorg)producten	€632.396	€511.397	€497.410
Kosten bedrijfsvoering (4%)	€232.527	€14.257	€31.751
Extra accountantskosten		€27.000	€27.000
Uitbesteding bedrijfsvoering		€101.000	€80.577
Doorontwikkeling team WijZ		€90.000	€90.000
Ondersteuning vrijwilligers	€20.200	€20.200	€20.000
Bijdrage kosten toegang Wmo	€990.000	€990.000	€990.000
Mutatie risicoreserve Transitie	€1.544.929	€974.700	€441.936
Totale uitgaven	€6.937.472	€6.945.932	€6.951.442

Toelichting:

Macro budget gemeente Waalwijk nieuwe WMO 2015

Met de septembercirculaire 2018 heeft de rijksoverheid de definitieve rijksbijdrage voor de nieuwe Wmo/AWBZ taken voor 2018 kenbaar gemaakt. Voor de gemeente Waalwijk is deze rijksbijdrage vastgesteld op een bedrag van € 6.734.932.

Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) legt voor gemeenten de eigen bijdrage op en draagt de geïnde eigen bijdrage af aan de gemeenten. Voor 2018 is voor een bedrag aan € 216.510 aan eigen bijdragen verantwoord.

Persoonsgebonden Budget

De hoogte van de raming van het persoonsgebonden budget is mede gebaseerd op de realisatiecijfers 2018 en de beschikbare informatie van de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

Volgens de beschikbare informatie van het SVB bedragen de PGB bestedingen voor 2018 een bedrag van € 1.500.121 en voor afrekeningen uit voorgaande jaren een bedrag van € 24.178.

Ten tijde van het opstellen van onze gemeentelijke jaarrekening 2018 waren de definitieve PGB bestedingen 2018 bij het SVB nog niet bekend.

Inkoop extramurale zorgtaken

Het verloop voor de inkoop extramurale zorgtaken is als volgt nader te specificeren:

	Vastgestelde Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie cijfers 2018	
Begeleiding WMO	€1.272.603	€1.890.000	€2.641.232	nr. 6634015
Persoonlijke verzorging	€31.829	€10.000	€106.504	nr. 6634020
Kortdurend verblijf	€20.101	€8.000	€18.170	nr. 6634025
Overige ondersteuning WMO	€6.878	€6.878	€0	nr. 6634035
Dagbesteding	€743.144	€500.000	€272.915	nr. 6634040
Vervoer dagbesteding/dagbehandeling	€93.618	€50.000	€41.480	nr. 6634055
Totaal bedrag	€2.168.173	€2.464.878	€3.080.301	

Innovatie en vernieuwing

Op basis van het raadsbesluit van 11 december 2014 betreffende de deelbegroting nieuwe WMO 2015 is voor 2018 voor de extramurale zorg een innovatiebudget voor vernieuwing een bedrag van € 500.000 vastgesteld. Voor aanbieders die een aantoonbare bijdrage leveren aan innovatie en transitiedoelstellingen is dit bedrag beschikbaar. Van deze innovatiegelden wordt een structureel een bedrag van € 250.000 ingezet ter dekking van de kosten van de uitvoeringsorganisatie team WijZ. en is met de kadernota 2016 een bedrag van € 34.340 beschikt voor de dekking van de kosten voor een schakelfunctionaris onderwijs (rek.nr. 6711010/443302) zodat er voor de besteding ten behoeve van innovatie en vernieuwing voor deze taak een bedrag van € 218.160 resteert. (rek.nr. 6630020/438099). Met raadsbesluit van 13 september 2018 is met de 15^e begrotingswijziging een bedrag van € 121.765 ingezet voor de doorontwikkeling/reorganisatie van uitvoeringsorganisatie team WijZ. Daarnaast is er voor een bedrag van € 12.063 aan projectbegeleidingskosten op deze rekening verantwoord.

Overige (zorg)producten

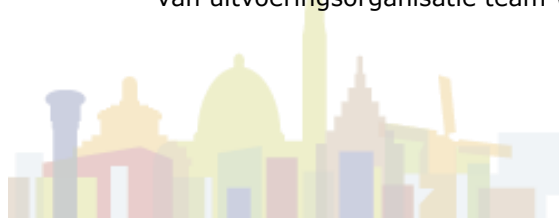
Het verloop van de overige zorgproducten is als volgt nader te specificeren:

	Vastgestelde Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie cijfers 2018	
Mee-taken	€161.600	€70.600	€47.555	rek. nr. 6631010
Ondersteuning mantelzorg	€112.100	€82.100	€130.845	rek. nr. 6631012
Wtcg/CER	€345.885	€345.885	€317.744*	rek.nr. 6615006
Doventolk	€12.812	€12.812	€1.266	rek.nr. 6631011
Totaal bedrag	€632.397	€511.397	€497.410	

**Op 20 november 2014 heeft de gemeenteraad besloten het ontvangen bedrag voor de afschaffing van de WTCG en CER per 1 januari 2015 in te zetten voor een collectieve ziektekostenverzekering voor de minima (CZM). Ten gevolge van dit besluit is van het overige zorgproduct WTCG/CER het geraamde bedrag € 345.885 overgeheveld naar de post 6615006/438099 op product nr. 615 Minimabeleid/armoedebeleid voor de uitvoering van de collectieve ziektekostenverzekering voor minima. (zie ook B&W besluit 29 september 2015)*

Kosten bedrijfsvoering

De raming van de bedrijfsvoeringskosten is gebaseerd op 4% van het gemeentelijke Wmo budget nieuwe taken 2015. Afspraak is dat deze middelen transitie breed kunnen worden ingezet. Ten laste van deze begrotingspost is een bedrag van € 101.000 voor de uitbesteding van de bedrijfsvoering (Zorg lokaal) en € 27.000 voor extra accountantskosten gebracht. Daarnaast is er ten laste van deze raming een bedrag van € 90.000 ingezet voor de doorontwikkeling/reorganisatie van uitvoeringsorganisatie team WijZ. De werkelijk verantwoorde kosten uitbesteding

bedrijfsvoering hebben in 2018 € 80.577 bedragen (zie rek.nr. 6631060). Voor een bedrag van € 31.751 is aan bedrijfsvoeringkosten op deze post verantwoord. Het betreft hier een groot aantal diverse kleinere bedrijfsvoeringkosten zoals juridische adviezen, klanttevredenheidsonderzoekskosten ed.

Ondersteuning vrijwilliger

Voor de versterking van de inzet van vrijwilligers voor o.a. cliëntondersteuning wordt voor 2018 een bedrag van € 20.200 geraamd. Op deze post (rek.nr. 6630030) is voor een bedrag van € 20.000 aan betaalde subsidie van stichting Contour de Twern verantwoord.

Bijdrage kosten toegang WMO

De totale bijdrage ad. € 990.000 voor de kosten van de uitvoeringsorganisatie WijZ vanuit deze decentralisatie is als volgt te specificeren:

- a. Vanuit de MEE gelden wordt voor 4 fte's een bedrag van € 240.000 aan middelen bijgedragen.
- b. Vanuit het innovatiebudget wordt € 250.000 ingezet.
- c. Voor de uitvoering van de nieuwe Wmo taken wordt vanuit de beschikbare Wmo/AWBZ budget 2018 een bedrag van €500.000 bestemd ter dekking van de kosten uitvoeringsorganisatie team WijZ.

Mutatie risicoreserve

Op basis van de beschikbare informatie en de huidige realisatiecijfers 2018 vindt er voor 2018 een storting plaats ten bedrage van € 441.936. Gezien de grote mate van onzekerheid met betrekking tot de in rekening gebrachte kosten door zorgleveranciers en de verwerking hiervan alsmede de gedeclareerde PGB-kosten voor 2018 wordt het extra positieve saldo voor deze decentralisatie tijdelijk toegevoegd aan de risicoreserve. Bij de kadernota 2018 is voorgesteld de risicoreserve transitie tot en met 2020 te handhaven voor een bedrag van € 2.000.000 per 1 januari van elk jaar. Per eind 2018 zal het meerdere worden afgestort in de Algemene Reserve. Per eind 2020 wordt de reserve opgeheven en in zijn geheel gestort in de Algemene Reserve. De gemeenteraad heeft op 6 juli 2017 ingestemd met de kadernota 2018.

Jeugdhulp 2018

Opbrengsten	Vastgestelde (deel)begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatiecijfers 2018
Macrobudget gemeente Waalwijk Jeugdhulp	€8.530.333	€8.746.120	€8.746.120
Totale opbrengsten	€8.530.333	€8.746.120	€8.746.120
Uitgaven			
Regionale inkoop Jeugdzorg	€5.103.530	€6.174.595	€8.088.958
Lokale inkoop Jeugdzorg	€2.136.150	€1.670.650	€806.250
Lokaal maatwerk Jeugdhulp			€52.760
Landelijke inkoop Jeugdhulp	€320.740	€313.100	€193.953
Uitvoeringskosten	€166.650	€166.650	€347.116
Innovatie en vernieuwing	€255.910	€297.181	€287.706
BJZ toegang	€178.800	€178.800	€178.800
Verwacht resultaat	€368.553	-/- €54.856	-/- €1.209.423
Totale uitgaven	€ 8.530.333	€8.746.120	€8.746.120

Toelichting:

Macrobudget gemeente Waalwijk jeugdhulp

Het macrobudget Jeugdhulp in de begroting van € 8.530.333 is gebaseerd op de meicirculaire 2017. Met de septembercirculaire 2018 heeft de rijksoverheid de rijksbijdrage voor de jeugdhulp taken vastgesteld op een bedrag van € 8.746.120.

Regionale inkoop jeugdzorg

Het totale begrote bedrag voor regionale inkoop jeugdzorg is opgebouwd uit de volgende posten:

	Vastgestelde Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie cijfers 2018	
Jeugdzorg plus	€233.361	€233.361	€201	Rek. nr. 6635065
Jeugdzorg ZIN (Zorg In Natura)	€4.000.247	€5.071.312	€7.341.646	Rek. nr. 6635070
Bureau Jeugdzorg incl. LWI just.	€869.922	€869.922	€747.111	Rek. nr. 6636005
Totaal bedrag	€5.103.530	€6.174.595	€8.088.958	

Lokale inkoop Jeugdzorg (incl. PGB)

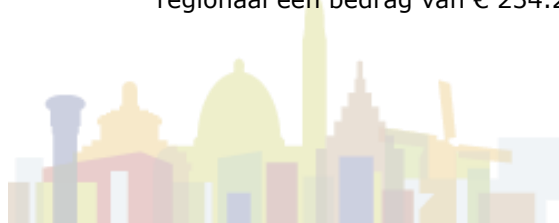
	Vastgestelde Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie cijfers 2018	
Ambulante zorg Jeugd	€144.987	€144.987	-/- €534.420	Rek. nr. 6635050
Daghulp op locatie zorgaanbieder	€425.663	€425.663	€181.148	Rek. nr. 6635055
PGB Jeugdhulp	€1.565.500	€1.100.000	€1.159.522	Rek. nr. 6635025
Totaal bedrag	€2.136.150	€1.670.650	€806.250	

Landelijke inkoop jeugdhulp

In de begroting Jeugdhulp 2018 zijn de ramingen voor de landelijke inkoop gebaseerd op de meest actuele realisatiecijfers van dat moment. Ten tijde van het opstellen van de gemeentelijke jaarrekening 2018 waren de werkelijk gemaakte kosten voor deze post nog niet definitief bekend. De inschatting is gemaakt dat de verantwoorde kosten voor deze post gelijk zullen zijn aan het bedrag zoals opgenomen bij de regionale concept jaarrekeningcijfers 2018 door de gastheergemeente.

Uitvoeringskosten jeugdhulp

Conform besluit op de herijking van het financieel beleidskader Hart van Brabant zijn de regionale en lokale uitvoeringskosten bepaald op 3% van de integratie-uitkering Jeugdwet. Met de vaststelling 2e herijkte deelbegroting Jeugdhulp voor 2018 is voor de gehele regio dit bedrag bepaald op € 2.698.825. Afspraak hierbij is dat bij de verdeling lokaal/regionaal eerst de uitvoeringskosten van de gastheergemeente volledig worden afgedekt. Op basis van deze afspraak is de geraamde post van € 255.910 voor de gemeente Waalwijk verdeeld naar lokaal € 21.640 en regionaal een bedrag van € 234.270. In de gemeentebegroting was voor de uitvoeringskosten voor

de Jeugdwet een raming van € 166.650 opgenomen. De werkelijk verantwoorde uitvoeringskosten op deze post bedraagt € 347.116. Het betreft de doorbetaling aan de gastheer gemeente Tilburg van de geraamde regionale uitvoeringskosten ten bedrage van € 234.270 alsmede de gemeentelijke bijdrage in de kosten van het Project Basis op Orde voor een bedrag van € 112.846.

Innovatie en vernieuwing

Voor innovatie is conform voorstel "afwijking beleidskader 2015 – 2018" in totaal voor de gehele regio 3% van de rijksbijdrage 2018 bestemd. Het totale regionaal begrote bedrag voor innovatie wordt verdeeld naar de verhouding 20% lokaal (€ 51.182) en 80% (€ 190.505) bovenlokaal. In de gemeentebegroting 2018 is voor innovatie budget lokaal en bovenlokaal een geraamd bedrag van € 297.181 (rek.nr. 6630035) opgenomen. De werkelijk verantwoorde kosten op deze post bedragen € 287.706. Dit betreft de bijdrage in de regionale uitvoeringskosten ten bedrage van € 190.505 en de structurele bijdrage ten bedrage van € 97.201 in de kosten van 1,3 fte voor tienerwerk in het kader van Jeugdhulp.

BJZ toegang

De raming voor de kosten toegang Bureau Jeugdzorg is gebaseerd op de AEF uitvraag gegevens van juli 2014. Door de gemeenteraad is destijds besloten om dit bedrag geheel in te zetten ter dekking van de kosten van de toegang & uitvoeringsorganisatie TWijZ.

Mutatie risicoreserve

Op basis van de beschikbare informatie en de huidige realisatiecijfers 2018 vindt er voor 2018 een onttrekking plaats ten bedrage van € 1.209.423. Gezien de grote mate van onzekerheid met betrekking tot de in rekening gebrachte kosten door zorgleveranciers en de verwerking hiervan alsmede de gedeclareerde PGB-kosten voor 2018 wordt het extra positieve saldo voor deze decentralisatie tijdelijk toegevoegd aan de risicoreserve. Bij de kadernota 2018 is voorgesteld de risicoreserve transities tot en met 2020 te handhaven voor een bedrag van € 2.000.000 per 1 januari van elk jaar. Per eind 2018 zal het meerdere worden afgestort in de Algemene Reserve. Per eind 2020 wordt de reserve opgeheven en in zijn geheel gestort in de Algemene Reserve. De gemeenteraad heeft op 6 juli 2017 ingestemd met de kadernota 2018.

Algemeen:

Met de gastheer gemeente Tilburg is afgesproken dat deze voor de regio gemeenten de **regionale** jeugdzorg uitvoert. De gemeenten zelf zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de **lokale** jeugdzorg. Jaarlijks stelt de gastheer gemeente een begroting op waarbij het uitgangspunt was dat deze budgetair neutraal wordt ingestoken. Dat wil zeggen de geraamde kosten zijn gelijk aan de ontvangen rijksbijdragen. In de loop van het begrotingsjaar, zo rond augustus/september wordt er op basis van de realisatiecijfers tot en met de maand juni een herijkte begroting opgesteld. Deze wordt aan de gemeenteraden van de deelnemende regiogemeenten aangeboden en voor zienswijze voorgelegd. Indien alle regiogemeenten hun zienswijzen kenbaar hebben gemaakt worden deze verwerkt bij het voor te leggen advies aan het algemeen bestuur van het Hart van Brabant. De financiële beleidskaders voor de regionale jeugdzorg worden voor meerdere jaren vastgesteld door

de bestuurscommissie Jeugdhulp en het Algemeen Bestuur van het Hart van Brabant. Jaarlijks worden de regio gemeenten op realisatie afgerekend door de gastheer gemeente Tilburg. Drie keer per jaar wordt een prognose opgesteld waarbij het geprognosticeerd resultaat zo goed mogelijk wordt ingeschat. De regio gemeenten kunnen op basis hiervan hun eigen gemeentelijke begroting aan de nieuwe situatie aanpassen.

Participatiewet 2018

Opbrengsten	Vastgestelde (deel)begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatiecijfers 2018
Macrobudget gemeente Waalwijk WSW	€5.802.198	€5.810.902	€5.810.902
(Voorlopig) Budget gebundelde uitkering	€11.962.575	€11.619.507	€13.852.780
Re-integratiebudget	€929.762	€954.748	€954.748
Reeds opgenomen dekking binnen de gemeentebegroting	€2.101.942	€2.605.360	
Totale opbrengsten	€20.796.477	€20.990.517	€20.618.430
Uitgaven			
WSW uitgaven	€5.802.198	€5.775.931	€5.643.412
BUIG uitgaven	€10.266.517	€11.619.507	€13.852.780
Re-integratie uitgaven	€929.762	€886.074	€952.458
Bijdrage in exploitatiekosten Baanbrekers	€3.798.000	€2.709.005	€2.609.581
Totale uitgaven	€20.796.477	€20.990.517	€23.058.231

Macrobudget gemeente Waalwijk WSW en re-integratiebudget

Met de meicirculaire 2018 hebben gemeenten inzicht gekregen in de verdeling van Wsw en re-integratiemiddelen. Met de septembercirculaire 2018 zijn deze rijksbijdragen voor de Wsw ongewijzigd gebleven en voor het re-integratiebudget met +/- € 25.000 gestegen. Met de VNG was afgesproken om met ingang van 2017 de verdeling van de Wsw- middelen te baseren op het kenmerk "betalende gemeente" in plaats van op het kenmerk "woongemeente". Hierdoor is het uitgangspunt voor de verdeling de gemeente waar een Wsw-er een dienstverband heeft in plaats van de woonplaats. Bij de berekening van het rijksbudget is met deze wijziging rekening gehouden. Voor de gemeente Waalwijk is het totale budget 2018 voor de uitvoering van de participatiewet bepaald op € 6.765.650. Het participatiebudget is opgebouwd uit een tweetal deelbudgetten te weten een Wsw budget voor een bedrag van € 5.810.902 en een re-integratiebudget ten bedrage van € 954.748. Conform de financiële bepalingen van de gemeenschappelijke regeling "Uitvoeringsorganisatie Baanbrekers" worden de ontvangen rijksbijdragen doorbetaald aan de organisatie Baanbrekers.

Rijksbudget gebundelde uitkering

Het betreft hier een specifieke uitkering waaruit de toegekende bijstandsuitkeringen betaald moeten worden. Ten tijde van het opstellen van de gemeentebegroting 2018 is de raming van het Buig-budget 2018 gebaseerd op het voorlopig beschikbaar gestelde Rijksbudget ten bedrage van € 11.962.575. Middels beschikkingsbrief van het ministerie d.d. 1 oktober 2018 (nr. 18-0094585) is voor onze gemeente het BUIG-budget 2018 definitief vastgesteld op € 13.852.780. Ook deze ontvangen rijksmiddelen worden conform de financiële bepalingen van de gemeenschappelijke regeling "Uitvoeringsorganisatie Baanbrekers" voor de uitvoering van de participatiewet doorbetaald aan de organisatie Baanbrekers.

WSW en re-integratie uitgaven

Conform artikel 34 lid 2 van de Gemeenschappelijke Regeling ontvangt Baanbrekers het volledige door de gemeente ontvangen Wsw en re-integratiebudget , dat voortvloeit uit wet en regelgeving. Maandelijks na ontvangst van deze rijksbijdrage (voorschot) wordt deze onverkort doorbetaald aan de uitvoeringsorganisatie Baanbrekers. De verantwoorde doorbetalingen hebben plaatsgevonden op basis van de geraamde rijksbijdrage voor een bedrag van € 5.810.902. De definitieve afrekening 2018 op basis van het bijgestelde rijksbudget zal met Baanbrekers in 2019 plaatsvinden. Naast de doorbetaling van de ontvangen rijksvoorschotten is er op deze post een gesaldeerd bedrag van -/- € 167.490 aan afwikkeling uit voorgaande jaren verantwoord.

BUIG uitgaven

Volgens de voorlopige jaarcijfers 2018 van Baanbrekers bedragen de totale BUIG lasten voor 2018 voor de gehele GR een bedrag van € 21.110.000. Volgens de bijgevoegde sisa bijlage bij deze (concept) jaarrekening 2018 van Baanbrekers zijn de lasten gebundelde uitkering voor de gemeente Waalwijk als volgt te specificeren:

Besteding algemene bijstand		€9.774.924	Participatiewet
Baten algemene bijstand	-/-	€243.050	Participatiewet
Besteding IOAW		€663.083	Wet ink. voorz. oudere en ged. arbeidsongeschikte werkn.
Baten IOAW	-/-	€10.116	Wet ink. voorz. oudere en ged. arbeidsongeschikte werkn.
Besteding IOAZ		€59.191	Wet ink. voorz. oudere en ged. arbeidsongeschikte gew. zelfst
Baten IOAZ	-/-	€596	Wet ink. voorz. oudere en ged. arbeidsongeschikte gew. zelfst.
Besteding loonkostensubsidie		€491.377	Participatiewet
Totaal bedrag		€10.734.813	

Conform de regelgeving van de gemeenschappelijke regeling worden de totale BUIG lasten gelijk gesteld met de totaal ingebrachte rijksbudget gebundelde uitkering 2018. Het daadwerkelijk verschil tussen deze aangenomen BUIG uitgaven en de werkelijk verantwoorde realisatiecijfers volgens de sisa bijlage 2018 vloeit in het exploitatieresultaat van Baanbrekers 2018 en wordt uiteindelijk met de definitieve afrekening met de deelnemende gemeenten verrekend.

Bijdrage in exploitatiekosten Baanbrekers

Op basis van de informatie vanuit de oorspronkelijke begroting 2018 van Baanbrekers was in de gemeentebegroting 2018 rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage van € 3.798.000. Als gevolg van vermindering bedrijfskosten, bijstelling rijksbijdrage BUIG en een minder aantal uitkeringsgerechtigden is met de geactualiseerde begroting 2018 van Baanbrekers de eerder

geraamde gemeentelijke bijdragen 2018 voor de gemeente Waalwijk met het voorjaarsbericht 2018 bijgesteld naar € 2.709.000. Conform de financiële bepalingen zoals opgenomen in de gemeenschappelijke regeling "uitvoeringsorganisatie Baanbrekers" is Baanbrekers gedurende het jaar 2018 bevoorschot op de geraamde gemeentelijke bijdrage. Na vaststelling van de jaarrekening 2018 van Baanbrekers zal de definitieve afwikkeling van de gemeentelijke bijdragen in 2019 met de deelnemende gemeenten plaatsvinden.

Beeld sociaal domein 2018

Team WijZ vormt de toegang tot ondersteuning in het kader van de WMO en de Jeugdwet. Onderstaand het aantal aanmeldingen bij de toegang voor ondersteuning in 2018:

Jaar	WMO	Jeugdwet	Totaal
2018	2447	820	3267

Het totaal aantal aanmeldingen bleef min of meer gelijk met 2017. Daarbij nam het aantal aanmeldingen voor WMO iets af, terwijl die voor Jeugd iets toenamen. Bij aanmeldingen voor de jeugdwet gaat het puur om meldingen die worden gedaan via de toegang. De aanvragen via het medisch domein (huisarts, specialisten) zijn hierbij niet meegenomen en worden apart geregistreerd. Dit aantal nam in 2018 wel aanzienlijk toe ten opzichte van een jaar eerder, namelijk van 806 in 2017 naar 1151 in 2018. Dit is een stijging van 42%. Over de redenen hiervan bestaan aanwijzingen alleen zijn deze nog niet feitelijk bewezen. Nader onderzoek dient dit verder te verklaren.

Voor WMO zijn uiteindelijk alle afgeronde aanmeldingen toegekend, op 5 na. Tijdens de onderzoeks- en aanvraagfase zijn 208 meldingen beëindigd. Dit is te verklaren door oa verhuizingen, overlijden, doorverwijzing naar voorliggend veld of omdat een inwoner in eigen kracht is gezet. Voor jeugd zijn tot nu toe alle afgeronde aanmeldingen toegekend. Tijdens de onderzoeks- en aanvraagfase zijn 63 meldingen beëindigd om vergelijkbare redenen als eerder genoemd. Medisch domein aanvragen zijn allen toegekend.

Ontwikkeling aantal cliënten + actuele voorzieningen WMO

	Unieke cliënten met een of meerdere voorzieningen op peildatum 31-12-2017	Actueel aantal voorzieningen op peildatum 31-12-2017	Unieke cliënten met een of meerdere voorzieningen op peildatum 31-12-2018	Actueel aantal voorzieningen op peildatum 31-12-2018
Hulp bij het huishouden	592	592, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 549 PGB: 43 	759	764, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 728 PGB: 36
Begeleiding	625	931, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 744 PGB: 187 	642	958, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 747 PGB: 211
Rolstoel	418	503, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 471 PGB: 32 	411	496, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 472 PGB: 24
Wonen	320	437, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 423 PGB: 14 	305	422, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 408 PGB: 14
Vervoer	351	381, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 303 PGB: 78 	364	387, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 349 PGB: 38

Ontwikkeling aantal cliënten + actuele voorzieningen Jeugd

	Unieke cliënten met een of meerdere voorzieningen op peildatum 31-12-2017	Actueel aantal voorzieningen op peildatum 31-12-2017	Unieke cliënten met een of meerdere voorzieningen op peildatum 31-12-2018	Actueel aantal voorzieningen op peildatum 31-12-2018
Jeugdwet	900	1282, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 1132 PGB: 150 	929	1455, waarvan: <ul style="list-style-type: none"> ZIN: 1293 PGB: 162

Onderverdeling aantal actuele voorzieningen naar unieke cliënten op 31/12/2018 WMO

Aantal actuele voorzieningen	Aantal unieke cliënten
16	1
9	4
8	8
7	9
6	24
5	47
4	86
3	208
2	554
1	1411

Onderverdeling aantal actuele voorzieningen naar unieke cliënten op 31/12/2018 Jeugd

Aantal actuele voorzieningen	Aantal unieke cliënten
8	1
7	4
6	3
5	11
4	23
3	48
2	127
1	683

PGB 2018

	Aantal budgethouders	Gemiddelde waarde budget
Begeleiding	183	€10.588,-
Hulp bij het huishouden	49	€3.707,-
Jeugd	120	€12.935,-

Financiële jaarrekening 2018

Algemeen

Algemeen

Hierna wordt via de balans per 31 december 2018 met toelichting en de programmarekening over 2018 met toelichting de financiële verantwoording afgelegd over het in het jaar 2018 gerealiseerde beleid.

In alle verloopoverzichten en specificaties zijn de bedragen opgenomen in duizendtallen. Hierdoor kunnen soms afrondingsverschillen ontstaan in de overzichten.

Balans per 31 december

Activa 31-12 bedragen x € 1.000

ACTIVA		31-12-2018		31-12-2017
Vaste activa				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa		313		549
<ul style="list-style-type: none"> Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief 	297		528	
<ul style="list-style-type: none"> Bijdragen aan activa in eigendom van derden 	16		21	
Materiële vaste activa		206.739		216.037
<ul style="list-style-type: none"> Investeringen met economisch nut 	132.010		137.912	
<ul style="list-style-type: none"> Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven 	14.897		14.084	
<ul style="list-style-type: none"> Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut 	45.687		43.334	
<ul style="list-style-type: none"> in erfpacht 	14.145		20.707	
Financiële vaste activa		28.448		30.108
<ul style="list-style-type: none"> Kapitaalverstrekking aan deelnemingen 	4.992		5.167	
<ul style="list-style-type: none"> Leningen aan woningbouwcorporaties 	9.818		11.140	
<ul style="list-style-type: none"> Leningen aan deelnemingen 	4.201		4.177	
<ul style="list-style-type: none"> Overige langlopende leningen 	9.437		9.624	
Totaal vaste activa		235.500		246.694
Viottende activa				
Voorraden		31.319		28.608
<ul style="list-style-type: none"> Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie 	31.319		28.608	
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar		8.699		8.299
<ul style="list-style-type: none"> Vorderingen op openbare lichamen 	2.214		5.143	
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen		751		757
<ul style="list-style-type: none"> Overige vorderingen 	5.734		2.399	
Liquide middelen		93		132
<ul style="list-style-type: none"> kas- en banksaldi 	93		132	
Overlopende activa		2.961		2.677
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel;				
<ul style="list-style-type: none"> Overige Nederlandse overheidslichamen 	1.135		941	
<ul style="list-style-type: none"> Rijk 	45			
<ul style="list-style-type: none"> Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen 	1.781		1.736	
Totaal viottende activa		43.072		39.716
TOTAAL GENERAAL		278.572		286.410

Passiva 31-12 Bedragen x € 1.000

PASSIVA		31-12-2018		31-12-2017
Vaste passiva				
Eigen vermogen		90.141		87.318
• Algemene reserve	12.347		6.697	
• Bestemmingsreserves	72.380		77.558	
• Gerealiseerd resultaat	5.414		3.063	
Vorzieningen		5.603		5.508
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		160.954		164.231
• Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	160.729		163.991	
• Openbare lichamen	225		240	
Totaal vaste passiva		256.698		257.057
Viottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		8.382		16.758
• Overige kasgeldleningen aangegaan	2.500		10.000	
• Banksaldi	1.681		1.127	
• Overige schulden	4.201		5.631	
Overlopende passiva		13.492		12.595
• Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd, en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	7.550		6.628	
• De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren ;				
o het Rijk			20	
o overige Nederlandse overheidslichamen	5.019		5.026	
• Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	923		921	
Totaal vlottende passiva		21.874		29.353
TOTAAL GENERAAL		278.572		286.410
Gewaarborgde leningen		272.709		280.951
Garantstellingen		976		1.110

Programmarekening over het boekjaar

Inleiding

Tot de jaarlijkse exploitatielasten worden gerekend de periodiek terugkerende kosten zoals salarissen, exploitatiesubsidies, exploitatiekosten van gebouwen, afschrijvingen op investeringen, rentekosten, enzovoorts.

De baten van de exploitatie kunnen bestaan uit gemeentelijke belastingen, retributies en bijdragen, inkomsten uit gemeentelijke bezittingen en bedrijven, uitkeringen uit het gemeentefonds en doeluitkeringen van rijk en provincie.

De lay-out van de rekening van baten en lasten is in hoofdlijnen niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Per programma is een specificatie gegeven naar de onderliggende producten, en er is een overzicht opgenomen van de voorgeschreven taken, volgens de vernieuwing BBV per programma. In de toelichting op de programmarekening zijn de belangrijkste verschillen in de exploitatielasten nader geanalyseerd en verklaard.

Daarnaast wordt in de toelichting op de programmarekening nog ingegaan op een aantal relevante ontwikkelingen, en zijn nadere analyses en onderbouwingen opgenomen.

Overzicht resultaten per programma

Resultaten per programma

In onderstaand overzicht zijn de algemene dekkingsmiddelen, de post onvoorzien en de overhead apart zichtbaar. Deze bedragen zijn uit de diverse programmatotalen gehaald. De programmatotalen sluiten daarom niet aan bij de overzichten die verderop zijn opgenomen.

Bedragen x € 1.000

PROGRAMMA	Begroting voor wijziging 2018			Begroting na wijziging 2018			Jaarrekening 2018			Resultaat 2018
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Producten programma 1	10.077	-1.375	8.702	10.478	-1.588	8.890	10.142	-1.740	8.402	488
Producten programma 2	607	-22	585	1.311	-22	1.289	592	-40	552	737
Producten programma 3	8.108	-1.404	6.703	8.396	-1.404	6.991	7.744	-1.329	6.414	577
Producten programma 4	47.543	-12.358	35.185	47.885	-12.117	35.767	50.156	-14.541	35.614	153
Producten programma 5	5.914	-762	5.152	6.417	-659	5.758	5.935	-875	5.061	698
Producten programma 6	6.164	-2.199	3.965	6.320	-2.132	4.188	6.166	-2.282	3.884	304
Producten programma 7	12.038	-10.988	1.049	14.673	-12.929	1.744	46.734	-50.176	-3.441	5.185
Producten programma 8	14.812	-1.069	13.743	14.782	-1.074	13.708	15.042	-2.092	12.950	758
Producten programma 9	2.092	-35	2.057	1.867	-35	1.833	1.992	-102	1.890	-57
Producten programma 10	924	-21	903	897	-66	831	1.001	-73	928	-96
Producten programma 11	1.531		1.531	3.484		3.484	428	-36	392	3.092
Subtotaal programma's	109.808	-30.232	79.576	116.510	-32.025	84.485	145.932	-73.285	72.646	11.839
Algemene dekkingsmiddelen										
Lokale heffingen	1.744	-21.623	-19.878	1.644	-21.395	-19.752	1.686	-20.900	-19.214	-538
Algemene uitkeringen		-65.835	-65.835		-66.619	-66.619		-66.979	-66.979	360
Dividend	8	-25	-17	8	-91	-83	184	-260	-76	-7
Saldo financieringsfunctie	-669	-296	-965	-669	-296	-965	-294	-281	-575	-390
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	1.084	-87.779	-86.695	983	-88.401	-87.418	1.575	-88.419	-86.844	-575
Overhead	11.802	-232	11.571	12.153	-215	11.938	11.914	-539	11.375	562
Onvoorzien	100		100	72		72				72
Gerealiseerde totaal saldo van baten lasten	122.794	-118.243	4.552	129.718	-120.642	9.076	159.421	-162.243	-2.822	11.898
Mutaties reserves programma 1	213	-479	-266	213	-479	-266	213	-561	-348	82
Mutaties reserves programma 2		-321	-321		-1.014	-1.014	24	-301	-278	-736
Mutaties reserves programma 3	10	-205	-195	580	-1.014	-434	646	-889	-244	-190
Mutaties reserves programma 4		-1.034	-1.034	629	-3.950	-3.321	629	-3.901	-3.272	-49
Mutaties reserves programma 5		-752	-752		-1.160	-1.160	128	-622	-494	-666
Mutaties reserves programma 6		-253	-253		-626	-626		-617	-617	-9
Mutaties reserves programma 7		-380	-380	8.176	-8.907	-732	14.258	-10.063	4.195	-4.927
Mutaties reserves programma 8	68	-155	-87	68	-339	-271	72	-257	-185	-85
Mutaties reserves programma 9		-49	-49	186	-235	-49	186	-235	-49	
Mutaties reserves programma 10		-150	-150	45	-150	-105	45	-150	-105	
Mutaties reserves programma 11		-1.065	-1.065	3.128	-4.227	-1.100	3.160	-4.355	-1.195	96
Subtotaal mutaties reserves	292	-4.843	-4.552	13.024	-22.101	-9.076	19.360	-21.952	-2.592	-6.484
GEREALISEERD RESULTAAT	123.086	-123.086		142.742	-142.742		178.781	-184.195	-5.414	5.414

Taakvelden per programma

Overzicht taken per programma

In onderstaand overzicht worden per programma de taken weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Taken	Jaarrekening 2018		
	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	2.744	-14	2.730
0.10 Mutaties reserves	213	-561	-348
0.2 Burgerzaken	1.191	-908	284
0.4 Overhead	82		82
0.64 Belasting overig	25	-171	-146
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.318	-56	2.263
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.462	-13	1.449
7.4 Milieubeheer	940	-38	902
8.3 Wonen en bouwen	1.776	-1.619	157
Totaal programma 1	10.750	-3.379	7.371
0.10 Mutaties reserves	24	-301	-278
8.3 Wonen en bouwen	592	-40	552
Totaal programma 2	616	-342	274
0.10 Mutaties reserves	646	-889	-244
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	654	-23	630
5.3 Cultuurpresentatie, productie, participatie	2.578	-679	1.900
5.4 Musea	895	-24	871
5.5 Cultureel erfgoed	129		129

5.6 Media	1.299	-276	1.023
5.7 Openbaar groen en (open lucht) recreatie	176	-52	125
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.013	-275	1.737
Totaal programma 3	8.390	-2.219	6.170
0.10 Mutaties reserves	629	-3901	-3272
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.714	-151	2.563
6.2 Wijkteams	4.103	-21	4.082
6.3 Inkomensregelingen	15.984	-13.932	2.052
6.4 Begeleiden participatie	8.143		8.143
6.6 Maatwerkvoorzieningen WMO	833	-37	796
6.71 Maatwerk dienstverlening 18+	7.689	-380	7.309
6.72 Maatwerk dienstverlening 18-	8.395		8.395
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	747		747
7.1 Volksgezondheid	1.548	-22	1.526
Totaal programma 4	50.784	-18.442	32.341
0.10 Mutaties reserves	128	-622	-494
4.2 Onderwijshuisvesting	4.195	-412	3.784
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.740	-463	1.277
Totaal programma 5	6.063	-1.497	4.567
0.10 Mutaties reserves	0	-617	-617
5.1 Sportbeleid en activering	1.088	-114	974
5.2 Sportaccommodaties	5.078	-2.168	2.910

Totaal programma 6	6.166	-2.898	3.268
0.10 Mutaties reserves	14.258	-10.063	4.195
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	8.461	-9112	-651
1.2 Openbare orde en veiligheid	438	-29	410
2.4 Economische havens en waterwegen	485	-127	358
3.1 Economische ontwikkeling	2.167	-393	1.773
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	28.526	-34.492	-5.966
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	386	-53	333
3.4 Economische promotie	117		117
8.2 Grondexploitatie niet bedrijventerreinen	6.639	-6123	517
Totaal programma 7	61.477	-60.392	1.085
0.10 Mutaties reserves	72	-257	-185
2.1 Verkeer en vervoer	4.346	-838	3.508
5.7 Openbaar groen en openlucht recreatie	4.679	-122	4.557
7.2 Riolering	2.241	-3.514	-1.273
7.3 Afval	3.289	-4.661	-1.372
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	487	-338	149
Totaal programma 8	15.114	-9.730	5.384
0.10 Mutaties reserves	186	-235	-49
0.63 Parkeerbelasting	205	-325	-119
1.2 Openbare orde en veiligheid	197		197
2.1 Verkeer en vervoer	1.188	-102	1.086
2.2 Parkeren	607		607

Totaal programma 9	2.383	-662	1.721
0.10 Mutaties reserves	45	-150	-105
8.1 Ruimtelijke ordening	1.001	-73	928
Totaal programma 10	1.046	-223	823
0.10 Mutaties reserves	3.160	-4.355	-1.195
0.5 Treasury	-88	-576	-664
0.61 OZB woningen	470	-5.873	-5.402
0.62 OZB niet-woningen	85	-5.668	-5.582
0.64 Belasting overig	31	-286	-255
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		-66.979	-66.979
0.8 Overige baten en lasten	99		99
0.9 Vennootschapsbelasting (VPB)	306		306
3.4 Economische promotie	13	-136	-123
Totaal programma 11	4.077	-83.872	-79.795
0.4 Overhead	11.914	-539	11.375
0.8 Algemene baten en lasten			
Totaal programma 12	11.914	-539	11.375
TOTAAL GENERAAL	178.781	-184.195	-5.414

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

In 2018 heeft er geen stelsel- dan wel schattingswijziging plaatsgevonden ten opzichte van 2017.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het betreffende balanshoofd anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarden.

Strategische gronden worden gewaardeerd op basis van verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde (onder de huidige bestemming). Dit is conform de bestaande waarderingsgrondslagen voor gronden en terreinen onder de MVA.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De uitkering uit het gemeentefonds is opgenomen conform de laatste gepubliceerde accresmededeling van 2018, zijnde de septembercirculaire 2018.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baat genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen casu quo schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is hetzelfde als de van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. Deze afschrijving vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief. Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden eveneens afgeschreven in 5 jaar. Met ingang van 1 januari 2017 worden hier ook de bijdragen aan activa van derden geactiveerd. Voorheen werden deze gerubriceerd onder de financiële vaste activa.

Materiële vaste activa

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (in casu de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

De gronden in de materiële vaste activa die mogelijk tot exploitatie gaan leiden, voorheen de NIEGG's, zijn per 1 januari 2016 *zonder afwaardering* omgezet tegen de boekwaarde per 1 januari 2016. Hiervoor geldt een overgangsbepaling met een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de dan geldende bestemming. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode voor de desbetreffende grondportefeuille uit te voeren, de boekwaarde te toetsen en zo nodig bij te stellen (af te waarden). Afwaardering van een individueel perceel grond kan niet over een aantal jaren worden gespreid.

Investerings met economisch nut/investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden zijn op de betreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf een jaar na ingebruikname lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur. Een enkele uitzondering daargelaten, wordt geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde. De afschrijvingstermijnen zijn in de nota waarderings- en afschrijvingsbeleid vastgelegd. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken. Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt dat op investeringen die vóór 2004 zijn gedaan soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de nota "waarderings- en afschrijvingsbeleid" van de gemeente Waalwijk. Deze nota wordt periodiek geactualiseerd en aan de raad ter vaststelling voorgelegd. Enkele belangrijke uitgangspunten in het afschrijvingsbeleid zijn:

- Investerings kleiner dan € 10.000 worden direct ten laste van de exploitatie gebracht;
- Bij afschrijving wordt geen rekening gehouden met een restwaarde;
- Standaard wordt de lineaire methode gehanteerd voor afschrijven;
- In bepaalde gevallen wordt annuïtair afgeschreven; bijvoorbeeld als kapitaallasten van investeringen gedekt worden door huuropbrengsten, heffingen en rechten etc.;
- De afschrijvingstermijnen worden bepaald op basis van de economische levensduur, dan wel de technische levensduur.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen en bruggen, viaducten en parken worden afgeschreven in overeenstemming met de vastgestelde termijnen in de nota "waarderings- en afschrijvingsbeleid". De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven).

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

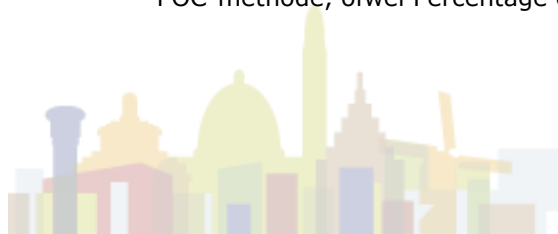
Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deel-nemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs, zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt boven de verkrijgingprijs.

Vlottende activa

Voorraden

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), evenals een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Als in het kader van de jaarlijkse actualisatie van de kostprijsberekeningen winsten per ultimo looptijd van een complex worden geprognosticeerd, dan zal deze winst jaarlijks worden genomen op basis van de voortgang van het project. De gehanteerde rekenregel wordt aangeduid als de POC-methode, ofwel Percentage of Completion.

Voorzieningen zijn getroffen voor te verwachten verliezen in de grondexploitatie. Hieraan liggen geactualiseerde exploitatieberekeningen te grondslag.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Vaste schulden

Vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is hierover nadere informatie opgenomen.

Toelichtingen financieel verslag en algemeen

Jaarrekeningresultaat

Het rekeningssaldo over 2018 is € 5.414.000 voordelig. In het onderstaande overzicht wordt dit nader uitgesplitst.

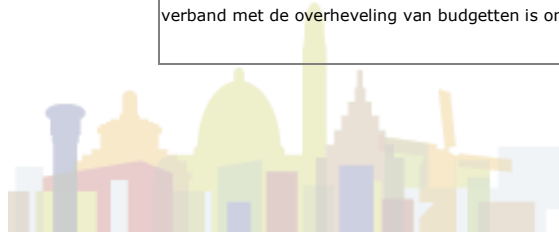
Bedragen x € 1.000

Saldo exclusief grondexploitatie	N	3.022		
Saldo grondexploitatie	V	5.844		
Saldo exclusief mutaties reserves			V	2.822
Mutaties reserves grondexploitatie	N	5.844		
Mutaties overige reserves	V	8.436		
Saldo mutaties reserves			V	2.592
Resultaat van de rekening van baten en lasten			V	5.414

Budgetoverheveling 2018 naar 2019

In 2018 is een aantal exploitatiebudgetten niet uitgegeven. Voor een beperkt aantal hiervan is in december 2018 door de raad besloten om de budgetten beschikbaar te houden.

NIET BESTEDE BUDGETTEN DIE WORDEN OVERGEHEVELD NAAR 2019			
Product	Productomschrijving	Betreft	Bedrag
993	Kostenplaats Team VVVB	Software SBA	66.000
610	Kinderopvang	Actualisatie beleid kinderopvang 0 t/m 6 jaar	72.448
612	Maatschappelijke zorg/maatschappelijke begeleiding/vluchtelingen	Inburgering	350.693
615	Minimabeleid/armoedebeleid	Bestrijding kinderarmoede	309.500
511	Sportbeleid	Vitale ouderen	10.200
511	Sportbeleid	Brede impuls combinatiefuncties	30.000
511	Sportbeleid	Jongeren op gezond gewicht	160.586
630	Samenkracht en burgerparticipatie	Innovatiemiddelen WMO	84.000
Totaal overgehevelde budgetten naar 2019			1.083.427
Deze budgetten zijn ten laste van de algemene reserve toegevoegd in 2019 en de onderuitputting op de budgetten in 2018 maakt deel uit van het rekeningresultaat. Vanuit de resultaatbestemming zal de algemene reserve geprioriteerd gevoed worden met het bedrag dat daaraan eerder in verband met de overheveling van budgetten is onttrokken.			

NIET BESTEDE BUDGETTEN T.L.V. RESERVES			
Product	Productomschrijving	Toelichting	Bedrag
809	Wonen	Overdracht woonwagencentrum Waspik	175.000
809	Wonen	Energiebesparende maatregelen	517.500
Totaal overgehevelde budgetten ten laste van bestemmingsreserves			692.500

Liquiditeitspositie

Eind 2017 was sprake van een tekort in rekening-courant van circa € 1 miljoen en waren kasgeldleningen opgenomen tot een bedrag van € 10 miljoen.

Eind 2018 was sprake van een tekort in rekening-courant van circa € 1,5 miljoen en waren kasgeldleningen opgenomen tot een bedrag van € 2,5 miljoen.

Reserves/eigen vermogen

Het totaal van het eigen vermogen (reserves + rekeningresultaat) van de gemeente bedraagt per 31 december 2018 ongeveer € 90.140.000. De specificatie is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Algemene reserve	12.347	
Boekwinst aandelen bouwfonds	4.158	
Bestemmingsreserves	37.706	
Geblokkeerde reserves	30.515	
		84.726
Nog te bestemmen resultaat		5.414
TOTAAL		90.140

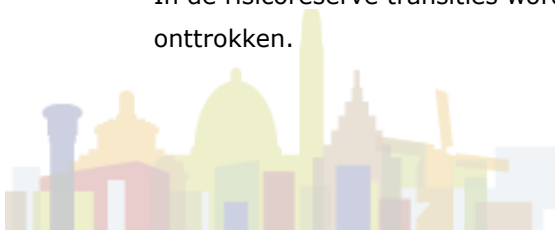
Belangrijkste mutaties

Hieronder volgen enkele belangrijke mutaties:

Programma 4 Zorg en volksgezondheid

In verband met de asielinstream is € 480.000 onttrokken uit de Algemene reserve. Ter dekking van de deelbegroting Jeugdhulp is € 387.000 onttrokken uit de Algemene reserve.

In de risicoreserve transitie wordt € 628.000 gestort en uit deze reserve wordt € 2.607.000 onttrokken.

Programma 5 Onderwijs

Er is een bedrag van € 560.000 onttrokken uit de reserve onderwijshuisvesting.

Programma 6 Sport

Voor het sportbeleid is een bedrag van € 394.000 onttrokken uit de Algemene Reserve.

Programma 7 Werken

Bij de vaststelling van de nota grondexploitatie is een bedrag van € 8.175.000 onttrokken uit de reserve Grondexploitatie. Hiervan is € 1.660.000 gestort in de reserve onderwijs MIP en € 6.515.000 in de Algemene reserve. Door diverse winstnemingen kon er bij de jaarrekening 2018 een bedrag van € 6.067.000 gestort worden in de reserve Grondexploitatie. Voor de vorming van verliesvoorzieningen voor enkele complexen is € 197.000 onttrokken uit de reserve Grondexploitatie.

Financieringspositie

De financieringspositie per 31-12-2018 is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Totaal eigen vermogen (incl. rekeningsaldo)	90.140		
Totaal voorzieningen	5.603		
Saldo opgenomen leningen	160.954		
Subtotaal		256.697	
Boekwaarde activa	235.500		
Boekwaarde gronden	31.319		
Subtotaal		266.819	
Financieringstekort per 31 december 2018			10.122

Eind 2018 is sprake van een financieringstekort van € 10.122.000, per eind 2017 was er sprake van een financieringstekort van € 18.245.000. De financieringsbehoefte is eind 2018 € 266.819.000.

De investeringen zijn in belangrijke mate afgedekt met vaste geldleningen, met overigens wisselende looptijden (variërend van 5 tot 30 jaar). De looptijd voor de vaste leningen wordt bepaald aan de hand van de liquiditeitsprognoses op het moment van afsluiten van de betreffende lening.

In onderstaand overzicht zijn de boekwaarden van de gronden meerjarig afgezet tegen het totaal van de balans en het totaal van de vaste activa.

Bedragen x € 1.000.000

	2014	2015	2016	2017	2018
Balanstotaal	290	291	276	286	278
Boekwaarde gronden (excl. voorzieningen)	59	53	29	31	33
Vaste activa	219	221	238	247	235
Boekwaarde grond / balanstotaal x 100%	20%	18%	11%	11%	12%
Boekwaarde grond / vaste activa x 100%	27%	24%	12%	13%	14%

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn voortaan verplicht om hun overtollige middelen bij de schatkist aan te houden.

Gemeenten hoeven pas te schatkistbankieren als ze meer dan 0,75% van hun begrotingstotaal aan overtollige middelen hebben. Voor Waalwijk gaat het om een grensbedrag van circa € 923.145. Er is in Waalwijk vooralsnog geen sprake van overliquiditeit. Ook op de langere termijn wordt geen overliquiditeit verwacht.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	923,14419			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	278	283	285	208
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	645	640	638	715
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	123.086			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	123.086			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	923,14419			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	25.020	25.776	26.223	19.150
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	278	283	285	208

Verloop algemene reserve

De algemene reserve is in de loop van het boekjaar per saldo met € 5.649.000 toegenomen tot circa € 12.346000. Van de mutaties in de algemene reserve kan de volgende samenvatting worden gegeven:

Bedragen x € 1.000

Stand per 1 januari 2018	6.697
Bestemming jaarrekeningresultaat 2017 conform raadsbesluit	9.543
Onttrekking conform primaire begroting	-1.015
Onttrekking in verband met budgetoverheveling	-814
Onttrekking op grond van begrotingswijzigingen 2018	-2.065
Saldo per 31 december 2018	12.346

Toelichting op de balans per 31 december 2018

Activa

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	528	297
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	21	16
Totaal	549	313

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriële vaste activa weer:

Bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeerderingen	Bijdrage derden	Verminderingen	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2018
Bijdrage aan activa van derden	21	0	0	0	5	16
Kosten onderzoek en ontwikkeling	528	16	0	247	0	297
Totaal	549	16	0	247	5	313

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden uitgegeven in erfpacht	20.707	14.145
Investerings met een economisch nut	137.912	132.011
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	14.084	14.897
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	29.346	28.113
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut na 2017	13.987	17.573
Totaal	216.037	206.739

Voor een aantal investeringen zijn bestemmingsreserves aanwezig. Deze reserves dienen ter dekking van kapitaallasten van de betreffende investeringen. Verderop in de toelichting onder de passiva staan deze reserves vermeld onder "geblokkeerde reserves".

Met ingang van 1 januari 2017 heeft er een wijziging van de BBV plaatsgevonden. Deze wijziging houdt in dat er niet meer versneld mag worden afgeschreven. Voor een goed inzicht is het verplicht om in het verloopoverzicht de scheiding aan te brengen van investeringen met maatschappelijk nut vóór 1 januari 2017 en investeringen met maatschappelijk nut van daarna.

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de van de Materiële vaste activa investeringen met economisch nut, inclusief in erfpacht gegeven gronden, economisch nut met heffing, maatschappelijk nut voor en na 2017
weer:

Bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeerderingen	Bijdrage derden	Verminderingen	Afschrijving	Extra afschrijving	Boekwaarde 31-12-2018
Economisch nut							
Gronden en terreinen	59.202	9.507		12.093		8.043	48.573
Woonruimten	202	181			6		377
Bedrijfsgebouwen	82.373	989			2.245	1	81.116
Grond, weg- en waterbouw	9.265	141			477		8.929
Vervoermiddelen	1.600	26			254	15	1.358
Machines, apparaten en installaties	3.334	254			474		3.114
Overige materiële vaste activa	2.643	425			379		2.689
Totaal economisch nut	158.620	11.524		12.093	3.835	8.060	146.156
Economisch nut, dekking door heffing							
Grond, weg- en waterbouw	13.649	1.061			277		14.434
Vervoermiddelen	181				48		133
Machines, apparaten en installaties	73	99			12		160
Overige materiële vaste activa	180	14			24		170
Totaal economisch nut, dekking door heffing	14.084	1.174			361		14.897
Maatschappelijk nut voor 2017							
Grond, weg- en waterbouw	29.277	1			1.228		28.050
Overige materiële vaste activa	69				5		63
Totaal Maatschappelijk nut voor 2017	29.346	1			1.234		28.113
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond, weg- en waterbouw	13.810	4.019	234	158	163		17.275
Overige materiële vaste activa	177	121					298
Totaal Maatschappelijk nut na 2017	13.987	4.141	234	158	163		17.573
Totaal materiële vaste activa	216.037	16.840	234	12.251	5.593	8.060	206.739

Financiële vaste activa

Van het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2018 kan het volgende overzicht gegeven worden.

Bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	5.167		175	4.992
Leningen aan woningbouwcorporaties	11.140		1.323	9.817
Leningen deelnemingen	4.178	24		4.201
Overige langlopende leningen	9.624		187	9.437
Totaal	30.108	24	1.685	28.447

Overzicht belangrijkste lopende investeringen

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste investeringen (> 200.000) opgenomen:

Bedragen x 1€

Lopende investeringen	Begroot voor 2018	Begroot 2018	Totaal gevoteerd	Uitgaven t/m 2017	Uitgaven 2018	Totale uitgaven	Restant krediet
7120025 voorber kred.nw brandweerkazerne WW	500.000		500.000	39.266	297.439	336.704	163.296
7210140 Vervangen Lichtmasten 2007/2017	394.400		394.400	297.031	32.444	329.475	64.925
7210141 Vervangen armaturen LM2007/2017	1.223.200		1.223.200	979.748	159.856	1.139.604	83.596
7421024 vb krediet nwbouw kindcentr. Zanddonk	444.809	5.469.635	5.914.444	230.205	79.990	310.195	5.604.249
7423019 Brede school/gymzaal Besoyen	5.490.022		5.490.022	4.878.326	76.139	4.954.465	535.557
7423308 De Brug nieuwbouw 2014007	1.579.689		1.579.689	1.358.395	114.074	1.472.469	107.220
7540013 Trekkenwand theater de Leest		428.294	428.294				428.294
7541020 Voorbereidingskred. Museum Plus 2015015	900.000		900.000	318.647	365.075	683.722	216.278
7721110 Ondergrondse restafavalcontain. 2016004	1.262.000		1.262.000	568.996		568.996	693.004
7721918 VI2018 Huisvuilwag		297.311	297.311				297.311
7810023 Aanp. Krophollergeb.2013004	400.000		400.000	127.750		127.750	272.250
7722154 Verb.waterkw.Waalwijk-zuid afk.	375.000		375.000	267.284	29.746	297.030	77.970
7722158 Renovatie/verv. pompinstallatie 2014/15	400.000		400.000				400.000
WOP diverse kredieten	689.000		689.000	640.411	3.698	644.109	44.891
GRP 2016 - 2020 diverse kredieten	2.125.000	65.000-	2.060.000	480.506	259.820	740.327	1.319.673
IUP 2013 - 2014 diverse kredieten	379.000		379.000	412.834	48.879-	363.954	15.046
IUP 2015 - 2016 diverse kredieten	8.193.438	115.813	8.309.251	5.040.803	1.486.964	6.527.767	1.781.484
IUP 2017 - 2018 diverse kredieten	11.668.500		11.668.500	1.122.545	2.491.541	3.614.086	8.054.414
IUP 2019 - 2020 diverse kredieten		13.345.500	13.345.500		270.959	270.959	13.074.541
PV Panelen diverse kredieten	1.069.380	154.000	1.223.380	1.012.672	15.179	1.027.852	195.528
VI2018 ICT diverse kredieten		423.493	423.493		296.551	296.551	126.942

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden gesplitst naar de volgende categorieën:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie	30.609	33.435
Voorzieningen wegens te verwachten verliezen	-2.001	-2.116
Totaal	28.608	31.319

In exploitatie genomen bouwgrond

De in exploitatie genomen bouwgronden vertegenwoordigen een boekwaarde van € 33.435.076 per 31 december 2018. Van deze boekwaarde is de volgende onderverdeling naar kosten- en opbrengstensoort te geven :

Bedragen x € 1.000

Grondverwerving	71.218
Kosten bouw- en woonrijp maken	81.026
Stortingen/bijdragen	57.027
Geactiveerde plan- en beheerskosten	27.701
Niet verrekenbare BTW en overigen	3.893
Bijgeschreven rente	31.601
Subtotaal	272.466
Af: bijdragen en opbrengsten	239.031
Boekwaarde (exclusief voorziening)	33.435

De in exploitatie genomen bouwgronden betreffen complexen met een door de raad goedgekeurde exploitatieberekening.

Voor en tekstuele toelichting per complex wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en de Nota grondexploitatie 2019.

Voorzienen

Van de voorzieningen wegens te verwachten verliezen - die op de balans in mindering gebracht zijn op de boekwaarden - kan het volgende overzicht worden gegeven:

Bedragen x € 1.000

Naam voorziening	31-12-2017	vermeerderingen	verminderingen	31-12-2018
Putstraat	24		6	18
Taxandriaweg 3		12		12
Dr. Mollercollege	551	5		556
Voormalig Walewyck VMBO	151			151
De Rugt	999			999
Voormalige brandweerkazerne Waspik	254	104		358
Bedrijventerrein Zanddonk	22			22
Totaal	2.001	121	6	2.116

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening oninbaar	Balanswaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	133		133	365
Vorderingen BTW	2.215		2.215	4.777
Subtotaal vorderingen op openbare lichamen	2.348		2.348	5.142
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	751		751	757
Debiteuren, overige vorderingen	1.684	-340	1.344	1.413
Debiteuren belastingen	4.427	-182	4.245	1.354
Debiteuren fietsenplan	11		11	13
Subtotaal overige vorderingen	6.122	-522	5.600	2.780
TOTAAL	9.221	-522	8.699	8.679

In 2018 zijn daarvoor in aanmerking komende oninbare posten afgeboekt, tot een totaal bedrag van afgerond € 78.000. Jaarlijks wordt op begrotingsbasis circa € 100.000 gestort in de voorziening dubieuze debiteuren. In het kader van het faillissement van SLEM heeft de gemeente Waalwijk bij de curator vorderingen ingediend tot een totaalbedrag van € 197.000. Vanwege de onzekerheid dat deze vorderingen zullen leiden tot daadwerkelijke invordering is de voorziening dubieuze debiteuren met dit bedrag opgehoogd. Op 6 februari 2018 is de raad hierover geïnformeerd.

Op 1 maart 2019 staat nog € 2.634.000 aan vorderingen open. Dit bestaat uit belastingdebiteuren (€ 1.338.000) en overige debiteuren (€ 1.297.000).

De ouderdomsanalyse op de overige (belasting)debiteuren genereert een voorziene oninbaarheid van € 200.00. Op basis van de uitgevoerde ouderdomsanalyse en rekening houdende met de vorderingen SLEM (zie hierboven) en een resterende af te boeken vordering Trucksafe (€ 120.000) dient de voorziening dubieuze debiteuren per 31 december 2018 een omvang te hebben van

€ 516.000. Dit betekent dat ten laste van het resultaat een aanvullende storting is gedaan van € 116.000.

Bedragen x € 1.000

	2017	2018
Debiteuren 2014 en ouder (2013 en ouder)	391	592
Debiteuren 2015 (2014)	311	313
Debiteuren 2016 (2015)	356	157
Debiteuren 2017 (2016)	211	221
Debiteuren 1e kwartaal 2018 (2017)	178	199
Debiteuren 2e kwartaal 2018 (2017)	57	38
Debiteuren 3e kwartaal 2018 (2017)	142	47
Debiteuren 4e kwartaal 2018 (2017)	610	1.067
Totaal	2.256	2.634

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Kassaldi	20	19
Banksaldi	112	74
Totaal	132	93

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt worden onderscheiden:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Nog te ontvangen bedragen algemeen	1.736	1.781
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk		45
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	941	1.135
Totaal	2.677	2.961

De nog te ontvangen bedragen van EU, Rijk en overige overheid die ontstaan door voorfinanciering op specifieke uitkeringen, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen van het Rijk	1-1-2018	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2018
Algemene uitkering		45		45
Totaal nog te ontvangen van overige overheden		45		45

Bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen	1-1-2018	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2018
Raad van de kindbescherming	54	7		61
Gemeente Tilburg RMC	117		117	
Baanbrekers	670	1.074	670	1.074
Zorglokaal	100		100	
Totaal nog te ontvangen van overige overheden	941	1.081	887	1.135

Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen van de gemeente worden gerekend het totaal van de reserves per einde boekjaar én het resultaat over het jaar. Zowel algemene reserves als bestemmingsreserves worden tot het eigen vermogen gerekend. Uitgangspunt voor deze opvatting is dat alle reserves door de gemeente vrij aangewend kunnen worden en een eerder vastgestelde bestemming altijd door de raad kan worden gewijzigd.

Hierbij dient echter de kanttekening te worden gemaakt dat een niet onaanzienlijk deel van de reserves bestaat uit 'geblokkeerde reserves'. Deze reserves kunnen niet vrij worden aangewend zonder dat dit consequenties heeft voor de budgettaire positie van de gemeente.

Het eigen vermogen per 31 december is als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserve	6.697	12.347
Bestemmingsreserves	77.558	72.380
Subtotaal	84.255	84.727
Gerealiseerd resultaat	3.063	5.414

Het verloop van de reserves in 2018 wordt in het hierna volgend overzicht weergegeven:

Bedragen x € 1.000

Naam reserve	Saldo 1-1-2018	Stortingen	Onttrekkingen	Onttrekkingen ivm afschrijvingen op activa	Saldo 31-12-2018
911001 Algemene reserve	6.697	9.543	-3.893		12.347
Algemene reserve	6.697	9.543	-3.893		12.347
915001 Reserve resultaat boekjaar	3.063	0	-3.063		0
Reserve resultaat boekjaar	3.063	0	-3.063		0
913002 Reserve bouwfonds	396	0	-163		233
913004 Reserve ruimtelijke beleidsplannen	365	0	0		365
913005 Reserve personeelsfeest	29	14	0		43
913006 Egalisatiereserve ICT-beleid	254	18	-27		245
913007 Reserve historische publicaties	3	0	0		3
913008 Reserve PC-vergoedingen	71	3	-16		58
913010 Reserve inburgering nieuwkomers	17	0	0		17
913012 Reserve onderwijshuisvesting	5.343	74	-600		4.817
913014 GOA: gem.onderwijs achterstanden beleid	452	0	-20		432
913017 Egalisatiereserve baggerplan	31	4	0		35
913018 Reserve restauratie gemeentelijke monumenten	192	76	0		268
913019 Reserve sociale woningbouw	410	0	-70		340
913020 Reserve energiebesparende maatregelen huursector	820	0	-67		753
913024 Reserve leefbaarheid WOP/DOP	912	252	-310		854
913026 Reserve haven Waalwijk	2.524	15	-1.047		1.492
913027 Reserve Kerkvaartse haven	266	0	0		266
913028 Reserve milieusubsidies	127	26	-48		105
913029 Risicoreserve transities	2.000	629	-2.611		18
913030 Reserve maatregelen klimaatbeleid	12	0	0		12
913031 Reserve externe veiligheidstaken	58	0	-50		8
913032 Reserve Regio werkt	68	0	-45		23
913033 Reserve ISV-gelden	811	0	-31		780
913034 Reserve vier programma's	506	0	-328		178
913035 Reserve huur Balade	184	0	0		184
913050 Reserve bouwgrondexploitatie	13.192	6.024	-8.707		10.509
913052 Reserve cultuur	205	5	-27		183
913053 Reserve Parkmanagement	4.712	0	0		4.712
913054 Reserve ruimtelijke kwaliteit	145	45	0		190
913055 Reserve revitalisering haven I - VI	2.118	0	0		2.118
913057 Reserve mobiliteitsfonds	6.821	0	0		6.821
913060 Reserve stimuleringsfonds centrum Waalwijk	25	100	-25		100
913061 Reserve herstructurering (2016)	1.163	0	-163		1.000
913062 Reserve bovenwijkse voorzieningen faciliterend grondbedrijf	32	38	0		70
913063 Reserve ontsluiting bedrijventerrein haven	474	0	0		474
Totaal bestemmingsreserves	44.738	7.323	-14.355		37.706
Geblokkeerde reserves	32.821	2.494		-641	34.674
TOTAAL RESERVES	87.319	19.360	-21.311	-641	84.727

Hieronder worden alle reserves toegelicht:

912005 Geblokkeerde reserve aandelen Bouwfonds

De gemeente participeert in het stimuleringsfonds volkshuisvesting tot het bedrag van deze reserve. De vermeerdering in 2018 betreft de mutatie stimuleringsfonds. Deze wordt jaarlijks met het opstellen van de jaarrekening bepaald.

912012 Geblokkeerde reserve onderwijs

Lasten (restant- boekwaarde en sloop) en baten (verkoop grond) van oude schoollocaties worden verrekend met deze reserve.

De vermeerdering in deze reserve bedraagt € 1.688.000 (raming € 1.176.000) en betreft voornamelijk

- bijdrage GREX ivm sloop Oranjeschool € 62.000 (conform 27^e begrotingswijziging 2017)
- bijdrage vanuit de reserve grondexploitatie € 1.660.000 (conform 11^e begrotingswijziging)

912019 Geblokkeerde reserve voorbereidingskrediet SLEM

De vermeerdering in deze reserve (vanuit de Algemene reserve) bedraagt € 385.000 (conform 16^e begrotingswijziging) en betreft de aanvulling van de in 2017 ten laste van deze reserve gekomen extra kosten in verband met de exploitatie van het Schoenenmuseum (€ 158.000) en de kosten in verband met het faillissement van SLEM (€ 227.000).

Geblokkeerde reserves

Alle overige geblokkeerde reserves zijn gevormd om de afschrijvingslasten te dekken van de bijbehorende investeringen. Jaarlijks worden de bedragen onttrokken ter grootte van de afschrijvingslast.

913002 Reserve Bouwfonds

Conform de uitgangspunten is in 2018 een bedrag van € 163.000 ten laste van deze reserve en ten gunste van de exploitatie gebracht. Dit ter dekking van de kapitaallasten die samenhangen met de deelname in het stimuleringsfonds volkshuisvesting.

913004 Reserve ruimtelijke beleidsplannen

De reserve is ingesteld om de middelen voor actualisatie bestemmingsplannen, waarvan de feitelijke besteding achter loopt op het begrotingsjaar, af te zonderen tot aan het moment van besteding. In 2018 zijn er geen uitgaven ten laste van deze reserve gebracht.

913005 Reserve personeelsfeest

Deze reserve is bedoeld om elke 3 jaar een personeelsfeest te kunnen organiseren. Als er voldoende ruimte is op het budget 5973060 Arbeidsvoorwaardenbeleid dan wordt er € 14.000 gestort in deze reserve.

913006 Egalisatiereserve ICT

Stand 31-12-2018 € 245.100. Deze reserve is opgezet om de fluctuerende lasten van ICT te egaliseren. De hoogte van de egalisatiereserve ICT wordt gemaximeerd op € 385.000 (jaarlijks investeringsbedrag). Bij een hogere stand van de egalisatiereserve ultimo boekjaar vindt afstorting plaats naar de AR. De jaarlijks benodigde budgetten op de hulpkostenplaats Automatisering worden niet meer begrotingstechnisch gedekt door een opname uit de egalisatiereserve ICT. Collegebesluit 24 februari 2015.

Storting is saldo van baten en lasten van de KP automatisering.

913007 Reserve historische publicaties

De resterende middelen uit het project "Canon van Waalwijk" van € 8.913 zijn gestort in deze reserve ten behoeve van het stimuleren van particuliere historische publicaties over de gemeente Waalwijk. Door het college zijn verdeelregels opgesteld. Het geld is mede ingebracht door serviceclubs en de Rabobank met als doel erfgoedpublicaties.

913008 Reserve PC-vergoedingen

Deze reserve betreft een raadsbudget ten behoeve van fluctuerend bedrag aan uitgaven PC-vergoedingen. Het is aan de raad om deze reserve in stand te houden. De jaarlijkse storting is € 3.000 en onttrokken is in 2018 € 16.000.

913010 Reserve inburgering nieuwkomers

Deze reserve is ingesteld om hieruit de uitvoeringskosten van de integratienota te dekken.

913012 Reserve onderwijshuisvesting

De reserve heeft als doel het kunnen financieren van toekomstige, te plannen uitbreiding en nieuwbouw van huisvesting Primair- en Voortgezet onderwijs. De raad stelt periodiek het MeerjarenInvesteringsPlan onderwijshuisvesting vast. Het MIP vormt de leidraad voor de investeringen in het kader van de onderwijshuisvesting. De vermindering van deze reserve bedraagt € 525.000 (raming € 629.000) en betreft voornamelijk het saldo van de lasten en baten op de producten 406 t/m 410

913014 GOA, gemeentelijk onderwijs achterstandenbeleid

De reserve bestaat uit gemeentelijke middelen en is nodig om het onderwijsachterstandenbeleid te bekostigen zoals de projecten/activiteiten Lokale Educatieve Agenda (Waalwijk Taalrijk). De vermindering van deze reserve bedraagt € 20.000 (raming € 70.000) en betreft hogere lasten op producten 411 Lokaal onderwijsbeleid en 402 Leerplicht (RMC).

913017 Egalisatiereserve baggerplan

Deze reserve is bedoeld om de baten en lasten van het product afwatering en waterlossingen etc. te egaliseren. In het kader van de Waterwet artikel 5.23 is de gemeente ontvangst- en afvoerplichtig van vrijkomend afval uit de waterpartijen. Het waterschap is de beheerder van de waterlopen. Op basis van het uitvoeringsplan van het waterschap zijn de kosten voor de komende periode 2011/2020 uitgewerkt. In 2018 is een bedrag van € 4.000 gestort.

913018 Reserve gemeentelijke monumenten

De reserve is bedoeld om toekomstige uitgaven op het terrein van monumenten en archeologie te kunnen dekken. Eind 2016 is het nieuwe erfgoedkader vastgesteld. Het restant van het instandhoudingsbudget wordt aan het einde van het jaar toegevoegd aan de reserve monumenten. In 2018 is conform de begroting een bedrag van € 10.100 aan de reserve toegevoegd en daarnaast is het restant (€ 65.000) van de geraamde instandhoudingsbijdrage aan de reserve toegevoegd.

913019 Reserve sociale woningbouw

De reserve is bedoeld voor het realiseren van (sociale) woningbouwprojecten in binnenstedelijke gebieden en Landgoed Driessen. In 2018 is met betrekking tot de formatie Wonen een bedrag van € 65.000 onttrokken.

913020 Reserve energiebesparende maatregelen huursector

De reserve is in 2009 gevormd (begrotingswijziging 2009/22) naar aanleiding van de geactualiseerde visie op het woonbeleid. De reserve is bedoeld als extra financiële stimulans voor de woningcorporaties en is gevormd ten laste van de reserve sociale woningbouw. Conform de begroting is de reserve verlaagd met een bedrag van € 60.000.

913024 Reserve leefbaarheid WOP/DOP

Deze reserve heeft in hoofdzaak als doel de kapitaallasten van het Handboek Zanddonk en de kosten en de kapitaallasten van de wijk- en dorpsontwikkelingsplannen te dekken. Conform begroting is er een bedrag gestort van 252.000. Ten behoeve van de dekking van de kapitaallasten en kosten zoals hierboven genoemd, is er een bedrag van 235.000 onttrokken. Daarnaast zijn er nog bedragen onttrokken ten behoeve van wijkbudgetten, kinderboerderij Waspik en het behouden van de wijkkranten van resp. € 50.000, € 11.000 en € 14.000.

913026 Reserve haven Waalwijk

Deze reserve is met ingang van 2013 gevormd conform begrotingswijziging 2013/11. De ontvangen DUB subsidie in het kader van het project havenontwikkeling is hierin gestort. Ter dekking van de uitgaven op het uitvoeringskrediet voor de insteekhaven is in totaal een bedrag van € 1.032.000 ten laste van de reserve gebracht.

913027 Reserve Kerkvaartse haven

De oostelijk waterkering van de Kerkvaartse Haven is al langere tijd door het waterschap afgekeurd. Op dit moment zijn er diverse ontwikkelingen gaande die het herstellen van deze kering mogelijk lijken te gaan maken. Het is daarom wenselijk at de reserve voor deze waterkering beschikbaar blijft.

913028 Reserve milieusubsidies

Jaarlijks wordt in deze reserve een ontvangen bedrag voor het verleende recht van opstal van de biomassacentrale gestort. Voor het project doorontwikkeling windenergie is in 2018 een bedrag van € 48.000 onttrokken (begrotingswijziging 2017/21). Daarnaast is conform de begroting een bedrag van € 26.000 gestort. Dit betreft de jaarlijkse opbrengst voor verleend recht van opstal voor de biomassacentrale.

913029 Risicoreserve transities

In de raadsvergadering van 11 december 2014 heeft de raad besloten om deze risicoreserve te vormen voor de Jeugdhulp en de nieuwe WMO-taken. De vermindering van deze reserve bedraagt € 1.982.000 (raming € 2.005.000) en betreft het saldo van de lasten en baten op de producten WMO 2015 en Jeugd.

913030 Reserve maatregelen klimaatbeleid

In deze reserve zijn de middelen gestort die eerder vanuit de BANS/SLOK regelingen beschikbaar zijn gesteld. In het najaarsbericht 2015 is besloten om deze reserve te vormen. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden. Per eind 2018 bedraagt het saldo van deze reserve € 12.000.

913031 Reserve externe milieutaken

Doordat de subsidieregeling voor het uitvoeren van taken in verband met de externe veiligheid wetgeving kwam te vervallen zijn de eerder ontvangen middelen voor externe veiligheidstaken in deze reserve gestort. In het najaarsbericht 2015 is besloten om deze reserve te vormen. In 2018 is een bedrag van € 50.000 onttrokken voor het project doorontwikkeling windenergie (begrotingswijziging 2017/21). Per eind 2018 bedraagt het saldo van deze reserve € 8.000.

913032 Reserve Regio werkt

In het najaarsbericht 2015 is besloten om de middelen die eerder beschikbaar waren gesteld voor het SET (Sociaal Economisch Team) beschikbaar te houden en in deze reserve te storten. In 2018 is een bedrag van € 45.000 onttrokken ten behoeve van het stimuleringsfonds arbeidsmarkt Hart van Brabant. Per eind 2018 bedraagt het saldo van deze reserve € 22.000.

913033 Reserve ISV

In januari 2016 is de raad middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de besteding en bestemming van de resterende ISV gelden. Deze resterende middelen zijn gestort in deze reserve. In 2018 heeft een onttrekking plaatsgevonden voor een bedrag van ongeveer € 31.000 voor de kosten van bodem en geluid (inclusief deel apparaatskosten) en de kosten van E-laadpalen.

913034 Reserve drie programma's

Met het vaststellen van begrotingswijziging 2016/17 is ten laste van de algemene reserve een bedrag van € 1.000.000 beschikbaar gesteld voor de programma's binnenstad, veiligheid en economie. Dit bedrag is gestort in deze reserve. In 2018 is een bedrag van € 63.000 onttrokken ten behoeve van de uitgaven voor het programma binnenstad, een bedrag van € 197.000 voor het programma economie en een bedrag van € 68.000 voor het programma veiligheid.

913035 Reserve huur Balade

In 2016 is een gedeelte van het perceel waar voorheen kinderdagverblijf 't Wollukje was gevestigd verkocht. Bij de bestemming van het rekeningresultaat 2016 is door de raad besloten om deze middelen (€ 210.000) te storten in deze reserve ter dekking van de kosten die voortvloeien uit de huurovereenkomst voor BaLaDe.

913050 Reserve bouwgrondexploitatie

De reserve bouwgrondexploitatie is noodzakelijk om tegenvallers en risico's bij de gemeentelijke grondexploitaties te kunnen opvangen. Bij de vaststelling van de kadernota 2011 is door de raad bepaald dat deze reserve minimaal € 5 miljoen moet bedragen. Een saldo beneden het minimum behoeft direct aanvulling. De hoogte van de reserve wordt jaarlijks in het kader van de nota grondexploitatie heroverwogen.

De volgende onttrekkingen hebben plaatsgevonden in 2018:

Conform begrotingswijziging 2018/11 - ten behoeve van storting in de reserve onderwijs (€ 1.660.424) en de algemene reserve (€ 6.515.317) – totaal bedrag € 8.175.741

Vennootschapsbelasting grondexploitatie € 308.000.

Bijdrage plankosten Hooisteeg € 69.495

Taxandriaweg 3, vml politiebureau € 20.693

Kosten puin Krophollerpark € 16.773

Emmastraat/Nassastraat € 261

Verliesvoorziening complex 20 Olympiaweg € 6.688

Verliesvoorziening oude brandweerkazerne € 104.541

Verliesvoorziening voormalig Mollercollege € 4.708

De volgende stortingen hebben plaatsgevonden in 2018:

Antoniusstraat, voormalige C1000 € 7.103

Winst complex 68 Vrijhoeve € 23.338

Winst complex 36 Haven Zeven € 718.831

Winst complex 38 Afbouw Haven 1 t/m 6 € 3.949.413

Winst complex 39 Haven 8 West € 1.282.149

Winst complex 250 Achter de Hoven € 28.873

Winst complex 124 Landgoed Driessen € 14.602

913052 Reserve cultuur

De reserve is gevormd door diverse ontwikkellocaties een bijdrage te laten doen teneinde de gelegenheid te hebben om invulling te kunnen geven aan kunst. Door de gewijzigde voorschriften van de commissie BBV mogen geen stortingen meer plaatsvinden naar reserves vanuit complexen van het grondbedrijf, omdat dit gezien wordt als voortijdige winstafroming. Besloten is om de reserve in stand te houden voor de bekostiging van kunstobjecten.

In 2018 werd het kunstwerk Koffyhuis met name hieruit bekostigd.

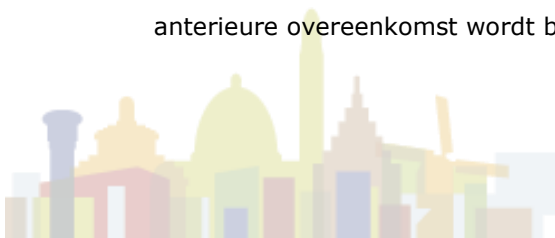
913053 Reserve Parkmanagement

Tegenover deze reserve staat de deelneming van de gemeente Waalwijk in Parkmanagement BV.

In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

913054 Reserve ruimtelijke kwaliteit

Vanuit de structuurvisie is deze reserve ontstaan. De bedoeling is dat door inbreiding middels een anterieure overeenkomst wordt bijgedragen aan deze reserve teneinde de ruimtelijke

ontwikkelingen bij te laten dragen aan de ruimtelijke kwaliteit op de locatie, in de directe omgeving of middels een storting in deze reserve. Bij de vaststelling van de structuurvisie is aangegeven dat de reserve groen wordt overgeheveld naar deze reserve. De reserve groen is destijds gevormd door diverse ontwikkellocaties een bijdrage te laten leveren om rood voor groen te laten betalen. In 2018 is een ontvangen bedrag van € 45.000 van de Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij in verband met een ruimtelijke ontwikkeling gestort in deze reserve (begrotingswijziging 2018/14). Per eind 2018 bedraagt het saldo van deze reserve € 190.000.

913055 Reserve revitalisering Haven I - VI

Doel van deze reserve is het financieren van projecten die leiden tot revitalisering van delen van het bedrijventerrein Haven I-VI, waarbij het gaat om projecten waarbij een directe meerwaarde ontstaat indien betrokken bedrijven en gemeente gezamenlijk bijdragen aan het opstellen en uitvoeren van de plannen. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

913057 Reserve mobiliteitsfonds

De reserve mobiliteitsfonds is in 2013 gevormd, zoals hieronder toegelicht. Gedurende 40 jaar dient over de reserve jaarlijks voor een bedrag van € 168.000 beschikbaar te worden.

913060 Reserve stimuleringsfonds centrum Waalwijk

Met begrotingswijziging 2016/01 is ten laste van de reserve bovenwijkse voorzieningen een bedrag van € 100.000 beschikbaar gesteld voor het centrum van Waalwijk. Dit bedrag is gestort in deze reserve. Daarnaast heeft met begrotingswijziging 2018/002 ten laste van de algemene reserve nogmaals een storting plaatsgevonden voor een bedrag van € 100.000. In 2018 is er conform begrotingswijziging 2018/14 een bedrag van € 25.000 ten laste van de reserve gebracht in verband met projectondersteuning centrummanagement voor het invoeren van een Bedrijven Investeringszone (BIZ).

913061 Reserve herstructurering

Met het vaststellen van de nota grondexploitatie 2016 is ten laste van de reserve grondexploitatie een bedrag van € 1.000.000 in deze reserve gestort in verband met eerder aangegane verplichtingen met de BOM. Conform begrotingswijziging 2018/19 heeft een onttrekking plaatsgevonden voor een bedrag van € 162.526. Dit betreft de bijdrage aan de BOM in verband met de afwikkeling van de herstructurering van de WBC-kavel. De ontvangen bijdrage van de BOM was destijds in deze reserve gestort.

913062 Res bovenwijkse voorzieningen faciliterend grondbedrijf

Tot 2016 werd de reserve bovenwijkse voorzieningen gevoed vanuit de actieve grondexploitaties door een storting per m2 en vanuit het faciliterend grondbeleid doordat de ontwikkelende partij via een anterieure overeenkomst een bedrag betaalde. In 2016 heeft de raad besloten om de reserve bovenwijkse voorzieningen toe te voegen aan de algemene reserve. Omdat vanuit het faciliterend grondbeleid via anterieure overeenkomsten een bijdrage wordt gevraagd voor bovenwijkse voorzieningen is met ingang van 2016 de reserve bovenwijkse voorzieningen faciliterend gevormd.

In 2018 is voor de locatie Samarja een bedrag ontvangen van € 38.000 en gestort in deze reserve. Per eind 2018 bedraagt het saldo van deze reserve € 70.000.

913063 Reserve ontsluiting bedrijventerrein haven

Deze reserve is bestemd voor de aanleg van de noordelijke randweg. In 2018 zijn er geen mutaties geweest.

Voorzieningen

Overeenkomstig het BBV wordt aan de voorzieningen geen rente toegevoegd. De voorzieningen per 31 december 2018 zijn als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000

Naam voorziening	Saldo 1-1- 2018	Stortingen	Aanwendungen	Vrijval tgv exploitatie	Saldo 31- 12-2018
921004 Voorziening wethouderspensionen APPA	1.648	332	-239		1.741
921011 Voorziening monitoring sanering Unnaplein	21	0	0		21
922001 Voorziening OBS, groot onderhoud	1	0	-1		0
922002 Voorziening BBS, groot onderhoud	74	0	-74		0
922004 Voorziening riolering	785	506	0		1.291
922005 Voorziening openbare verlichting	518	134		-652	0
922006 Voorziening onderhoud gebouwen	436	1.113	-959		590
922007 Voorziening afvalstoffenheffing	2.025	0	-67		1.959
Totaal voorzieningen	5.508	2.085	-1.340	-652	5.602

De voorzieningen t.b.v. de exploitatieverliezen grondexploitatie zijn niet opgenomen onder de voorzieningen, maar in mindering gebracht op de boekwaarde van de complexen. Zie hiervoor (en voor een specificatie van de voorzieningen) de debetzijde van de balans, onder 'voorraden'. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de voorziening wegens oninbaarheid van debiteuren. Deze is in mindering gebracht op de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

Hieronder zijn de aard en reden de van voorzieningen toegelicht, alsmede de belangrijkste mutaties.

921004 Voorziening wethouders pensioenen APPA

Op grond van gewijzigde regelgeving is in 2015 een pensioenvoorziening voor wethouders

gevormd. Bij circulaire van 21 december 2015 is door het Rijk aangegeven op welke wijze de voorziening moet worden bepaald. Jaarlijks dient de gemeente een herberekening op basis van de dan geldende parameters (voor rente en overlijdensstaffels) uit te laten voeren.

In 2018 zijn diverse pensioenuitkeringen gedaan. Tevens zijn na de verkiezingen twee nieuwe wethouders aangetreden. Op basis van de actuele gegevens heeft Proambt een actualisatie berekend van de voor de pensioenen benodigde voorziening. Een en ander betekent dat aan de voorziening per saldo € 250.000 extra moet worden toegevoegd. Wil de gemeente in de toekomst aan haar verplichtingen kunnen voldoen is een geactualiseerde voorziening wethouders-pensioenen benodigd van € 1.741.000.

921011 Voorziening monitoring sanering Unnaplein

In 2010 is deze voorziening ontstaan vanuit het saneringskrediet Unnaplein. Omdat de saneringswerkzaamheden waren afgerond en men het krediet wilde afsluiten is er een voorziening gevormd voor de nog uit te voeren monitoring van het grondwater. Deze monitoring zou over een periode van 10 jaar periodiek plaatsvinden. De monitoring vindt plaats door Oranjewoud. In 2019 zal, zo het zich laat aanzien, de laatste monitoring plaatsvinden en kan de voorziening afgesloten worden.

922002 Voorziening BBS, groot onderhoud

Opheffing voorziening groot onderhoud bijzonder basisonderwijs € 74.000 (raming € 0).

922004 Voorziening riolering

De voorziening riolering is ingesteld op basis van de nieuwe BBV regelgeving. In 2018 is € 506.200 gestort, zijnde het verschil tussen de werkelijke baten en lasten van het product riolering en de opbrengst rioolrechten.

Saldo per 31-12-2018 is € 1.294.500.

922005 Voorziening openbare verlichting

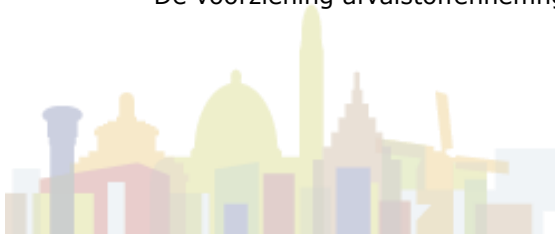
In 2018 is er een bedrag van € 133.900 gestort, en een bedrag van € 652.300 onttrokken. Het saldo is € 0. Hiermee is deze voorziening opgeheven.

922006 Voorziening onderhoud gebouwen

De voorziening is ingesteld om het beheer en onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op een voldoende niveau te kunnen uitvoeren, en de kosten daarvan te spreiden over meerdere jaren. Het saldo vanuit 2017 was € 436.200. De storting van € 1.112.900 is conform begroting 2018. Hieraan ligt een uitgebreide inventarisatie ten grondslag die uitkomt op een onderhoudsverplichting van afgerond € 10.000.000 voor de komende 10 jaar. Eerder is al aangegeven dat de onderhoudsverplichting sterk is toegenomen door met name het nieuwe stadhuis (€ 1.000.000 ofwel € 100.000 per jaar) en het nieuwe overdekt zwembad (€ 1.820.000 ofwel € 182.000 per jaar). De onttrekkingen voor een totaalbedrag van € 958.700 betreffen de werkelijke onderhoudslasten. Het saldo is per 31-12-2018 € 590.400.

922007 Voorziening afvalstoffenheffing

De voorziening afvalstoffenheffing is ingesteld op basis van de regelgeving van de BBV. Voor 2018

is per saldo € 66.700 onttrokken, zijnde het verschil tussen de werkelijke baten en lasten. Het saldo is per 31-12-2018 € 1.958.700.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	163.991	160.729
Openbare lichamen	240	225
Totaal	164.231	160.954

In 2018 is circa 18 miljoen afgelost op leningen en zijn tot een bedrag van circa € 15 miljoen nieuwe leningen aangegaan. Over het boekjaar is € 4 miljoen aan rente betaald op bovenstaande schuld. Voor een nadere toelichting op de rente wordt u verwezen naar de paragraaf financiering (en treasury).

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	16.758	8.382
Overlopende passiva	12.595	13.493
Totaal	29.353	21.875

De kortlopende schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Overige kasgeldleningen aangegaan	10.000	2.500
Banksaldi	1.127	1.681
Overige schulden	5.631	4.201
Totaal	16.758	8.382

De overlopende passiva kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
<ul style="list-style-type: none"> De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren: Het Rijk Overige overheden 	20 5.026	5.019
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd, en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume.	6.628	7.551
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	921	923
Totaal	12.595	13.493

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

Vooruitontvangen van het Rijk	Saldo 1-1-2018	Vermeerdering	Vermindering	Saldo 31-12-2018
Wijk GGD	20		20	
Totaal	20		20	
Vooruitontvangen overige Nederlandse overheidslichamen				
Provincie: project insteekhaven	5.019			5.019
Provincie: groen blauwe diensten	7		7	
Totaal	5.026		7	5.019

Waarborgen en garanties

Ultimo 2018 stond de gemeente garant voor de navolgende leningen:

Staat van gewaarborgde leningen

Bedragen x € 1.000

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Naam van de geldnemer	Restantbedrag 1-1-2018	Restantbedrag 31-12-2018	dekkingspercentage
478	Sport en culturele instellingen	425	376	100
3.387	Zorginstellingen	685	600	100
3.865		1.110	976	

Staat van gewaarborgde geldleningen tbv Waarborgfonds sociale woningbouw (BNG/NWB)

Bedragen x € 1.000

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Naam van de geldnemer	Restantbedrag 1-1-2018	Restantbedrag 31-12-2018	dekkingspercentage
281.635	Waarborgfonds Sociale Woningbouw	280.951	272.709	50/100

281.635		280.951	272.709	
---------	--	---------	---------	--

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

A. Personele verplichtingen

Met het besluit begroten en verantwoordt is het *verboden* voorzieningen te vormen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Om die reden wordt géén post voor personele verplichtingen opgenomen op de balans.

B. Eigen bijdrage op grond van de WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

C. Terugkoopverplichting brandweerkazerne

Eind 2013 is de door de gemeente gebouwde brandweerkazerne in Waspik verkocht aan de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant. In de verkoopovereenkomst is de voorwaarde opgenomen, dat indien de Veiligheidsregio niet langer eigenaar wenst te zijn c.q. de kazerne niet meer voor de huidige bestemming gebruikt wordt, de gemeente is gehouden alsdan het eigendom van de brandweerkazerne terug te kopen. De terugkoopprijs zal gelijk zijn aan de op dat moment geldende boekwaarde. De boekwaarde van de brandweerkazerne bedraagt ultimo 2018 € 989.000.

D. Afrekening zorg in natura en verantwoording PGB-gelden.

Per 1 januari 2015 is een aantal taken (transities) overgeheveld naar de gemeenten. Voor de afrekening zorg in natura betekent dit dat onduidelijkheid bestaat rond een deel van de productieopgaven van de aanbieders. In de jaarrekening zijn de bedragen opgenomen die bij het opmaken van de jaarrekening aannemelijk waren.

Voor de PGB geldt dat mogelijk hogere bestedingen zijn gedaan die door SVB alsnog verrekend worden. In de jaarrekening zijn de niet bestede budgetten voortvloeiende uit de transities voorlopig "geparkeerd" in de Reserve risico's transities. Eventuele verplichtingen kunnen dan alsnog hieruit bekostigd worden.

E. Overigen

De gemeente heeft zich gecommitteerd aan diverse meerjarige inkoopverplichtingen.

Toelichting op de programmarekening

Jaarrekeningresultaat

Het jaar 2018 is afgesloten met een voordelig resultaat van € 5.414.000 uit de normale bedrijfsvoering. Op hoofdlijnen wordt dit hierna verder toegelicht. Per programma wordt er een specificatie gegeven van de onderliggende producten. Vervolgens worden de producten waar de verschillen tussen begroting en rekening groter zijn dan € 50.000 nader toegelicht.

Alle bedragen in de financiële tabellen in de onderdelen toelichting afwijkingen programma 1 t/m programma 12, die hierna volgen, zijn in euro's weergegeven.

Toelichting afwijkingen programma 1 | Kernwaarden

Programma 1 | Kernwaarden

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR001 PR001 Bestuursorganen: Raad	602.050	591.050	609.370	-18.320
PR002 PR002 Bestuursondersteuning raad&rekenkamer	451.551	516.062	453.418	62.644
PR003 PR003 College van B&W	695.627	695.627	946.710	-251.083
PR004 PR004 Publiekszaken	784.915	757.136	761.588	-4.452
PR005 PR005 Leges publiekszaken	409.805	409.805	370.731	39.074
PR006 PR006 Verkiezingen	82.297	82.297	59.074	23.223
PR007 PR007 Representatie	96.280	96.280	130.841	-34.561
PR008 PR008 Communicatie	74.994	74.994	81.818	-6.824
PR010 PR010 Bestuurlijke samenwerkingint.contacten	573.151	793.151	603.689	189.462
PR101 PR101 Brandweer en rampenbestrijding	2.625.098	2.608.198	2.318.299	289.899
PR102 PR102 Openbare orde en veiligheid	1.309.113	1.323.525	1.418.587	-95.062
PR103 PR103 Dierenbescherming	39.842	39.842	43.293	-3.451
PR708 PR708 Milieu	1.053.583	1.064.105	939.597	124.508
PR802 PR802 Vergunningen	10.540	10.540	16.293	-5.753
PR804 PR804 Gebiedsgericht werken	90.265	109.454	92.189	17.265
PR805 PR805 Gegevensbeheer belastingen	54.810	54.810	56.850	-2.040
PR807 PR807 Werkzaamheden GEO registratie	256.129	271.333	232.390	38.943
PR811 PR811 Bouwen	1.277.107	1.389.483	1.377.915	11.568

PR916	PR916 Heffing precariorechten	3.245	3.245	24.540	-21.295
Totaal Lasten		10.490.402	10.890.937	10.537.193	353.744
Baten					
PR001	PR001 Bestuursorganen: Raad	0	0	-2.745	2.745
PR002	PR002 Bestuursondersteuning raad&rekenkamer	0	0	-501	501
PR004	PR004 Publiekszaken	0	0	-721	721
PR005	PR005 Leges publiekszaken	-947.519	-947.519	-907.160	-40.359
PR007	PR007 Representatie	0	0	-11.122	11.122
PR101	PR101 Brandweer en rampenbestrijding	-24.000	-24.000	-55.684	31.684
PR102	PR102 Openbare orde en veiligheid	0	0	-12.992	12.992
PR708	PR708 Milieu	-36.402	-36.402	-37.649	1.247
PR801	PR801 Opbrengst omgevingsvergunningen	-1.240.680	-1.453.680	-1.527.769	74.089
PR802	PR802 Vergunningen	-40.161	-40.161	-35.590	-4.571
PR804	PR804 Gebiedsgericht werken	0	0	-10.504	10.504
PR805	PR805 Gegevensbeheer belastingen	0	0	-400	400
PR807	PR807 Werkzaamheden GEO registratie	-33.626	-33.626	-1.890	-31.736
PR811	PR811 Bouwen	0	0	-42.835	42.835
PR916	PR916 Heffing precariorechten	-197.742	-232.742	-170.711	-62.032
Totaal Baten		-2.520.130	-2.768.130	-2.818.273	50.143
Saldo van lasten en baten		7.970.272	8.122.807	7.718.920	403.887
Onttrekkingen					
PR951	PR951 Mutaties reserves programma 1	-479.323	-479.323	-560.935	81.612
Storting					
PR951	PR951 Mutaties reserves programma 1	213.286	213.286	213.286	0
Mutaties reserves		-266.037	-266.037	-347.649	81.612
Gerealiseerd resultaat		7.704.235	7.856.770	7.371.272	485.498

Toelichtingen

Product 002 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer

De lagere kosten worden veroorzaakt door met name lagere kosten accountantscontrole (€ 31.000) en kosten notulistenbureau en Notubizz (€ 14.000).

Product 003 College van B&W

Op grond van gewijzigde regelgeving is in 2015 een pensioenvoorziening voor wethouders gevormd. Bij circulaire van 21 december 2015 is door het Rijk aangegeven op welke wijze de voorziening moet worden bepaald. Jaarlijks dient de gemeente een herberekening op basis van de dan geldende parameters (voor rente en overlijdensstaffels) uit te laten voeren.

In 2018 zijn diverse pensioenuitkeringen gedaan. Tevens zijn na de verkiezingen twee nieuwe wethouders aangetreden. Op basis van de actuele gegevens heeft Proambt een actualisatie berekend van de voor de pensioenen benodigde voorziening. Een en ander betekent dat aan de voorziening per saldo € 250.000 extra moet worden toegevoegd. Wil de gemeente in de toekomst aan haar verplichtingen kunnen voldoen is een geactualiseerde voorziening wethouders-pensioenen benodigd van € 1.741.000.

Product 010 Bestuurlijke samenwerking

Het voordelige verschil van ongeveer € 190.000 op dit product wordt met name veroorzaakt door:

- Een lagere bijdrage dan geraamd aan de VNG voor het fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) (€ 70.000)
- Een door de VNG gecrediteerde vergoeding die voortvloeit uit de deelname van de gemeente Waalwijk aan de regresovereenkomst WMO 2018 (€ 30.000)
- Lagere bijdrage aan Hart van Brabant dan geraamd (€ 20.000)
- Lagere uitgaven dan geraamd voor het onderdeel regionale samenwerking Langstraat Wonen (€ 50.000)
- Lagere uitgaven dan geraamd voor het onderdeel strategische visie (€ 20.000)

Product 101 Brandweer en rampenbestrijding

Het voordeel van ruim € 320.000 wordt bijna geheel veroorzaakt door een lagere bijdrage aan de Veiligheidsregio. De werkelijk door Waalwijk betaalde bijdrage aan de Veiligheidsregio over 2018 sluit aan bij de begroting. Daarnaast is echter een incidenteel bedrag van ongeveer € 300.000 terug gekregen uit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2017 en de herijking van de reserves/voorzieningen.

Product 102 Openbare orde en veiligheid

Het nadelige verschil van circa €95.000 op dit product wordt vooral veroorzaakt door:

- Meer doorberekende salariskosten en minder doorberekende inhuurkosten bij openbare orde en veiligheid
- Minder inkopen van derden ter bestrijding van overlast
- Niet geraamde kosten voor een bijdrage volgens de dienstverleningsovereenkomst reïntegratie ex gedetineerden over 2017

- Meerkosten van trainingen en inkoop van derden i.v.m. de intensivering van de veiligheid in de leefomgeving
- Dumpingen van gevaarlijk afval
- Extra inkoop voor cameratoezicht in het centrum
- Interne doorberekening van overhead
- Kosten van uitvaarten wegens onvoldoende vermogen of het ontbreken van nabestaanden.

Product 708 Milieu

Het voordelige verschil van ongeveer € 125.000 op dit product wordt met name veroorzaakt door een lagere bijdrage aan de Omgevingsdienst dan aanvankelijk geraamd. De reden is dat in 2018 nog een afrekening heeft plaatsgevonden met betrekking tot gedeclareerde werkzaamheden over 2017. Daarnaast is de problematiek van de SBK-gelden ook in 2018 beslecht, waarbij de gemeente Waalwijk over de periode 2013-2017 een bedrag van ruim € 15.000 heeft terug gekregen. De "reguliere" bijdrage aan de Omgevingsdienst over 2018 was in lijn met het begrote bedrag 2018.

Product 801 Omgevingsvergunningen

De meeropbrengst van € 74.000 is te verklaren door de omgevingsvergunning voor de nieuwe Brandweerkazerne in december 2018. Deze meevaller was niet eerder te voorzien.

Product 916 Heffing precariorechten

Abusievelijk is de opbrengst te hoog begroot, waardoor er een nadeel is van 62.000.

Product 951 Mutaties reserves programma 1

De afwijking op dit product wordt met name veroorzaakt door een per saldo hogere onttrekking dan aanvankelijk geraamd:

- Met begrotingswijziging 2017/21 is voor het project doorontwikkeling windenergie Haven 8 een bedrag van € 150.000 beschikbaar gesteld ten laste van de reserve milieu en de reserve externe veiligheid. In 2018 is een bedrag van € 98.000 verantwoord en ten laste van deze reserves gebracht. Het restant bedrag blijft beschikbaar.
- De uitgaven voor het programma Veiligheid (€ 68.000) zijn ten laste gebracht van de hiervoor beschikbaar gestelde reserve 3 programma's.
- Voor de kosten van vervanging SBA heeft ten laste van de reserve ICT een lagere onttrekking plaatsgevonden dan aanvankelijk geraamd (€ 55.000).
- Voor de onderdelen geluidsbeleid (€ 17.000) en regionale samenwerking Langstraat Wonen (€ 16.000) hebben in werkelijkheid geen uitgaven plaatsgevonden en hebben derhalve geen onttrekkingen plaatsgevonden.

Toelichting afwijkingen programma 2 | Wonen

Programma 2 | Wonen

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR806 PR806 Leningen woningbouw	293.707	293.707	293.707	0
PR808 PR808 Stedelijke vernieuwing	82.603	94.150	115.215	-21.065
PR809 PR809 Wonen	230.677	923.177	183.109	740.068
Totaal Lasten	606.987	1.311.034	592.031	719.003
Baten				
PR809 PR809 Wonen	-22.432	-22.432	-40.094	17.662
Saldo van lasten en baten	584.555	1.288.602	551.937	736.665
Onttrekkingen				
PR952 PR952 Mutaties reserves programma 2	-321.088	-1.013.588	-301.444	-712.144
Stortingen				
PR952 PR952 Mutaties reserves programma 2	0	0	23.667	-23.667
Mutaties reserves	-321.088	-1.013.588	-277.777	-735.811
Gerealiseerd resultaat	263.467	275.014	274.160	854

Toelichtingen

Product 809 Wonen

Het voordelige verschil op dit product wordt met name veroorzaakt doordat er in werkelijkheid aanzienlijk lagere uitgaven zijn verantwoord voor energiebesparende maatregelen (raming € 517.500 / werkelijk € 7.140) en de overdracht van het woonwagencentrum in Waspik (raming € 175.000 / werkelijk € 5.400). Bedragen zijn destijds beschikbaar gesteld ten laste van de reserve energiebesparende maatregelen en de reserve sociale woningbouw. Beide bedragen maken onderdeel uit van de budgetoverheveling naar 2019 en blijven dus beschikbaar.

Product 952 Mutaties reserves programma 2 Wonen

De in werkelijkheid lagere onttrekking dan geraamd wordt met name veroorzaakt door:

- In werkelijkheid zijn er op product 809 Wonen aanzienlijke lagere uitgaven verantwoord voor de onderdelen energiebesparende maatregelen (raming € 517.500 / werkelijk € 7.140) en de overdracht van het woonwagencentrum (raming € 175.000 / werkelijk € 5.400). In werkelijkheid hebben er derhalve lagere onttrekkingen plaatsgevonden ten laste van de reserve energiebesparende maatregelen en de reserve sociale woningbouw.
- Daarnaast hebben er in werkelijkheid geen uitgaven plaatsgevonden voor de onderdelen woonbeleid en CPO-beleid (product 809 Wonen). De hiervoor geraamde onttrekking ten laste van de reserve sociale woningbouw heeft in werkelijkheid niet plaatsgevonden.

Toelichting afwijkingen programma 3 | Welzijn

Programma 3 | Welzijn

Exploitatie		Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten					
PR505	PR505 Evenementen en kermissen	184.110	184.110	176.321	7.789
PR507	PR507 Openbare leeszaal en bibliotheek	1.275.585	1.268.185	1.263.160	5.025
PR508	PR508 Mediabeleid	35.651	35.651	35.650	1
PR509	PR509 Kunst en kunstzinnige vorming	2.682.837	2.687.012	2.578.436	108.576
PR510	PR510 Oudheidkunde en volksfeesten	460.270	690.646	555.987	134.659
PR512	PR512 Monumenten en archeologie	223.444	223.444	128.880	94.564
PR513	PR513 Gemeentearchief	354.581	341.181	338.678	2.503
PR604	PR604 Sociaal cultureel werk	272.943	348.658	286.886	61.772
PR606	PR606 Ouderenbeleid	207.152	177.443	158.727	18.716
PR607	PR607 Allochtonenbeleid	92.217	92.217	33.109	59.108
PR609	PR609 Jeugdwerk	1.517.174	1.545.284	1.534.029	11.255
PR610	PR610 Kinderopvang	801.693	801.693	653.819	147.874
Totaal Lasten		8.107.657	8.395.524	7.743.682	651.842
Baten					
PR505	PR505 Evenementen en kermissen	-52.523	-52.523	-51.572	-951
PR507	PR507 Openbare leeszaal en bibliotheek	-276.146	-276.146	-276.146	0
PR509	PR509 Kunst en kunstzinnige vorming	-666.657	-666.657	-678.563	11.906
PR510	PR510 Oudheidkunde en volksfeesten	-89.065	-89.065	-24.159	-64.906
PR512	PR512 Monumenten en archeologie	0	0	0	0
PR604	PR604 Sociaal cultureel werk	-4.714	-4.714	-234	-4.480
PR606	PR606 Ouderenbeleid	-38.740	-38.740	-28.574	-10.166
PR607	PR607 Allochtonenbeleid	0	0	0	0
PR609	PR609 Jeugdwerk	-264.064	-264.064	-246.656	-17.408
PR610	PR610 Kinderopvang	-12.255	-12.255	-23.445	11.190
Totaal Baten		-1.404.164	-1.404.164	-1.329.349	-74.815
Saldo van lasten en baten		6.703.493	6.991.360	6.414.333	577.027
Onttrekkingen					
PR953	PR953 Mutaties reserves programma 3	-205.215	-1.014.210	-889.452	-124.758
Stortingen					
PR953	PR953 Mutaties reserves programma 3	10.100	580.019	645.556	-65.537
Mutaties reserves		-195.115	-434.191	-243.896	-190.295
Gerealiseerd resultaat		6.508.378	6.557.169	6.170.437	386.732

Toelichtingen

Product 509 Kunst en kunstzinnige vorming

Lagere lasten € 109.000

Kosten tlv reserve cultuurfonds

In de begroting is een bedrag opgenomen van € 130.000 (met als dekking de reserve cultuur 913052) voor nieuwe en bestaande kunstwerken in de openbare ruimte. De daadwerkelijke kosten bedragen € 27.000. De onttrekking is met een zelfde bedrag verlaagd.

Product 510 Oudheidkunde en volksfeesten

Met het bestuur van het schoenenmuseum is de afwikkeling van de financiën 2017 en 1e helft 2018 afgestemd. Naast de reeds bekende aanvulling van het cumulatieve eigen vermogen van de museumstichting (€ 238.512 conform raadsbesluit van 11 oktober 2018) dienen nog vorderingen en schulden te worden verrekend. Per saldo leidt dit bij de jaarrekening 2018 voor de gemeente Waalwijk nog tot een voordeel van € 90.425. Via raadsinformatiebrief is de raad hierover geïnformeerd.

Product 604 Sociaal cultureel werk

De lagere lasten hebben met name betrekking op lagere lasten salariscompensatie (€ 40.000)

Product 607 Allochtonenbeleid

De lagere lasten hebben met name betrekking op uitvoeringskosten inburgering € 32.000 en begeleiding doelgroepen € 24.000.

Product 610 Kinderopvang

De kosten van creches en peuterspeelzalen (€ 148.000) vallen lager uit. Via het Najaarsbericht 2018 is hiervan € 72.000 overgeheveld naar 2019.

Product 953 Mutaties reserves programma 3

Lagere baten € 125.000 . Dit betreft met name een lagere onttrekking uit de Reserve cultuur van €103.000 (zie product 509).

De beschikking bedraagt € 27.000 en betreft de lasten kunstwerken op product 509.

Toelichting afwijkingen programma 4 | Zorg en volksgezondheid

Programma 4 | Zorg en volksgezondheid

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR605 PR605 Maatschappelijke werk	622.329	805.018	784.083	20.935
PR608 PR608 Samenlevingsopbouw	891.754	893.343	844.039	49.305
PR611 PR611 Woonzorgzones	118.266	118.266	96.791	21.475
PR612 PR612 Maatschappelijke zorg en begeleiding	89.921	692.628	427.319	265.309
PR613 PR613 Participatiewet	897.416	897.416	963.800	-66.384
PR614 PR614 Inkomensvoorzieningen	11.819.797	11.819.797	14.095.420	-2.275.623
PR615 PR615 Minimabeleidarmoedebeleid	2.160.373	2.413.410	1.888.551	524.859
PR616 PR616 Uitstroombevordering	9.582.953	8.493.958	7.179.477	1.314.481
PR630 PR630 Samenkracht en burgerparticipatie	549.619	427.854	319.769	108.086
PR631 PR631 Toegang sociaal domein	3.162.670	3.996.576	4.102.743	-106.167
PR633 PR633 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	886.317	649.460	832.559	-183.099
PR634 PR634 Maatwerk dienstverlening 18+	7.375.395	6.674.619	7.688.892	-1.014.273
PR635 PR635 Maatwerk dienstverlening 18-	6.682.858	7.288.423	8.394.810	-1.106.387
PR636 PR636 Geëscaleerde zorg 18-	869.922	869.922	747.111	122.811
PR701 PR701 Volksgezondheid (openbare ruimte)	104.232	82.532	79.316	3.216
PR709 PR709 Volksgezondheid: subsidiesbijdragen	1.462.052	1.494.538	1.450.524	44.014
PR710 PR710 Jeugdgezondheidszorg	18.302	18.302	18.302	0
PR711 PR711 Jeugd en gezin WMO	248.471	248.471	241.995	6.476
Totaal Lasten	47.542.647	47.884.533	50.155.501	-2.270.968
Baten				
PR605 PR605 Maatschappelijke werk	-4.084	-4.084	-20.000	15.916
PR608 PR608 Samenlevingsopbouw	-73.389	-73.389	-73.389	0
PR611 PR611 Woonzorgzones	0	0	-56.392	56.392
PR612 PR612 Maatschappelijke zorg en begeleiding	0	0	-1.350	1.350
PR614 PR614 Inkomensvoorzieningen	-11.629.477	-11.629.477	-13.931.852	2.302.375
PR615 PR615 Minimabeleidarmoedebeleid	0	0	-50	50
PR631 PR631 Toegang sociaal domein	0	0	-20.500	20.500
PR633 PR633 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-247.814	-34.139	-36.758	2.619
PR634 PR634 Maatwerk dienstverlening 18+	-403.039	-376.000	-379.603	3.603
PR635 PR635 Maatwerk dienstverlening 18-	0	0	0	0
PR701 PR701 Volksgezondheid (openbare ruimte)	0	0	-22.330	22.330
PR709 PR709 Volksgezondheid: subsidiesbijdragen	0	0	149	-149
PR711 PR711 Jeugd en gezin WMO	0	0	590	-590
Totaal Baten	-12.357.803	-12.117.089	-14.541.485	2.424.396

Saldo van lasten en baten	35.184.844	35.767.444	35.614.016	153.428
Onttrekkingen				
PR954 PR954 Mutaties reserves programma 4	-1.034.000	-3.949.562	-3.900.830	-48.732
Stortingen				
PR954 PR954 Mutaties reserves programma 4	0	628.500	628.500	0
Mutaties reserves	-1.034.000	-3.321.062	-3.272.330	-48.732
Gerealiseerd resultaat	34.150.844	32.446.382	32.341.686	104.696

Toelichtingen

Product 611 Woonzorgzones

Dit betreft BaLaDe huur voordelig saldo € 65.000. Door de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk wordt vanaf 1 januari 2018 € 26.000 huur in rekening gebracht aan MIKZ voor 300 m2 in BaLaDe.

Product 612 Maatschappelijke zorg en begeleiding

Per saldo zijn de lasten op dit product € 266.000 lager. Dit wordt veroorzaakt door

- Begeleiding statushouders hogere lasten € 153.000. In de rekening is tevens opgenomen de afrekening 2016 € 63.000 en de afrekening 2017 € 43.000
- Lagere lasten verhoogde asielinstream € 418.000. In 2018 waren de lasten inburgering € 185.000. Via het Najaarsbericht 2018 is hiervan € 351.000 overgeheveld naar 2019.

Product 613 Participatiewet

Betreft kosten re-integratie en participatievoorzieningen € 66.000.

In de rekening is opgenomen de hogere dan geraamde lasten 2018 € 69.000. Op product 923 Integratie-uitkering sociaal domein staan de hogere dan geraamde baten € 25.000 tegenover.

Product 614 Inkomensvoorzieningen

Hogere lasten € 2.276.000

- BUIG € 2.233.000
- Individuele inkomenstoeslag lagere lasten € 27.000 (rekening € 99.000 / rekening 2017 € 100.000)
- BBZ € 69.000

Hogere baten € 2.302.000

- BUIG € 2.233.000
- BBZ € 69.000

Product 615 Minimabeleid/armoedebeleid

Lagere lasten € 525.000

Het betreft de navolgende grootste afwijkingen :

- 6615005 Bijzondere bijstand bewindvoering hogere lasten € 78.000
- 6615006 Collectieve ziektekostenverzekering minima € 28.000
- 6615007 Bijzondere bijstand exclusief bewindvoering € 67.000
- 6615127 Innovatiefonds initiatieven samenleving € 21.000
- 6615137 Armoedebestrijding kinderen € 301.000. Via het najaarsbericht 2018 is hiervan € 310.000 overgeheveld naar 2019.
- 6615155 Stadsbank schuldhulpverlening € 148.000
- 6615200 CIN kwijtscheldingen hogere lasten € 32.000

Product 616 Uitstroombevordering

WSW € 133.000

Het betreft lagere lasten afrekening 2014 t/m 2016 € 167.000 en hogere lasten 2018 € 35.000.

De jaarrekening van Baanbrekers sluit met een aanzienlijk lager exploitatiesaldo dan waarmee in de begroting rekening werd gehouden. Ten opzichte van de begroting levert dit een voordeel op van € 1.073.000.

- Exploitatiebijdrage Baanbrekers € 99.000

In de rekening is ook opgenomen de batige afrekening 2017 € 50.000.

Product 630 Samenkracht en burgerparticipatie

Aan Innovatie en vernieuwing WMO is € 84.000 minder uitgegeven dan begroot. Via het najaarsbericht is dit bedrag overgeheveld naar 2019. Het betreft de opzet /uitvoering van politactiviteiten betreffende "Preventief Interventieteam Basisschoolkinderen"

Product 631 Toegang sociaal domein

Hogere lasten € 106.000. Dit betreft:

- 6631012 Mantelzorg € 49.000
- 6631020 Kosten bedrijfsvoering / 6631040 Doorbelasting kostenplaatsen lagere lasten € 110.000. Het betreft lagere inhuurlasten Team WIJZ.
- 6631025 Uitvoeringskosten Jeugdwet Regio Hart van Brabant € 180.000
- 6631045 Expertiseteam lagere lasten € 27.000
- 6631055 Automatiseringskosten € 25.000

Product 633 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

De overschrijding wordt veroorzaakt door meerkosten scootmobielen € 42.000 en op woonvoorzieningen € 138.000.

Product 634 Maatwerk dienstverlening 18+

Hogere lasten € 1.014.000

- Huishoudelijke hulp in natura € 131.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 9.000)
- Huishoudelijke hulp toelage € 43.000 (is afrekening 2016/2017)
- Persoonlijke verzorging € 97.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 100.000)
- Dagbesteding lagere lasten € 227.000 (inclusief afrekening 2016/2017 -/-€ 278.000)
- Vervoersvoorzieningen € 87.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 68.000)
- Vervoersdiensten Regiotaxi € 157.000
- PGB huishoudelijke hulp lagere lasten € 79.000
- Definitieve productieverantwoording Zorglokaal € 98.000

Product 635 Maatwerk dienstverlening 18-

Hogere lasten € 1.106.000

- Ambulante zorg jeugd lagere lasten € 679.000 (inclusief afrekening 2016/2017 -/-€ 537.000)
- Daghulp op locatie zorgaanbieder lagere lasten € 245.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 180.000)
- Landelijke inkoop jeugdhulp lagere lasten € 85.000
- Jeugdzorg plus lagere lasten € 233.000
- Jeugdzorg ZIN € 1.513.000 (inclusief afrekening 2016/2017 -/- € 298.000)
- Lokaal maatwerk budget jeugd € 53.000
- Voorlopige rekening regionale jeugd € 781.000 extra nadelig.

Product 636 Geëscaleerde zorg 18-

De voorlopige rekening regionale jeugd geeft een voordeel te zien van € 122.000.

Toelichting afwijkingen programma 5 | Scholing

Programma 5 | Scholing

Exploitatie		Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten					
PR401	PR401 Leerlingenvervoer	681.796	865.314	823.978	41.336
PR402	PR402 Leerplicht	277.886	163.014	124.949	38.065
PR403	PR403 Openbare basisonderwijs excl.huisvesting	1.253	1.253	1.253	0
PR404	PR404 Bijzonder basisonderwijs excl.huisvest.	11.996	22.119	23.707	-1.588
PR405	PR405 Speciaal basisonderwijs excl.huisvesting	46.935	0	0	0
PR406	PR406 Huisvesting openbaar basisonderwijs	454.433	389.233	397.081	-7.848
PR407	PR407 Huisvesting bijzonder basisonderwijs	1.524.866	2.011.706	1.723.710	287.996
PR408	PR408 Huisvesting speciaal basisonderwijs	98.236	88.986	100.376	-11.390
PR409	PR409 Huisvesting voortgezet onderwijs	1.977.096	1.972.596	1.901.097	71.499
PR410	PR410 Huisvesting onderwijs algemeen	86.459	86.459	73.182	13.277
PR411	PR411 Lokaal onderwijsbeleid	747.267	810.587	760.009	50.578
PR412	PR412 Volwasseneneducatie	6.017	6.017	6.017	0
Totaal Lasten		5.914.240	6.417.284	5.935.359	481.925
Baten					
PR401	PR401 Leerlingenvervoer	-1.469	-1.469	-4.913	3.444
PR402	PR402 Leerplicht	-127.428	0	53.873	-53.873
PR405	PR405 Speciaal basisonderwijs excl.huisvesting	-46.935	0	0	0
PR406	PR406 Huisvesting openbaar basisonderwijs	-65.856	-65.856	-75.909	10.053
PR407	PR407 Huisvesting bijzonder basisonderwijs	-84.174	-84.174	-335.847	251.673
PR409	PR409 Huisvesting voortgezet onderwijs	0	0	0	0
PR411	PR411 Lokaal onderwijsbeleid	-435.993	-507.312	-511.893	4.581
Totaal Baten		-761.855	-658.811	-874.690	215.879
Saldo van lasten en baten		5.152.385	5.758.473	5.060.669	697.804
Onttrekkingen					
PR955	PR955 Mutaties reserves programma 5	-751.863	-1.159.753	-622.029	-537.724
Stortingen					
PR955	PR955 Mutaties reserves programma 5	0	0	128.039	-128.039
Mutaties reserves		-751.863	-1.159.753	-493.990	-665.763
Gerealiseerd resultaat		4.400.522	4.598.720	4.566.679	32.041

Toelichtingen

Product 402 Leerplicht

De lagere baten ad € 54.000 hebben betrekking op de afrekening 2017 van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie.

Product 407 Huisvesting bijzonder basisonderwijs

Het betreft de navolgende grootste afwijkingen op de hogere lasten (€288.000):

- Belastingen hogere lasten € 36.000
- Huren hogere lasten € 66.000. Dit betreft huur school Baardwijk in Balade.
- Afboeking boekwaarde P vd Geldschool € 361.0006407015 Instandhouding gymlokalen € 29.000
- 6407050 Sloop P vd Geldschool € 109.000
- 6407055 Tijdelijke huisvesting P vd Geldschool hogere lasten € 85.000. Besloten is om deze overschrijding ten laste te brengen van de reserve Onderwijshuisvesting.

Hogere baten € 252.000

Het betreft de navolgende grootste afwijkingen oip de hogere baten (€ 252.000) :

- W v Oranjecollege huuropbrengst BaLaDe en Baardwijksestraat 44 € 52.000
- Bijdrage van de school voor groot onderhoud basisschool Baardwijk € 23.000
- Opheffing voorziening groot onderhoud bijzonder basisonderwijs € 74.000
- Bijdrage GREX in verband met sloop van de Oranjeschool € 62.000

Product 409 Huisvesting voortgezet onderwijs

De lagere lasten hebben betrekking op de vergoeding doordecentralisatie VO € 75.000.

Product 411 Lokaal onderwijsbeleid

Dit betreft lagere uitgaven op de post onderwijsachterstandenbeleid € 49.000

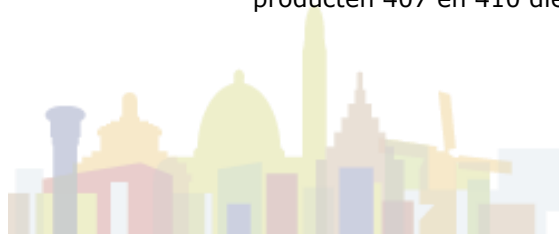
Product 955 Mutaties reserves programma 5

Hogere lasten € 128.000

Lagere baten € 538.000

Nadelig saldo € 666.000

- Reserve GOA nadelig € 50.000. Betreft een lagere onttrekking van € 66.000 voor het voordelig saldo van product 411 Lokaal onderwijsbeleid en een beschikking van € 16.000 voor het nadelig saldo RMC-middelen op product 402 Leerplicht.
- Reserve onderwijshuisvesting nadelig € 103.000. Betreft de afwijkingen binnen de producten onderwijshuisvesting (product 406 t/m 410) die worden verrekend met deze reserve. Dit is conform het bestaande beleid.
- Geblokkeerde reserve MIP nadelig € 512.000. Dit betreft de afwijkingen binnen de producten 407 en 410 die worden verrekend met deze reserve.

Toelichting afwijkingen programma 6 | Sport

Programma 6 | Sport

Exploitatie		Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten					
PR501	PR501 Zwembaden	2.243.275	2.198.102	2.210.397	-12.295
PR502	PR502 Sporthallen en sportzalen	2.186.350	1.978.077	1.912.863	65.214
PR503	PR503 Sportparken	989.961	995.961	954.850	41.111
PR511	PR511 Sportbeleid	744.450	1.147.799	1.088.184	59.615
Totaal Lasten		6.164.036	6.319.939	6.166.294	153.645
Baten					
PR501	PR501 Zwembaden	-1.013.168	-1.025.168	-1.039.979	14.811
PR502	PR502 Sporthallen en sportzalen	-919.136	-859.136	-880.381	21.245
PR503	PR503 Sportparken	-266.359	-247.359	-247.438	79
PR511	PR511 Sportbeleid	0	0	-114.070	114.070
Totaal Baten		-2.198.663	-2.131.663	-2.281.868	150.205
Saldo van lasten en baten		3.965.373	4.188.276	3.884.426	303.850
Onttrekkingen					
PR956	PR956 Mutaties reserves programma 6	-252.930	-625.573	-616.555	-9.018
Gerealiseerd resultaat		3.712.443	3.562.703	3.267.871	294.832

Toelichtingen

Product 502 Sporthallen en sportzalen

Het voordeel op de uitgaven wordt grotendeels veroorzaakt door het lagere gas- en elektraverbruik van de gemeentelijke sporthallen- en zalen. Daarnaast is ook de opbrengst van de teruglevering van energie als gevolg van de zonnepanelen op sporthal De Slagen een onderdeel van het voordeel.

Product 511 Sportbeleid

Per saldo geeft dit product een batig saldo van € 174.000, nl lagere lasten van € 60.000 en hogere baten van € 140.000. Via het najaarsbericht is een bedrag van € 201.000 overgeheveld naar 2019. Dit betreft de projecten buurtsport- en cultuurcoach (€ 40.000) en Jongeren op gezond gewicht (JOGG) voor een bedrag van € 161.000 (is inclusief een overschot van € 40.000 DU Gezond in de Stad op het product 915, oormerkingen meicirculaire 2017).

Toelichting afwijkingen programma 7 | Werken

Programma 7 | Werken

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR208 PR208 Exploitatie havencomplex	529.353	428.642	484.922	-56.280
PR301 PR301 Straatmarkten	84.491	84.491	58.352	26.139
PR303 PR303 Economische ontwikkeling	439.759	1.094.133	2.166.580	-1.072.447
PR304 PR304 Bedrijfsloket en -regelingen	308.824	406.648	328.018	78.630
PR305 PR305 Economische promotie	89.995	127.430	116.555	10.876
PR603 PR603 Stedelijke werkgelegenheidsprojecten	332.505	345.005	438.293	-93.288
PR812 PR812 Erfpachtsgronden	309.283	2.049.433	7.936.683	-5.887.250
PR813 PR813 Beheer diverse percelen en panden	377.865	471.092	524.382	-53.290
PR848 PR848 Kosten gronden vaste activa	468.849	438.349	394.562	43.787
PR849 PR849 Faciliterend grondbeleid	111.982	111.982	532.908	-420.926
PR851 PR851 Algemene kosten bouwgrondexploitatie	243.977	305.198	86.268	218.930
PR852 PR852 Bouwgrondexploitatie Wonen	4.923.129	4.892.315	5.625.496	-733.181
PR853 PR853 Grondexpl.bedrijven- en winkelgebieden	4.347.068	4.347.068	28.526.225	-24.179.157
Totaal Lasten	12.567.080	15.101.786	47.219.244	-32.117.458
Baten				
PR208 PR208 Exploitatie havencomplex	-107.501	-107.501	-127.333	19.832
PR302 PR302 Opbrengst straatmarkten	-29.096	-29.096	-26.202	-2.894
PR303 PR303 Economische ontwikkeling	-25.699	-356.449	-393.234	36.785
PR304 PR304 Bedrijfsloket en -regelingen	-36.585	-36.585	-27.006	-9.579
PR603 PR603 Stedelijke werkgelegenheidsprojecten	0	0	-28.527	28.527
PR812 PR812 Erfpachtsgronden	-526.725	-2.136.525	-8.044.761	5.908.236
PR813 PR813 Beheer diverse percelen en panden	-873.262	-873.262	-1.067.138	193.876
PR848 PR848 Kosten gronden vaste activa	0	0	0	0
PR849 PR849 Faciliterend grondbeleid	-111.982	-111.982	-561.967	449.985
PR851 PR851 Algemene kosten bouwgrondexploitatie	-143.977	-143.977	0	-143.977
PR852 PR852 Bouwgrondexploitatie Wonen	-4.923.129	-4.923.129	-5.560.812	637.683
PR853 PR853 Grondexpl.bedrijven- en winkelgebieden	-4.347.068	-4.347.068	-34.492.178	30.145.110
Totaal Baten	-11.125.024	-13.065.574	-50.329.158	37.263.584
Saldo van lasten en baten	1.442.056	2.036.212	-3.109.915	5.146.127
Onttrekkingen				
PR957 PR957 Mutaties reserves programma 7	-280.019	-8.807.337	-9.839.683	1.032.346
PR962 PR962 Mutaties reserves GREX programma 8	-100.000	-100.000	-223.159	123.159
Totaal Onttrekkingen	-380.019	-8.907.337	-10.062.842	1.155.505

Stortingen					
PR957	PR957 Mutaties reserves programma 7	0	8.175.741	8.190.741	-15.000
PR962	PR962 Mutaties reserves GREX programma 8	0	0	6.067.217	-6.067.217
Totaal Stortingen		0	8.175.741	14.257.958	-6.082.217
Mutaties reserves		-380.019	-731.596	4.195.116	-4.926.712
Gerealiseerd resultaat		1.062.037	1.304.616	1.085.202	219.414

Toelichtingen

Product 208 Exploitatie havencomplex

Door het uitvallen (ziekte) van de sluiswachters is inhuur noodzakelijk gebleken (nadeel € 17.000).

Voor het ROC (containeroverslagbedrijf) hanteren wij naast de reguliere openingstijden van 5.00 uur tot 19.00 uur extra schuttingen buiten deze uren om, in de vorm van 'speciale' bindingsuren. Deze bindingsuren (€ 33.000) worden door het maritiem uitzendbureau bij ons in rekening gebracht. Deze uren brengen wij dan weer inrekening bij het ROC.

Product 303 Economische ontwikkeling

De afwijking op dit product wordt met name veroorzaakt door de bijdrage aan het uitvoeringskrediet plankosten insteekhaven voor een bedrag van ongeveer € 1.050.000. Dit krediet is in juli 2016 beschikbaar gesteld en bijgesteld in 2017 en 2018. Dekking van het krediet is de reserve haven. Tegenover deze bijdrage staat een onttrekking ten laste van de reserve haven op het product 957 Mutaties reserves programma 7 Werken.

Product 304 Bedrijfsloket- en regelingen

Door het college is in maart 2018 besloten tot een (eenmalige) projectondersteuning voor centrummanagement voor een bedrag van € 50.000. De projectondersteuning heeft betrekking op de invoering van een Bedrijven Investeringszone (BIZ) en op acquisitie. Met begrotingswijziging 2018/14 (voorjaarsbericht) is hiervoor een bedrag geraamd van € 50.000. In 2018 is de helft van deze bijdrage verstrekt, het restant van de bijdrage volgt in 2019. Daarnaast was in de kwartaalswijziging bij het najaarsbericht voor het programma economie ten laste van de reserve 3 programma's (913034) een bedrag van € 100.000 geraamd. In werkelijkheid is een bedrag van ongeveer € 50.000 verantwoord.

Product 603 Stedelijke werkgelegenheidsprojecten

€ 81.000 overschrijding

In de afgelopen jaren zijn de kosten van de WML niet overzichtelijk geweest. Dit komt met name door een verweving van taken en kosten. Zo waren de kosten van het parkeerbureau en de kosten van het toezicht op de fietsenstallingen bij elkaar gevoegd. Na de aanbesteding van het parkeerbureau is hier verandering in gekomen. Deze overschrijding is derhalve niet structureel.

Product 812 Erfpachtsgronden

De afwijking aan de lasten- en batenkant op dit product wordt veroorzaakt doordat een in erfpacht uitgegeven perceel nu is verkocht. Deze verkooptransactie was in de begroting niet geraamd. De boekwaarde en de verkoopopbrengst van dit perceel zijn gelijk.

Product 813 Beheer diverse percelen en panden

Het voordelige verschil van ongeveer € 140.000 op dit product wordt met name veroorzaakt door het onderdeel snippergroen. Deze lasten en baten zijn aanvankelijk niet in de begroting geraamd.

Product 849, 851, 852 en 853 Bouwgrondexploitatie

Deze producten dienen in relatie te worden gezien met product 962 mutaties reserves grondexploitatie. Het saldo van deze producten bedraagt € 0. Daarnaast is het van belang dat deze producten worden gezien in samenhang met de nota grondexploitatie die jaarlijks gelijktijdig met de jaarrekening wordt opgesteld. In deze nota wordt inzicht gegeven in de reeds lopende en toekomstige complexen. Hierbij wordt ingegaan op de te lopen risico's, de voor afdekking van de risico's gevormde reserve grondexploitatie en wordt een beeld gegeven van de financiële stand van zaken. Daarnaast worden toekomstige uitgaven en inkomsten ingeschat. Ook verwijzen wij u naar de paragraaf Grondbeleid en de toelichting op de balans.

Product 957 Mutaties reserves programma 7

De afwijking op dit product wordt met name veroorzaakt door een hogere onttrekking dan aanvankelijk geraamd. Deze afwijking heeft met name betrekking op een niet geraamde onttrekking ten laste van de reserve haven van € 1.050.000, ter dekking van de in 2018 verantwoorde kosten op het krediet 7221055 uitvoeringskrediet plankosten insteekhaven. Deze mutatie is conform begrotingswijzigingen 2016/15, 2017/18 en 2018/14.

Product 962 Mutaties reserves grondexploitatie

In bovenstaand overzicht staat in de omschrijving van dit product programma 8 vermeld. Deze toevoeging is van toepassing met ingang van de begroting 2019. Voor de begroting en jaarrekening 2018 is deze toevoeging niet van toepassing.

De afwijking op dit product wordt veroorzaakt door:

- Hogere stortingen dan geraamd voor een bedrag van € 6.067.217
- Hogere onttrekkingen dan geraamd voor een bedrag van € 114.305

Bedragen in x €1

	Begroot	Werkelijk
Stortingen reserves grondexploitatie		
Reserve cultuur, locatie Samarja		5.048
Reserve bovenwijkse voorzieningen faciliterend, locatie Samarja		37.860
Reserve grondexploitatie, locatie Antoniusstraat vm C1000		7.103
Reserve grondexploitatie, winst complex 168 Vrijhoeve		23.338
Reserve grondexploitatie, winst complex 136 Haven Zeven		718.831
Reserve grondexploitatie, winst complex 138 afbouw Haven 1-6		3.949.413
Reserve grondexploitatie, winst complex 139 Haven 8 West		1.282.149
Reserve grondexploitatie, winst complex 250 Achter de Hoven		28.873
Reserve grondexploitatie, winst complex 124 Landgoed Driessen		14.602
Totaal stortingen	0	6.067.217
Onttrekkingen reserves grondexploitatie		
Reserve grondexploitatie, t.b.v. uitgaven product 851	100.000	
Reserve grondexploitatie, bijdrage plankosten Hooisteeg		69.495
Reserve grondexploitatie, puin Krophollerpark		16.773
Reserve grondexploitatie, Taxandriaweg vml politiebureau		11.839
Reserve grondexploitatie, Emmastraat Nassastraat		261
Reserve grondexploitatie, verliesvz complex 120 Olympiapark		6.688
Reserve grondexploitatie, verliesvz vml brandweerlocatie		104.541
Reserve grondexploitatie, verliesvz vml Mollercollege		4.708
Totaal onttrekkingen	100.000	214.305

Toelichting afwijkingen programma 8 | Beheer openbare ruimte

Programma 8 | Beheer openbare ruimte

Exploitatie		Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten					
PR201	PR201 Straatreiniging	483.971	505.861	480.320	25.541
PR202	PR202 Gladheidsbestrijding	172.314	167.114	157.642	9.472
PR203	PR203 Onderhoud wegenstraten en pleinen	3.148.710	2.964.157	2.977.010	-12.853
PR204	PR204 Openbare verlichting	797.490	728.390	731.172	-2.782
PR209	PR209 Afwatering waterlossingen etc.	227.366	227.366	217.766	9.600
PR504	PR504 Onderhoud openbaar groen	4.098.675	4.043.894	4.154.532	-110.638
PR506	PR506 Recreatieve voorzieningen	272.565	265.065	306.407	-41.342
PR702	PR702 Vuilophaal en -afvoer	3.014.149	3.111.345	3.289.125	-177.780
PR704	PR704 Begraafplaatsen	474.253	479.033	486.984	-7.951
PR706	PR706 Riolering en waterzuivering	2.122.025	2.289.386	2.240.790	48.596
Totaal Lasten		14.811.518	14.781.611	15.041.748	-260.137
Baten					
PR201	PR201 Straatreiniging	0	0	-280	280
PR202	PR202 Gladheidsbestrijding	0	0	-1.800	1.800
PR203	PR203 Onderhoud wegenstraten en pleinen	-197.732	-162.732	-181.148	18.416
PR204	PR204 Openbare verlichting	0	0	-655.071	655.071
PR504	PR504 Onderhoud openbaar groen	-10.201	-10.201	-59.215	49.014
PR506	PR506 Recreatieve voorzieningen	0	0	-62.897	62.897
PR702	PR702 Vuilophaal en -afvoer	-751.191	-791.191	-1.072.090	280.899
PR703	PR703 Reinigingsrechtafvalstoffenheffing	-3.644.021	-3.644.021	-3.589.183	-54.838
PR704	PR704 Begraafplaatsen	-7.368	-7.368	-2.235	-5.133
PR705	PR705 Begraafplaatsrechten	-305.467	-305.467	-335.577	30.110
PR706	PR706 Riolering en waterzuivering	-102.010	-102.010	-57.055	-44.955
PR707	PR707 Rioolrechten	-3.280.324	-3.437.362	-3.456.465	19.103
Totaal Baten		-8.298.314	-8.460.352	-9.473.016	1.012.664
Saldo van lasten en baten		6.513.204	6.321.259	5.568.732	752.527
Onttrekkingen					
PR958	PR958 Mutaties reserves programma 8	-154.816	-338.816	-257.240	-81.576
Stortingen					
PR958	PR958 Mutaties reserves programma 8	68.262	68.262	72.140	-3.878
Mutaties reserves		-86.554	-270.554	-185.100	-85.454
Gerealiseerd resultaat		6.426.650	6.050.705	5.383.632	667.073

Toelichtingen

Product 203 Onderhoud wegen, straten en pleinen

In het buitengebied is er 30 km aan glasvezel aangelegd, om dit in goede banen te leiden hebben we extra inzet moeten plegen voor het nodige toezicht. Dit hebben we niet eerder kunnen voorzien omdat dit in het laatste kwartaal van het jaar pas in uitvoering is genomen.

Product 204 Openbare verlichting

In 2018 is een bedrag van € 655.000 vrijgevallen uit de voorziening openbare verlichting. De voorziening is hierbij opgeheven.

Product 504 Onderhoud openbaar groen

In het afgelopen jaar hebben we te maken gehad met een hele lange droge en warme periode. Hierdoor zijn er meer kosten gemaakt in het openbaar groen die we niet hebben voorzien. De extra kosten zijn met name in de volgende onderdelen tot uiting gekomen, de bestrijding van ongedierte (met name de overlast van de eikenprocessierups was dit jaar vele malen meer dan andere jaren), het water geven (veel jonge aanplant had dit heel hard nodig) en als laatste is er veel droogteschade ontstaan (veel planten en bomen hebben ondanks het vele water geven de droogte niet overleefd en hebben we moeten vervangen).

Product 506 Recreatieve voorzieningen

De afwijking aan de lastenkant wordt veroorzaakt door de uitgaven voor de natuurspeeltuin, omdat deze niet begroot waren (nadeel € 54.000). Ook de inkomsten die hiermee verband houden waren niet geraamd, vandaar ook aan de batenkant een afwijking (voordeel € 55.000)

Product 702 Vuilophaal en -afvoer

Ook dit jaar is het gescheiden PMD-afval weer iets toegenomen.

Helaas is de begroting niet bij gewerkt na de invoering van fase 1 van het grondstoffenbeleidsplan, waardoor een forse toename van gescheiden PMD-afval werd gerealiseerd.

Hierdoor geven de begrote cijfers geen werkelijk beeld, vandaar dat begroting wordt bijgewerkt.

In het voorjaarsbericht wordt een berekening gemaakt van de nieuwe begrotingsbedragen.

Product 703 Reinigingsrecht - afvalstoffenheffing

De opbrengst van het reinigingsrecht blijft achter. Een reden hiervan kan zijn dat de afvalstroom bedrijfsafval afneemt.

In het verleden konden landelijk opererende winkelketens zelfstandig hun afval laten inzamelen door een **lokale** (gemeentelijke) inzameldienst.

De laatste jaren is er een trend waar te nemen dat deze landelijk opererende winkelketens centraal vanuit het hoofdkantoor hun afvalwerking inkopen, waardoor alleen landelijke afvalinzameldiensten in aanmerking komen.

Product 706 Riolering en waterzuivering

De geplande rioolreiniging en inspectie van 2018 is op een klein gedeelte (gebied Hooiweg in Waspik) na, geheel uitgevoerd. Er is een gedeelte helaas nog niet uitgevoerd doordat het rioolstelsel vol stond met water. Dit gebied wordt alsnog in 2019 uitgevoerd. Tevens zijn de

reparaties aan het vrijerval stelsel in de begroting opgenomen maar in 2018 zijn er geen reparaties aan de riolering uitgevoerd. Hierdoor is er ook een onderschrijding van het budget.

Product 958 Mutaties reserves programma 8

De geraamde onttrekking in verband met het verwijderen van de tafel van het Raadhuisplein heeft niet plaatsgevonden omdat de werkzaamheden in 2019 zullen plaatsvinden.

Toelichting afwijkingen programma 9 | Verkeer

Programma 9 | Verkeer

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR104 PR104 Parkeertoezicht	174.419	174.419	196.870	-22.451
PR205 PR205 Verkeersmaatregelen	1.450.205	1.148.048	1.187.899	-39.851
PR206 PR206 Parkeervoorzieningen	467.147	544.897	607.209	-62.312
PR207 PR207 Parkeervergunningenheffingen	250.612	250.612	205.451	45.161
Totaal Lasten	2.342.383	2.117.976	2.197.429	-79.453
Baten				
PR205 PR205 Verkeersmaatregelen	-34.837	-34.837	-101.792	66.955
PR207 PR207 Parkeervergunningenheffingen	-1.199.985	-799.985	-324.870	-475.115
Totaal Baten	-1.234.822	-834.822	-426.662	-408.160
Saldo van lasten en baten	1.107.561	1.283.154	1.770.767	-487.613
Onttrekkingen				
PR959 PR959 Mutaties reserves programma 9(vervallen)	-49.400	-235.400	-235.400	0
Stortingen				
PR959 PR959 Mutaties reserves programma 9(vervallen)	0	186.000	186.000	0
Mutaties reserves	-49.400	-49.400	-49.400	0
Gerealiseerd resultaat	1.058.161	1.233.754	1.721.367	-487.613

Toelichtingen

Product 205 Verkeersmaatregelen

Het voordeel op de baten wordt veroorzaakt door de afrekening van de mensgerichte maatregelen 2017 en de bijdrage vanuit het bedrijf Stahl Europe BV, inzake de realisatie van een veiligere oversteek bij het bedrijf tere hoogte van de Sluisweg.

Product 206 Parkeervoorzieningen

In de afgelopen jaren zijn de kosten van de WML niet overzichtelijk geweest. Dit komt met name door een verweving van taken en kosten. Zo waren de kosten van het parkeerbureau en de kosten van het toezicht op de fietsenstallingen bij elkaar gevoegd. Na de aanbesteding van het parkeerbureau is hier verandering in gekomen. Hierbij is nu inzichtelijk dat het toezicht op de fietsenstallingen in het centrum jaarlijks € 130.000 kost. In de begroting is echter een bedrag van € 72.000 opgenomen. We zullen deze structurele kosten mee nemen in de kadernota. Daarnaast is er een eenmalige overschrijding op het budget onderhoud en reparaties.

Product 207 Parkeervergunningen/heffingen

Via het najaarsbericht is de opbrengst parkeren reeds neerwaarts bijgesteld met € 400.000. Onlangs kwam uit de administratie naar voren, dat de afgelopen jaren abusievelijk geen BTW is afgedragen over de ontvangen parkeergelden. Het gaat hierbij om een bedrag van € 476.000 (2014 tot en met 2018). Met de Belastingdienst is afgesproken dat deze correctie alsnog via een aanvullende aangifte wordt voldaan.

Toelichting afwijkingen programma 10 | Ruimtelijke strategie

Programma 10 | Ruimtelijke strategie

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR810 PR810 Ruimtelijke beleidsplannen	923.737	897.098	1.000.831	-103.733
Baten				
PR810 PR810 Ruimtelijke beleidsplannen	-20.606	-65.606	-72.761	7.155
Saldo van lasten en baten	903.131	831.492	928.070	-96.578
Onttrekkingen				
PR960 PR960 Mutaties reserves programma 10 vervallen	-150.000	-150.000	-150.000	0
Stortingen				
PR960 PR960 Mutaties reserves programma 10 vervallen	0	45.000	45.000	0
Mutaties reserves	-150.000	-105.000	-105.000	0
Gerealiseerd resultaat	753.131	726.492	823.070	-96.578

Toelichtingen

Product 810 Ruimtelijke beleidsplannen

De afwijking op dit product wordt met name veroorzaakt door hogere uitgaven dan aanvankelijk geraamd voor de onderdelen Westelijke Langstraat, planschade en trajectaanpassing A59.

Toelichting afwijkingen programma 11 | Financieel evenwicht

Programma 11 | Financieel evenwicht

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR061 PR061 OZB woningen	442.509	442.509	470.477	-27.968
PR062 PR062 OZB niet-woningen	82.217	82.217	85.307	-3.090
PR905 PR905 Toeristenbelasting	6.643	6.643	6.643	0
PR906 PR906 Hondenbelasting	6.643	6.643	23.969	-17.326
PR907 PR907 Forensenbelasting	6.643	6.643	6.643	0
PR908 PR908 Reclamebelasting	6.643	6.643	7.028	-385
PR909 PR909 Beleggingen en deelnemingen	8.180	8.180	183.535	-175.355
PR910 PR910 Verstrekte geldleningen	2.193	2.193	1.585	608
PR911 PR911 Rente en Treasury (leningen korter 1jr)	9.236	9.236	20.922	-11.686
PR912 PR912 Rente (leningen gelijk of langer 1jr)	-668.750	-668.750	-293.957	-374.793
PR913 PR913 Onvoorziene lasten	100.000	72.000	0	72.000
PR915 PR915 Algemene baten en lasten	1.339.299	3.292.926	99.271	3.193.655
PR942 PR942 Vennootschapsbelasting	180.000	180.000	306.207	-126.207
Totaal Lasten	1.521.456	3.447.083	917.628	2.529.455
Baten				
PR061 PR061 OZB woningen	-5.754.435	-5.754.435	-5.872.819	118.384
PR062 PR062 OZB niet-woningen	-5.721.163	-5.721.163	-5.667.669	-53.494
PR905 PR905 Toeristenbelasting	-124.588	-124.588	-123.947	-641
PR906 PR906 Hondenbelasting	-191.252	-191.252	-211.357	20.105
PR907 PR907 Forensenbelasting	-15.136	-15.136	-11.857	-3.279
PR908 PR908 Reclamebelasting	-104.577	-85.000	-74.497	-10.503
PR909 PR909 Beleggingen en deelnemingen	-25.000	-91.000	-259.738	168.738
PR911 PR911 Rente en Treasury (leningen korter 1jr)	0	0	-35.582	35.582
PR912 PR912 Rente (leningen gelijk of langer 1jr)	-295.900	-295.900	-280.581	-15.319
PR914 PR914 Algemene uitkering	-43.917.664	-44.372.599	-44.732.207	359.608
PR923 PR923 Integratie-uitkering sociaal domein	-21.917.461	-22.246.702	-22.246.702	0
Totaal Baten	-78.067.176	-78.897.775	-79.516.956	619.181
Saldo van lasten en baten	-76.545.720	-75.450.692	-78.599.327	3.148.635
Onttrekkingen				
PR961 PR961 Mutaties reserves GREX programma 3	-1.064.663	-4.227.206	-4.355.207	128.001
Stortingen				
PR961 PR961 Mutaties reserves GREX programma 3	0	3.127.543	3.159.735	-32.192
Mutaties reserves	-1.064.663	-1.099.663	-1.195.472	95.809
Gerealiseerd resultaat	-77.610.383	-76.550.355	-79.794.800	3.244.445

Toelichtingen

Product 061 en 062 OZB

Product 061 resulteert in een voordeel van € 118.000 en product 062 in een nadeel van € 53.000. De afwijkingen zijn ontstaan doordat de OZB wordt berekend aan de hand van een inschatting van de taxatiewaardes en het gemiddeld aantal bezwaren van het jaar daarvoor en areaaluitbreiding. Dit klopt niet exact met de definitieve berekeningen, die gebaseerd zijn op de werkelijke waardes en het werkelijke effect op deze waardes en de werkelijke areaaluitbreiding.

Product 909 Beleggingen en deelnemingen

Aan de baten-kant is de niet geraamde slotuitkering van Intergas Holding verantwoord. Aan de lasten-kant wordt i.v.m. de slotuitkering van Intergas de deelneming in die NV afgeboekt tot nul.

Product 912 Rente leningen > 1 jaar

Totaalbedrag aan leningen is per 1 januari van het boekjaar € 6 miljoen hoger dan geraamd. De rentelasten zijn daardoor € 136.000 hoger.

Doordat de boekwaarde per 1 januari, van de voorraden van het grondbedrijf ruim € 4 miljoen hoger is dan begroot wijkt de daarover verschuldigde rente af met € 63.000.

De boekwaarde van de activa per startdatum van het boekjaar is € 20 miljoen lager dan geraamd, waardoor € 301.000 minder rente is toegerekend.

Product 913 Onvoorziene lasten

In de primaire begroting is in programma 11, algemene dekkingsmiddelen onder product 913 een post voor onvoorziene lasten opgenomen van € 100.000. Middels begrotingswijziging 6 is hiervan een bedrag van € 28.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de opstart van het regionaal bureau voor toerisme. Het saldo ultimo 2018 is daarmee € 72.000 en is een onderdeel van het resultaat vóór bestemming.

Product 914 Algemene uitkering

Na de bijstelling van de begroting ten gevolge van het verschijnen van de septembercirculaire is er in december nog een circulaire verschenen met een beperkte bijstelling van € 76.000. Verder zijn na de begrotingsbijstelling de aantallen bij verschillende maatstaven gemuteerd, waarmee circa € 285.000 gemoeid is.

Over voorgaande jaren is na de bijstelling van de begroting nog €50.000 extra ontvangen vanwege de bijstelling van de aantallen bij de verschillende maatstaven.

Product 915 Algemene baten en lasten

In totaliteit is van de stelposten, opgenomen als gevolg van taakmutaties die voortvloeien uit de verschillende gemeentefondscirculaires, een bedrag van € 935.000 nog niet ingezet voor de geormerkte doelen (2014 -/€ 370.000; 2015 -/€ 140.000; 2016 -/€ 420.000; 2017 € 1.235.000; 2018 € 630.000).

Uit de verschillende circulaires van het gemeentefonds vloeien taakmutaties voort. Het kan gaan om uitbreiding van taken maar ook om krimp van taken. Zolang de taakmutaties niet zijn verwerkt in de budgetten op de verschillende producten worden die "centraal" als stelpost verzameld op

product 915. Het kan in de praktijk wel enige tijd duren voordat de stelposten worden vertaald in feitelijke maatregelen die hun beslag krijgen op de functionele producten. Pas op dat moment wordt daarvoor de "centraal" gestalde stelpost ingeruild. Dan staat ook pas vast of eventuele krimpopdrachten kunnen worden gerealiseerd.

Tegenover de tot € 1.732.000 bijgestelde begrotingsruimte zijn op dit product geen uitgaven verantwoord. Deze post vormt uiteindelijk onderdeel van het rekeningsaldo.

Tegenover de op dit product geraamde "niet in de staat C opgenomen kapitaallasten" zijn op dit product geen uitgaven verantwoord, omdat deze werken nog niet, dan wel pas gedeeltelijk, zijn uitgevoerd.

Op dit product zijn de waterschapslasten die niet direct toerekenbaar zijn aan andere producten verantwoord, waarmee € 99.000 is gemoeid.

Product 942 Vennootschapsbelasting

Op basis van de concept-aangifte vennootschapsbelasting 2016 en de daarop doorgerekende lasten voor 2017 en 2018 komt de totale belastingplicht op de in 2016 reeds lopende grondexploitaties en overige zaken uit op circa € 200.000. In 2018 is de exploitatie van complex Haven 8 West gestart en daarop is door reeds gedane verkopen via de grondexploitatie een winst genomen van circa € 1,3 miljoen. Als gevolg hiervan ontstaat op basis van voorlopige berekeningen op dit complex een belastingplicht van € 468.000. In de jaarrekeningen 2016 en 2017 is als nog te betalen een verplichting in de boeken opgenomen van ca. € 360.000. Dit betekent dat nu in de jaarrekening een verplichting opgenomen is van € 308.000. Ten opzichte van de begroting betekent dit een overschrijding van € 128.000. Deze meerkosten zijn onttrokken aan de Reserve grondexploitatie.

Toelichting afwijkingen programma 12 | Overhead

Programma 12 | Overhead

Exploitatie	Begroting 2018 primair	Begroting 2018 incl wijziging	Rekening 2018	Resultaat 2018
Lasten				
PR020 PR020 Overhead	11.802.101	12.153.215	11.914.124	239.091
Baten				
PR020 PR020 Overhead	-231.586	-215.185	-538.629	323.444
Saldo van lasten en baten	11.570.515	11.938.030	11.375.495	562.535
Gerealiseerd resultaat	11.570.515	11.938.030	11.375.495	562.535

Toelichtingen

Het positieve resultaat van € 560.000 wordt voor het belangrijkste deel veroorzaakt door lagere directe salariskosten (€ 350.000 op saldo kostenplaatsen). Via het najaarsbericht is op basis van macro-gegevens en het toen bestaande inzicht op de algemene salarisstijging op basis van CAO, ophoging premies, vacaturevoordeel en kosten inhuur derden de post personeel nog opgehoogd met € 800.000. Op rekeningbasis viel de oorspronkelijk berekende ophoging personeelslasten derhalve lager uit.

De overige voordelen ontstonden op:

- Kosten huisvesting stadhuis Taxandriaweg € 25.000
- Knelpuntenpot personeel in combinatie met ontvangen WW-uitkeringen € 80.000
- Diverse personele uitgaven zoals kosten jubilea, kerstpakketten, verstrekte incentives € 58.000
- Arbeidsvoorwaardenbeleid € 106.000
- Kosten ARBO/Bedrijfs hulpsverlening € 30.000.

Op ICT ontstond een geringe overschrijding op alle kosten van € 18.000.

Op basis van de ouderdomsanalyse debiteuren moest € 116.000 extra gestort worden in de voorziening dubieuze debiteuren.

Analyse begrotingsafwijkingen

Algemeen

Hieronder zijn een aantal overzichten opgenomen:

- overzicht dat per programma de begrotingsafwijking, ofwel over- en onderschrijdingen ten opzichte van de begroting weergeeft
- een overzicht van de kredietafwijkingen

Bij overschrijdingen is mogelijk sprake van onrechtmatige uitgaven, als de gerealiseerde lasten hoger zijn dan de geraamde bedragen na wijziging. De overschrijding kan namelijk in strijd zijn met het budgetrecht van de gemeenteraad, zoals geregeld in de Gemeentewet. Voor de afsluitende oordeelsvorming is het volgende relevant.

Het is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door aan de lasten gerelateerde hogere inkomsten.

Het bepalen òf respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen al dan niet verwijtbaar zijn, is voorbehouden aan de raad.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting na wijziging 2018			Jaarrekening 2018			Begrotingsafwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1 - Kernwaarden	11.104	-3.247	7.857	10.750	-3.379	7.371	354	132	485
2 - Wonen	1.311	-1.036	275	616	-342	274	695	-694	1
3 - Welzijn	8.976	-2.418	6.557	8.389	-2.219	6.170	586	-200	387
4 - Zorg en volksgezondheid	48.513	-16.067	32.446	50.784	-18.442	32.342	-2.271	2.376	105
5 - Scholing	6.417	-1.819	4.599	6.063	-1.497	4.567	354	-322	32
6 - Sport	6.320	-2.757	3.563	6.166	-2.898	3.268	154	141	295
7 - Werken	23.278	-21.973	1.305	61.477	-60.392	1.085	-38.200	38.419	219
8 - Beheer openbare ruimte	14.850	-8.799	6.051	15.114	-9.730	5.384	-264	931	667
9 - Verkeer	2.304	-1.070	1.234	2.383	-662	1.721	-79	-408	-488
10 - Ruimtelijke strategie	942	-216	726	1.046	-223	823	-104	7	-97
11 - Financieel evenwicht	6.575	-83.125	-76.550	4.077	-83.872	-79.795	2.497	747	3.244
12 - Overhead	12.153	-215	11.938	11.914	-539	11.375	239	323	563
Totaal per programma	142.742	-142.742		178.781	-184.195	-5.414	-36.039	41.453	5.414

Programma 4 Zorg en volksgezondheid

Bedragen x € 1.000

	Begroting na wijziging			Jaarrekening 2018			Begrotingsafwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Producten programma 4	47.885	-12.117	35.767	50.156	-14.541	35.615	-2.271	2.424	153
Mutaties reserves programma 4	629	-3.950	-3.321	629	-3.901	-3.272		-49	-49
Totaal programma 4	48.513	-16.067	32.446	50.784	-18.442	32.342	-2.271	2.376	105

Begrote lasten: 48.513.000

werkelijke lasten: 50.784.000

Toelichting

PR613 Participatiewet

Hogere lasten € 66.000

- Re-integratie en participatievoorzieningen € 66.000

In de rekening zijn opgenomen de hogere dan geraamde lasten 2018 € 69.000 (op product 923 Integratie-uitkering sociaal domein de hogere dan geraamde baten € 25.000).

PR614 Inkomensvoorzieningen

Hogere lasten € 2.276.000

- BUIG € 2.233.000
- Individuele inkomenstoeslag lagere lasten € 27.000 (rekening € 99.000 / rekening 2017 € 100.000)
- BBZ € 69.000

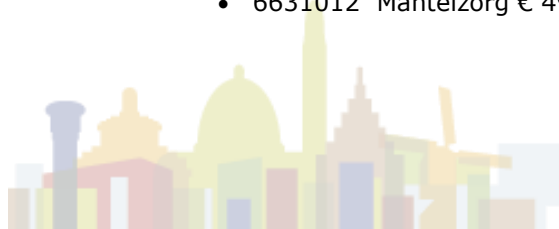
Hogere baten € 2.302.000

- BUIG € 2.233.000
- BBZ € 69.000

PR631 Toegang sociaal domein

Hogere lasten € 106.000

- 6631012 Mantelzorg € 49.000

- 6631020 Kosten bedrijfsvoering / 6631040 Doorbelasting kostenplaatsen lagere lasten € 110.000

Betreft lagere inhuurlasten TWIJZ op kostenplaats 5992020.

- 6631025 Uitvoeringskosten Jeugdwet Regio Hart van Brabant € 180.000
- 6631045 Expertiseteam lagere lasten € 27.000
- 6631055 Automatiseringskosten € 25.000

PR633 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Hogere lasten € 183.000

- Scootmobielen € 42.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 32.000)
- Woonvoorzieningen € 138.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 36.000)

PR634 Maatwerk dienstverlening 18+

Hogere lasten € 1.014.000

- Huishoudelijke hulp in natura € 131.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 9.000)
- Huishoudelijke hulp toelage € 43.000 (is afrekening 2016/2017)
- Persoonlijke verzorging € 97.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 100.000)
- Dagbesteding lagere lasten € 227.000 (inclusief afrekening 2016/2017 -/- € 278.000)
- Vervoersvoorzieningen € 87.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 68.000)
- Vervoersdiensten Regiotaxi € 157.000
- PGB huishoudelijke hulp lagere lasten € 79.000
- Definitieve productieverantwoording Zorglokaal € 98.000

PR635 Maatwerk dienstverlening 18-

Hogere lasten € 1.107.000

- Ambulante zorg jeugd lagere lasten € 679.000 (inclusief afrekening 2016/2017 -/- € 537.000)
- Daghulp op locatie zorgaanbieder lagere lasten € 245.000 (inclusief afrekening 2016/2017 € 180.000)
- Landelijke inkoop jeugdhulp lagere lasten € 85.000
- Jeugdzorg plus lagere lasten € 233.000
- Jeugdzorg ZIN € 1.513.000 (inclusief afrekening 2016/2017 -/- € 298.000)

- Lokaal maatwerk budget jeugd € 53.000
- Voorlopige rekening regionale jeugd € 781.000 extra nadelig

Conclusie: Voor deze overschrijdingen geldt dat deze onrechtmatig zijn maar niet meetellen voor het oordeel. Met betrekking tot de producten 613 en 614 geldt dat de hogere uitgaven gedekt worden door hogere inkomsten. Voor de overige producten geldt dat de uitgaven passen binnen het door de raad uitgezette beleid.

Programma 7 Werken

Bedragen x € 1.000

	Begroting na wijziging			Jaarrekening 2018			Begrotingsafwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Producten programma 7	15.102	-13.066	2.036	47.219	-50.329	-3.110	-32.117	37.264	5.147
Mutaties reserves programma 7	8.176	-8.907	-732	14.258	-10.063	4.195	-6.082	1.156	-4.926
Totaal programma 7	23.278	-21.973	1.305	61.477	-60.392	1.085	-38.199	38.419	219

Begrote lasten: 23.278.000

werkelijke lasten: 61.477.000

Toelichting

Product 303 Economische ontwikkeling (hogere lasten dan geraamd € 1.072.000)

De afwijking op dit product wordt met name veroorzaakt door de bijdrage aan het uitvoeringskrediet plankosten insteekhaven voor een bedrag van ongeveer € 1.050.000. Dit krediet is in juli 2016 beschikbaar gesteld en bijgesteld in 2017 en 2018. Dekking van het krediet is de reserve haven. Tegenover deze bijdrage staat een onttrekking ten laste van de reserve haven op het product 957 Mutaties reserves programma 7 Werken.

Product 812 Erfpachtsgronden (hogere lasten dan geraamd € 5.887.000)

De afwijking aan de lastenkant op dit product wordt veroorzaakt doordat een in erfpacht uitgegeven perceel nu is verkocht. Deze verkooptransactie was in de begroting niet geraamd. De boekwaarde en de verkoopopbrengst van dit perceel zijn gelijk.

Producten 849, 851, 852 en 853 bouwgrondexploitatie en product 962 mutaties reserves grondexploitatie

Deze producten van de bouwgrondexploitatie dienen in relatie te worden gezien met product 962 mutaties reserves grondexploitatie. Het saldo van deze producten bedraagt € 0. Daarnaast is het van belang dat deze producten worden gezien in samenhang met de nota grondexploitatie die

jaarlijks gelijktijdig met de jaarrekening wordt opgesteld. In deze nota wordt inzicht gegeven in de reeds lopende en toekomstige complexen. Hierbij wordt ingegaan op de te lopen risico's, de voor afdekking van de risico's gevormde reserve grondexploitatie en wordt een beeld gegeven van de financiële stand van zaken. Daarnaast worden toekomstige uitgaven en inkomsten ingeschat. Ook verwijzen wij u naar de paragraaf Grondbeleid en de toelichting op de balans.

Conclusie: Voor deze overschrijdingen geldt dat deze onrechtmatig zijn, maar niet meetellen voor het oordeel, omdat de uitgaven passen binnen het door de raad uitgezette beleid.

Programma 8 Beheer openbare ruimte

Bedragen x € 1.000

	Begroting na wijziging			Jaarrekening 2018			Begrotingsafwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Producten programma 8	14.782	-8.460	6.321	15.042	-9.473	5.569	-260	1.013	753
Mutaties reserves programma 8	68	-339	-271	72	-257	-185	-4	-82	-85
Totaal programma 8	14.850	-8.799	6.051	15.114	-9.730	5.384	-264	931	667

Begrote lasten: 14.850.000

werkelijke lasten: 15.114.000

Toelichting

Product 203 Onderhoud wegen, straten en pleinen

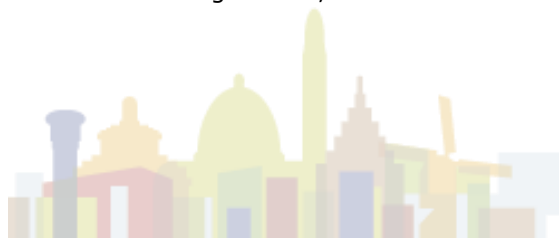
In het buitengebied is er 30 km aan glasvezel aangelegd, om dit in goede banen te leiden hebben we extra inzet moeten plegen voor het nodige toezicht. Dit hebben we niet eerder kunnen voorzien omdat dit in het laatste kwartaal van het jaar pas in uitvoering is genomen.

Product 504 Onderhoud openbaar groen

In het afgelopen jaar hebben we te maken gehad met een hele lange droge en warme periode. Hierdoor zijn er meer kosten gemaakt in het openbaar groen die we niet hebben voorzien. De extra kosten zijn met name in de volgende onderdelen tot uiting gekomen, de bestrijding van ongedierte (met name de overlast van de eikenprocessierups was dit jaar vele malen meer dan andere jaren), het water geven (veel jonge aanplant had dit heel hard nodig) en als laatste is er veel droogteschade ontstaan (veel planten en bomen hebben ondanks het vele water geven de droogte niet overleefd en hebben we moeten vervangen).

Product 506 Recreatieve voorzieningen

De afwijking aan de lastenkant wordt veroorzaakt door de uitgaven voor de natuurspeeltuin, omdat deze niet begroot waren (nadeel € 54.000). Ook de inkomsten die hiermee verband houden waren niet geraamd, vandaar ook aan de batenkant een afwijking (voordeel € 55.000)

Product 702 Vuilophaal en -afvoer

Ook dit jaar is het gescheiden PMD-afval weer toegenomen. Dit houdt in dat er hogere lasten zijn, maar deze worden gedekt uit hogere opbrengsten.

Conclusie: Voor deze overschrijdingen geldt dat deze onrechtmatig zijn, maar niet meetellen voor het oordeel, deels omdat de uitgaven passen binnen het door de raad uitgezette beleid, en deels door direct gerelateerde hogere inkomsten.

Programma 9 Verkeer

Bedragen x € 1.000

	Begroting na wijziging			Jaarrekening 2018			Begrotingsafwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Producten programma 9	2.118	-835	1.283	2.197	-427	1.771	-79	-408	-488
Mutaties reserves programma 9	186	-235	-49	186	-235	-49			
Totaal programma 9	2.304	-1.070	1.234	2.383	-662	1.721	-79	-408	-488

Begrote lasten: 2.304.000

werkelijke lasten: 2.383.000

Toelichting

Product 206 Parkeervoorzieningen

In de afgelopen jaren zijn de kosten van de WML niet overzichtelijk geweest. Dit komt met name door een verweving van taken en kosten. Zo waren de kosten van het parkeerbureau en de kosten van het toezicht op de fietsenstallingen bij elkaar gevoegd. Na de aanbesteding van het parkeerbureau is hier verandering in gekomen. Hierbij is nu inzichtelijk dat het toezicht op de fietsenstallingen in het centrum jaarlijks € 130.000 kost. In de begroting is echter een bedrag van € 72.000 opgenomen. We zullen deze structurele kosten mee nemen in de kadernota. Daarnaast is er een eenmalige overschrijding op het budget onderhoud en reparaties.

Conclusie: Voor deze overschrijding geldt dat deze onrechtmatig zijn, maar niet meetellen voor het oordeel, omdat de uitgaven passen binnen het door de raad uitgezette beleid.

Programma 10 Ruimtelijke strategie

Bedragen x € 1.000

	Begroting na wijziging			Jaarrekening 2018			Begrotingsafwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Producten programma 10	897	-66	831	1.001	-73	928	-104	7	-97
Mutaties reserves programma 10	45	-150	-105	45	-150	-105			
Totaal programma 10	942	-216	726	1.046	-223	823	-104	7	-97

Begrote lasten: 942.000

werkelijke lasten: 1.046.000

Toelichting

Product 810 Ruimtelijke beleidsplannen (hogere lasten dan geraamd € 104.000)

De afwijking op dit product wordt met name veroorzaakt door hogere uitgaven dan aanvankelijk geraamd voor de onderdelen Westelijke Langstraat, planschade en trajectaanpassing A59.

Conclusie: Voor deze overschrijding geldt dat deze onrechtmatig zijn, maar niet meetellen voor het oordeel, omdat de uitgaven passen binnen het door de raad uitgezette beleid.

Afwijkingen op kredieten

In onderstaand overzicht staan de kredieten vermeld waarbij sprake is van een overschrijding die hoger is dan 5% van het beschikbaar gestelde kredietbedrag. De raad hoeft geen aanvullend krediet beschikbaar te stellen wanneer de overschrijding binnen de 5% blijft. Ook hier kan daarom de vraag gesteld worden of er mogelijk sprake is van een onrechtmatigheid.

Bedragen x 1 €

Omschrijving	Oorspronkelijk krediet	Overschrijding per 31 dec. 2018	%	Activa Klasse	Soort
Aanleg Pompenweg	0	6.505-	100,0%	245	Grond, weg en waterbouw, maatschappelijk nut
Grondverwerving uitvoeringkrediet insteekhaven	0	599.258-	100,0%	210	Gronden en terreinen, economisch nut
VI2018 Dieplader	17.500	1.999-	11,4%	261	Machines, applicaties en installaties, economisch nut met heffing
Ruiming en herinrichting begraafplaats Heistraat	101.170	52.146-	51,5%	240	Grond, weg en waterbouw, economisch nut
VI2015 inrichting de Leest	54.652	3.556-	6,5%	270	Overige materiële vaste activa, economisch nut
Kinderboerderij 't Erf 2017/6	270.000	49.468-	18,3%	270	Overige materiële vaste activa, economisch nut

Toelichting

Aanleg Pompenweg

Voor het zomerreces 2019 wordt een krediet aangevraagd bij de raad voor het aanleggen van het tracé Noordelijke randweg vanaf de aansluiting Gansoyensesteeg tot de aansluiting op de Midden

Brabantweg. De aanleg Pompenweg behoort hier ook bij, ter voorbereiding zijn al diverse kosten gemaakt.

Conclusie: Deze overschrijding is onrechtmatig.

Grondverwerving uitvoeringskrediet insteekhaven

Dit krediet is in 2016 beschikbaar gesteld (begrotingswijziging 2016/15) in verband met de nog te verwerven gronden voor het project insteekhaven. Destijds is voorgesteld om de verwervingskosten ten laste te brengen van de reserve haven. Zoals in het raadsvoorstel over de vaststelling van het bestemmingsplan Oostelijke insteekhaven (januari 2019) is aangegeven zal bij het voorstel tot kredietvoting op het moment van gunning worden uitgegaan van een uitsplitsing naar een krediet voor de aanleg van de insteekhaven en het vaststellen van een exploitatieopzet voor de uit te geven gronden aan de insteekhaven. Deze uitsplitsing betekent dat de verwervingskosten meegenomen zullen worden in de nog vast te stellen exploitatieopzet. Hierdoor is het niet langer nodig om de verwervingskosten te dekken uit de reserve haven. Aangezien de exploitatieopzet op dit moment nog niet is vastgesteld zijn de kosten nog verantwoord op deze kredietrekening, maar heeft de onttrekking ten laste van de reserve haven niet plaatsgevonden.

Conclusie: Deze overschrijding is niet onrechtmatig, omdat er diverse raadsvoorstellen aan ten grondslag liggen.

VI2018 Dieplader

Het geraamde bedrag was gebaseerd op een hydraulisch geremde dieplader/trailer. Tussen het aanvragen van het krediet en de aanschaf van de dieplader is naar Nederlandse begrippen heel snel een nieuwe Europese regeling (167/2013) van kracht geworden zonder overgangsrecht. Deze wijziging betreft het remsysteem; waar voorheen hydraulische remsystemen werden goedgekeurd moesten deze nu ineens (mede) luchtgeremd zijn.

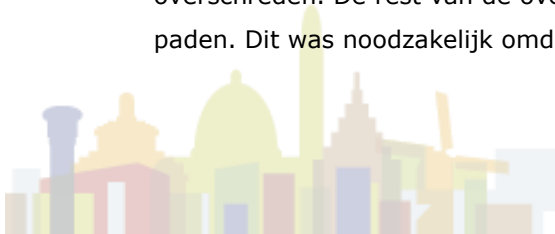
Omdat Nederland geen concrete wetgeving had op het gebied van landbouwverkeer, konden we volgens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geen gebruikmaken van overgangsrecht om de nieuwe eisen geleidelijk in te voeren. Er is gekozen de regeling 167/2013 ineens te implementeren in onze nationale Regeling Voertuigen die per 1 januari 2018 van kracht is. Hierdoor moest de dieplader/trailer (mede) een luchtremstelsysteem hebben ipv enkel het goedkopere hydraulisch remsysteem.

De geselecteerde leverancier heeft op basis van bovenstaande de trailer niet meer kunnen leveren, waardoor we zijn overgestapt naar een andere leverancier die wel aan de eisen kon voldoen. De kosten bij deze leverancier waren daardoor in totaal hoger dan vooraf ingeschat.

Conclusie: Deze overschrijding is onrechtmatig.

Ruiming en herinrichting begraafplaats Heistraat

Voor het ruimingstraject van graven op de Algemene begraafplaats aan de Heistraat te Sprang-Capelle, is in de Kadernota een krediet van € 101.170,-- excl. btw ter beschikking gesteld. Dit had inclusief BTW begroot moeten zijn en daardoor is het krediet met een bedrag van € 21.250 overschreden. De rest van de overschrijding wordt veroorzaakt door gewijzigde verharding van paden. Dit was noodzakelijk omdat de grindpaden toegankelijk te maken voor rolstoelen.

Conclusie: Deze overschrijding is onrechtmatig.

VI2015 inrichting de Leest

Voor het krediet van trekkenwand theater De Leest zijn de restantkredieten vervangingsinvesteringen 2016 tot en met 2018 en 2019(gedeeltelijk) ingezet. Het restantkrediet 2015 bleef nog beschikbaar voor vervangingsinvesteringen maar nu blijkt was dit niet voldoende. Momenteel is een overschrijding van €3.556,=

De overschrijding wordt veroorzaakt door de onverwachte maar noodzakelijke aanschaf van een espressomachine en een koffiemachine. Beiden zijn onontbeerlijk voor de horecafunctie van het theater.

Conclusie: Deze overschrijding is onrechtmatig.

Kinderboerderij 't Erf

Bij de kredietvoting voor de verbouwing van Kinderboerderij 't Erf is geen rekening gehouden met het BTW aspect. De BTW is echter niet verrekenbaar noch compensabel. Dit veroorzaakt de overschrijding.

Conclusie: Deze overschrijding is onrechtmatig.

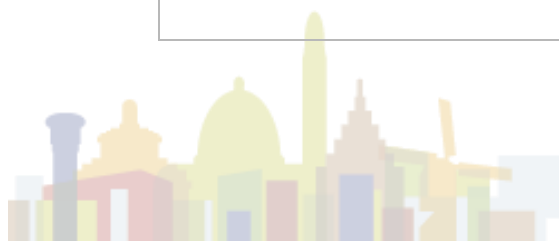
Overzicht incidentele baten en lasten

Algemeen

Op grond van artikel 28 van het BBV dient in de jaarrekening een samenvattend overzicht van de incidentele baten en lasten te worden opgenomen. In 2018 zijn de navolgende incidentele baten en lasten verantwoord:

Bedragen x € 1.000

LASTEN	
Programma 1	
Doorontwikkelen windenergie (begrotingswijziging 2017/21)	98
Programma Veiligheid	68
Tijdelijke inhuur bouwinspecteurs	173
Programma 3	
Vorming geblokkeerde reserve WIJ dienstencentrum Zidewinde	185
Aanvulling geblokkeerde reserve SLEM	385
Schoenenmuseum afwikkeling 2017 en 1e halfjaar 2018	213
Programma 4	
Begeleiding statushouders afrekening 2016 en 2017	106
Verhoogde asielinstroom	185
Armoedebestrijding kinderen	59
WSW lagere lasten afrekening 2014 t/m 2016	-167
Baanbrekers batige afrekening 2017 exploitatiebijdrage	-50
Samen sterk kwetsbare burgers	41
Zorg-lokaal afrekening 2016 en 2017	81
SVB afrekening 2017	51
Jeugdhulp tekort 2018	1.071
Jeugdhulp afrekening 2017	-332
Flexibele schil TWIJZ	978

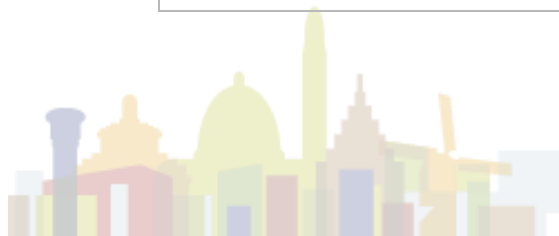

Programma 5	
Opheffing voorziening groot onderhoud BBS 922002 tgv reserve onderwijshuisvesting	74
Tijdelijke huisvesting Pater van de Geldschool	168
Bijdrage GREX in verband met sloop Oranjeschool tgv geblokkeerde reserve	62
Programma 6	
Jongeren op gezond gewicht	100
Project buurtsport- en cultuurcoach	147
Programma 7	
Programma Binnenstad	63
Enmalige projectondersteuning centrummanagement invoering Bedrijven Investeringszone (BIZ) (begrotingswijziging 2018/14)	25
Programma Economie	197
Vermindering boekwaarde perceel erfpacht in verband met verkoop	5.873
Bijdrage stimuleringsfonds arbeidsmarkt Hart van Brabant (begrotingswijziging 2018/14, voorjaarsbericht)	45
Programma 8	
Bereikbaarheid Scouting AZG	104
Kosten aanleg natuurspeeltuin	55
Programma 9	
Af te dragen BTW over voorgaande jaren	426
Programma 10	
Invoering omgevingswet	150
Storting reserve kwaliteit fysieke leefomgeving in verband met ontvangen bijdrage ruimtelijke ontwikkeling (begrotingswijziging 2018/14, voorjaarsbericht)	45
Programma 11	
Afboeking boekwaarde van aandelen Intergas in verband met ontvangen slotuitkering liquidatie	175
Programma 12	
Extra storting voorziening dubieuze debiteuren	116
Totale incidentele lasten	10.970

Bedragen x € 1.000

BATEN	
Programma 1	
Onttrekking reserve milieu en externe veiligheid in verband met kosten doorontwikkelen windenergie (begrotingswijziging 2017/21)	98
Onttrekking reserve 3 programma's in verband met uitgaven programma Veiligheid	68
Onttrekking Algemene reserve inzake inhuur bouwinspecteurs	143
Programma 2	
Onttrekking reserve energiebesparende maatregelen	60
Programma 3	
Onttrekking algemene reserve vorming geblokkeerde reserve WIJ dienstencentrum Zidewinde	185
Onttrekking algemene reserve aanvulling geblokkeerde reserve SLEM	385
Onttrekking algemene reserve compensatie negatief eigen vermogen Schoenenmuseum	239
Programma 4	
Algemene reserve tekort jeugdhulp 2018	387
Risicoreserve transitie tekort jeugdhulp 2018	684
Risicoreserve transitie flexibele schil TWIJZ	978
Algemene reserve budgetoverheveling Samen sterk kwetsbare burgers	42
Algemene reserve budgetoverheveling verhoogde asielinstroom	198
Algemene reserve aanvullende budgetoverheveling verhoogde asielinstroom	480
Algemene reserve budgetoverheveling armoedebestrijding kinderen	180
Programma 5	
Opheffing voorziening groot onderhoud BBS 922002	74
Tijdelijke huisvesting Pater van de Geldschool tlv reserve onderwijshuisvesting	168
Bijdrage GREX in verband met sloop Oranjeschool	62
Programma 6	
Algemene reserve budgetoverheveling Jongeren op gezond gewicht	221
Algemene reserve budgetoverheveling project buurtsport- en cultuurcoach	173

Programma 7	
Onttrekking reserve 3 programma's in verband met uitgaven programma Binnenstad	63
Onttrekking stimuleringsfonds centrum in verband met eenmalige projectondersteuning centrummanagement (begrotingswijziging 2018/14)	25
Onttrekking reserve 3 programma's in verband met uitgaven programma Economie	197
Verkoopopbrengst perceel erfpacht	5.873
Verkoopopbrengst snippergroen (saldo lasten en baten)	140
Onttrekking reserve Regio Werkt in verband met bijdrage stimuleringsfonds arbeidsmarkt (begrotingswijziging 2018/14, voorjaarsbericht)	45
Programma 8	
Onttrekking AR in verband met bereikbaarheid	104
Vrijval voorziening openbare verlichting	650
Bijdragen natuurspeeltuin	55
Programma 10	
Onttrekking algemene reserve in verband met uitgaven invoering omgevingswet (kadernota 2018)	150
Ontvangen bijdrage in verband met ruimtelijke ontwikkeling (begrotingswijziging 2018/14, voorjaarsbericht)	45
Programma 11	
Ontvangen slotuitkering in verband met liquidatie Intergas	163
Algemene uitkering voorgaande jaren (2016 € 65.000 en 2017 € 113.000)	178
Totale incidentele baten	12.513

Overzicht structurele mutaties reserves

Overzicht structurele mutaties reserves

Bedragen x € 1.000		Raming mutaties ná wijziging		Realisatie mutaties reserves		Raming mutaties ná wijziging		Realisatie mutaties reserves	
Programma	Omschrijving	Lasten (stortingen)	waarvan structureel	Lasten (stortingen)	waarvan structureel	Baten (onttrekkingen)	waarvan structureel	Baten (onttrekkingen)	waarvan structureel
1	Programma 1	213	213	213	213	444	187	525	133
	Geblokkeerde reserves programma 1					36	36	36	36
2	Programma 2			23		1.014	261	301	228
	Geblokkeerde reserves programma 2								
3	Programma 3	580	10	646	10	964		839	
	Geblokkeerde reserves programma 3					50	50	50	50
4	Programma 4					1.321		1.294	
	Risicoreserve transities	628		628		2.628	944	2.607	944
	Geblokkeerde reserves programma 4								
5	Programma 5			74		660	638	580	538
	Geblokkeerde reserves programma 5			54		500	21	42	42
6	Programma 6					455	61	455	61
	Geblokkeerde reserves programma 6					171	171	162	162
7	Programma 7	8.176		8.191		8.783		9.816	
	Geblokkeerde reserves programma 7					24	24	24	24
	Reserves grondexploitatie			6.067		100		223	
8	Programma 8	68	68	72	68	337	153	256	152
	Geblokkeerde reserves programma 8					2	2	2	2
9	Programma 9.	186		186		186		186	
	Geblokkeerde reserves programma 9					49	49	49	49
10	Programma 10	45		45		150		150	
	Geblokkeerde reserves programma 10								
11	Programma 11	3.128		3160		3.950	473	4.078	473
	Geblokkeerde reserves programma 11					277	277	277	277
TOTAAL		13.024	292	19.360	292	22.101	3.347	21.952	3.171

Subsidievererving

Algemeen

In de door de raad vastgestelde financiële verordening is bepaald in artikel 9i Ontvangen subsidies: *1. Het college geeft bij de jaarstukken en de begroting een overzicht van de ontvangen of nog te ontvangen Rijks-, Provinciale en Europese subsidies die een bedrag van € 1.000 te boven gaan.*

Wat hebben we gedaan in 2018?

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de subsidiebedragen die voor het subsidiejaar 2018 zijn verworven en uitgevoerd.

Bedragen in x €1

Volgnr.	Subsidie project	Subsidieregeling	Fase	Subsidie
1	Opruimen drugsafval Vier Heultjesweg (2017)	Provincie Noord-Brabant - opruimen drugsafval	afgerond	4.671
2	Opruimen drugsafval Polanenweg (2017)	Provincie Noord-Brabant - opruimen drugsafval	afgerond	10.021
3	Opruimen drugsafval 's-Gravenmoerweg (2017)	Provincie Noord-Brabant - opruimen drugsafval	afgerond	6.867
4	Besoyensestraat herinrichting 30 km/uur (is onderwerp van discussie i.k.v. snelfietsroute)	Cofinancieringsregeling Verkeer en Vervoer	voorbereiding	27.988
5	Van Berckenrodelaan herinrichting 30 km/uur	Cofinancieringsregeling Verkeer en Vervoer	voorbereiding	19.601
6	Beukenlaan/Eikenlaan herinrichting	Cofinancieringsregeling Verkeer en Vervoer	afgerond	17.120
7	Mensgerichte maatregelen 2018	Cofinancieringsregeling Verkeer en Vervoer	afgerond	69.552
8	Jij bent aan zet	A & O fonds -impulsregeling	afgerond	10.590
9	Natuur in de wijk (2018-2022)	Subsidieregeling natuur Noord-Brabant, biodiversiteit en leefgebieden bedreigde diersoorten	uitvoering	99.940
10	Energie installatie locatie Tavenu (subsidieduur 2018 - 2033)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	3.606 (jaarlijks)
11	Energie installatie locatie De Leest (subsidieduur 2018 - 2033)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	3.793 (jaarlijks)
12	Energie installatie locatie zwembad (subsidieduur 2016 - 2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	23.690

				(jaarlijks)
13	Energie installatie locatie gemeentewerf (subsidieduur 2016 - 2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	16.480 (jaarlijks)
14	Energie installatie locatie Sporthal De Zeine/Olympia (subsidieduur 2016 - 2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	24.720 (jaarlijks)
15	Energie installatie locatie De Gaard/De Slagen (subsidieduur 2016 - 2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	27.295 (jaarlijks)
16	Energie installatie locatie Schoolstraat (subsidieduur 2016 - 2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	8.348 (jaarlijks)
17	Energie installatie locatie Stadhuis (subsidieduur 2016 - 2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	afgerond	13.390 (jaarlijks)
Totaal				387.672

Wat hebben we niet gedaan en waarom niet?

Niet van toepassing

Informatie wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Informatie wet normering bezoldiging topfunctionarissen

De WNT stelt een maximum aan de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De wet is met ingang van 1 januari 2013 in werking getreden. De WNT kent een openbaarmakingsregime en een maximale bezoldigingsnorm. De maximale bezoldigingsnorm is van toepassing op topfunctionarissen die in dienstbetrekking werkzaam zijn en topfunctionarissen die niet in dienstbetrekking werkzaam zijn (maar worden ingehuurd op basis van een overeenkomst van opdracht), indien zij binnen een periode van 18 maanden meer dan 6 maanden werkzaam zijn voor de (semi-)publieke instelling.

Onder de WNT geldt een publicatieverplichting in de jaarrekening evenals een opgave daarvan bij de vakminister. Met betrekking tot de publicatieverplichting zijn de volgende voorschriften van toepassing:

Voor topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen:

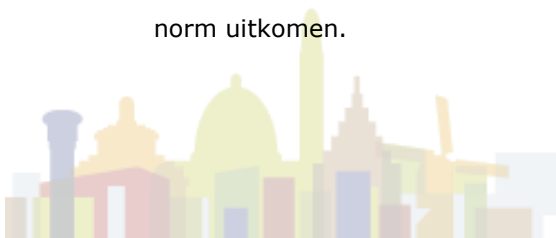
- De bezoldigingen moeten gepubliceerd worden, ook al zijn deze lager dan de WNT-norm.
- Topfunctionarissen die werkzaam zijn anders dan in dienstbetrekking dienen altijd gepubliceerd te worden, ongeacht de duur van het dienstverband/de werkzaamheden.
- De bezoldigingen moeten zowel op functienaam en persoonsnaam gepubliceerd worden.

Voor gemeenten geldt de publicatieverplichting ten aanzien van de gemeentesecretaris en de griffier.

WNT 2018		
Naam	G. Kocken	J. Lagendijk
Functiegegevens	Raadsgriffier	Algemeen directeur/gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1 januari - 31 december	1 januari - 31 december
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	96.734	116.879
Beloningen betaalbaar op termijn	21.881	24.434
Subtotaal	118.615	141.313
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
TOTALE BEZOLDIGING	118.615	141.313
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017		
Functiegegevens		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1 januari - 31 december	1 januari - 31 december
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	98.520	117.000
Beloningen betaalbaar op termijn	17.615	19.835
Subtotaal	116.135	136.835
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000
TOTALE BEZOLDIGING	116.135	136.835

In 2018 zijn er geen derden ingehuurd, die vergoedingen hebben gekregen die boven de WNT-norm uitkomen.

SISA

Algemeen

Voor een aantal specifieke uitkeringen geldt dat de verantwoording hiervan plaatsvindt middels de SISA-bijlage.

De onafhankelijke accountant neemt de controle voor de betreffende regelingen mee in de jaarrekeningcontrole. Een aantal gegevens over de regelingen wordt opgenomen in de verplichte SISA-bijlage bij de jaarrekening. Deze bijlage wordt aangeboden aan het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dit instituut zorgt ervoor dat de gegevens worden doorgestuurd naar de belanghebbende ministeries.

De vorm van de bijlage is wettelijk voorgeschreven. Er mag niet worden afgeweken van het achterliggende model.

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019								
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitsseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Aard controle R Indicatornummer: D9/01	Aard controle R Indicatornummer: D9/02	Aard controle R Indicatornummer: D9/03	Aard controle R Indicatornummer: D9/04		
			€ 372.680	€ 188.903	€ 30.893	€ 0		
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Eindverantwoording Ja/Nee		
			Bedrag	Bedrag	Bedrag			
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9/05	Aard controle R Indicatornummer: D9/06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9/07	Aard controle R Indicatornummer: D9/08		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoordden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
		I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
		Aard controle R Indicatornummer: G2/01	Aard controle R Indicatornummer: G2/02	Aard controle R Indicatornummer: G2/03	Aard controle R Indicatornummer: G2/04	Aard controle R Indicatornummer: G2/05	Aard controle R Indicatornummer: G2/06	
		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)		
		Aard controle R Indicatornummer: G2/07	Aard controle R Indicatornummer: G2/08	Aard controle R Indicatornummer: G2/09	Aard controle R Indicatornummer: G2/10	Aard controle R Indicatornummer: G2/11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2/12	
		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2017 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit Sisa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAW	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAZ
				inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam
		I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A/01	Aard controle R Indicatornummer: G2A/02	Aard controle R Indicatornummer: G2A/03	Aard controle R Indicatornummer: G2A/04	Aard controle R Indicatornummer: G2A/05	Aard controle R Indicatornummer: G2A/06	
		060867 Gemeente Waalwijk	€ 10.468.434	€ 401.455	€ 789.811	€ 10.980	€ 61.716	
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A/01	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	
		In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Participatiewet (PW)	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A/07	Aard controle R Indicatornummer: G2A/08	Aard controle R Indicatornummer: G2A/09	Aard controle R Indicatornummer: G2A/10	Aard controle R Indicatornummer: G2A/11	Aard controle R Indicatornummer: G2A/12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 262.965	
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2018 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
		Aard controle R Indicatornummer: G3/01	Aard controle R Indicatornummer: G3/02	Aard controle R Indicatornummer: G3/03	Aard controle R Indicatornummer: G3/04	Aard controle R Indicatornummer: G3/05	Aard controle R Indicatornummer: G3/06	
		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee				
			Aard controle R Indicatornummer: G3/07	Aard controle R Indicatornummer: G3/08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3/09			
		€ 0	€ 0	Nee				
SZW	G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) totaal 2017 Besluit	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)
				inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A/01	Aard controle R Indicatornummer: G3A/02	Aard controle R Indicatornummer: G3A/03	Aard controle R Indicatornummer: G3A/04	Aard controle R Indicatornummer: G3A/05	Aard controle R Indicatornummer: G3A/06	
		060867 Gemeente Waalwijk	€ 91.634	€ 131.000	€ 17.097	€ 110.849	€ 34.713	
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A/01	Besteding (jaar T-1) Bob	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004			
		In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam			
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A/07	Aard controle R Indicatornummer: G3A/08	Aard controle R Indicatornummer: G3A/09	Aard controle R Indicatornummer: G3A/10		
			€ 0	€ 0	€ 0			

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

